J. B.

MORGAGNI

P. P. P. P.

DE SEDIBUS ET CAUSIS

MORBORUM

PER ANATOMEN INDAGATIS

LIBRI QUINQUE.

EX LATINA ANT. G. DEMONVILLE TYPOGRAPHIA.

J. B.

MORGAGNI

P. P. P. P.

DE SEDIBUS ET CAUSIS MORBORUM PER ANATOMEN INDAGATIS LIBRI QUINQUE

IN QUIBUS CONTINENTUR DISSECTIONES ET ANIMADVERSIONES PROPEMODUM INNUMERÆ, MEDICIS, CHIRURGIS, ANATOMICIS PROFUTURÆ.

NONA EDITIO

AUCTORIS VITA ET TRIPLICI RERUM NOMINUMQUE INDICE ILLUSTRATA;

CURANTIBUS F. CHAUSSIER FACULTATIS MEDICÆ PARISIENSIS PROFESSORE,

ET N. P. ADELON EJUSD. FACULT. DOCT. MEDICO.

TOMUS QUINTUS.

LUTETIÆ,

APUD M. C. COMPÈRE JUNIOREM, BIBLIOPOLAM,

MEDICÆ SCHOLÆ VICO.

M DCCC XXI.

DE SEDIBUS

ET

CAUSIS MORBORUM.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXXIX.

De reliquis internis ventris tumoribus præter naturam verba fiunt.

Cum de ascite, et cæteris ventris universi tumoribus satis superiore epistola scriptum sit, nunc sequitur ut de iis scribatur, qui certas quasdam illius partes distendunt, supremis tamen et infimis nonnullis exceptis, ut quarum tumores aliis tibi litteris (1) expositi sunt. Valsalva igitur eorum qui ad medias et qui ad infimas partes attinent, has quinque observationes reliquit.

2. Georgius Marchesius patricius Foroliviensis, magno interno tumore ventris laborans, ad dorsum et ad sinistrum lumbum dolebat. Urinam sæpe, intestinorum autem recrementa summis cum conatibus reddebat. Cibos appetebat. Tamen

(1) Epist. 36 et 38 ex parte.

omnibus demum corporis partibus macie omnino extenuatis, nisi quod jam diu a duro tubere sinistrum scrotum, novissimis autem diebus quindecim a magno œdemate pedes tumebant, cum horum sinistrum erysipelas corripuisset, postridie generosus hic juvenis obiit. Ventre aperto, ad hujus centrum ingens tumoris moles apparuit, viscera undique comprimens adeo, ut si non prorsus extra suam sedem, at certe essent contractiora, pluribusque in locis sublivida, cæterum, quantum oculis perspici poterat, sana. Pendebat tumor a mesenterio, tota anteriore facie omento opertus extenuato, multisque partibus lacero. Quo separato atque amoto, melius aliquanto tumoris figura in conspectum venit. Hæc abnormis erat: duæ autem parte superiore protuberantiæ hypochondria versus singula singulæ extendebantur, ut altera jecur, altera splenem non modo obtegerent, sed et sursum vehementer compellerent. Ne ventriculus quidem extra omnem pressionem erat, nonnihil ipsum urgente medio tumoris corpore a quo duæ illæ protuberantiæ discedebant. Pondus autem universi tumoris esse posse videbatur librarum circiter quinque et viginti. Sed et aliis in partibus extra tumorem turgebat omne mesenterium eadem substantia quæ tumorem efficiebat, quocum tumor etiam alter conjungebatur ejusdem naturæ, qui in testiculo sinistro erat. Scilicet utriusque natura fuit quæ cancrosorum tumorum, et quorumdam

præsertim qui in mammis observantur, magna ex parte similis. Corpora ex quibus constabant, pleraque ad glandulosam substantiam accedebant, et tubera, sive, ut nostrates vocant, *tartuffi* figura repræsentabant. Varia erant magnitudine; aliaque instar pinguedinis albicabant, alia carnis instar rubebant, multa etiam quasi a concreto sanguine subnigra erant. In corporum interstitiis nonnullis pus, sed in aliis ichor, in aliis flavum serum stagnabat. Ad nullam autem tumorum partem plus seri quam ad illam quæ in testiculo, fuit.

3. Habemus nunc omnia quæ ad historiam hanc attinent, cujus particulam alias (1) protuli, reliqua pollicitus cum Valsalvæ observationibus, ex quibus selectas in calce ejus dissertationum edere in animo tunc habebam. Et sane haud inter postremas hæc est, si tumoris simul extensionem, simul pondus attendamus. Nam quod ad illam spectat, non me quidem fugit magnos alios mesenterii tumores summa parte ita se ad jecur aut splenem aliquando extendisse, ut alterutrius visceris in skirrhosam molem conversi speciem medicis objecerint. Verum hic præterquam quod supremis appendicibus et jecur obtegebat, et splenem, inferiorem raro exemplo eo usque producebat, ut cum tumore conjungeret testiculi si-

(1) Epist. anat. 2, n. 67.

nistri. Leges quidem a cl. viris Hebenstreit (1) et Matthia (2) propositum steatoma, quod ad mesenterium spectans, testem alterum intra ventrem ad se retraxerat, non se deorsum ad ipsum extenderat, et quanquam in secunda observatione ad femur productum, cruralia vasa circumvestiebat; in neutra tamen ad jecur, lienemque ascendebat. Tumoris autem pondus in hac utraque observatione, magisque in alia quæ infra (3) commemorabitur, utique erat majus, quam a Valsalva inventum est. Attamen descriptum ab hoc tumorem ex magnis fuisse qui in mesenterio reperti sunt, vel spectato pondere, quis possit negare? quando Whartonus (4), qui plures memorat, non graviores duobus proponit, quorum alter, ab eo observatus, pendebat circiter septem libras, alter autem a Paræo, libras decem cum dimidia, quantumvis *mirus*, *et prope incredibilis* dicatur.

4. Quod ad ea attinet, quæ in vivente ægro adnotata sunt, non expectabis certe ut dicam cur, tametsi cibum appeteret, toto corpore extabuerit, si qua iter sit chylo in sanguinem, neque cur adeo intumuerint pedes, si qua venæ iliacæ traducantur, et cava inferior, cogitaveris. Porro

---

(1) Dissert. de partium coalescent. morb. § 17.

(2) Commerc. litter. an. 1739, hebd. 48.

(3) N. 8.

(4) Adenogr. c. 11.

tumoris pondus et moles non chylifera solum, aut sanguifera vasa, sed et vesicam et intestina urgebant. Quamobrem cum illa extendi, hæc autem facile dilatari non possent; lotium sæpe æger, recrementa autem alvi cætera magnis cum conatibus reddere cogebatur. Quorum hoc alterum et ob eamdem quidem causam, in hoc morbo sæpe fieri, indicatum est a Fernelio (1); utrumque autem, vel certe alvum pigriorem et difficilem mictionem observata a Paræo, eumdemque ad modum explicata videbis in eo quem paulo ante (2) commemoravimus casu, qui in Sepulchreto quoque (3) relatus est. In eo casu dolor simul indicatur, qui, ut in nostro, dorsum lumbosve prægravaret; nosti autem, quas ad vertebras se alliget mesenterium. Qui dolor et difficilis mictio, in proxima pariter Valsalvæ historia, non defuerunt.

5. Mulier annos nata ad sexaginta, a multis jam mensibus de tumore quodam in umbilicali regione conquesta, vexari dolore cœpit gravativo ad dorsum vergente, cui comes erat interdum mingendi difficultas. In dies augebantur et tumor, jam quantus uteri in prægnante esse potest, et consequens ex tumoris incremento descriptus dolor, præsertim cum se mulier cubans ex uno

(1) Pathol. l. 6, c. 7.
(2) N. 3.
(3) Sect. hac 21, obs. 38.

in alterum convertebat latus. Mortuæ aperto ventre, tumoris ingens apparuit moles. Hæc basim habebat in mesenterii centro, et cum renis dexteri adiposa membrana nectebatur; ad finem autem coli intestini sic adhærebat, ut sine laceratione dividi non posset. Tumoris substantia quibusdam in locis firma, in aliis autem erat mollis, ut steatomatis referret materiam. Multis ren dexter scatebat arenulis, et valde dilatatam pelvim habebat. Reliqua autem viscera sana erant.

6.° Etsi non est dubium, quin ad renem quoque ista in mingendo difficultas, et vergens ad dorsum dolor aliqua ex parte attinerent, cum ille arenulas lotio adderet, membranamque suam distracta communi altera, id est adiposa, nonnihil simul divulsam non habere non posset; tamen est distractio illa ab annexi tumoris pondere fiebat, et difficilis sæpe mictio ultimo tempore prægnantibus accidit ob uteri prætumidi molem, quacum erat, ut diximus, ista tumoris moles comparanda; quæ si forte a dextris, ut annexio illa indicat, magis prope renem protuberabat, hinc facile etiam intelligi posset, quomodo sæpius compresso uretere et impedito lotii descensu, ea contigisset pelvis dilatatio. Sed utcumque hoc est, illud miraberis fortasse in proposita utraque historia, præter dolorem illum ad lumbos et dorsum, qui distrahentis tumoris pondus necessario consequebatur, nullum peculiarem memorari qui ad tumorem ipsum pertineret, aut ad

eas saltem quæ hunc intercipiebant, mesenterii membranas. Verum mirari desines ubi cum Valsalvæ historiis consentire veterum et recentiorum observata et scripta, ostendero. Veterum nomine Benivenio antiquiores hic non intelligo, qui circa initium floruit sæculi XVI. Nec tamen eo vetustioribus hos mesenterii morbos incognitos puto. Nam etsi hominum cadavera incidere non consueverant; at brutarum animantium haud raro solebant, in quarum aliqua non id offendisse incredibile est, quod ego vel in parvula gallina vidi. Erat ea non minus macra, quam vorax; ventrem tamen æque tumidum gerebat, ac si ovum, quod per ætatem necdum poterat, mox esset editura. Tumorem hunc faciebant skirrhosa corpora subrotunda, plura fabæ, quædam castaneæ magnitudine, intestinis interjecta, nonnulla etiam affixa, granosa superficie omnia, atque etiam structura, nisi quod ex majoribus aliquod multam continebat substantiam, undique iis præduris granis comprehensam, similem albi et teneri, sed exsucci, sebi, qualem superioribus litteris (1) descripsi in utero et ovariis cujusdam mulieris. Sed hic ovarium cum perminutis vitellis sanum, ut pancreas utrumque, et, si valde auctam magnitudinem excipias, jecur quoque et lien, quin et ipsa intestina erant sana.

---

(1) N. 34.

Mihi igitur non fit verisimile, nunquam a coquis, a laniis, a victimariis ullum in mesenterio tumorem animadversum et medicis fuisse ostensum, cum Galenus, ut alias (1) tibi commemoravi, skirrhosum circa cor tumorem in gallo inspexisse videam, et ad homines transtulisse. Crederim potius, quæ in libro aliquo prisci medici ea de re attigerint, longo tempore, ut tot alia, intercidisse. Nam si Julius Pollux, ut legi apud Ingrassiam (2), *circa mesenterium etiam strumas fieri voluit;* certe aut a medico aliquo ipse grammaticus id sumpserit; aut si forte per se vidit, creditu difficile est a grammatico admonitos medicos, quicumque ab sæculi II fine ad XVI initium scripserunt; Commodo enim imperante, ut Galenum, ita et Pollucem vixisse aiunt, nullum de ejusmodi mesenterii morbis verbum fecisse.

7. Benivenius (3) igitur *callum* (durum tumorem intelligo) inter venas mesaraicas pueri invenit, eas premendo obstruentem. Ingrassias autem (4) in nigri suspendio puniti, mesenterio strumas circiter septuaginta offendit, præter totidem ferme tumores extime intestinorum tunicæ adhærentes, quorum in tumorum utroque genere cum alii ciceris parvitate, alii ovi gallinacei ma-

(1) Epist. 16, n. 20.
(2) De tumor. tr. 1, c. 1, comm. 2.
(3) De addit. morb. causis, etc. c. 37.
(4) Comm. cit.

gnitudine, plurimi inter hos medii essent, continebant omnes aut liquidam et mucosam, aut gypseam, lapideamque materiam. Benivenius tamen cum cætera pueri mala commemoret, nullam injicit mentionem doloris. Ingrassiæ autem quicumque nigrum illum cognoverant, magno consensu retulere *sanissimum*, quod sane permirum est, *donec suspenderetur*, *extitisse*. Nec vero Fernelium (1), cum universe docuit, mesenterii tumorem *nullo dolore affligere*, sine observationibus dixisse id credo, quanquam hanc sui dicti causam continuo subjecit, *quod pars ipsa doloris sit expers*. Id vel magis de Arantio (2) credo, quippe qui tumores ibi observasse videtur *nucis pineæ*, *et capitis pueri magnitudinem interdum superantes;* et certe signa ita proponit, ut structuram similem ejus quæ a Valsalva (3) in Marchesio descripta est, ante oculos habuisse appareat. Est enim tumor, inquit, *tuberosus atque inæqualis, eo quod plura glandulosa corpora connexa, et mirifice aucta sibi invicem cohæreant, inæqualesque tumores tuberis terræ in modum efforment.* Attamen hoc primum omnium signum tradidit, *tumorem esse indolentem.* Fortasse hic dices, a Benivenio atque Ingrassia duros frigidosque, ut vocabant, tumores fuisse observatos, nec

---

(1) C. supra ad n. 4 cit.

(2) L. de tumor. p. n. c. 44.

(3) Supra, n. 2.

alios facile Fernelium et Arantium designare voluisse. Certe autem cum Benivenius (1) alterius generis tumorem deprehendit, qui jam in magnum mesenterii abscessum degeneraverat, fuisse alvi tormina adnotavit, quæ in dies crescerent, ægrumque intolerabilia facta occiderent. Pariter legisse te vel in Sepulchreto non dubito, dolores colicos, aut colicis similes a mesenterii abscessibus et apostematibus, Mermanno (2), Folio (3), Wepfero (4), Sennerto (5) attestantibus, inductos. Me vero non fugit hæc posse objici; quorum pars non fugerat Marcellum Donatum (6), quem de mesenterii tumoribus legisse video pleraque eorum quæ hactenus dixi, de quibus quidem sua tempestate jam facta esset in libris mentio. Is autem cum aperte, siquis alius, contenderet dolore nullo, effatu digno, tentari mesenterium propterea quia ex partibus ipsum constituentibus nullas sensu præditas agnoscebat præter nervos et membranas, quarum tamen partium ob plurimam adjectam pinguedinem sensum valde hebetem fieri non dubitabat; dolorem a Benivenio adnotatum non mesenterii, sed intestinorum fuisse censebat. Scilicet arbitrabatur, in eo potissimum intestinorum tractu quocum male affecta mesenterii portio jungeretur, multæ abs-

(1) L. c, c. 33.
(2) (3) (4) (5) L. 3, s. 14, obs. 30, § 10, 13 et seq.
(6) De medic. hist. mirab. l. 4, c. 7.

cessum facientis materiæ pondere aut comprimente, aut deorsum trahente, ne de acri ejusdem exhalatione quidquam dicamus, fuisse dolorem excitatum.

8. Nobis vero etsi minime necesse est omnia quæ Marcellum sensisse diximus, probare; illud tamen negari posse non videtur, *alvi torminibus*; hac enim voce usus est Benivenius; intestinorum potius dolores, quam mesenterii, designari, aut sicui forte id dubium sit quia mox verba hæc adduntur, *omnia viscera sana videbantur, jecur, lien et intestina omnia nullam doloris notam ostendebant*: at certe aliis, quas memoravimus, historiis diserte scribi *dolores colicis similes*, aut *colicam*. Et ne forte putes, hæc tantum contingere, cum abscessus est; Platerum (1) leges et Whartonum (2), qui *colicos dolores* in iis adnotarunt, in quorum mesenterio ille tumores *glandulosos* et *duros* invenit, non uno in loco intestinis adeo connatos, ut hæc coarctando, impedirent excrementorum descensum, hic vero tumorem unum, sed tantum, ut in alterum latus intestina detruderet, eumque *glandulosum et carneum magis quam humoralem*. Quod si in Valsalvæ (3) et aliorum quas supra (4) attuli obser-

(1) Sepulchr. obs. 30 cit. § 11.
(2) Adenogr. c. 11.
(3) N. 2 et 5.
(4) N. 7.

vationibus, a tumoribus hujus generis ii dolores inducti non memorantur; in aliis credibile est, intestina æque compressa non fuisse, in aliis autem non æque aut acres aut multas fæces habuisse: quod ultimum de muliere præsertim credes, cujus mesenterium, ut apud Coiterum (1) videbis, erat quidem *ex multis, iisque satis magnis skirrhis conflatum*, ipsa autem vix aliquid poterat vel liquidum deglutire. Sic alias aliquas, si non easdem, subfuisse causas etiam in quibusdam mesenterii abscessibus, dices; neque enim omnes legimus cum doloribus conjunctos. Cruciatus quidem apud eumdem auctorem (2) memorantur in magni abscessus descriptione; sed qui ad reddendæ urinæ difficultatem et ad alia quæ proponuntur, incommoda referri possunt, cum de ventris et intestinorum doloribus nulla mentio injiciatur. Quin Donatus (3) observationem profert suam non mediocris abscessus ut multa ostendebat sanguinolenta et purulenta dejecta materia, et ulcus sordidum ad spithamæ longitudinem in mesenterio relictum, cum tamen in longa ægrotatione nulla unquam, nisi extremo die, audita esset de dolore querela. Sed multo quam cæteræ, mirabilior est Hearnii historia,

(1) Obs. anat.
(2) Ibid.
(3) C. 7 paulo ante cit.

quam in sectione hac XXI Sepulchreti (1) habes. In ea cum reliqua describantur, ne unum quidem verbum est de ventris dolore. Quæ res non tam mira est propter duodecim, aut eo amplius libras materiæ fluidæ quæ in triplici tumore erat, quam propter universi tumoris pondus, libras æquans Suecicas quinquaginta quinque, et sedem quæ totum fere mesenterii spatium erat. Huc illud accedit quod tumor intestinis arcte annectebatur, ut a duodeno ad ilei medium, quasi cum his in unum coivisset, sine ruptione separari non posset, et quod ægri desiderio, quippe assiduo, et ferme canino appetitu affecti, vix sufficiebat assumptorum copia: ut neque pauca hic recrementa, neque intestina non compressa liceat ponere, sed omnino alia quæpiam causa sit ab eo excogitanda, qui rationem velit reddere absentium dolorum, id quod infra (2) facere conabimur. Nunc enim aliæ in quibus non aberant, observationes sunt indicandæ, quas Sepulchreto possis adjicere. Dolæi (3) est una, in qua tumor aliquanto minor quam a Valsalva (4) descriptus, structura autem non absimili, cum diris tensionibus, molestoque sensu quasi vivi in ventre catelli alerentur, conjunctus erat; sed tumor a mesenterio

(1) Obs. 36, § 1.

(2) N. 11.

(3) Eph. N. C. dec. 3, A. 5 et 6, obs. 258.

(4) N. 2.

quidem oriebatur; cæterum *variis locis intestinis tenuibus erat affixus : immo intestina ipsa illius substantiam permeabant.* Altera observatio Verdriesii (1) est, qui post ventris tormina mesenterium totum *steatomatosum*, nec sine ingenti abcessu; at simul intestina *arcte invicem cohærentia* proponit. Tertia Laubii (2) est in eo qui ventris doloribus valde molestis conflictatus, tubercula in mesenterio quidem habuit; sed et intestina similibus plurimis abscessibus *steatomatosis* scatebant. Contra in nobilissimo comite mesenterium totum pinguedine multa skirrhosa sebacea obsitum et *tormina* tamen *defuisse*, adnotavit Goekelius (3). Itaque, ut concludam, in productis non veterum modo, sed et recentiorum observationibus aut dolor non legitur cum tumore mesenterii conjunctus, aut si legitur, non in mesenterio potius ipso, quam in intestinis fuisse constat. Minusque constat in Jo. Sculteti historia, quæ in Sepulchreto (4) etiam exstat; neque enim satis apparet, ventris cruciatus extra intestina fuisse : et si appareret, cum acerrima, quæ in sex mesenterii tumoribus fuit, materia omnes lumborum vertebras multum dicatur corrosisse; non deesset observationes cæteras attendentibus altera

(1) Act. N. C. tom. 1, obs. 87.
(2) Eorumd. tom. 2, obs. 108 partic. 2.
(3) Eph. N. C. cent. 6, obs. 94.
(4) L. 3, s. 14, obs. 30, § 12.

extra mesenterium aut dolorum, aut originis dolorum sedes : ut certe non deest in eo quod sequitur exemplo.

9. Mulierem annorum duodetriginta, dolores in ventre, cum levi interdum febricula conjuncti, per quadriennium vexaverant : tandem sæviores facti, e vivis sustulerunt. Cadaveris abdomen nullam exterius tensionem, quæ in vivente circa umbilicalem regionem fuerat, jam ostendebat. Ad mesenterii tamen centrum duo erant tumores. Quorum alter ovi anserini magnitudine, renem versus dexterum vergebat, intus exulceratus, nihil tamen continens purulenti : alter vero multo erat major. Nam et ad sinistrum pergebat renem, sic inter hujus exteriorem interioremque tunicam se insinuans, ut renem totum contegeret, nec, nisi summo cum labore, ab eodem posset evelli : et ad os usque pubis ejusdem lateris se extendebat, crassitudine quibusdam in locis duos, in aliis, tres digitos æquans. Hic primo aspectu concretum sanguinem referebat. Sed totus firmis, datis a peritonæo, membranis vestiebatur; ex substantia autem constabat, multis in locis fibrarum carnearum simillima, nisi quod hic erant infectæ colore atro, et alicubi laxæ adeo erant, ut concretus sanguis viderentur.

10. Si, ut suspicor, ita pro certo haberem, a Valsalva etiamtum adolescente habitam esse dissectionem, facile in tumore hoc altero aneurysma aliquod descriptum crederem. Sed ut nihil

aliud fuerit, quam quod tunc ipsi visum est, unus videlicet ex iis de quibus hic agitur, mesenterii tumor; certe ad pubem usque, et ad dexterum operiendum renem extendere se non potuit, quin urgeret comprimeretque intestina, nec inter renis illius tunicas se insinuare, et ad harum propriam renemque ipsum arcte adeo se affigere, quin longas gravesque crearet molestias, quæ tametsi ad eam sedem attineant; tamen quam sæpe ad intestina se extendant, utque horum potius quam renis, dolores haud raro esse videantur, minime ignoras. Interea nolim credas, eam mihi sententiam esse ut nullus esse possit mesenterii tumor qui sedes ipse doloris sit: tantum velim, non aliter accipias omnia quæ a me hactenus producta sunt, atque animadversa, quam ut scias, nullam esse ex tot observationibus unde liquido appareat, in tumore ipso dolorem fuisse.

11. Quod sane mirum est sive nervorum mesenterii copiam spectes, sive ejus glandularum officium. In mammis enim longe minor proportione inest nervorum numerus : quarum glandulæ tumores si cruciatum ideo acerbissimum afferrent, quod *chylus crudus*, *ad acorem concipiendum aptus; in alias partes glandulosas ita crude et copiose*, ut in mammas, *concurrere non potest;* sane multo magis in mesenterii tumoribus dolor sæviret (cujus glandulas, cum illa scripsit, non videtur attendisse vir doctus) quippe in

quod chylus confluit et omnis, et multo crudior. Dilui in mesenterio lympham diceres, eoque progredi ulterius, non, ut in mammis, immorari; nisi tumor ipse incipiens, et limphæ et chylo remoram faceret; mox illam, nimirum tenuiorem, præterlabi sineret, chylum retineret. An igitur dolor, cum ad mesenterium attineat, in intestinis videtur, nervis qui ad hæc tendunt, compunctis, non secus atque in amputato jam pede? An humor qui possit compungere, non omnibus inest mesenterii tumoribus? An quibusdam horum inest humor qui nervorum sensum, laxando, hebetet? An interdum tumorum duritie intercepti nervi haud aliter atque ab injecto vinculo, sentiendi muneri impares fiunt? Sed hoc posito, illud postea non intelliges, quomodo Laubius (1) *circa umbilicum tormina* adnotavit, cum *abscessus steatomatosus pugni virilis magnitudinem superans, durus, compactus in parte postica mesenterii, ubi vertebris lumbaribus annectitur, situs, vasa majora illius loci circumdaret.* Sic enim videtur impositos iis vasis nervos, mesenterium; et intestina adituros, intercipere, et premere debuisse. Fac igitur aliud aliquod ad id excogites, cætera autem quæ modo attigi, dispicias, aliudque ad alias observationes accommodes. Quarum nullam, earum quidem quas nos attendimus, sic

---

(1) Act. N. C. tom. 2, obs. 108.

explicare te posse, credas, ut Bierlingius (1) indicavit, qui *per tot sæcula tot auctores deceptos*, si non semper, at *multoties*, censebat, dum magnæ illius in centro mesenterii glandulæ verum usum, et chyli receptaculum ignorantes, ex hoc post mortem chylo etiamtum repleto, et dissecto *plerumque abscessum mesenterii fecissent;* quasi aut abscessus quos plerique proposuere, non longe alio ac chylus est, humore pleni describerentur, aut magna illa glandula, ut in quadrupedum genere, sic etiam esset in humano. Mitto aliam haud raro quorumdam abscessuum et tumorum sedem, et plerorumque aut numerum, aut magnitudinem vel in vivis animadversam. Nec quod cl. Hallerus (2) existimat, *aliquando magnas quidem, sed ex recepta in junioribus lege glandularum conglobatarum*, mesenterii glandulas *pro morbosis habitas esse, cum essent sanissimæ*, inficias ibo. Sed cum aut multo majores sunt quam ea lex requirit, aut duriores; non est certe huic suspicioni locus, ut puta in illa pueri, quam ex Benivenio produximus (3), dissectione. Hic enim *callum* non appellasset, neque eo dixisset venas meseraicas obstructas *omnes* fuisse, nisi tumorem *inter* illas venas reperisset tum durum, tum

(1) Eph. N. C. dec. 1, A. 2, obs. 152.

(2) Not. 2 ad § 128. Prælect. Boerh. in Instit.

(3) N. 7.

satis amplum. Cæterum quod ad duritiem attinet, varia in his tumoribus spectanda est tum natura, tum ætas. Quam sæpe illa ad steatoma accedat, ex productis plerisque observationibus animadvertere potuisti. Et alias tamen est longe alia. Vide, exempli causa, themata illa medica egregii anatomici Salomonis Alberti, quæ cum tribus ejus orationibus edita sunt, ad morbos mesenterii et pancreatis spectantia. Cum alia invenies, quibus nonnulla confirmantur quæ supra (1) scripsimus, tum hæc præsertim. Humores in mesenterio putrentes, *nonnunquam* ipsum *in tumorem attollere, laxum primum mollemque illum; processu temporis vero humoribus sensim siccescentibus, adeo durum tactuique renitentem, ut in partibus ad umbilicum et imum ventrem attinentibus, vel os vel calculum concrevisse putes.* Alias vero contra accidit, ut quæ erant dura, putrescendo remollescant. Quo, inter cæteras, observatio etiam pertinet Andreæ Westphali (2), qui cum in ægræ ventre, maxime autem circum umbilicum deprehendisset *tumores duros multos, qui demum tractu temporis emollescebant;* in mortua glandulas mesenterii *plerasque exulceratas* offendit, *alias vero adhuc induratas.* Sed jam de iis qui ad infimam ventris partem attinent tumoribus videamus.

(1) N. 4 et 7.

(2) Dissert. de part. intest. jejuni et cæt. c. 3, § 60.

12. Femina quadraginta annos nata, olim ex abortione fœtus ferme quinquemestris, duritiem quamdam circa uterum cœpit animadvertere, ibidemque pungente dolore, levi quidem, sed assiduo, tentari. Aliquoties febricitavit. Tumor interea excrevit, sic tamen ut esset mobilis; nam modo in medio, modo ad latera percipiebatur. Multum capite dolebat: cum labore alvum exonerabat: vomitus interdum molestus erat: dolor autem in tumore adeo aliquando excruciabat, præsertim cum ab animi ægritudinibus angebatur, ut ardentem febrem accenderet, ferrique vix posset. Hæc quæ dicta sunt, intra decennium contigere: quo tempore nunquam concepit. Denique immobili facto tumore, et dolore ac febre acutiore sævientibus, e vivis excessit.

Ventre adaperto, tumoris ingens moles a Valsalva comperta est, ut prægrande hominis æquaret caput. Erat in posteriore uteri pariete, rectum intestinum vehementer premens, et circumjectis partibus arcte alligata. Carnosa exterius, colore quidem, videbatur; sed substantia firmior erat; intraque hanc sinuosas caveas continebat duas, quarum parietes carnem putridam referebant. Altera inanis erat; in altera serosa materia concludebatur. Ovariorum quoque sedem hic tumor occupabat. Itaque nullum eorum vestigium inventum est, nisi quod ad tumoris latera vesiculæ sero turgidæ conspectæ sunt, quarum nonnullæ ovo columbino erant pares. Collecta ex iis

seri pars igni imposita est, pars affusis acidis succis admista. Neutra ullo modo concrevit.

13. Nulla eget hic casus expositione: adeo quæ in mortua reperta sunt, iis evidenter respondent, quæ in vivente fuerant animadversa. Scilicet abortionem consecuta durities, et dolor, et manifestus demum tumor, et horum sedes, et nulla intra decennium, quamvis florente ætate, conceptio, satis uteri tumorem significabant: nec dolor capitis, vomitus, et cruciatuum in tumente parte ab animi præsertim tristibus affectibus incrementum alio pertinebant: cruciatuum autem acerbitas, et febres pravam tumoris naturam indicabant; at exonerandæ alvi potius, quam vesicæ, difficultas, cui potissimum insideret uteri parti? Unum erat, si Arantium (1) audires, quod non satis conveniens videri posset. Is enim cum proferret notas per quas a mesenterii tumoribus uteri tumores discernamus, hi *dolent*, inquit, *æquales*, *ovali forma præditi sunt, neque loco prorsus moventur.* Noster diu mobilis fuit, multo diutius, et semper fortasse futurus, nisi arcte se demum ad proximas partes alligasset. An igitur in ejusmodi duntaxat prægrandes jam factos et alligatos uteri tumores Arantius inciderat? an verbis usus est, quæ magis fortasse quam in animo haberet, immobiles tumores hosce significare videantur? Utcumque

(1) C. 44 supra ad n. 7 cit.

id est; longe facilius erat in proposita historia, quam in ea quæ proxime sequitur, ante dissectionem intelligere, quæ pars in imo ventris tumorem faceret : neque hoc tamen sagacitatem Valsalvæ fugit, quemadmodum protinus cognosces.

14. Mulier gracilis, annorum circiter quadraginta, cum hystericæ affectioni multum esset obnoxia, ejusque præsertim gravioribus paroxysmis, qui convulsivis motibus universum corpus, præcipue autem ventris viscera concutiebant, cumque nonnullos tandem cæterorum gravissimos passa esset, animadvertere cœpit manifestam quamdam cum in epigastrica regione depressionem, tum in hypogastrica extuberationem. Illa nunquam mutabatur, hæc sæpe intra unum diem. Nam majorem et prædurum tumorem cum ostenderet, sæpenumero hic repente concidebat. Item cum alimenta sumebantur, hæc eodem usque præcipitari mulier sentiebat, eaque pars inde magis attollebatur, graviorque fiebat ponderis sensus, qui semper ibidem erat : interjectis autem quatuor aut quinque horis, dolores acerbissimi et tormina, et animi defectiones excitabantur. Ægra sæpe querebatur sibi omnia viscera, sic enim aiebat, e suis sedibus esse prolapsa. Coctiones manifesto vitiatas habebat : febricitabat : erat valde emaciata. Cum tres menses sic ut diximus affecta vixisset, decessit. In cadavere id inventum est quod Valsalva in consilio prædixerat, ventriculus ad hypogastrium prolapsus, vix

ut quatuor transversi digiti inter ipsum pubemque intercederent. Hic autem alium habebat positum ac editores *Bibliothecæ anatomicæ* (1) ex quadam virgine repræsentarunt. Pars enim illa ventriculi quæ gulæ respondet, hic usque adeo in longum producta erat, ut fundus totus esset in hypogastrio.

15. Rara quidem hæc diagnosis Valsalvæ fuit; sed non minus rara observatio. Ut ab hac incipiam, animadvertas velim, multifariam esse posse ventriculum in hypogastrio. Aliquando enim ea est amplitudine, ut in muliere quam in nosocomio hoc secui circa medium decembrem anni 1717, ventriculi fundum non magis ab osse pubis distare quam in femina modo proposita, viderim, et iis qui aderant, ostenderim tanto id magis admirantibus, quia ventriculus erat inanis. Cum enim aut flatibus aut humoribus inclusis præter omnem modum distenditur, posse eo pervenire, ut feminæ aut pro jam diu prægnantibus, aut pro asciticis habeantur, notum est ex observationibus Moinichenii (2) in primis et Jodonii (3), quorum hic ventriculum *per medium dissectum* invenit *ulnam parisiensem superare*, ille vero in theatro hoc nostro vidit *totum abdominis regionem occupare, ipsaque intestina coo-*

(1) Part. I ad Glisson. tract. de ventr. et intest. c. 2.
(2) Sepulchr. sect. hac 21, obs. 42 et 48.
(3) Ibid.

perire. Quam extensum quoque in eo cl. Widmannus (1) deprehenderit, qui vix credibili panis, nec minori cerevisiæ copia se quotidie implere consueverat, illius ostendit descriptio. Interdum vero non propter auctam magnitudinem, ut regiones alias ventris, sic hypogastrium quoque sui aliqua parte occupat; sed justum servans magnitudinis modum, aut altero extremo, ut puta dextero, quemadmodum in memorato (2) exemplo *Bibliothecæ anatomicæ*, quo et Meryi (3) alterum addas licet; aut totus deorsum ruit. Ruere autem potest aut ad inferiora tractus, aut eo compulsus. Trahebatur in Vesalii (4) ægro a gravissimi omenti pondere *ita deorsum ex sua sede*, ut ipsum ventriculi munus deficeret, ortisque singultibus mors ingrueret. Trahebatur quoque a tenuibus intestinis pene omnibus, ut in illa Meryi observatione, in scrotum devolutis, aut in prælongum alterum saccum, ut in alia Chr. Henrici Papen (5). Deorsum autem compellebatur in aliis corporibus a Valsalva (6) aut a me (7) dissectis, urgente aut depresso dia-

(1) Act. N. C. tom. 6, obs. 149.
(2) N. 14 in fin.
(3) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1701, obs. 5.
(4) De corp. hum. fabr. l. 5, c. 4.
(5) Epist. de hern. dorsal.
(6) Epist. 17, n. 25.
(7) Epist. 21, n. 24.

phragmate aut prægrandi jecinore: cujus ultimi generis præsertim sunt duæ observationes Fantoni patris (1): quæ omnia exempla hic commemoro: ut generatim indicem depressionis causas; non quod revera in hypogastrium usque detrusus esset ventriculus. In hypogastrio quidem ab Ruyschio (2) conspectus est, cum mulieris ab asthmate mortuæ cadaver incideret. Sed neque causa indicatur cur ipse *cum intestinis*, *loco suo naturali relicto*, *hypogastrium occupasset*, nec quæ inusitatæ huic sedi incommoda in vivente responderent: quas ob causas sciens omitto alias, minoris præsertim, descensus observationes. Quæ autem nuper adnotavit cl. vir Molinellius (3), ad conjunctum potius morbum alterum, ut opinor, attinebant, videlicet ad ingentem durumque tumorem, initium prorsus occludentem duodeni intestini, unde non solum difficillimus ac diuturnus omnium vomitus et macies summa, et ictericus color, verum etiam ventriculi repeti potest *magnitudo* illa *tanta, ut ad regionem usque pubis descenderet et hypogastrium occuparet fere totum*, ut et æsophagi justo major longitudo, et quod consequitur, *ventriculi prolapsus*. Namque ut ob illius tumoris pondus annexus pylorus depressior erat, sic ob viæ ab hoc ad intestina oc-

(1) Obs. med. anat. 5 et 24.

(2) Obs. anat. chir. 56.

(3) Comment. de Bonon. Sc. Acad. tom. 2, p. 1, in medic.

clusionem, cibi potionesque tum diutius immorando, ventriculum amplificaverant, tum denique sæpius irritando, et in violentas contractiones, quod difficillima vomitio indicabat, adigendo, connexum cum altero orificio œsophagum distraxerant, et longiorem fecerant; ut in hoc casu ad ventriculi magnitudinem prolapsus accesserit, isque a causis deorsum non compellentibus, sed trahentibus. Nunc Valsalvæ observatio, si cum his omnibus observationibus conferatur, quam rara fuerit, apparebit.

16. Valsalva igitur non partem ventriculi aut ob auctam magnitudinem, aut ob mutatum alterius extremi situm, sed totum fundum in hypogastrio, non in regione umbilicali deprehendit. Convulsiones viscerum quæ ventre continentur, gravissime huc illum detraxerant, eam partem extenuando, eoque longiorem efficiendo, quæ gulæ continuatur. Nam etsi Molinellius (1) gulam ipsam factam longiorem vidit, Fantonus autem pater in prima (2) de duabus quas commemoravi, observationibus crebras adnotavit ægrotantis querelas de lingua, quæ sibi basim versus retrahi videbatur, indicio haud obscuro, ut filius doctissimus interpretatus est (3), deorsum tracti productique æsophagi, nec facile tantæ longitu-

(1) N. 5 in fin.
(2) Obs. 5.
(3) Schol. ad eamd. obs.

dinis quam Valsalva conspexit, pars aliqua rapto ad inferiora æsophago neganda est; tamen quando illum ipse agnovit ad ventriculum attinere, inficiari non decet, huic multo maxima ex parte fuisse tribuendam. Quod nisi ob hæc quæ modo animadversa sunt a nobis, discrimina singularis esset inter cæteras Valsalvæ observatio; certe ob illud esset quod cum in cæteris simul aliquæ aliæ pessime affectæ erant ventris partes, ut omentum, jecur, ren alter, pancreas, duodenum aliudve intestinum; et, ne ventriculi ipsius noxas alias omittamus; aut pylorus pene obstructus, aut parietes omnes maxime laxati; in Valsalvæ observatione nihil horum, sed, dempta illa supremæ ventriculi partis productione, quidquid erat vitii, in hujus prolapsu visceris consistebat; ut ad peculiaria hujus morbi addiscenda signa facta esse videatur. Quæ sane ita in ea expressa et perspicua sunt, ut difficultas quæ major a nobis in hoc fuisse quam in dignoscendo tumore uteri, dicta est (1), non ex indiciorum obscura significatione, sed ex indicati morbi raritate sit æstimanda. Verum nec raritas ipsa potest sagacitati eorum obstare, qui solerter signa inquirere sciant atque perpendere; quippe *in sectionibus*, ut Valsalva erat, *ac in operationum atque utilitatum* internarum partium *inventionibus exercitati*: quæ

(1) N. 13 in fin.

duo Galenus (1), postquam docuerat, quemadmodum ipse cujusdam ventriculum parvum et rotundum, alterius autem vesicam parvam et prominentem, aliaque his obscuriora cognovisset, in medicis qui *facultatem dignoscendi* talia *consequi cuperent*, omnino requirebat.

17. Idem tamen paulo ante (2) docuerat, *quæ intra corpus sunt, non omnia posse cognosci*, et (3) quæ sub sensum non cadunt, *ea tentare oportere quam maxime fieri potest, si non certissima scientia, artificiosa saltem conjectura comprehendere:* cumque hæc quæ retulimus, omnia de iis internis constitutionibus dixisset quæ sunt a natura, mox (4) eas quæ sunt a morbo, dignoscendas esse indicavit, *ex operationum læsionibus, aut his quæ excernuntur aut doloribus aut tumoribus præter naturam, aut horum quibusdam, vel omnibus.* Et docte quidem, ut tantum decebat magistrum, monstrati sic nobis sunt loci, et quasi fontes signorum. Sed ea sæpe implicatio morborum est, is partium consensus atque vicinitas, ut raro *certissima* illa *scientia* speranda sit, crebrius *artificiosa conjectura tentanda* et modeste verecundeque proponenda. Quod cum alias facere consuevi, tum in quibusdam non ita per-

(1) Art. med. c. 74.
(2) C. 71.
(3) C. 72.
(4) C. 75.

vulgatis casibus mihi faciendum existimavi, qui inter illos erunt quos jam tibi eo ordine subjiciam, ut iis qui ex Valsalva propositi sunt, si non tumorum natura et sede, at regione saltem media, aut ima quam in ventre occupabant tumores ipsi, respondeant: quanquam is unde initium sumam, paulo altiorem ex parte obtinebat locum, neque ab uno (1) eorum qui supra descripti sunt, natura discrepabat, si modo aneurysma in illo, et in hoc nostro agnoscendum esset, in quorum altero ob historiæ signorum brevitatem, in altero ob nullam consecutam sectionem rem pro certa affirmare non licet.

18. Honesta et pia virgo, annos nata quatuor et quadraginta, cui sanguis hactenus singulis mensibus ubertim per uterum responderat, cum fluere uno jam atque altero mense omnino intermisisset, queri cœpit de palpebrarum et oculorum pruritu, et de brevibus quidem, sed recurrentibus cordis, ut ipsa quidem aiebat, palpitationibus. Cum hæ repente graviores factæ essent et assiduæ, advocamur. Tum ægra ut earum nobis sedem indicet, non pectus sibi, sed epigastriumtangit. Manum huic imponimus, et durum quoddam ac grande corpus magno impetu vibrari et manum ferire percipimus. Ingentem dixisses aneurysmatis subesse tumorem, identidem pulsationes ingeminantem, occupantem autem non

(1) N. 9.

modicam in medio partem et supremæ, et proximæ ventris regionem. Nec aliter aliis visum est. Mihi vero cum iis conveniebat quidem, nihil ad cor eas pulsationes attinere, quippe cum in pectore nulla esset vibratio, nihilque pulsus, utroque in carpo tentati, ostenderent quod a naturali modo abesset, nisi quod paulo essent frequentiores. Sed de aneurysmate assentiri non poteram cum propter alia, tum præsertim quia pulsationum illarum tempora minime cum pulsuum temporibus congruebant. Erant enim valde inæqualia earum intervalla, ut vis quoque; nam sæpius validissimo impetu, interdum et minus valido feriebatur manus, cum interim nihil in pulsibus ad carpos mutaretur. Longe tamen facilius erat dicere quid non esse, quam quid esse videretur is tumor ingens et durus, ut antea indicatum est, et quasi circuli ambitu comprehensus, quia lumborum vertebris subinde se attollebat ad feriendam manum, continuo autem se ita subducebat, ut vel in gracili virgine haud proclive esset deprehendere quo se retraxisset, donec iterum se extolleret manumque percuteret. Quanquam autem illud erat obvium, in hystericarum mulierum ventre quosdam haud raro quasi globos percipi, qui ab inferioribus ascendentes, eas male habeant; ex adverso non minus erat obvium, cum ejusmodi pulsationibus illos non conjungi, ut aneurysmata repræsentent. Attamen et hoc et cæteris quæ contra dici possent, animo

percursis, et iis simul animadversis quæ rara sæpenumero et præter opinionem illis in mulieribus occurrunt, eo inclinari me sensi, ut conjicerem, quidquid illic esset, ad affectum hysterico-convulsivum facile posse revocari. Sed mea vix indicata conjectura, omnique, ut ad ægrotantium lectulos consuevi facere, cum de remedio alioquin convenit, omissa controversia; sanguinem ut mitterent, sicuti evidens prægressa causa requirebat, continuo assensus sum. Quo facto, ita ægra melius se habere cœpit, ut postridie nulla amplius superesset palpitatio. De qua nunquam certe ad menses quatuor aut quinque, quibus ego in patria postea mansi, donec anno 1711, huc ad tradendam medicinam venirem, illa amplius questa est. Quo autem morbo aliquot post annis sublata sit, cum hic essem, anque ejus cadaver dissecuerint, pro certo scire non potui.

19. Arteriæ quæ, si in aneurysma dilatentur, pulsationem possint nimiam edere in ea ventris sede quæ in proposita historia indicata est, cœliaca sunt cum crassioribus ejus ramis, mesenterica superior, emulgens dextera et arteria magna: sed hæc multo omnium sæpissime, rarissime autem reliquæ, si excipias cœliacam. Nam ad causas cæteris communes, ut puta erosionem, constrictionem, aliasque ejusmodi, peculiarem insuper cœliacæ mecum addes, ubi animadverteris crebros illos tortuosos flexus per quos in splenico ejus ramo, ut sanguinis cursus ad lie-

nem retardatur, sic in ortos ante illa obstacula ramos, in ipsumque splenici initium et perbrevem cœliacæ truncum tum magna pars sanguinis, tum hujus impetus reflectitur, ut si aliqua ex aliis accedat causis, quæ gravius et diutius agat, facilius aneurysma nascatur. Sed etsi tot ibi sint arteriæ, nec una causa ob quam dilatentur; plurá quoque sunt quæ cautos reddere nos debeant, ne pulsationem aliquando pro aneurysmatis jam orti indicio perperam accipiamus. Primum est grandis macies, ut ex iis etiam colligimus quæ olim Berengarius (1) admonuit, ut aliam redargueret quorumdam medicorum in emaciata muliere deceptionem. *Mediante magna arteria*, inquit, *maxime in corporibus extenuatis, percipitur magna pulsatio in regione stomachi et intestinorum*. Nec dubitavit Prosper Martianus (2) vel maximam illam pulsationem sic explicare quæ in eadem prorsus sede in qua nostræ virgini, Eratolai filio fuisse scribitur libro VII epidemiorum (3) his verbis : *in medio umbilici et ossis pectoris, circa hanc regionem apposita manu, talis erat palpitatio, qualis neque a cursu, neque a pavore circa cor generari posset*. Hæc autem de Martiani sententia, *nihil aliud erat, quam motus arteriæ magnæ, qui in aliis a carne interjecta*

(1) Comment. 9 super anat. Mundini.

(2) N. 3.

(3) Annot. ad vers. 55, sect. 2, coacar. prænot.

obscuratur, *compesciturque*; sed in ægro illo quippe macie extrema confecto, ita erat eorum imminuta crassitudo quæ inter manum et arteriam interjiciuntur, ut hæc *et facilius elevaretur, et perciperetur magis: et quamvis id omnibus arteriis corporis sit commune*, *observatur nihilominus frequentius*, inquit, *in medio umbilici*, *ac ossis pectoris*, nimirum quia nusquam major arteriæ truncus manui nullo osse interjecto subjiciatur: eodemque loco aliæ, paulo ante memoratæ pulsant arteriæ. Alterum unde falli medici ex pulsatione possent, multiplex quidem est: sed ab eodem Martiano (1) ad plenitudinem contrahitur sive ea sit in arteriis, sive in venis sive in carne, quæ arteriis appositæ ipsasque *comprimentes*, efficiant, ut *majori impetu* eleventur, cujus rei exempla affert in magnis inflammationibus et in iis tumoribus qui ad suppurationem tendunt. Præiverat autem Vallesius (2) in historiæ enarratione ægri illius de quo modo dictum est. *Fit multis ægrotantibus*, inquit, *eo in* ventris *loco pulsus quidam insignis*, *ejus arteriæ quæ per spinam descendit*, *ob affectum phlegmonosum ejus loci*, *qui quidem pulsus aliquando fit in acutis morbis*,... *aliquando etiam manet post acutos morbos*.... *fitque affectio eo loco cancrosa*. Sed etiam ubi durum corpus aliquod arterias premat, pulsationem harum per-

(1) Annot. modo cit.

(2) Comment. in l. 7 epidem. n. 4.

cipi supra (1) docuerat, explicans cur uxoris Gorgiæ, cui multo diutius quam nostræ virgini, suppressi erant menses, *quoquoversus* illa *converteretur*, *pulsus* in ventre perciperetur *et pondus*. Nam *duratus uterus*, inquit, *velut alienum pondus*, *fertur quocumque convertitur corpus et arteriæ quæ comprimuntur*, *nitentes se se efferre*, *sentiuntur pulsare*. Quam doctrinam deinceps secuti medici animadverterunt, ut in Sepulchreto (2) etiam vides, compressa ab insigni pancreatis, aut glandularum mesenterii obstructione atque turgentia arteria cœliaca, aut magna, violentam percipi, ut sæpe in hypochondriacis, aliisve pulsationem.

20. Quæ, et alia his analoga si ad virginem transferas de qua dictum est, primum cognosces, descriptam in ea pulsationem non ob maciem, erat enim gracilis, non extenuata, perceptam esse. Deinde etsi plenitudo erat aliqua ob menstruum sanguinem haud fluentem, non ab illa tamen duntaxat fuisse; neque enim in eo uno fuisset loco: nec vero ab inflammatione aut tumore qui ad suppurationem vergeret, neque demum ab insigni pancreatis, aut mesaraicarum glandularum obstructione, quorum omnium morborum nulla erant indicia. Reliquum est igitur, cum hæ aliæque his similes comprimentes

(1) In l. 5, n. 11.

(2) L. 1, s. 9, in schol. ad obs. 38.

causæ abessent, ut pulsatio esset aut ab alia causa aliqua, aut ab aneurysmate. Ut hoc credi posset, faciebat a primo ampla moles corporis manum impositam percutientis. Quod si, ut Albertinus (1) scripsit, *pluries* ipse *indicavit ex eo quod vasis diametrum non auctam perciperet, validas, assiduasque arteriæ cœliacæ, vel aortæ in abdomine pulsationes fuisse sine dilatatione, nec* ipsius *judicium eventus fefellit;* videbatur hic e contrario, dilatatio non deesse, quando pulsantis corporis tanta diameter sentiebatur. Verumtamen fatendum est, non æque facile esse in hoc altero judicio interdum non falli, cum videlicet latum corpus quo manus pulsatur et dilatata arteria esse possit, et tumor, arteriæ impositus minime dilatatæ. Nam si arteria grandior sit, et a comprimente tumore ad vehementius pulsandum coacta, hunc ipsum, quem non æquo graviorem ponimus, attollet secum et contra medici urgebit manum. Hoc quod omnes ita vident, ut negare possit nemo, aliquando in ipsis exterioribus contingens partibus suspensos chirurgos tenet, velut hic in puellæ cujusdam collo tenebat mediocris tumor, adeo contiguus sinistræ arteriæ carotidi, ut hujus, quam comprimebat, et validiores pulsationes efficeret, et cum ipsa pulsaret. Erat tamen, ut diligentior perquisitio, et inte-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Acad. tom. 1 in opusc.

gra sanatio demonstrarunt, totus in tumida quadam, et pure intus jam plena, glandula jugulari. Sic etiam ob pulsationem quæ sub bronchocele persentiebatur, complures eum tumorem aneurysma esse existimaverant, quem Severinus (1) sicuti ob compressas arterias carotides pulsare, crediderat, ita post mortem dissecando, ait, veram se opinionem suam ostendisse. Quod si vel exterius non deest errandi periculum; quanto erit magis in iis partibus quæ alte inter viscera conditæ sunt? Vide, ut ingenuitate nunquam satis commendanda cl. viri Jo. Phil. Burggrafius (2) et Petrus Tabarranus (3) memoriæ tradiderint quæ ipsis contigere. Ille pulsationem ab umbilico ad cordis usque scrobiculum pertinentem et tantam, ut sæpe ab adstantibus audire posset, triginta autem et quatuor ipsos annos perdurantem cum non ab legitimo arteriæ, in mesenterio insignis, aneurysmate quippe ejus diametro vix paulo amplificata, sed ab spurio, ut Lancisius vocabat, fieri posse suspicaretur, idque ob nimiam diuturnitatem insanabile existimaret; datis post tot aliorum, incassum adhibita, remedia nonnullis quæ interea humorum cruditatem saltem corrigerent, præter omnem spem vidit pulsationem intra non longum tem-

(1) De recond. abscess. nat. l. 4, c. 6.
(2) Act. N. C. tom. 6, obs. 131.
(3) Obs. anat. édit. 2, n. IX.

pus felicissime sublatam. Tabarranus vero sub regione epigastrica non pulsationem modo, sed et tumorem pugni magnitudine cum deprehendisset, eaque cum cæteris aneurysmatis legitimi notis conjuncta; miratus est postquam hujus loco skirrhosum duntaxat ad mesenterii centrum tumorem conspexit, vasis magnis tam arcte adhærentem, ut aortam non comprimere, ejusque pulsationibus non attolli non posset. Hæ te observationes juvare poterunt; me cum de virgine illa quam descripsi ageretur, non poterant, non solum quia tot lustris post editæ, sed et quia pulsationes in utraque observatione eodem prorsus tempore quo in arteriis cæteris fiebant. Aliis igitur quas paulo ante attigi, dubitationibus adductus ad cætera inquirenda, nec tantum aneurysma, quantum esse illud debuisset, fieri potuisse intellexi, tam brevi tempore, ac sine ullis gravioribus, quæ præcessissent, aut subsequerentur, incommodis et pulsationes minime arteriarum motui respondentes, in aneurysmate esse non posse. Itaque ad aliam potius causam rem censui attinere. Scilicet, ut pressius supra innui, ad hystericas internas convulsiones, quæ hic illic intestina quædam, et mesentericos aortæ ramos per inæqualia temporis intervalla majori vi constringentes, simul ex intestinis illis quasi globum quemdam efficerent, coercito rarefactoque aere distentum, simul aortam, utpote impedito ex ea sanguinis in mesentericos ramos effluxu, ve-

hementius pulsare subinde cogerent et impositum globum impellere. Sed quoniam per dissectionem, ut dixi, minime licuit, non subfuisse ei tumori ullam arteriarum dilatationem demonstrare; ad alium tumorem veniam, eadem in sede positum, sed permanentem hunc quidem et per anatomen exploratum. Qui cum ex rarioribus fuerit, et in ea persona, et iis discrepantium opinionum controversiis agitatus, ut paucis ejus historia nec comprehendi possit, nec debeat; non miraberis, si hanc fusius, quam soleo, partite ac diligenter proponam.

21. Fortunatus Maurocenus, quem ab illustribus in Veneta republica muneribus amplissimaque domo (erat enim Francisci ducis qui ex subacta Peloponeso cognomen invenit, fratris filius) religionis amor in venerabilem Casinensium monachorum familiam traduxerat, merita autem ex hac ad Tarvisinum et deinde ad Brixianum episcopatum evexerant; jam inde ex quo propter novum vitæ genus, rarius in publicum prodire, ut plurimum autem, cum totus esset in sacrorum librorum lectione, sedere assueverat, paulatim hypochondriacæ affectioni, et sanguinis per hæmorrhoides fluxui obnoxius factus; tamen, hoc intra modum recurrente, vel magis quam vellet sanus vixit, pinguiori videlicet corpore, præsertim autem abdomine, donec ætate increscente, is fluxus primum minui, deinde jam nullus esse incepit. Namque eo imminuto, do-

lores quidam ventris quos a flatibus esse credebat, molestiam interdum creabant, sæpe repentini et momentarii, nonnunquam paulo longiores. Ubi vero anno jam sexagesimo emenso, nihil amplius fluebat sanguinis, molestiores fieri cœperunt, autumno præsertim, quem ultimum vidit anni 1726, quo tempore etiam ex febribus laboravit. Sed has cortex Peruvianus compescuit; illos opportune effluens rursus ex hæmorrhoidibus sanguis levavit. Insecuta hyeme, cum iterum ac tertio et febres ac dolores rediissent, eodem superveniente fluxu levatus est semper, nunquam persanatus: quin ea tempestate primum animadverti cœpta est durities in ventre quædam et tumor. Ob has causas proximo vere Brixia Patavium se contulit. Erat cum cæteris incommodis alvi adstrictio conjuncta. Quem ut primum et leviter solveret, cum senior medicus rhabarbarum mandendum, *passulis* admistum, interdum daret, indeque æger sibi paulo melius habere videretur; additis ab seniore altero medico remediis validioribus, pejus habuit, quemadmodum et ab aliis quæ data sunt ad alvum movendam, ægro clysmata aversante. Sed et quidquid auxiliorum alio spectantium exhiberetur, cum vix semel aut iterum sumpsisset, respuebat, videlicet cogente ventriculo, qui jam crebro interea vomitionibus subversus contumacissimis et nulli cedentibus remediorum generi, cibos potionesque rejiciebat aut cito, aut si quid

diutius retineret, ut coctum pomum quod retinuit horas octo et quadraginta, sæpius tamen evomebat nihil mutatum. Præter cibum, aquam etiam ejiciebat multam, ut humoris qui sumptus fuerat, mensuram superaret, eamque nullo sapore aut colore præditam : neque in tam crebris vomitionibus quidquam unquam aut amari perceptum, aut colorati, si cibos excipias, animadversum est. Cum hæc atque alia et tumor potissimum, de quo mox dicetur, medicos terrerent; venit huc Venetiis vir summus Michael Maurocenus, Præsulis frater, Eques et Senator præstantissimus, tresque alios medicos in quibus et ego fui, advocari jussit, ut ægro inspecto, consilia cum hujus medicis conferrent. Invenimus ab aliquot jam diebus lecto affixum, facie et artubus extenuatum; carnibus ut sanorum tepidis, pulsibus autem paulo frequentioribus : quæ duo ita semper esse nobis ejus medici confirmarunt, nisi quod pulsuum crebritas paululum ad vesperam noctuque augeretur. Præcipue a nobis petitum est, ut tumorem accurate examinaremus. Erat is non tactus modo, sed et visus; nam sub hunc quoque cadebat; judicio, circuli fere ambitu, cujus diameter transversos octo æquabat digitos, medius inter ensiformem cartilaginem et umbilicum locatus sic, ut aliquanto spatio, (ea erat pinguis ventris prominentia) ab utroque distaret, modice ab ambitu medium versus assurgens, cute autem ejusdem ac alibi coloris obductus. Si

contrectares, tuberosum inæqualiter tota superficie ambituque ipso tumorem sentiebas non secus ac si ex glandulosis corporibus esset compactus, quod et renixus, si premeres, confirmare videbatur. Cum premeres, itemque cum flatibus æger vexaretur, doloris sensus non tamen vehementis in tumore oriebatur; præter quos casus nulla erat de eo querela, nisi tanquam de impedimento quodam, fixaque sed levi molestia. Utraque manu tumoris latera comprehendens, facile ipsum huc illucque ducebam. Neque erat difficile cognoscere non esse in ventris parietibus; sed his tamen esse quam proximum. Cum quæ erant supra, infra, ad latera tumoris, manu diligenter explorarem; nisi quod infra umbilicum, medicis ægroque negantibus, quidquam ibi esse præter naturam, explorare non perrexi; nihil, quantum per interjectam abdominis pinguedinem licebat, nihil, inquam, renitens, nihil inæquale, nihil quod pressum molestiam crearet, perceptum est. His et lotio, in quo non erat quod culpares, et aqua de qua dictum est vomitu rejecta, et si quid videbatur præterea aut inspiciendum aut interrogandum, satis cognitis, cæteris autem quæ supra tibi exposita sunt, a medicis et præsule ipso auditis, ad conferenda inter nos consilia coram senatore illo amplissimo, ac permultis aliis sive dignitate et doctrina præstantibus viris, sive rei medicæ studiosis, secessimus.

22. Ibi ex medicis qui curationi præerant, al-

ter de tumoris natura et sede multa disseruit, quorum hæc summa fuit; tumorem a se credi skirrhum, sed illegitimum, quod compressus doleret: sedem autem habere aut in omento, quia et mobilis et extimus esset; aut si quis mallet, in mesenterio; nam et hoc mobile et magna illa præditum glandula, quam Aselii pancreas vocant, cujus tumor excrescere posset adeo, ut ad ventris anteriora perveniat, quemadmodum se vidisse in quodam cadavere aiebat, (quasi vero aut id pancreas in homine esset, aut glandulæ tumorem ad immobile mesenterii centrum, ut pancreas illud, positæ, sic totum ducere in alterutrum latus manu liceret.) Quod ad pertinaces vomitiones spectaret, videri esse in pylori annulo excrescentiam quamdam, obstantem alimentis illac transituris; hæc autem retenta ventriculum irritare; certe causam vomitus ultra eum annulum non esse, quod nullum unquam appareret in rejectis indicium bilis. Itaque ob vomitiones maciem demum summam et lentam mortem vitari non posse; ob tumorem autem etiam citam, purulenta ex eo materia una cum sanguine in ventrem effusa. Attamen si quid a medico præstari adhuc posset, non auxiliis exterius adhibitis sed internis esse tentandum. Nam de mittendo ex hæmorrhoidibus sanguine antequam vires fatiscerent, se cogitante, ægrum abnuisse: nunc viribus jam fatiscentibus, locum amplius non esse. Tumori autem quæ antea fuis-

sent imposita, non modo ut inutilia, verum etiam ut gravia et molesta, ægrotantem rejecisse: quamobrem vitatis omnibus quæ pus movendi vim haberent, ceratum Noribergense ab se quidem commodius existimari; sed omnino internis remediis esse nitendum, iis videlicet quæ validius et inciderent et dissolverent, et quæ alvum magis quam rhabarbarum, et multo magis quæ urinam moverent. Ad hæc præstanda cum plura et valentiora, ut solebat, laudaret, mercurialia quoque et chalybeata, si ferri possent, neque a nobis, quibus consideranda proponeret, improbarentur, sibi quidem convenientia videri dixit. Post quem ejus socius, cætera transmittens, nisi quod jecur insuper et lienem obstructa credidit, pauca quidem verba fecit, sed de remediis multum dissensit, negans aliud quam rhabarbarum sibi proponere licere, quo uno usus esset antea sine incommodo, cum alia quæ essent addita, omnia magna cum molestia nec sine detrimento vidisset adhibita. Tum eorum qui mecum venerant, alter aliquanto plura locutus, de tumoris natura et sede in omento, et de excrescentia in pylori annulo, quæ prior dixerat minatusque fuerat, diserte probavit : de remediis ab utroque dissedit. Rejecit enim purgantia quæ vocant omnia, ipsumque rhabarbarum : lignorum, ut loquuntur, decoctum cum modica viperæ portione, nisi forte ob febrim hæc calidior videretur, proposuit.

23. Ego vero etsi quatuor potissimum esse dixi, quæ attendi a nobis oporteret, tumorem, vomitum, maciem, febrim: eos tamen qui ante me locuti essent laudavi, quod tumorem spectassent præcipue, qui ut reliqua antecessisset, ita eorum causa videri posset. Tumoris autem ipsius causam a me quidem credi in sanguinis per venam portarum minus expedito motu esse facile agnoscendam, quem diuturna sessio, affectio hypochondriaca, sanguinis per hæmorrhoides fluxus, utilis cum fuit aut rediit, noxius cum decrevit aut desiit, non obscure significarent. Ab retardato igitur eo motu irritationes ortas et crispaturas, et dolores, et tumoris initium denique in aliqua earum partium, a quibus rediens sanguis in eam venam est excipiendus. Esse autem illas præter omentum et mesenterium, alias quoque, præcipue autem intestina, magis sane quam mesaræum, vicina tangentium manibus, nec minus quam iis annexæ mesaræi partes, imo vel magis quam eæ præsertim quæ centro ipsius sunt propiores, huc illucque mobilia. Huc illud accedere quod sic facilius tum diuturnæ alvi adstrictionis, tum fortasse etiam tam crebri qui ad hanc accesserant vomitus, possemus rationem proferre. Constrictis enim iis quæ in ista ventris regione sunt intestinis tenuibus, non viæ diametrum duntaxat et peristaltici motus vim minui; sed et irritamenti aliquid ad proximum continuatumque ventriculum non dif-

ficile propagari. Quin dolorem etiam qui manu premendo, aut saltem qui vexantibus flatibus ibi fiebat, dilucidius intelligi, si tumorem ad ipsa intestina attinere conjiceremus. Verumtamen non hæc a me dici, quasi aliorum sententiæ conjecturam præferrem meam quam omnium judicio subjicerem, nihil ipse ut in re ardua et perobscura definiens, ideoque nec quod aliis visum esset contemnens. Nam etsi magnos in omento tumores sine doloris commemoratione legere (1) consuevissem, imo in medici uxore, aliis consentientibus, agnovissem optime nutrita et colorata, omnisque incommodi nedum, si premeres, doloris experte; posse tamen aliquando esse ejusmodi in omento tumoris naturam, duritiem et formam, ut premendo, aut in ipso aut in contiguis partibus dolor excitetur : qua de re non dubitasse scirem viros doctos (2). De grandibus autem mesenterii tumoribus, quod detrusis ad latera intestinis, et omento subsint ipsi anterioribus ventris parietibus, hosque contingant non una posse medicorum et anatomicorum observatione (3) confirmari. Porro augeri difficultatem

(1) Warthon. adenogr. c. 12. Vid. etiam suis locis plerasque observ. indicatas in hac Sepulchr. sect. 21 sub. obs. 33; itemque in additam .obs. 73, 80, 85 et 88.

(2) Vid. sect. modo cit. schol. ad obs. 54, et in addit. obs. 80 vers. fin.

(3) Vid. River. Prax. med. l. 13, c. 5. Wharton. l. cit. c. 11. Scultet. Armam. chir. obs. 62 et cæt.

veræ sedis tumorum internoscendæ in hujusmodi pinguibus, amplis, et intestinorum cruciatui obnoxiis ventribus. Nam præterquam quod multa inter manum et viscera interjecta pinguedo obstat explorationi, esse in his ventribus haud raro viscera et intestina præsertim aliqua, extra suas sedes retracta aut compulsa. Sed ut non una esse posset doloris sedes; sic et contumacissimi vomitus varias esse posse causas. Nec me quidem fugere, ex ipso pylori annulo interdum excrescentiam quamdam se attollere, qualem et ipse nonnunquam vidissem, quæ si satis magna sit, ut in medico amicis noto steatoma quoddam fuit, alimentis transitum intercludat: sed tamen non ignorare tot in eo loco aut prope eum locum tum intus tum extra esse posse causas idem efficientes, ut si vel multas enumeremus, veram fortasse non assequamur. Exempli enim gratia, duris undique circa eum locum et crassis factis ventriculi tunicis, viam angustiorem fieri, alimenta non propelli, quale genus vitii fuisset Patavii in pio sacerdote deprehensum, non modo in aliis de quibus cum alibi (1), tum in Sepulchreto (2) legissem. Atque, ut silerem, eumdem prorsus effectum fore, si ex commemoratis vitiis aliquod propiorem ventriculo obsideret duodeni

(1) Vid. Epist. 30, n. 13.

(2) L. 3, s. 8, obs. 17 et seq.

intestini partem (1), certe in eodem Sepulchreto exstare observationem quamdam (2), non valde, si probe meminissem, dissimilem ejus de quo loqueremur, casus, ut sermo, de tumore omenti habitus, eam mihi ad memoriam revocasset, quippe cum omentum grandem ex durissima pinguedine tumorem in epigastrio haberet, simili circumjecta materia pylorus adeo constringebatur, ut hinc insanabilis vomitus, pertinax alvi adstrictio et macies contigissent. De qua non esse opus multa dicere in eo qui non modo alimenta, sed plus etiam rejiceret humoris quam sumeret, sive ea aqua ex saliva esset quæ multa in ventriculum sæpe inanem descenderet, sive etiam ex hujus tunicis per crebros vomendi conatus exprimeretur : quanquam insuper chyli ex perpaucis confecti quæ intestina subirent, partem aliquam intercipere posset tumor qui aut ad illa aut ad mesenterium attineret. Quo ex tumore, aut certe quem ob tumorem quædam in ventre moram trahentia, eoque vitiata, ubi in sanguinem rediissent, ita cor irritare, atque arterias posse, ut hac denique aut simili ratione aliqua conjicere liceret febris originem. Ex his quæ hactenus dixeram de quatuor initio propositis, etsi apparebat in quibus a cæteris discreparem; tamen erat facile intelligere non posse me in eo dissentire

(1) Vid. confirmatum Epist. 30, n. 12.
(2) L. leit. s. 22, obs. 80.

quod morbum statuerant insanabilem. Idque ultro fassus sum : hoc tantum diserte addidi timere me ne alia potius ratione quam per effusionem puris, cujus tunc procul essent indicia, tumor interitum afferret. In morbo igitur insanabili dandam operam, ut quæ accelerare mortem possent iis, quoad fieri liceret, obstando, vita diutius produceretur. In illis non una ratione esse vomitum, maciem afferendo, vires minuendo, tumorem concutiendo. Vomitus autem, si causa præcipua tolli non posset; at posse alteram minui, quæ ex parte aliqua fortasse, ut solet, ipsum foveret alvi adstrictionem. Exorandum omnino esse præsulem, ut clysteres admitteret; id præstituros, aut, si inutiliter præstarent, nutrituros. Quod si perstaret in recusandi proposito, et si rhabarbarum sine ullo revera incommodo sic satis alvum antea solvisset; me non quod probarem, sed quod cætera partim non convenirent, partim manifesto nocerent, necessitate ipsa adductum atque coactum non abnuere. Cæterum irritantia et injucunda omnia esse fugienda, eaque etiam de causa modicam me viperæ portionem haud improbare, quod, inscio ægro, incoqui in jusculis posset quibus nutriretur; nisi mallent aliquid de illius *gelatina* in his dissolvere : neque enim donec levis adeo esset febris, viperæ calorem, vel si tantus esset quantum plerique credere videntur, in parva adeo alterutrius parte nocere posse. Atque eadem fere

a me dici de tantillo radicis aut sarsæ parillæ aut potius chinæ. Quod de mercurio injecta esset mentio, primum non eas esse ægri vires, ut de eo cogitaremus : quæ si essent, multo libentius secundum ea quæ de tumoris causa dixeram, modicam sanguinis missionem probaturum me esse ex hæmorrhoidibus : deinde si tumoris natura ea foret quam ipsi censerent, et quam inficiari non possem, tactus judicio indicatam videri quasi ex skirrhosis strumosisve glandulis; minus certe mercurium quam millepedes convenire, eoque hos magis quod movere simul lotium possent, si id quidem e re esset, sicuti propositum fuerat. Sed nihil magis e re esse, ut dixissem, quam vitam protrahere : idque factum iri, si ingrata omitterentur, gratiora eademque nutrientia darentur. Ex his quæ diutius stomachus retineret aut non tota rejiceret, diligenter attendendum, iisque potissimum utendum.

24. Etsi ita brevis, ut plerumque in medicis colloquiis solitus sum, esse non potueram, longiori tamen oratione usus est qui novissime verba fecit senior vir clarusque professor. Sermo ejus omnis huc rediit, ut tumoris naturam eamdem quam cæteri agnosceret; sedem haud aliam quam mesenterium statueret, omento, (nam de intestinis nullam prorsus mentionem fecit) ob id maxime rejecto, quod sensu careret, ac sine dolore incideretur. Cæterum insanabilem morbum esse confirmavit : medicamentosa probavit alimenta, in

his viperam diserte : purgantia damnavit, et validiora remedia omnia : non sic millepedes, ut quibus pauperis puellæ strumas se persanasse meminisset. Habes eorum summam quæ in eo colloquio dicta sunt. Noli autem mirari quod cum presse indicaverim sententiam quatuor medicorum, qui præ cæteris eo tempore hic florebant, fuerim in mea exponenda fusior ; sic enim feci ut in iis explicandis quæ post præsulis mortem deprehensa sunt, possim esse brevior. Ea contigit duodetrigesimo circiter a colloquio nostro die. Sed inchoatam morbi historiam pertexamus.

25. Quid postea egerint medici duo quibus ab initio fuerat commissa curatio, non quæsivi ; neque enim post dictam sententiam id soleo. Audivi tamen quod Patavii omnes, postridie rhabarbarum, sed non intra pristinum illum modum, ideoque non sine ægri molestia dedisse. Ab hoc denique impetrasse ut clysmata interdum adhiberentur, sic aliquo cum levamine recrementa eduxisse. Postremo cum accidisset ut biduum sine ulla vomitione transigeretur, spem ægri servandi, nescio ex quo fonte, in vulgus emanasse : quæ utinam rata esse potuisset. Verum mox rediisse vomitum, et vel pejora quam prius omnia. Interea externus huc venit medicus, populi opinione præstantissimus, quem hic quidem rem desperatam dixisse aiebant ; alibi autem addidisse morbum mercurii ope potuisse ab se

vinci si antea venisset. Nec defuit qui, illo abeunte, se suo quodam remedio sine ulla dubitatione victurum sponderet. Hoc erat infusio, ut vocant, ligni nephritici, qua Venetiis quasdam fortasse durities ventris discusserat. Aliquoties præsuli dedit; sed incassum. Jamque in dies aucta macie, viribus autem decrescentibus, morbus ad finem properabat. Certa hora æger lodices poscebat quasi frigeret, alia non nisi levissima ferre poterat operimenta, ob æstum videlicet, sed interiorem; exterius enim tepidum semper, nunquam frigidum, nunquam calens corpus quisquam percepit. Respiratio semper bona. Pulsus neque duri, neque intermittentes, neque ullo modo inæquales fuerant unquam: sed frequentissimi facti erant diebus ultimis, et humiles adeo ut a medicorum altero nulli jam amplius esse crederentur. Accesserunt convulsivi tendinum subsultus, et levissimum interdum quasi delirium. Diebus iisdem ultimis vomitiones perdurabant; sed amari et gravissime olentis humoris, et sic nigrescentis ut sanguinem aliqui esse putarent; sed immissa charta postquam resiccata esset, colore ex subviridi dilute flavo bilem fuisse ostendit. Per hæc ventum est ad VIII kal. quintiles, quo die pomeridianis horis tam gravi correptus est paroxysmo, ut tunc moriturum crederent. Evasit tamen. Sed postero die simili paroxysmo horis iisdem redeunte, mente sibi constans, humili autem voce pia quædam

verba identidem proferens, cum se in alterum latus, quod superioribus diebus facere sine auxilio non poterat, per se convertisset, mox placide optimus antistes ex hac vita migravit.

26. Cadaver cum esset condiendum prima nocte, ut triduo proximo justa fierent, omnes qui consilia contuleramus, advocati sumus. Ibi cum ab antistitis medicis et familiaribus sacerdotibus ea accepissem quæ tibi de postremo morbi tempore pro certo retuli, mox inspectantibus sociis et studiosis bene multis, ipse præfui dissectioni. Abdomen, etsi macies artus multo magis et faciem quam ipsum extenuaverat, hactenus tamen subsederat, ut vel ab hac causa credi posset, tumorem magis quam antea videramus, extrorsum assurgere et protuberare. Nihilominus sub tota abdominis cute pinguedo erat alta digitos duos. Patefacto ventris cavo, in quod serum fuerat sanguinolentum, vix ad tres libras effusum, duo simul omnium oculos in se converterunt. Hinc enim tumor, de quo adeo disputatum fuerat, magni instar globi vel potius hemisphærii apparuit, si colorem, fetorem, superficiei inæqualitatem attenderes, specie fœdissimi carcinomatis. Inde autem novo et inusitato spectaculo quidquid spatii intra ventrem est ab umbilico deorsum, id omne, si coli intestini sinistram inferiorem partem, rectumque, et quod ex mesocolo ad hæc spectat, et urinariam vesicam exciperes, vacuum prorsus a visceribus et inane

conspiciebas. Quæ me res continuo admonuit quid tumor esset : idque et mea primum, deinde et omnium inspectio confirmavit. Scilicet ileum totum intestinum et jejuni proximi pars aliqua, suis relictis quæ infra umbilicum sunt, sedibus, sursum retracta et coarcevata, et inter se arctissime conjuncta magnum illum et prominentem tumorem per se fecerant, nulla omnino addita scrophulosa, aut skirrhosa, aut cancrosa substantia. Nam superficiei inæqualitas ab ipsis erat crebris intestinorum flexibus, et inæquali positu ac constrictione, ut hic magis, illic minus protuberarent : color autem nigricans ferme ubique nonnullis videlicet interjectis minoribus spatiis quæ adhuc rubebant, intestinorum inflammationi, magna jam ex parte in gangrænam degeneranti, manifestissime debebatur, eo nimirum intercepto demum in portarum venam sanguinis reditu, de cujus retardatione supra (1) a nobis dictum est: gangrenam denique sequebatur, ut solet, odoris fœditas. Erant intestina quæ tumorem faciebant, plena propemodum materiæ, qualis in crassis est stercus non valde molle, quantum uno illorum postea dissecto cognovimus; ut evidens esset, remorante materia quæ in crassa cito solet descendere, et flatibus additis, potuisse tumorem sic ad tactum reniti, ut in vivente perceperamus. Etsi

---

(1) N. 23.

vero ob arctam quam dixi intestinorum inter se connexionem, opus fuisset longissimo tempore, ut scalpello alterum ab altero sejungeretur; manibus enim hinc et hinc trahendo nihil proficiebatur; tamen circa medium et summum ferme tumorem cum minus difficilis esset sejunctio, hæc ibi saltem peracta est, et tumoris interiora in conspectum sunt data, quæ pariter a subtus coacervatis intestinis fiebant, et ex parte aliqua a mesareo, quod neque durum, neque crassum factum, neque nigrum omnes perspicere potuerunt, sed omnino sanum et pinguedine refertum, ut secundum naturam solet, ex albo flavescente. Cum omentum hactenus nulla ex parte se ostendisset, oculos converti ad supremam ventris regionem, ubi inter tumorem descriptum et diaphragma ventriculus subsidebat : cumque ne sic quidem appareret, sed alba quædam quasi fascia, dura, gravis et crassa ab uno ad alterum hypochondrium in transversum ducta, ventriculi fundo et huic subjecto intestino colo firmissime se annecteret, quorum utrumque suo pondere et crassitudine deprimebat; vix tandem illam esse omentum agnovi : quod mox et cæteri, bene perpensis omnibus, confirmarunt : scilicet tenuia intestina in tumorem assurgentia, illuc omentum olim repulerant, quod in se complicatum in unum illud coaluerat corpus, fasciæ instar, æquali superficie, sed non crassitudine. Alibi enim hæc fuit unius, duorum alibi, alibi trium

digitorum; ut ex sectionibus perspectum est: maxima autem crassitudo animadversa est potissimum prope lienem, ut rigida durities quoque, sic ut sub cultro inter dissecandum strideret: cæterum uniformis erat ubique ad aspectum substantia; sed durities alibi quasi ligamenti, alibi propemodum cartilaginis. Sic igitur se habuit omentum, sub tactum in vivente non cadens, quippe inter multam abdominis pinguedinem et cedentia viscera ventriculum et colon, ob depressam autem sedem et firmissimas connexiones neque inter manus comprehendendum, ut prominens ille intestinorum tumor, neque in utrum liberet latus movendum. Tum ventriculus inspectus est. Exhausto plurimo quem continebat, humore nigricante et teterrimi odoris, qualis in novissimis vomitionibus rejiciebatur, interior facies apparuit ex subrubro fusca, an ab illo humore sic infecta? an etiam ab inflammatione? In pylori autem antro quibusdam quasi concreti sanguinis grumulis hic illic fœda videbatur, qui diligentius inspecti, nihil erant aliud nisi parva et depressa tubercula, intus quidem alba et firma, superficie autem gangræna affecta, nonnulla ovali, alia aliis figuris et positionibus, pleraque autem ita ex pluribus efformabantur, ut astericos quasi ramosos, sive flexuosis et bifurcis radiis instructos repræsentarent. Sed quo magis ab antri initio ad pylorum accedebant, eo fiebant minora, rariora, et demum solitaria. Quod ma-

ximum ex omnibus fuit, vix ad parvæ fabæ magnitudinem perveniebat. In ipso pyloro non sunt hæc, nedum excrescentia ulla observata : quin via inventa est illac non sic contracta, ut immitti, sicut jussimus, digitum prohiberet. Sed erant tamen ibi et in toto propemodum antro pylori, itemque in prima huic proxima, duodeni intestini parte duræ adeo et crassæ tunicæ, ut cum minimi digiti apicem crassitudine æquarent, rigida duritie non multum cederent descripto omento, cui, alba quoque compactaque substantia, erant similes, et ex hac ipsa nonnihil quibusdam in locis prominente, illa tubercula efformabantur, de quibus paulo ante dictum est. Jecur intus extraque pallidum et duriusculum, sed naturali figura et magnitudine. Ejus vesicula bilem nigrescentis amurcæ similem continebat. Sanus lien, sana reliqua viscera, thoracis quoque, ubi pericardium et cor pinguedine operta conspecta sunt. Unum tamen in ventre est pancreas excipiendum : quod qua ratione se haberet cum inquirere vellemus, sociis, quia nox jam longius procedebat, et odoris fetiditas gravis erat, et firmissimæ illæ omenti connexiones citissime utique ad retegendum pancreas dissolvi non poterant, visum est satis esse quæsitum.

27. Et sane si prægressa attenderes, et tumorem præsertim, cujus de natura et sede, præcipua dum antistes viveret, questio fuerat, satis quæsitum videbatur. Atque ego quidem cum a sec-

tione una cum sociis rediens, a viro gravissimo interrogarer, quid tandem repertum esset, continuo pro omnibus respondi, nihil quod in colloquio jam aliquo modo indicatum non esset, ac jure insanabile pronunciatum. Neque aliter narrationem conclusi, ad supra (1) laudatum scribens eximium senatorem, Præsulis fratrem, cum pro eo ac debebam, observatorum summam postridie misi: quam ut gratam habuit, sic apud se retinuit. Nec vero etsi postmodum in omnium manibus esse audivi, unam, atque alteram eorumdem summam, emittere propterea volui meam, tum quia multo illæ magis inter se, quam a mea, discrepabant, tum quia nunquam volui minime necessarias controversias suscipere. Quæ autem minus necessaria, quam quæ posset ipsorum qui dissecuerant, chirurgorum testimonio dirimi? quod recentissima in re quæsivi, non tu tunc proferrem, sed tantummodo ut in promptu haberem sicut habeo, siquando tota a me observatione producta, existeret forte aliquis cui dubitationis quidpiam injiceret particula aliqua earum summarum. In quibus ne nunc quidem quid deesset dicam, aut quid superesset, aut quid denique a vero aberraret: quin nec mentionem ullam de iis fecissem, nisi a te forte aliquando visas, miraturum credidissem a me dissimulari. Hoc tan-

(1) Supra, n. 22.

tum dicam quod tunc cæteri omnes qui sectioni interfuerant, ultro dicebant : recte alterum fateri tumorem, de quo controversia fuerat, ex tenuibus fuisse intestinis in magnum globum conjunctis, et coacervatis; sed illud non recte, fuisse etiam ex *mesenterio durissimo, eodemque colore* (*nigro* videlicet ac *gangrænoso*) quo infecta erant ea intestina, et denique *tumido*. Sic etiam recte alterum contra affirmare, *album* fuisse mesenterium, *sine ullo tumore, et duritie*; illa vero non recte, ubi oblitus se quoque in colloquio (1) skirrhum mesenterii æque ac omenti conjecisse, non sine acerbitate aliqua eum carpit qui skirrhum in mesenterio conjecerat, itemque ubi de intestinorum coalitu, et de omenti skirrho verba facit eo artificio, ut qui rem ignoret, ne suspicetur quidem intestina in unum globum coacervata, atque assurgentia fuisse, eoque tumorem de quo erat quæstio, effecisse; imo cogitet nihil hunc aliud fuisse, nisi illum omenti skirrhum, qui certe non *in superiore umbilici parte*, sed multo superius incipiebat, neque ullo modo exstabat, sed planus, depressusque jacebat. Quanto magis seniores duos illos medicos decuisset, omni prætermissa, quæ nulla amplius esse jam poterat, de sede tumoris controversia, Hippocratis (2)

(1) N. 21.
(2) Epidem. l. 5, n. 14.

et Galeni (1) illustre exemplum imitari, et candide fateri, se in ejus conjicienda natura fuisse deceptos, quando mihi non tam gratum erat, tacite, quod de vera sede mentionem unus injecisset, quam molestum palam, de natura communem cæteris deceptionem haud prorsus vitare potuisse.

28. Magni enim interest eorum qui rei medicæ studio sunt dediti, tuique ipsius, cujus præsertim causa tam longum hunc sermonem institui, non ignorare aliquando in ventre tumorem extitisse qui etsi ex intestinis ipsis esset, inæquali tamen ac tuberosa superficie et renixu quinque medicis, iisque, si me excipias unum, sagacissimis et exercitatissimis, pro skirrho imposuerit. Hoc, nisi fatentibus ingenue nobis innotescat, quis ad internoscendum signa perquirat? Neque enim apud nostros facile reperientur auctores, cum plane similem nusquam meminerim historiam legisse. Legi quidem in Actis Cæsareæ Academiæ (2), inventa esse *omnia intestina arcte invicem cohærentia*, aut *præcipue tenuia tam inter se, quam cum mesenterio ubique tam tenaciter concreta, ut cum ipso ceu unam massam, aut unum glomum* efficerent: quin etiam legi, in adolescentula ventris doloribus sæpe

(1) De loc. aff. l. 2. c. 5.

(2) Tom. 1, obs. 87, et tom. 6, obs. 134.

obnoxia, reperta a cl. Fantono (1) *cuncta fere intestina in unum veluti corpus conglobata*, et inter se *arctissime conglutinata* : et tu legere poteris in hac Sepulchreti XXI, sectione (2) *intestina omnia conglomerata, et veluti in globum acta*; itemque (3) *intestina ita ad superiora retracta, ut vix mediam abdominis capacitatem implerent.* Sed in nulla harum observationum invenies, ita retracta et conglobata fuisse, ut extrorsum in circumscripti, et peculiaris tumoris formam prominerent: imo in duabus ultimis ne fieri quidem id poterat, quippe interjecta, ut in hydrópicis, aqua plurima, qua universum abdomen distendebatur, ut neque poterat in alia ascitica, cujus *intestina omnia* vidit Th. Bartholinus (4) *ad dextrum hypochondrium detrusa, ut initio intestinis caruisse* apparuerit; aut in milite, eodem quo ea, morbo laborante, cujus intestina deprehendit Laubius (5) *mire contorta, et in unum quasi globum umbilicum versus coacta.* Poterat autem fortasse id fieri sed factum diserte non adnotatur, in cardinali Campegio, cujus *intestina omnia* (excipienda fuerant coli pars, et rectum) *ad hypochondria redacta erant; propterea cavitas infe-*

(1) De observ. med. et anat. Epist. 4.
(2) Obs. 3, § 8.
(3) Obs. 20, § 6.
(4) Cent. 1, hist. anat. 2.
(5) Eph. N. C. cent. 9, obs. 64.

rior abdominis intestinis destituta erat, *et spina detecta*, ut vidit Columbus (1), *cujus rei novitatem*, a nobis pariter in præsule nostro conspectam, *non poterat*, inquit, *satis mirari excellens Augustinus Riccus Lucensis*. Postea in femineo fœtu vel mirabilior nobis apparuit ejusmodi novitas. Aperto enim ventre et sanguine qui in eo effusus erat, deterso, nullum præter ea quæ modo excepimus, usquam conspiciebatur intestinum; reliqua enim omnia cum toto propemodum mesenterio latebant sub hepatis cava facie, erant quæ ea ratione conclusa, quam tibi opportuniore loco (2) fortasse exponemus. Hoc autem ante dissectionem suspicari potuisset nemo, propterea quia ob effusi illius sanguinis copiam, abdomen infra umbilicum non subsidebat: et quamvis subsedisset, quis tandem non hepati potius, ut in fœtibus semper amplo hic fortasse ampliori, imputandum existimasset, quam intestinis sursum pone ipsum retractis? Nam Philippus quoque Jacobus Hartmannus (3) in trienni puella ingentem quidem tumorem viderat a costis sinistris spuriis ad pubis confinia protensum; nec divinare potuerat factum ex *intestinis in unum corpus coalitis cum majori parte omnis mesenterii*, ita ut *dorsum solum liberum conspectui pateret* : nec addidit quidquam,

(1) De re anat. l. 15.
(2) Vid. Epist. 67, n. 17.
(3) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10, obs. 105.

unde si rursus accideret, illius natura cognosceretur. Columbus tamen (1) quædam interjecerat, unde notas colligere possemus nonnullas ad ipsam internoscendam. *Quamobrem*, inquit, *medico licebat abdomen Cardinalis attrectanti magnæ arteriæ motum persentire, et una cum illa durities persentiebatur. Illa vero durities nihil aliud erat, quam vertebrarum corpora.* Quibus ego indiciis uti non potui in antistite, cum abdomen ob eam causam quæ supra (2) indicata est, infra umbilicum non attrectaverim : et si attrectassem, multa pinguedine impediente, neutrum, opinor, percepissem, minusque arteriæ magnæ, aut primarum iliacarum motum, cum pulsus nec validi, nec magni essent : quas ob causas neque medici, neque æger videntur animadvertisse, non negaturi alioquin, infra umbilicum quidquam percipi præter naturæ consuetudinem. Verum in quibus minus pinguedinis abdomen habeat, non inutiles erunt hæ notæ, dummodo nec pinguedinis nihil sit, et suspicio absit dilatatæ, aut alias ob causas præter modum ibi pulsantis arteriæ magnæ; sic enim vel interjectis intestinis, non hujus tantum pulsatio ut in hac epistola (3) ostensum est, sed et vertebrarum durities, ut in alia (4) dixi-

(1) Loc. cit.
(2) N. 21.
(3) N. 19.
(4) Epist. 10, n. 12.

mus, persentiri posset. Igitur in corpore neque obeso, neque maxime extenuato, neque iis suspicionibus obnoxio, si pulsatio, et multo magis si durities simul illa percipiatur; sursum retracta esse intestina conjiciemus: addetque conjecturæ non leve pondus, si abdomen simul æquo depressius infra umbilicum, supra autem turgidius animadvertatur. Quod si cum his signis in superiore eadem regione peculiaris et mobilis tumor, qualis in vivente Præsule descriptus est (1), se se attollat; non modo cavendum est ne propter renixum, et superficiem inæqualem, ac tuberosam, ad skirrhorum, aut strumarum genus facile referamus; verum insuper quærendum est, quibus indiciis illuc magis adduci possimus, ut ex intestinis fieri conjiciamus. Erunt ea indicia, si ægrum sæpenumero tenuium intestinorum doloribus, et sanguinis ex hæmorrhoidibus fluxui, licet postea imminutus fuerit, aut suppressus, obnoxium fuisse intellexerimus; si tumor, vexantibus flatibus, dolore afficiatur; si alvus magis magisque ex quo tumor incepit, adstrictior sit, aliaque de eodem genere quæ aut in proposita a nobis historia leguntur, aut ex ea in mentem venire possunt. Essent autem hæc peculiaria magis indicia, si tumor gravior interdum, aut levior ab ægro, durior autem, majorve aut mollior, minorque a

---

(1) Supra, n. 19.

medicis quoque animadverteretur, quema dmo dum in herniis accidit intestinorum. Et quamvis id rarius in tumore hoc nostro contingere posse videatur ob creberrimos flexus, non levem constrictionem, at arctissimum præsertim intestini cum intestino coalitum, peristaltico eorum motui officientem, quæ videlicet causæ materiam unde renituntur, in ipsis, ut vidimus, remorantur, ac retinent; tamen credibile est, si diligenter, sæpius ac variis temporibus illa perquisitio repetatur, iisque potissimum quibus jamdiu nihil, et quibus plus nuper recrementorum dejectum sit, aut quibus major, quibusque minor flatuum copia vexet; credibile est, inquam, aliquod ejusmodi signorum aliqua ex parte posse deprehendi. Hæc mihi fere in mentem venerunt de tumore hoc cogitanti. Alii alia, et tu quoque pro tuo mihi spectato ingenio potiora adjunges. Quo facilius id facias, alteram, quamvis aliis cum morbis implicitam, neque a me qui ægrum non vidi, satis fortasse exacte descriptam, observationem subnectam quæ ad ejusmodi tumores quadantenus certe autem ad hanc epistolam attinet, ad imamque regionem ventris, quæ, ut propositus ordo postulat, jam a nobis spectanda est.

29. Monacho ex S. Francisci cœnobio, quod in patria mea est, cum ascitis mediocris indicia essent, repente copiosæ vomitiones visæ sunt ventrem deplevisse; nisi quod in hypogastrio tumor apparuit ea duritie, ut skirrhosus crederetur. Hoc

manibus compresso tumore, flatus per inferiora excludebantur. Perstabat vomitus, ad quem cum assidua et incredibilis nausea, alvi autem abstrictio insuperabilis accessissent; hujus denique recrementa, aut certe simillima iis materia evomi cœpta est. Itaque etsi nullus in ventre dolor, nulla inflammationis signa advenissent, æger morbo confectus est. Quo animam agente, cum ejus ad me medicus, vir spectatus, venisset petitum, ut postridie, si commodum esset, dissectioni præessem, mihique ex febricula in lecto cubanti, quæ modo dicta sunt, retulisset; tu vero; inquam, præesto, egregie enim potes, et sicuti quæ præcesserunt, narrasti ita quæ reperies, fac sciam; nam quæ de ascite, de tumore, de flatibus, dum hic premeretur, exeuntibus, et de ileo demum ex te audivi, cohæsionem implicationemque aliquam intestinorum mihi videntur significare. Postero autem die, qui fuit postridie idus novembris anni 1709, cum ad me humaniter rediisset, nos vero inquit, sic invenimus. Ventre aperto, intestina lividissima, nec tamen marcida, tenuia certa sui parte mire inter se implicita, et per nexus ex firma densaque substantia tendineæ instar, et propemodum cartilagineæ inter se juncta, illum tumorem efficiebant durum adeo non modo ob hanc interjectam connectentemque substantiam, verum etiam ob fæces, quibus illa referta erant, in parvos quasi globulos conformatas. Ejusdemmodi globuli non ibi duntaxat,

sed et in proximo erant colo intestino, donec haud multo ante quam in rectum desineret, impervium fieret ad aliquem tractum, quo tractu cum incideremus, non ex albidis, sed ex carneis omnino fibris compactum deprehendimus. Ventriculum autem intus sublividum et concoloris humoris plenum.

30. Vides alium quoque non ignobilem medicum ad eumdem modum, ob eamdemque causam fuisse deceptum. Cujus mihi observatio, ut tunc adnotata est, ita si duodevigesimo post anno in memoria fuisset; prodesse poterat procul dubio ad ejus quem fusius tibi descripsi (1) tumoris non sedem modo aliquanto fidentius, sed et naturam multo verius conjiciendam: quanquam in monacho et multo minor, neque ita prominens, nec mobilis fuit, quod sciam, aut ullo cum dolore, et ejus pressionem flatuum exitus per inferiora erat initio consecutus, sive quod colon intestinum necdum penitus coaluisset, sive ejus quæ patula servata est, flexuosa extrema pars tumori ita subesset ut, hoc presso, comprimeretur. Huc alia accedebant discrimina, cartilaginea in primis interjecta durities, et prægressus hydrops ascites: ex quo etiam ad cætera indicia adjuncto cur aliquam, ut dixi (2), suspicatus sim intestinorum cohæsionem, hæ fuerunt causæ. Nam primum vide-

---

(1) Supra n. 19.
(2) N. 29.

ram anno 1699, cum Valsalva in Bononiensi incurabilium nosocomio ventrem aperiret mulieris ex ascite mortuæ, intestina quasi undique cum peritonæo, præsertim vero inter se, prorsus cohærentia, et quasi connata, pleraque connectente cartilaginea quadam substantia, quæ alicubi, et ad colon præcipue transversi digiti crassitudinem æquabat. Deinde Ruyschium (1) legeram in altera, eodem confecta morbo, intestina memorantem, *non solum undequaque peritonæo, verum etiam sibi invicem connata.* Et ex Valsalva audiveram in eo qui, ut hic monachus, prægresso hydrope laborasset, fuisse inter se nexa intestina, ut in ejus, tibi alias (2) descripta, habes historia. Et in alia, pariter ad te missa (3), invenies, ut vidissem ipse in viro cujus venter multam habebat aquam, intestina jam nonnullis in locis per quasdam flaccidas quasi membranas inter se juncta: eæque fortasse erant primordia cohæsionum quæ, abeunte aqua, firmiores fiunt, perstantque deinde, ipsa etiam, ut non raro fit, redeunte: materiam autem ex qua ejusdemmodi membranæ oriantur, tibi satis alibi (4) indicasse memini. De qua, etiam intestina connectente, etsi idem atque ego, opinari videam cl. viros; tamen non per eam

(1) Obs. anat. chir. 45.
(2) Epist. 17, n. 17.
(3) Epist. 10, n. 13.
(4) Epist. 20, n. 37.

semper colligari intestina, censeo: sed et aliis modis quos cum de pulmonum ad pleuram, aut de cordis ad pericardium adhæsione ad te scriberem (1), commemoravi. Et sane ubi coalitus fit vel ex sola inflammatione, a qua, ut Ruyschii (2) verbis utar, *videmus sæpenumero viscera ad se invicem contrahi, et uniri;* multiplex est explicandæ unionis modus, nimirum sive eos cum plerisque sequaris; a quibus siccitas contingentium inter se superficierum spectatur, sive eos a quibus earumdem visciditas, ab aucta humorum perspiratione, quos retardatus (id quod addere poterant) sanguinis motus reddit viscidiores. A quorum primis, et si bene attendas, etiam ab alteris cum recesserit, nec sine proposita causa, is quem ante diem amisimus, Crellius (3), rem aliter explicare posset necesse est. Verum ne ab hydrope longius abeamus: proclive etiam est velut idem agnovit (4), coalitum viscerum in eo morbo intelligere, si paulo acrior illa sit in qua macerantur, aqua ut vel leviter ipsorum superficiem erodat. Quid? ubi purulenta est, ut erat in altera de duabus quas supra (5) ex Sepulchreto commemoravi, observationibus, in qua intestina com-

(1) Epist. 16, n. 15. Epist. 18, n. 15. Epist. 23, n. 17.
(2) Obs. cit. 83.
(3) Dissert. de viscer. nexib. insolit. n. 14.
(4) Ibid. n 12.
(5) N. 28.

perta sunt ad superiora retracta. Sed nec signa deerant erosionis in altera, in qua hydropicæ intestina conspecta sunt in unum conglomerata, et veluti in globum acta. Vides igitur, quot observationibus adductus fuerim, ut ubi cum cæteris illis indiciis ascitem fuisse audirem, intestinorum aliquam cohæsionem esse posse suspicarer.

31. Sed quoniam intestina cohærere quidem possunt inter se, neque tamen suis relictis sedibus ita conglomerari, ut alia aliis imposita ex se tumorem et quasi globum efficiant; si forte quæris conglomerationis causas: haud scio an aptiores excogitare possim quam dolores: quorum vi tum sedes intestinorum mutentur, tum cohæsiones fiant. Et mutari quidem primas haud raro in iis qui intestinorum doloribus sunt obnoxii, aliis litteris (1) ex ejusmodi corporum observationibus ostensum est, ut cum interclusi flatus distentum colon alio tunc urgent aut deturbant: quam causam ad tenuia intestina si transferas, intelliges facile quomodo dilatatæ quædam eorum partes se possint illuc attollere ubi non erant, et eas quæ ibi erant, detrudere et sibi subjicere. Huc adde earum quæ convulsivis ob dolores contractionibus torquentur motus: ad ejusmodi in mesaræo contractiones, quibus crispatum an-

(1) Epist. 34, n. 4.

nexa tenuia intestina adducat sive aliquot, sive pleraque, sive omnia; et multo clarius apparebit cur in minores majoresve globos cogantur. Quod si diutius in novo eo positu ab iis quæ dictæ sunt, causis retineantur, et alterum ad alterum apprimantur, apparebit simul cur ob dolores cohærere ibi incipiant inter se, præsertim si adjungas expressas ab iisdem contractionibus et plures et viscidiores ex eorum superficiebus remorantium tunc humorum particulas, per quas denique in corporibus, præcipue in quibus dominetur viscidum, quasi per quoddam gluten eædem superficies inter se conjungantur. Nec vero novum est connecti ob dolores, et conglutinari intestina. Sic enim, ne ab Sepulchreto longius te abducam, in ea quæ diuturnis eorum cruciatibus confecta fuerat (1), deprehensa illa sunt *multis in locis mutuo connexa;* in altera autem quæ post *ingentes et incredibiles* ventris dolores obierat (2), conspecta sunt *intestina tenuia protuberantia omnia arctissime inter se connexa.* Quod verbum *protuberantia* si ita accipias, quasi in unum prominentem globum coacervata significet, ad eumdemque modum quæ ex Fantoni observatione retulimus supra (3) *in unum veluti corpus conglobata;* simul ex dolore et connexa

(1) L. 3, sect. 14, obs. 16, § 4.
(2) Sect. 21, obs. 41.
(3) N. 28.

et conglomerata inventa fuisse intelliges, non secus atque a nobis in episcopo reperta sunt (1): quanquam in his aliis observationibus peculiaris et circumscriptus extrorsum tumor non memoretur, neque in una earum poterat, in qua ingens copia effusi cruenti seri totum abdomen distendebat. Etsi vero non ut episcopus, sed etiam monachus (2) doloribus cruciabatur; tamen his antea caruisse pro certo non scio.

32. Quod autem non haberet hic ut episcopus intestina duntaxat conglutinata, sed per substantiam quasi cartilagineam inter se nexa; id neque mihi mirum est qui pariter post ascitem id viderim, ut dixi (3), cum Valsalva, neque ignorem peritonæum ipsum, cujus demum productio est extima intestinorum tunica, in hydropicis valde crassescere, imo *temporis successu cartilagineam duritiem acquirere* ex observatione Pauli Barbette (4), qui id ut *in paracentesi abdominis scitu necessarium* admonuit. Sed et sine ascite per dura ejusmodi vincula intestina aliquando connecti, Saporiti observatio docet apud Vallisnerium (5). *Invenimus intestina crassa*, inquit, *præcipue ubi in vicinia duodeni flectuntur*,

---

(1) Supra, n. 26.
(2) N. 29.
(3) N. 30.
(4) Anat. pract. l. 4, c. 2.
(5) Opere, tom. 3, p. 3.

mediis protuberantiis callosis invicem et cum adjacentibus consolidata, ut obscurum esset unum ab altero distinguere, et, quod pejus erat, eorum substantiam ad instar duriusculæ cartilaginis concretam et crassam, ut nulla fere cavitas amplius superesset. Qualem substantiam et angustiam in recto intestino deprehendit Ruyschius (1), cum illud cuneo ferreo malleoque ligneo ab sacro osse dividere coactus est. Sed olim Benivenius (2) intestinorum idem ut videtur vitium, quod in vivente præsenserat cum alvum prementi nescio quid durum reniteretur, post obitum invenit. Aliamque ex Hollerio observationem profert Donatus (3), aliasque ex aliis Stalpartius (4). Apud quem (5) cum exempla indicantur ejusmodi etiam coalitus, qui referri ad eum possit quem ad extremam coli partem in monacho nostro inventum dixi, aliaque insuper exstent in Sepulchreto (6); non aliud addam, nisi hoc tamen peculiare in monacho habuisse, quod ibi colon ex fibris omnino carneis constare videbatur: an quod ex prægresso ulcere sic ruberet? Quod si fuit, intestinorum doloribus an-

(1) Obs. anat. chir. 95.
(2) De addit. morbor. etc. causis c. 34.
(3) De mediç. hist. l. 4, c. 10.
(4) Cent. 1, obs. 56 et in schol.
(5) In eod. schol.
(6) L. 3, sect. 13.

tea, ut conjiciebamus, carere non potuit. Sed jam ad viscerum alterius generis tumores veniamus.

33. Mulier annis, ut videbatur, quadraginta non multo minor, jam ante annum profluvio sanguinis ex genitalibus laboraverat. Hoc uterinus fluor exceperat, quo colore aut odore incertum; illud certum, cum acerbissimis hypogastrii et huic subjectarum partium nocturnis præsertim doloribus fuisse conjunctum, et cum tumore in quem unum coaluïsse dicebat, tubercula quædam, disjecta olim in medio hypogastrio percipienda. Erat nunc is tumor in qua ipsa sede, eo tamen usque ascendens, ut ab umbilico vix duobus distaret transversis digitis proportione latus, adeo prominens extrorsum, ut vel eminus in oculos incurreret subrotundus, æqualis, si tangeres, et renitens. Assiduum accesserat urinæ stillicidium, dolor spasmodicus ad guttur, nausea et vomitus aliquando, macies, febris. Quibus malis omnibus sic debilitata et fracta sub initium anni 1741, venit in nosocomium Patavinum, ut intra sex septemve dies defecerit, nemine dubitante, quin ex cancroso uteri tumore decessisset. Et cancer quidem uterum ex parte eroserat; sed tumor ad ipsum non attinebat, ut per dissectionem inveni, et magnæ doctorum ac studiosorum juvenum coronæ ostendi. Ventre enim patefacto continuo apparuit, vesicam urina distentam; id quod nemo, jugiter lotio, ut dictum est, destillante, in-

ducere in animum potuisset magnum illum tumorem fuisse. Coaluerat illa interiore facie alte supra pubem cum ventris parietibus: et si anterioris ejusdem faciei ac summi fundi non modicum spatium exciperes, suos reliquos parietes omnes ex dura albaque substantia digiti crassitudine habebat, ut urina educta perspeximus, cujus magnam vim continebat non lixiviosæ, non crassæ, non grave olentis, sed ferme aquosæ. Intima vesicæ facies sana erat, tenuibus duntaxat, et raris sanguiferis vasculis distincta nonnullis locis; ut vesicæ orificium, ad quod sæpe conferta esse solent, iis vasculis omnino careret. Ab ejus orificii lateribus singulis singula intra vesicam prominebant alba corpora, abnormis figuræ, pollicis apicem æquantia, producta ex substantia urethram ambiente, quæ substantia hic erat tota facta crassior, et dura, et alba, quo colore ipsa quoque intus erat urethra. Porro tota illa ureterum pars, quæ inter vesicæ membranas traducitur, magis quam solet, intra vesicam prominebat, donec in oscula desineret consuetis ampliora: valdeque dilatati erant toti ureteres, quorum erat alter lotio, alter aere quasi plenus. Sed et renum, sanorum alioquin, et pelves, et pelvium tubuli erant dilatati. Urinariis partibus inspectis, genitales perlustravimus. Et primum testes arctius ad parietes pelvis annexos albo utrumque colore, quorum sinister magnam castaneam, dexter minorem nucem æquabat. Et hic quidem aquæ pau-

xillum, intra aliquam fortasse vesiculam continebat, cætera albus, ut exterius, et durus: at sinister sub tunica nihil, nisi mollem, albamque sebi instar materiam habebat. Uterus vero, si fundum spectares, albus exterius, et lævis; intus, et in parietibus sanus, nisi quod hi erant æquo molliores. Sed cervicis exterior facies inæqualiter a tergo turgebat: ex parietibus autem et cervix ipsa, et vagina ab summo ad imum ferme, fiebant crassioribus, albisque, et duris, quorum interior facies, ipsumque uteri osculum erosa erant atque exesa profundis ulceribus, et discoloribus. Erant enim alba quibusdam in locis, ex atro cruenta in aliis, cinerea in nonnullis. Ex omnibus autem putrida materia, iis coloribus infecta, cultri manubrio facile abradebatur, donec ad duram albamque substantiam, ex qua parietes constare dixi, perveniebatur, qualem in substantiam conversum quoque erat quidquid a vaginæ lateribus esse pingue, et membraneum solet. Sed quanquam a cervicis et vaginæ anteriore facie sic mutatæ fuerant, uti dixi, et vesica, et urethram ambiens substantia; intestinum tamem rectum a vagina, quæ multo alioquin magis erat exulcerata quam cervix, illæsum potuit separari. In tota autem hac dissectione gravis odor perceptus est nullus. Cætera inspicere nec necesse fuit, nec vacavit. In ventre tamen nihil oculis præterea occurrit quod morbidum videretur, cum ventriculum maxime contractum, et intestina quoque omnia æquo con-

tractiora adnotaverim; quorum neutrum in ea mirum est, quæ vix aliquid, ob nauseam, cibi admitteret, admissumque, aliquando, ut dixi, rejiceret.

34. Multiplicem ad cautos reddendos medicos utilitatem habet hæc observatio. Quis enim qui ex disjectis olim tuberculis unum factum esse tumorem, et hunc, sive prægressa, sive præsentia attenderet, cum uterini cancri indiciis conjunctum audiisset; quis, inquam, non uteri ipsius tumorem esse existimasset? Hic tamen non ad uterum, sed ad distentam attinebat vesicam, quæ dum se altius efferre inciperet, proxima intestina sursum urgendo, et partes eorum aliquas inferiores comprimendo, illam fortasse divisorum tuberculorum speciem ex iis efficiebat. Quis item qui lotium a vesica non retineri, sed jugi stillicidio effluere intellexisset, suspicatus id quod erat, fuisset, magnam tamen lotii partem in vesica restitare, quod, dextere immisso catethere, educi saltem ex parte posset non sine magno miseræ mulieris levamine? Nam quod Ruyschius (1) eam denique vesicæ plenitudinem in puerpera deprehendit, quæ pariter nihil urinæ in vesica, quamvis magna ejus copia distenta, se credebat habere, haud absimili, ut videtur, stillicidio decepta; scilicet nullum omnino signum in ea erat puerpera

(1) Advers. anat. dec. 2, c. 9.

-æsi uteri, ad quem tumor ventris posset referri. Et sane in altera muliere (1), cui fœtus indicia erant uterum gravantis, nemo alio quam ad uterum, retulit ventris tumorem, quem tamen magnus faciebat abscessus qui inter anteriores increverat vesicæ tunicas. Ubi igitur feminis hypogastrium tumeat, etsi læsi uteri non desint notæ, de vesica tamen, quæ ante uterum sita est, non est omnis prætermittenda suspicio: nec quia jugiter sibi destillare urinam, aiant, non propterea habendum pro certo est, nihil de ipsa restitare: neque demum tametsi constet, exulceratam cum utero esse vaginam; idcirco lotii adjunctum quandoque stillicidium semper est ab annexæ urethræ, vesicæque exulceratione repetendum. Neutra enim hic erat exulcerata. Sed raro et causæ, et effectus exemplo, skirrhosa utriusque durities simul urinæ incontinentiam, simul retentionem faciebat. Duri enim urethræ parietes ita constringi non poterant, ut vesicæ orificium satis occluderetur. Et duri item maxima ex parte vesicæ parietes contrahi nequibant, ut urinæ requirit extrusio: neque hanc adjuvare satis poterat eorum pars reliqua non dura, quippe quæ cum anteriore ventris pariete, tota propemodum coaluerat: impediebant autem aliquantum duo illa crassa corpora quæ a lateribus orificii exstabant. Quas ob causas

---

(1) Vid. Sepulchret. sect. hac 21, obs. 23 in addit.

omnes mirum non est, si tantum retineretur lotii, quantum non modo amplificatam vesicam impleret, sed ureteres, et renum pelves, ac tubulos dilataret.

35. Quæ ferme cum super urinariis partibus, iis qui aderant, exposuissem, tum de genitalibus quædam eorum quæ hic habebis, continuo adjunxi, skirrhis esse uterum suis cum appendicibus maxime obnoxium, morbo perdifficili, nisi cito cognoscas; insanabili, si in cancrum degeneraverit. Ex magistris meis alterum, nempe Albertinum, auditum a me esse cum diceret, se tumorem uteri, qui tangenti videbatur skirrosus, solo chamæpitys usu, nullo exterius adhibito auxilio, nullaque excretione consecuta, feliciter discussisse: alterum vero, il est Valsalvam, in scriptis consiliis sive pro uteri, sive pro mammarum cancrosis tumoribus, affirmare solitum fuisse, inter magis efficacia ad tardandum utrorumque incrementum præsidia usu sibi compertam esse venæ sectionem quotannis quater, bis videlicet vere, et bis autumno institutam. Esse autem manifestum in his vires, rationi conveniens, in illis skirrhi causas esse attendendas. Nam ut chamæpitys incidendo, abstergendoque, ex majorum observationibus viscerum obstructiones, et mammarum durities tollat; me tamen ut non illis facile quæ uteri profluviis, quemadmodum in nostra historia, obnoxiæ essent, sic libentius iis daturum quæ ex articulorum doloribus translata

ad uterum materia, in levem nuper hujus obstructionem incidissent; menstrua enim ciet, sed arthritidis causæ, ut nosti, adversatur. Porro multum discrepare inter se extensiones, species, sedes, origines skirrhorum uteri. Extensum late hunc fuisse ad vaginam quoque, et annexas huic partes, non modo a lateribus, sed ab anterioribus etiam, urethram videlicet, ac vesicam qua facie uterum hæc spectabat. Fuisse totum ex uniformi alba, duraque substantia, eaque istiusmodi, ut vel in cancrum exulceratum conversa, cujus odor solet esse foedissimus, nihil grave oleret. Sedem huic, quod ad ipsum uterum attinet, fuisse cervicem totam cum sint quibus cervicis, aut fundi pars, aut fundus totus præbeant sedem. Origines denique aliis esse interius, aliis exterius. Quæ cum presse, et sic etiam quæ ad sebum attinebant in teste alterο deprehensum, attigissem, finem dicendi feci.

36. Tibi vero eorum quæ tunc pressius dixi, ultima nunc paulo fusius explicabo. Skirrhorum uteri origines, sive primordia non semel tum interius, tum exterius vidisse me credo. Et de interioribus quidem alius erit opportunior scribendi locus (1); hic exteriora memorabo. In externa igitur uteri facie prominere vidi tubercula, in ejus proxima substantia defixa, alias ex rubro liventia, alba alias, et skirrhosa duritie, ut meas

(1) Epist. 47, n. 26 et seq.

relegens epistolas (1), aut eas quas sum scripturus (2), inspiciens, cognosces. Ea amplificari, et excrescere in skirrhosos tumores, existimo. Nam pustulam quam alias (3) tibi descripsi, in eadem sede a me visam, et corpuscula quæ Valsalva disjecta vidit (4), et tuberculum quod Santorinus (5) quippe hoc de genere cysticorum tumorum, cætera vero aut ibi pus jam habentia, aut, quod similia alibi ostendebant, idem postea, aut materiam pultaceam habitura, longe alio pertinere, non dubito. Ulcera enim uterus exterius quoque nonnunquam habet, nec ea duntaxat, sed et excrescentias, ex quibus ingentes duas in Sepulchreto (6) leges descriptas, quarum altera constabat tunica *veluti lardea, aut sebacea*, altera etiam *pinguedine referta* erat. Quas duas potissimum indico, quia ibidem (7) Severini producitur locus fatentis quidem, *in uteri exteriore habitu sæpenumero melicerides, et atheromata visenda se obtulisse*; at steatomatum non recordantis, an *ullum unquam* ibidem, si recte, intelligo, videre *obtigisset*. Sed certe in eadem Sepulchreti sectione,

---

(1) Epist. 38, n. 48, et Epist. 37, n. 29.
(2) Epist. 56, n. 20.
(3) Epist. 35, n. 16.
(4) Epist. 22, n. 18.
(5) Epist. 19, n. 51.
(6) Sect. hac 21, obs. 54, § 1 et 18.
(7) Ibid. schol. ad obs. 37.

ut exemplum (1) omittam maximi uteri, qui *totus pinguedinem quasi cartilagineam referebat*: facile enim ad skirrhos magis, quam ad steatomata, id pertinet, certe, inquam, *in collo uteri abscessus, steatomatis naturam referens* ex Ballonio memoratur (2) *steatomatis* autem *uteri fundo adhærentis* diserte meminit Rhodius (3), alterumque describit Goetzius (4); et nos tibi superioribus descripsimus litteris (5) ipsam fundi uterini substantiam, non secus ac testes, et tubas, in sebum conversam; quod vero intus fit, nihil mirum est, si etiam exterius fiat, modo sebaceæ quibus sanguis abundet, particulæ, ut in parietum uteri interiora, sic in exteriora importentur: quanquam rariora uteri, quam testium steatomate affectorum habemus exempla. Omissis igitur quæ ad skirrhos spectare non credo, pro eorum primordiis cætera accipio, quæ supra commemoravi, et alia ejusdemmodi, velut illam quam uteri fundo exterius adnatam Paawius (6) describit *excrescentiam candidam, magnitudine verrucæ, quæ dissecta, nihil intus continebat, sed solida omni ex parte erat*, et multo magis quos proponit Ruys-

(1) Obs. cit. 54, § 15.
(2) Ibid. § 11.
(3) Cent. 3, obs. 46.
(4) Act. N. C. tom. 2, obs. 207.
(5) N. 34.
(6) Sepulchr. sect. cit. obs. 4, § 32.

chius (1), *parvos tumores rotundos, admodum skirrhosos, vel potius skirrhos, utero* cuidam *non solum pedunculi ope, verum etiam absque eo connatos*, qui uterus iisdem, aliisque magnitudinis variæ, erat undique obsitus. Quæ duo ad totidem exempla addes; neque enim plura, hujus quidem generis, protulit Crellius in eo programmate (2), quo *tumorem* ipse quoque *fundo uteri externe adhærentem* mori fructus magnitudine, durum, solidumque describendum suscepit. Hujus autem generis dixi; nam alterius quoque memoravit quæ apud ipsum videre poteris; quin etiam osseos, aut quasi osseos in Commercio Litterario (3). Nec deessent, si de his agere hic vellemus, uteri observationes, qui skirrhoso tumore aut affectus videretur ob plurimos lapides quibus ejus infarciebatur substantia (4), aut skirrhosus revera esset sive dimidia ex parte (5), sive totus (6) ita uti pondus æquaret librarum quatuor et quadraginta: et in promptu etiam essent tumorum historiæ, quorum sedes medico attrectanti facile imponeret, ut pro uteri skirrhis acciperet,

---

(1) Thes. 6, n. 30.

(2) Vittemberge, an. 1739.

(3) An. 1735, Hedb. 51, n. 2, in fin, et an. 1742, hebd. 45 in fin.

(4) Eph. N. C. cent. 1 et 2, obs. 77.

(5) Cent. 9. obs. 31.

(6) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1748.

cum ad hunc neutiquam, sed aut ad vesicæ fundum (1) aut ad aliam aliquam proximam partem (2) attinerent. Verum ne ab suscepto de skirrhosis externis tuberculis sermone discedamus, imo ut eum absolvamus; si forte quæras, qua ratione skirrhosa quædam tubercula inveniri possint quæ per angustiorem pedunculum ab utero, ut Ruyschium vidisse diximus, aut a visceribus aliis pendeant; etsi non uno modo intelligi id potest; hic tamen satis mihi erit illum tibi in memoriam redigere, quo similiter pendentes hydatides, et harum, effuso humore, in dura tubercula mutationem superiore epistola (3) explicavi; nam utero quoque suas esse hydatides, ibidem (4) satis ostensum est. Hic autem ab uteri tumoribus jam ad ovariorum tumores est transeundum: de quibus tamen nunc tanto pauciora verba faciam, quanto plura facienda fuerunt litteris superioribus, ad quæ hæc quoque poteris adjungere.

37. Mulier annos nata, ut videbatur circiter quadraginta, gravi intra thoracem morbo oppressa, sero adeo in Bononiense nosocomium S. Mariæ de morte sub finem aprilis anni 1706, illata fuerat, ut mox obiens, quibus in vita conflictata esset incommodis, neminem docere po-

(1) C. Eph. cent. 1 et 2, obs. 186.
(2) Eph. earumd. dec. 3, A 7 et 8, obs. 123.
(3) N. 38 in fin et n. 35.
(4) N. 42.

tuerit. Hujus ego incisurus cadaver, ut quorumdam ventris viscerum fabricam diligentius recognoscerem, cum duo adnotassem, in habitu non prorsus illaudabili præter areolas et papillas, nihil mammarum exstare, abdomen autem nullis esse rugis sulcatum, ut nunquam gestatum esse uterum appareret; animadverti simul tumorem quemdam non acuminatum, sed planum, qui hypogastrium, et huic proximam umbilicalis regionis partem nonnihil attollebat. Ventre igitur aperto, causam cur ibi tumeret abdomen, esse vidi corpus quoddam, maximi pugni magnitudine, a quo imposita intestina extrorsum, et sursum compellerentur. Erat id corpus in pelvis medio, subrotundum, tuberosa superficie, nonnullis tamen in locis plana et lævi, ut a primo nihil aliud esse, quam tumefactus uterus videri posset. Re autem vera testis erat sinister, qui in eam molem excreverat. Ejus densa tunica parvis quibusdam abscessibus hic illic erat inæqualis, quorum aliqui per se operti, pus emittebant album, quale continebant eorum plurimi. Ex ipso testis corpore tenuis, nec multus, ichor sanguinolentus exprimebatur, cum pure mistus. Cum autem penitus aperuissem, et in aqua satis agitassem; plane perspeximus, præter aliquot fibras, et vasa, unamque, aut alteram cellulam medriocri uvæ acini magnitudine, quæ intra nigram tunicam comprehendebat quidpiam simillimum concreti sanguinis, perspeximus, inquam, reliquam multo maxi-

mam, id est pene totam hujus corporis solidam partem nihil esse aliud, nisi constipatarum rubescentium vesicularum congeriem, ut numero essent ob parvitatem incredibili, omnes autem sordido sero distentæ. Neque tamen fuit odoris fetiditas valde gravis : neque tuba proxima oblæsa, quanquam exterius, ut altera, hydatides habuit : neque uterus ipse, cujus lateri descriptum corpus erat annexum, inde quidquam vitii præterquam in extima membrana, contraxerat. Nam persecui, et hoc unum, quod huc minime spectaret, adnotavi, fuisse in lateribus ejus caveæ parietem anteriorem per interjectas membranulas cum posteriore connexum. Testis alter, modicus, superficie inæquali, huic contiguam vesiculam duntaxat unam habuit, majusculam sub crassa alba tunica paucum humorem continentem : cætera albus erat, et durus : ex aliqua tamen exigua sui parte, albi puris pauxillum emisit.

38. Sæpe adeo mulieribus, præsertim si cum feminis conferas cæterorum animalium, accidunt testium vitia, tumores præsertim sive hydropici, sive alterius generis, ut facilis sit conjectura pleraque horum non sine culpa affectuum animi contingere. Quid enim hi possint in humorum cursu retardando, perturbandove, non ignotum est. Accedit tamen sanguinis menstruus in uterum, adjectasque huic partes confluxus, quem sæpius, et multifariam ab naturæ modo aberrare scimus. Huc adde gravidi uteri molem, et pon-

dus quo stanti, sedentive mulieri testes ad pelvis ossa apprimuntur; multo autem magis in difficili partu vehementissime nitenti, aut intempestive in eo qui facilis futurus esset, nisi plerarumque imperitarum obstetricum præpropera festinatio acceleraret. Ob has igitur, aliasque causas haud mirum est, si crebro muliebres testes vitiantur, et tument, augenturque adeo, ut non rarissime ascitem mentiantur, velut in ea observatione, quæ in eodem Bononiensi nosocomio a viro doctissimo, ac diligentissimo habita est, qui mecum et priorem, et tot alias habuerat, Heraclito Manfredio. Ut ipse ad me qui jam Venetiis degebam, illam scripsit, sic ego tecum communicabo.

39. Femina quæ ascitica putata fuerat, mortua est. Venter non effusa aqua, sed tumore opplebatur testis sinistri. Erat is tumor pondo librarum quatuor et viginti: refertus pro majori parte viscido et nigro humore, quem cum aqua lutulenta, quæ per medias urbis vias lente fluit, posses comparare. Cætera vesicæ tenebant, inæquali magnitudine, inter se non communicantes, quarum alias flava, et viscida materia, alias lympha implebat, quæ igni imposita, non concrevit. Etsi nullam ad partem erat annexus, præterquam ad sinistrum summi uteri latus; immobilis tamen, quocumque corpus verteretur, omnino erat, propterea quia inferiorem quamdam sui appendicem, ex hydatidibus multis constantem, cum uterum

inter et intestinum defigeret, exacte adeo imam pelvim replebat, ut dum inde vi extraheretur, non secus auditus sit sonus, ac cum suas a cute cucurbitulas chirurgi avellunt.

40. Cum in abditis morbis cæteris, tum in hoc speciatim conjiciendo, ob eam etiam causam plura oportet indicia conjungere, quod eorum aliquod casu interdum abesse potest, velut hic. Nam inter illa, posita est aliqua tumoris mobilitas a Schorcopffio in dissertatione quam *de hydrope ovarii muliebris*, Basileæ edidit anno 1685 (1) non vulgari, ut eo præsertim tempore, laude dignam vel ob acceptas ab nobili medico atque anatomico Wepffero ejus morbi observationes (2), quas non tam miror Nuckio (3) fuisse incognitas, quam in iis ad Sepulchretum Additamentis hic prætermissas, in quibus (4) Harderi verba describuntur, eam dissertationem, easque observationes diserte laudantis. Attamen primis fortasse morbi temporibus, quæ propterea in ejusmodi casibus attendenda esse dixi epistola superiore (5), fuisse potuit in proposita femina tumoris mobilitas: quemadmodum iisdem temporibus esse potest in tubæ hydrope *tumoris figura semicircularis* ex Brecht-

(1) Thes. 21.
(2) Thes. 16, 17 et 23.
(3) Adenogr. c. 8.
(4) Schol. ad obs. 47.
(5) N. 6c.

feldii (1) conjectura, quam secutus est Schorkopffius (2), ut quo signo ovarii, et tubæ hydropem internosceremus, doceret: sed progrediente morbo, tumorem non minus hydropis in tuba, quam aneurysmatis in arteria, ad ovalem, aut sphæricam figuram accedere non dubito, quod Munickii delineatio hydropicæ tubæ confirmat, ei observationi addita, quæ a nobis eadem epistola (3) laudata est. Cæterum dum plures testium muliebrium tumoris cujusquemodi historias attenderem, venire in mentem cœperat, fortasse ad alia ipsius indicia adjungi hoc posse, quod is in hypogastrii sinistra parte incipiat. In teste enim sinistro, non dextero, tumorem fuisse animadvertebam non modo quem Manfredius (4), aut ego quoque observassem (5), verum etiam quos conspexissent Kerckringius (6), Wepferus (7), Harderus (8), Nuckius (9), Drelincurtius (10), Reiselius (11),

(1) Bartholin. Act. Hafn. vol. 1, p. 1, obs. 103.
(2) Thes. 22.
(3) N. 59.
(4) N. 39.
(5) N. 37.
(6) Spicileg. anat. obs. 10.
(7) Apud Schorkopff. thes. 17.
(8) Ibid. thes. 15.
(9) C. cit.
(10) Ibid.
(11) Eph. N. C. dec. 2, A. 10, obs. 27.

Gahrliepius (1), Verneyus junior (2), hicque in duabus, Rud. Jac. Camerarius (3), Maggius ac Dodius (4), Riedlinus (5), Schacherus (6), Alexand. Camerarius (7), Gullmannus (8), Cutermannus (9), Bassius (10), Vacherius (11), Benevolus (12), Targionius (13). Quin etiam ubi testis utriusque tumor fuit; multo major ab Hunerwolffio (14) in sinistro deprehensus est: nec ipse oblitus sum, hydatides tibi aut intra sinistrum duntaxat (15), aut multo majores ad hunc (16) a me conspectas descripsisse. Cum tantum in tot observationibus consensum attenderem, jamque in eo essem, ut discriminis causam fortasse a minus expedito, certe per longiorem viam confecto reditu sangui-

---

(1) Earumd. dec. 3, A. 2, obs. 61.
(2) Hist. de l'Acad. royale des Sc. an. 1703.
(3) Biga obs. med. c. 8.
(4) Apud Vallisner. Istor. della generaz. p. 3, c. 5 et tab. 12.
(5) Eph. N. C. cent. 7, obs. 56.
(6) Dissert. de virg. ascitica.
(7) Act. N. C. tom. 1, obs. 160 vers. fin.
(8) Eorumd. t. 2, obs. 80.
(9) Eorumd. t. 3, obs. 105.
(10) Dec. 4, obs. anat. 8.
(11) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1739, obs. anat. 3.
(12) Osservaz. 9.
(13) Prima raccolta di osservaz. med.
(14) Eph. N. C. dec. 2, A. 9, obs. 99.
(15) Epist. 15, n. 8.
(16) Epist. 21, n. 47.

nis ex sinistro teste in venam cavam repeterem; in memoriam redii, non pauca tamen a me lecta fuisse tumorum exempla qui ad testem dexterum attinerent. Hunc enim Vesalius (1) vidit in novem decemve magnas hydatides excrevisse. In eodemque postea, cum sero ad novem libras distentus esset, *hydropis testiculorum* exemplum a Casparo Bauhino (2) propositum est: qui (3) cum Hildano (4) alias dexterum pariter conspexit ovi anserini magnitudine, pilis oblongis, et mucosa materia plenum. Eos Blasius quoque (5) rebus cum aliis in ejusdem lateris teste deprehendit in multo maximam molem aucto. Et cum alii praeterea, a me infra (6) nominandi, in testium tumoribus pilos invenerint; fuerunt quidem, ut tum dicam, qui in sinistro, nec pauciores tamen qui viderint in dextero. Ejusdemque tumorem testis, ne multis te detineam, conspectum leges a Christophoro Hardeo (7), a Theodoro Zwingero (8) ab Lebenwaldio (9), a Gandolphio (10), a

(1) De corp. hum. fabr, l. 5, c. 9.
(2) Theatr. anat. l. 1, c. 35.
(3) Ibid.
(4) Cent. 5, obs. 48.
(5) Part. 1, obs. med. 9.
(6) N. 41.
(7) Eph. N. C. dec. 1, A. 3, obs. 160.
(8) Earumd. dec. 2, A 9, obs. 136.
(9) Earumd. dec. 3, A 1, obs. 92.
(10) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1707, obs. anat. 4.

Claunigio (1), ab Jo. Dav. Maucharto (2), a Miegio (3), ab Alexandro Camerario (4), a Trewio (5), a Mediavia etiam nostro, quemadmodum a me tibi alias (6) scriptum est. Nec vero discrimen invenio inter sinistri testis, dexterique tumores in una eademque femina, sive olim ab Heintzio (7) sive postea ab Nabotho (8), et ab Laubio (9) descriptos : neque ipse inter eos vidi quos superioribus proposui litteris (10) : aut si discrimen invenio, in majori est dexteri magnitudine, ut in Bauhini (11), Gandolphii (12), Goetzii (13) observationibus. Postremo si de adnatis hydatidibus sermo sit, quas in infante Kerckringius (14) deprehendit *magnitudine ovi columbini*, non ad sinistrum, sed ad dexterum testem fuisse adnotavit. Erant procul dubio utrinque multo plures

---

(1) Eph. N. C. cent. 7, obs. 64.
(2) Earumd. cent. 8, obs. 14.
(3) Act. N. C. tom. 1, obs. 85.
(4) Ibid. obs. 160.
(5) Commerc. litter. an. 1734, hebd. 44.
(6) Epist. 29, n. 14.
(7) Apud Schenck. obs. med. l. 3 ubi de hydrope obs. 6.
(8) Disp. de sterilit. mulier. n. 11.
(9) Eph. N. C. cent. 5, obs. 21.
(10) N 34.
(11) Cit. c. 35 primo loco.
(12) Cit. hist. primo loco.
(13) Act. N. C. tom. 1, obs. 207.
(14) Obs. cit. 10.

observationes; ipse enim quarum in præsentia recordabar, eas tantummodo commemoravi, non tam ut casu factum fuisse intelligeres, ut a primo tot mihi se objecerint in latere omnes sinistro, quam ut plurimas in promptu haberes, si forte inter se conferens, aliqua ex nonnullis posses elicere ad conjiciendum abditum, eumdemque frequentem morbum non inutilia.

41. Nec vero quod de pilis diximus intra feminarum testiculos a Bauhino, et Blasio inventis, perrarum est. Nam Bauhinus (1) ita illam observationem proposuit, ut neque unam, neque primam esse indicaret: postea autem et Blasius, ut dixi, et alii, in quibus Wepferus (2), et Andreas Veronici (3), sed hi duo a sinistris, a dextris autem Stalpartius (4), et cel. Hallerus (5), et, ne plures addam, una in civitate semel atque iterum, mea memoria, docti Bononienses viri adnotarunt, nuper quidem Menghius ac Bonzius (6) sinistro in teste, ante annos autem tres et quinquaginta is quem supra (7) laudavi, Manfredius in dextero. Huic enim connatum fuisse, ad me

(1) C. cit. 35.
(2) Vid. thes. 17, Schorkopffii cit. n. 40.
(3) Apud Targion. cit. ibid.
(4) Cent. 2, p. 1, obs. 37.
(5) Opusc. pathol. obs. 42.
(6) Comment. de Bonon. Sc. Acad. t. 2, p. 1, inter medica.
(7) N. 38.

scripsit, globum prægrandis ovi magnitudine, comprehensum alba, et quasi cartilaginea tunica, quibusdam tamen locis tenuiore, et nigricante; intra eum globum delituisse pilorum glomerem, ab ea tunica omnino sejunctum, et quodam quasi sebo delibutum: intra glomerem autem nucleum quemdam, ex quo vasa aliquod in continuatam testis substantiam pertinebant. Quæ vasa, et nucleum ab aliis non memini animadversa, ut neque a cæteris duo quæ Bauhinus adnotaverat, pilos videlicet albos, concludenti tunicæ infixos, nullos autem in mulieris illius pube, quanquam puella non erat, imo puerum jam ediderat. Sed dum hæc recenserem, in programma incidi *de ovarii tumore piloso*, Lipsiæ editum anno 1735, a Polyc. Gottl. Schachero, qui non modo alios memorat pilorum, et pinguis materiæ in femineis testibus, a dextris præsertim, observatores; sed ab se quoque in amplissimo sinistro teste eadem reperta describens, pilos potissimum, si quis alius, diligenter proponit, nec verbis solum, verum etiam figuris, eosque ex *interna tunicæ incrassatæ superficie prodiisse* confirmat, quam propterea cum externa capitis cute capillata conferre non dubitat. Quin a cl. quoque Targionio (1) conspectos pilos fuisse animadverti, crassæ tenacique tunicæ altero capite haud aliter inhæ-

(1) Cit. supra ad n. 40.

rentes, ac cuti solent. Qua vero ex causa intra testiculos pili nascantur, si veri quidem pili sunt, difficile est dicere : nec difficilius tamen quam intra partes alias. Nam et Cornelius Celsus (1) in thyroidææ glandulæ tumoribus *interdum etiam minutis ossibus pilos immistos* includi scripsit, et alii, laudati a cel. Heistero (2), alibi, ut nos ipsi (3) intra processum transversum viderimus crassioris cerebri meningis. Sed hæc quoque epistola jam longior est; ut videndum nobis potius sit, quemadmodum per observationem aliquam, quæ Valsalvæ illi ultimæ (4) respondeat, finem faciamus. Erit hæc, si non prolapsi ventriculi, at prolapsi lienis, ab ejusdemque Manfredii accipietur litteris humanissimis, quibus anno 1718, ut duas non vulgares alias, alio tempore tibi descriptas, ita hanc pariter communicavit.

42. Vir erat cui venter ad utrumque inguen tumebat. Sed tumor sinister, quem herniam esse constabat, cum mortem, ileo inducto, attulisset, occasionem præbuit sciendi, quid esset dexter. Ventre enim adaperto, lien ad inguen dexterum inventus est, unde, quantumvis concusso inter eruendum e sepulchro cadavere, dimoveri non potuerat. Lien is fuit pondere librarum circiter

(1) Me med. l. 7, c. 13.
(2) Epist. de pilis, etc. ad Paverum.
(3) Epist. anat. 20, n. 58.
(4) Supra, n. 14.

trium, crassitudine digitorum transversorum quinque, latitudine duodecim, longitudine totidem. Annexus erat ventriculo per quemdam quasi funem, sub intestinorum parte latentem, crassum digitos pollices duos, ex vasis factum sanguiferis, quæ crassiuscula tunica, capsulæ instar, complectebatur ut colore, et quadam vasorum contorsione similis esset funiculi umbilicalis; quanquam exterius appendices habebat quasdam, reliquias fortasse laceratarum membranarum, quæ primo aspectu illas adiposas appendices referebant quibus instructa sunt intestina crassa. Rami venarum ad lienem attinentium valde erant dilatati: quæ autem vas breve dicitur, facile digitum indicem admittebat.

43. Etsi Blasius (1) cum eamdem, quam Ruyschius (2) postea, prolapsi lienis observationem vulgavit, aliquanto plura quam alter, scripsit de iis quæ in vivente, et post mortem sunt animadversa, et in his *vasa splenica mirum in modum et longitudine, et capacitate aucta;* neminem tamen legisse memini, qui in ejusmodi casibus diligentius quam Manfredius, funem descripserit splenicorum vasorum. Cæterum quod ad causas attinet morbi hujus, agnosco quidem nimis auctum lienis pondus, quo membranea vincula, ad septum transversum annectentia, laxentur, aut

(1) P. 1, obs. med. 14.
(2) Obs. anat. chir. 62.

disrumpantur, et sane plerique cum prolapsu id pondus aut memorarunt, aut indicarunt. Attamen cum ingentium lienum, qui minime prociderant, venit in mentem, quales non semel tibi descripsi (1), aut quales in Sepulchreto (2) legeris; facile intelligo, ad pondus addendas esse causas alias, ut puta illorum vinculorum majorem laxitatem infirmitatemve, aut casum ab alto, aut alia ejusmodi, quæ inter videto, an transferre placeat quot de rene censuit Riolanus (3). *Causa*, inquit, *luxationis renis potest esse violenta*, *et diuturna tussis*, *quæ perenniter agitans diaphragma*, renum, huic incumbentium, *alterutrum* potest *sua sede dimovere.*

44. Quibus autem signis hic dignosci morbus et internosci ab aliis queat, ex ejus historiis quærendum est : quanquam non omnes qui in mortuis invenerunt, ea potuerunt indicare quæ peculiariter affecissent viventes. Nam certe peculiaria non sunt prolapsi lienis quæ in antiquo præ cæteris exemplo habemus apud Ballonium (4). Neque ex Cabrolii observatione (5), quæ non diu fortasse post illam priorem habita est, colligere

---

(1) Vid. præsertim. Epist. 36, n. 11 et 17.

(2) L. 3, sect. 16, obs. 9 et seq. plurib., et sect. 21, obs. 34, § 1, 2 et 3.

(3) Anthropogr. l. 2, c. 26.

(4) Epidem. l. 2, vere an. 1578.

(5) 6 in observ. var.

aliud possumus, nisi lienem, ut in mortuo poterat, sic facile etiam in vivo percipi potuisse *natantem per totam ventris cavitatem*. Quod signum non inutile credo, sed primis temporibus, ut de aliis haud semel dixi, magis attendendum. Tempore enim progrediente, potest facile deesse, quippe liene immobili facto, ut in proposita Manfredii observatione vidisti, et apud Ballonium videbis; nam lien, vesicæ incumbens, *satis contumaciter adhærebat*. Confirmat hoc Riolanus, ubi hunc sibi morbum *quater visum* in Encheiridio (1) dicit: et certe in anthropographia (2) duo producit exempla, in quorum utroque se lien utero vicinisve partibus tam firmiter alligaverat, ut in altero, vivente femina, reponi quemadmodum antea in suam sedem amplius non potuerit; in altero diu medicis pro mola imposuerit. Ipse autem has profert (3) notas, ut a prolapso rene internoscamus *tumorem oblongum et vacuitatem hypochondrii sinistri*; quarum hanc nos in jejuno ægrotante quæremus, et si percipiamus (quod in eo facile in quo lien ante prolapsum tumidus perceptus sit) multo potiorem notam ad internoscendum a quovis alio duro hypogastrii tumore delapsum in hoc lienem habebimus, quam figuram, quæ in morbidis partibus et in hac præser-

(1) L. 2, c. 26.
(2) L. 2, c. 23.
(3) Encheir. c. cit.

tim, ut vel ipse Riolanus (1) docet, quantum mutari sæpenumero soleat nos ignoramus. Ex Blasii (2) autem exemplo colligere duo possumus, alterum, ut si forte quod ipsi accidit propterea, sicut opinor, quia sensim laxatis ligamentis, non cito ruptis, procubuerat lien, contingat nobis gravem tumorem, hypochondrium sinistrum cum aliqua parte epigastrii occupantem, primum percipere, interposito autem spatio temporis hypogastrium magis quam illam tenentem, in conjectura confirmemur; nam alioquin locum duntaxat in quo demum sentiemus attendere, etsi adjuvare aliquando potest quod sinistrum sentiamus; potest tamen nonnunquam decipere, sicuti ostendit Manfredii (3) observatio, qui ad inguen dexterum invenit. Alterum est ut si cætera signa lienem indicent, non propterea quia tumor *ultra semestre spatium*, quod definiverat Riolanus (4), mobilitatem aliquando retineat sic, ut mutato corporis situ, sedem mutet; non, inquam, propterea lienem esse inficiemur. Ut enim facile alias, quemadmodum diximus, adhærere soleat, in Blasii tamen casu *ultra annos tres et dimidium* etiamtum pendulus, pro varia corporis agitatione, varie ipse quoque moveri potuit. Ex eodem,

(1) Encheir. c. cit.
(2) Obs. supra ad n. 43 cit.
(3) Supra, eod.
(4) Encheir. c. cit.

ut ab Ruyschio (1) narratur, casu discimus accidere interdum hunc morbum post difficilem partum, nec sine dolore vehementissimo: quorum illud ea confirmat quæ de morbi causis addidimus (2), hoc vero admonemur, ne quia dolorem cæteræ historiæ non memorant, idcirco in omnibus, omnive morbi tempore deesse credamus. Antonii de Pozzis (3) historia docet, quamvis magnus lien, sede præ pondere mutata, hypogastrium occupasset annos quatuor et viginti, vixisse tamen mulierem, terque uterum interea gessisse, et vitalem prolem edidisse; ut minus oporteat mirari quod altera illa apud Ballonium (4) semel ad legitimum usque pariendi tempus fœtum retinuerit, in partu demum extincta. Nihil, nisi facilem medicorum errorem in hoc morbo pro uteri gestatione habendo, confirmat Drelincurtii observatio apud Schorkopffium (5). Exemplum denique Boneti (6) facere posset ad ea comprobanda quæ de ventris doloribus aliquando torquentibus paulo ante dicebamus, nisi alius præterea in ejus virginis ventre fuisset morbus. Nec plures lienis prolapsi, quam has decem ob-

(1) Obs. 61 cit. ad n 43.
(2) Eod. n.
(3) Eph. N. C. dec. 1, A. 4, obs. 30.
(4) Loc. cit.
(5) Diss. supra n. 40 cit. thes. 22.
(6) Sepulchr. l. 3, sect. 14, obs. 37.

servationes accepisse aut legisse in præsentia memini, ut jure meritoque Ruyschius (1) potuerit inter ea quæ rariora adnotaverat, *lienem in pelvim prolapsum* recensere. Sex illarum ad feminas attinent, duæ ad viros: ad alterutros autem reliquæ spectare potuerunt, quas indicavit, non narravit Riolanus (2), cum aiat imperitos incautosque sic falli *specie molæ vel skirrhosi uteri in mulieribus, et in viris specie tumoris glandulosi instar steatomatis in mesenterio latentis*. Mihi necdum contigit ut per anatomen deprehenderem, cupienti alioquin cum alia, tum præcipue quid annexis pancreati, ventriculo, totisque splenicorum vasorum truncis tunc accidat, diligenter inquirere. Et sunt quidem in productis observationibus Ballonii præsertim et Cabrolii, aliqua ad ventriculum attinentia. Sed quoniam aliunde esse poterant, nec Pozzi et Boneti historiæ satis illis hac in parte respondent, consulto sunt a me prætermissa.

45. Consulto pariter reticui quod ab Hildano (3) in muliere deprehensum est, cum immanem lienem ad hypogastrium quidem extensum legam, non illuc prolapsum, ut viris alioquin doctissimis visum est in observationis ejusdem ab Hil-

---

(1) Resp. ad bidl. vindic.

(2) Encheir. c. cit.

(3) Cent. 2, obs 45.

dano facta commemoratione(1), quam ipsi alteram esse observationem crediderunt. Sic quoque pro commemoratione habui editæ olim observationis (2) quod Ruyschius posuit in Adversariis (3): neque enim mirum si persenex quædam in hac commemoratione scripserit, quæ cum scriptis triginta annis ante non prorsus congruant, quando nec illa quæ tum scripserat, viginti nimirum annis postquam observaverat, satis cum iis conveniunt quæ septem haud amplius annis post habitam illam observationem tradidit Blasius (4), qui et a muliere consultus fuerat, et affuit dissectioni quam ab Ruyschio peractam dicit anno 1670, die 24 januarii. Hic vero cum annum eumdem ponat, tempus quoque anni satis indicat, cum eamdem hanc suam, ait, recenseri historiam *Decad.* III, *obs.* 4 Justi Schraderi, qui ibi ab Ruyschio *ann.* 1670, *die* 31 *mart.* sibi narratum scribit, *nuper* ab se eam esse habitam dissectionem. Quod si hujusmodi observatio ex iis esset quæ bis intra duos menses uni anatomico facile possent occurrere; quomodo inter rariores ab Ruyschio (5) fuisset posita? At enim quater id vidit Riolanus (6); *bis* autem, ut hæc recensens

(1) Epist. 55.
(2) Cit. supra ad n. 43.
(3) Dec. 2, n. 9.
(4) Cit. supra ad n. 43.
(5) Vid. supra, n. 43.
(6) Supra, n. 44.

lego, ill. Swietenius (1) in cadaveribus conspexit *lienem skirrhosum ingentem ad pelvim usque prolapsum*, qui utinam ad cætera addenda otium habuisset. Tu vero memineris non videri nobis minus verisimile, quod aliquis non semel offenderit lienem prolapsum; sed quod intra bimestre spatium bis offenderit, hoc sane videri. Attamen si verbum illud *nuper* a me forte nimis restricte acceptum putas; etsi mihi non ob id unum haud satis convenire cum aliorum antea editis descriptionibus prima illa Ruyschii observatio visa est; non repugno quin secundam pro alia habeas, et cæteris annumeres quæ supra (2) sunt recensitæ.

46. De curatione tandem quid primo tempore censuerit, et quid præstiterit Riolanus (3), quæ item, liene hypogastrii partibus jam affixo, proposuerit, quæ vetuerit, ex ipso cognosces. Nolo enim jam longam epistolam longiorem facere, cujus tu prolixitudinem non tamen cum superioris epistolæ prolixitudine comparandam, feres æquiore animo, cum animadverteris hac nos repetitionum osores, non modo quæ ad sectionem spectant *de ventris tumore*, sed et quæ ad alteram *de hypogastrii dolore* attinent, propemodum absolvisse. Vale.

---

(1) Comment. in Boerh. aphor. § 958.

(2) N. 44.

(3) Encheir. et anthrop. capitib. ad n. 44, supra cit.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XL.

Verba fiunt de Lumborum Dolore.

Ventum est ad morbos, quorum peculiaris sedes et causa sæpe admodum sunt obscuræ, ad eos videlicet qui ad urinas spectant. Ostendet hoc vel ipse, a quo incipimus, *lumborum dolor*. Hic enim haud raro ad renes attinet quos arenæ aut calculi male habent: quanquam non minus sæpe aut alio attinere, aut ad renes quidem sed ab aliis causis affectos, et ipse nosti et planius intelliges ex iis quas modo tibi describam, observationibus tum Valsalvæ tum meis. Nam ex utrisque primæ ad renes calculosque posteriores ad alia aut renum aut aliarum partium vitia pertinebunt. Initium, ut par est et soliti sumus, ab illius primis capiemus.

2. Sacerdos annorum quinquaginta, ab annis jam bene multis, arthriticis digitorum præsertim obnoxius doloribus, tandem et nephritico est correptus. Vomitus non solum biliosæ materiæ crebro, sed et semel sanguinis fuit, qui per nares quoque jam sæpe profluxerat. Posteaquam urina ex pauca et aquosa, majori copia reddebatur, cum mucilaginosa atque opaca materia, repente convulsivi totius corporis motus acces-

sere : qui iterum sed vehementius redeuntes, necarunt. Ventre aperto, omnia intestina reperta sunt colore ad lividum inclinante. Ventriculus autem sanus, nullo apparente loci vestigio unde sanguis prodiisset. In renibus minimi latebant calculi, nonnulli nigri, alii albicantes, sinuosæ præterea caveæ, in sinistro præsertim, urina plenæ : quæ sua copia pelvim, et huic continuatum ureterem multum dilataverat. In capite interna cerebri substantia quadantenus, hujus autem præcipue ventriculi sero scatebant. Denique ad digitorum articulos, cute sublata, illico in membrana, tendines obvolvente, tartarea materia deprehensa est, quæ ex albo in flavum colorem vergebat.

3. Cum plura possent, quod in hac aliisque sæpenumero fiet epistolis, ex proposita observatione deduci; tum illud præcipue confirmare licet quod in medicina exercenda sæpius occurrit, ad articulorum dolores accedere renum dolores, ad hos denique gravissimos cerebri morbos. Nempe qui arthritidi obnoxii sunt, quanto minus uti possunt corporis motu, tanto minus agitant eos musculos, quorum motibus renes quoque attigui coagitantur, ne facile in his urina subsistat, et arenulas, quibus fœta est, deponat. Videsis Boerhaavium (1), et magistri sensa recte inter-

(1) Prælect. ad § 352, instit. et ad § 365.

pretantem et illustrantem Hallerum (1). Vide etiam Littrii (2) observationem in puero, cui ob phimosim cum vix guttatim destillaret urina, eoque inter glandem et præputium restitaret, incredibilem ibi creaverat lapillorum numerum, quorum, sublata phimosi, nullus amplius productus est.

Concreto autem jam in renibus calculo, sicuti haud raro inde obstaculum fit lotio, minusque propterea serum inutile e sanguine eliminatur, ita hoc redundare in cerebrum potest; aut etiam asperitas calculi renes interdum vehementius irritando, convulsiones toto corpore ciere, atque ideo intra cranium quoque. Utra malueris ratione convulsivos motus in proposito sacerdote, mortemque ipsam explicare, arbitrium tuum facio: quanquam secundam comprobare videtur mictus mucilaginosæ materiæ, cui mictui illa successerunt. Scilicet is mucilaginosus humor, quo ut vesica et ureteres sic etiam, quippe ex eadem continuata tunica facti, pelvis, et ad hanc pertinentes tubuli qui excipiunt renum papillas, intus obliniuntur adversus urinæ acrimoniam, is igitur humor auctus et crassior factus a calculi irritatione, hujus vim minuit donec calculo inhæret: interque ejus asperas facies et illam tuni-

(1) Not. *c* ad primum, et *d* ad alterum cit. Boerh. locum.

(2) Histoire de l'Académie royale des Sciences, an. 1706, obs. anat. 6.

cam se interponit. At quod sive a perperam datis medicamentis quæ urinam importune moveant, sive a causa alia aliqua illinc detrusus, tunicam inermem relinquit; tunc vero acriora fiant irritamenta necesse est. Prima vero de duabus explicationibus uti malueris, ut opinor, in ea quam protinus attexam historia.

4. Viro sexaginta annos nato, obesiori, qui, dum juvenis erat, difficulter mingebat, ut elevatis pedibus aliquando mingere cogeretur, ex toto urina supprimitur cum dolore vehementissimo ad lumbos, tamen sine ullo vomitu. Magna quotidie febris, rigore et frigore ad duas horas durantibus. Cathetere immisso, sanguinolentam mingit materiam, unaque calculum parvæ amygdalæ magnitudine. Hunc excipit mictus purulentus. Sed postmodum clarescit urina fitque sanorum similis, non sine aliquo tamen fetore: semperque perstat ad lumbos dolor. Morbo, sicut diximus, in speciem remisso, ea nocte quæ ad quintum diem attinebat, quadam ingruente quasi epileptica totius corporis concussione, cum sanguinolenta ad os spuma æger excedit e vita.

Ventre dissecto, vesica apparuit urinæ plena, nisi quod male olebat, secundum naturam, ut videbatur, se habentis. Crassæ factæ erant carneæ vesicæ fibræ, ut cordis lacertulos repræsentarent. Circa ejus cervicem nonnulla arenulæ grana reperta sunt. Cæterum in vesica nullus inventus est obex, quo mictio prohiberetur. Ureteres

et renes omnino sani. In thorace pulmones turgebant, atroque erant colore infecti: sinister autem diaphragmati arcte adhærebat. Cordis ventriculus dexter polyposam concretionem habebat; sinister fluido sanguine erat plenus.

5. Quæcumque olim fuisset causa mictus difficilis, a quo verisimile est, ut alias (1) indicabitur, fibrarum vesicæ crassitudinem fuisse relictam, novissimus, quod ad urinarias partes attinet, morbus a calculo videtur repetendus. Is enim in renum alterutro tanto facilius gigni potuit, quod obesiori homini pinguedinis pondus minus facilem reddebat corporis exercitationem (2). Rationi huic qua Boerhaavius (3) lapidem credidit itidem in rene altero (neque enim semper uterque pariter est ad hanc rem dispositus) præpinguis hominis concrevisse, aliam quoque addas licet, quam cum auctore eodem (4) repetes a pinguedinis copia, renem et ureterem premente, eoque non secus ac rarior corporis motus, lotium morante. Quin etiam in iis qui se multis ac sæpius ingurgitantes, ventriculum et intestina plerumque habent nimis distenta, ad cæteras causas quibus renum calculis obnoxii fiunt, hanc mecum adjice quod renes et præser-

(1) Epist. 42, n. 33.
(2) Vid. supra n. 3.
(3) Ad § 365 ibid. cit.
(4) Ad § 387.

tim sinistrum,ambosque ureteres, quippe inter posteriorem ventris parietem et viscera illa positos, plus justo comprimant. Quæ causa cum ad cæteras illas accessisset in generoso viro quem describit Schroeckius (1), tanto minus mirum est, in uretere altero non exiguum calculum, in rene autem opposito magnum cum tot aliis minoribus fuisse deprehensos. Compressio autem a copia sive pinguedinis sive ingestorum, eo magis in obesioribus noxia est, quod supini facile cubant: qui corporis situs tum renes et ureteres magis ponderi imposito subjicit, tum quanto frequentior et diuturnior est, tanto magis descensui urinæ officit. Sed et quamdam cl. Fantoni (2) observationem legens in viro, nephriticis doloribus a sinistris præsertim obnoxio, rene autem sinistro, qui duplo crassior erat, et geminum fovebat calculum, obtecto *concreta quadam materia lardo persimili, hic transversum minorem digitum, illic pollicem et amplius crassa*, renem autem alterum non tegente; facile de pingui materia ibi quoque noxia cogitabis. In nostro igitur ad quem redeo viro genitus calculus, sive renis alterius ureterem summum, sive urethræ initium claudendo, et lumborum dolorem afferre potuit et lotii suppressionem. Nam etsi non semper, haud rarissime tamen contingit,

(1) Act. N. C. tom. 1, obs. 247.

(2) De obs. med. et anat. Epist. 8, n. 14.

ut uno affecto rene, alter quoque in consensum trahatur. Deturbato autem urinæ incumbentis vi calculo, et in imum vesicæ orificium protruso, lumborum tamen dolor perstare potuit eadem ratione qua renum dolor aliquando solet vesicam versus extendi, per ureteres videlicet hinc renibus, inde vesicæ continuatos, et cum plus urinæ jam capere vesica nequit, ipsos quoque urina distentos. Quæ etsi per immissam fistulam educeretur, tamen quam cito rursus vesicam impleret, hæc post ægri mortem inspecta ostendit. Quod si, quia sani visi sunt ureteres, non putas calculum, nisi cum minor esset, eos pervasisse, neque lotium distendisse; quanquam et parvus erat calculus et brevis distentio fuit; at tu distractos saltem concipe a calculo, summam in quam se intruserat urethram figura sua usque adeo lacessente, ut sanguis primum, deinde pus, fetor demum quo lotium infectum erat, inde petenda videantur, quando aliunde non licet, uti ex urethra, quam perfectam fuisse non legimus. Ut neque legimus inspectum cerebrum, in quod credibile est, suppressa urina, impurum serum ex sanguine se effudisse, et brevi mora acrius factum epilepticam illam concussionem, mortemque attulisse non secus atque, ut opinor, duobus attulit quorum historias in XXII quam nos sequi hic vides, Sepulchreti sectione (1) ha-

(1) L. 3, obs. 2, et obs. 13, § 1.

bes, a renum lapidibus pariter et urinæ suppressione non sine convulsionibus decedentium; ut exempla alia plurima inductæ ipsius ab urinæ suppressione apoplexiæ prætermittam, et nominatim illud Koenigii (1) in senatore cujus ureteres calculis erant obstructi, renes autem et dexter præsertim, æquo majores, dilatatis tunicis multo sero tumidis, permultis obhærentibus scatebant lapillis.

6. Cum modo indicatum sit posse a vesica dolorem ad lumbos propagari; attexendæ huc essent aliæ Valsalvæ observationes, idem aliunde profectum commonstrantes, nisi priusquam a renibus discedamus, præstaret ostendere, horum, et, quod consequitur, lumborum dolorem causæ quidem quæ in renibus sit, nec tamen calculus sit, nonnunquam esse imputandum. Rarior sed non incredibilis causa sunt vermes, quos qui in renibus non caninis modo, sed et humanis deprehenderint, multos nominat Dominicus de Marinis (2), ad quos magna ex parte in Sepulchreto quoque (3) memoratos, addas alios quosdam qui in eodem (4) indicantur, et qui

(1) Lithogenes. humani. specim. Epist. 2.

(2) Dissert. de re monstr. a capuce. et cæt.

(3) Sect. hac 22, obs. 13, § 5 et in schol.

(4) Ibidem et in additamentis ad eamdem sectionem observation secunda.

præterea a Vallisnerio (1) aut ab Alghisio (2) ad Vallisnerium scribuntur, præsertim vero post Redium, Vallisnerium ipsum et Carolum Drelincurtium (3). Ex his tamen omnibus perpaucos invenies, neque eos fere in observando cautiores, qui intra ipsos hominum renes vidisse se scribant; ut nisi in canibus martibusque pro certo sciremus esse deprehensos, fortasse illorum observationes partim in dubium vocaremus, partim aliter explicaremus, mincti post nephriticos dolores oblongi, teretisque polypi, qui Sponio (4) pro lumbrico a primo imposuerat, non obliti. Quanto igitur certarum in canibus observationum magis augetur numerus; tanto etiam magis credibile fit posse idem in hominibus quoque contingere. Hac mente quod Valsalva conspexit non multo secus ac illustri quoque Swietenio (5) accidit, describam.

7. Canem ille masculum, anatomes studio incensus, persecabat, cum, loco renis dexteri, corpus invenit quod exterius quidem renem propemodum æmulabatur, at sub externa membrana tenuem corticem glandulosum habebat, ad

(1) Consideraz. int. alla generaz. de' vermi.

(2) Opere del Vallisn. tom. 1, p. 5.

(3) Experim. anat. canicid. 3. n. 10 et 16, et canicid. 11, n. 36.

(4) Act. erud. Lips. an. 1684 m. jun.

(5) Comment. in Boer. aph. § 1134.

quem pertingebant sanguifera vasa, sub cortice autem caveam, quam membrana admodum lævigata convestiebat, pluribus pertusa foraminibus ad eum corticem pertinentibus, ut ex hoc per illa defluere in caveam lotium videretur. In cavea vermis latebat tres circiter ulnas longus, crassitudine autem calami majoris ex iis quibus utimur ad scribendum.

8. Redius (1) quidem hoc verme in rene crassiores, sed non æque longos invenit. Ulna ipse et Kerckringius (2), Vallisnerius (3) quatuor palmis, Drelincurtius duobus pedibus longiores offenderunt; ut animalis non crassissimi longitudo ulnarum circiter trium mira nimium videri possit, nisi cum mortui aucta multum est, ut ego(4) in alio vermium genere, in hoc autem ipse Redius facile accidere adnotavit, aut sicuti apud Drelincurtium (5) duo fuerunt quorum alterius rostrum circa alterius caudam arctissime esset defixum. Nam et bini aliquando sunt uno in rene, dispari quidem longitudine (6), ut Redius quoque (7) observavit, at pari a Blasio (8) picti

(1) Osservaz. int. agli anim. viv. et cæt.
(2) Spicil. anat. obs. 59.
(3) Consider. cit.
(4) Epist. anat. 14, n. 47.
(5) Canicid. cit. 3, n. 16.
(6) Ibid. n. 11.
(7) Osservaz. cit.
(8) P. 6, obs. med. 12, tab. 9, fig. 6 et 7.

sunt, hique ex homine emaciato, qualis alter fuisse legitur apud Zacutum (1), in cujus renibus vermes, at multis partibus breviores fuisse dicuntur, colore albo, cum rubicundo essent in Blasii observatione, quo colore semper in canibus et Redius et Drelincurtius, hic interdum vivos, ille mortuos conspexere; hic non nisi in maribus, et a dextris, ille etiam in femina, et a sinistris. Dolores fuisse renum acerbissimos Zacutus scripsit: quos etiam in canibus perpetuo significatos esse clamore Kerckringius et Borellius (2) testantur, cum cæteri quos nominavi, id omittant. Quod reliquum est de horum vermium origine, ut puta an in canibus ex rubellis iis sint, quos in tuberculis quibusdam haud procul interdum a renibus alias (3) descripsi, ab illis erosis in hos nonnunquam transeuntibus, in tanta longitudinis imparilitate non facile affirmaverim, nisi prius de utrorumque structura certiora nobis innotescant. Blasius quidem renales suos *quasi ex annulis plurimis affabre junctis* constantes descripsit pinxitque; sed ei picturæ sculptorem et geminum caput et oculos de suo crediderim addidisse. Vallisnerius animadvertit quem ipse vidit ex latorum genere non fuisse, qui potius esset teres, sed neque ex ullo alio genere quod

(1) Sepulchr. sect. hac 23, obs. 23, § 5.

(2) In Additam. ad eamd. sect. obs. 2.

(3) Epist. anat. 9, n. 44 et seq.

alii, quantum ipse sciret, intestinis unquam inclusum comperissent. Hæc Vallisnerii animadversio dubiam mihi reddit propositam ab Redio structuram, quippe cum teretibus intestinorum vermibus, ut ab Redio ipso describuntur, ferme communem; ut illa prætercam quæ ab descriptione hac dissentientia adnotavit Vallisnerius(1). Verum ut omnia de renalibus vermibus satis certa et constantia essent; tamen illorum parvitas qui in iis tuberculis canum sunt, necessariam intimæ fabricæ comparationem perdifficilem redderet. Quem laborem aliis minus quam nos occupatis relinquentes, interea ad alias, ut promisimus, Valsalvæ historias transeamus, in quibus lumborum dolorem a causis extra renes positis observaverit.

9. Virgo annorum circiter viginti quatuor, ab alto cadens, gravante ad lumbos dolore et febre afficitur. Horum utrumque aliquantum mitescit. Verum aliquot post diebus recrudescens, accedente sensu ponderis in ventris cavo, vomitu, et dejectione modo viridis, modo nigricantis materiæ, tandem ad interitum perducit.

Dum venter secatur, illico sanies effluit, quæ, spongiis collecta, octo circiter libras pependit tota. Intestina erant inter se per tunicam exteriorem connexa, sic tamen, ut in eorum interstitiis

---

(1) Miglioramenti d'alcune osservaz. del Redi, n. 13.

crassior lateret sanies. Cæterum intestina ipsa, et ventriculus nihil in se vitii ostenderunt. Hepar albicabat, exteriusque adhærentem habebat crassissimam saniosam materiam. Sed omentum a sinistris, iliacam regionem versus, annexum peritonæo ex ea parte ulcus patefecit.

10. Quæcumque ea ratio fuerit cur a casu illo sit læsus intimus ventris paries iliacam regionem versus; ibi certe abscessus genitus est tantus, unde copia illa potuerit saniei effluere. Pure confecto, id accidit quod Hippocratis aphorismus (1) docet, ut *dolores*, *ac febres* aliquanto mitiores fierent. Abscessus autem disruptionem recrudescentes significarunt, ut puris in ventrem effusionem, in ventris cavo ponderis sensus. Doloris vero lumborum causam non quæres, cum abscessus sedem in ea abdominis parte fuisse memineris quæ ad iliacam vergebat regionem, fibræ enim transversorum musculorum, quæ in illa ipsa parte sunt, ab lumborum vertebris, ut nosti, exoriuntur: ad extrema autem musculorum, firmius præsertim ad os alligata, distractis, erosisve musculis acrius dolores percipi, non est cur miremur.

11. Additurus huc alias Valsalvæ observationes dolorum ibidem sævientium a causa vel extra ventrem et abdomen posita, in memoriam redeo,

(1) 47 sect. II.

a me tibi aliis jam litteris (1) fuisse descriptas, et ex affixione appendicium diaphragmatis, actionem ad has causæ, in thorace latentis, esse explicatam : quo fortasse Jacotii quoque observatio attinet, in una ex proximis Sepulchreti sectionibus (2) legenda. Quod si causa locata extra ventris cavum efficere id potest, quanto magis eæ poterunt quæ aut in lumbis ipsis, aut in ventris parte aliqua sint lumbis adsita, aut ad eos alligata? Videbis eas causas fuse, et singillatim recensitas in Riolani Encheiridio eo capite ex quo relatæ sunt in hanc XXII Sepulchreti sectionem scholiis ad obs. 38 primam; idem enim per incuriam repetitus est numerus : plerasque autem in eadem sectione exemplis comprobatas, ut ex rheumatismo lumborum obs. 29; ex sero in lumbarium vertebrarum tubo obs. 33 : ex harum erosione obs. 35 et 40 : ex lapillis aut, si mavis, ossiculis in arteriis lumbaribus obs. 31 : ex mesenterii vitiis obs. 38 secunda, 39 et 41, § 1, 2, 5, 6, 9, et obs. 1 in Additamentis : ex uteri malis obs. 41, § 4, ex skirrho intestini ilei exulcerato obs. 32; atque, ut alia nunc omittam, ex pancreatis morbis obs. 25, 38 secunda, et 41, § 3; adderem etiam ex § 7, nisi eadem esset, sicuti quæ § 6 et 8, eædem sunt ac quæ modo sunt indicatæ 38 et 25, hic per oblivionem repetitæ. Afficit au-

(1) Epist. 16, n. 40 et 41.
(2) 25. obs. 14.

tem pancreas cum per se vertebras proximas, tum sæpius quam medici plures opinantur, ut recte est a Franc. Sylvio (1) animadversum, per succum, quem, sicuti et jecur, tunc præter naturam se habentem immittit in duodenum intestinum, attiguum, annexumque iisdem vertebris, et reni dextero, unde sensus in pluribus varii, præsertim vero ardentis doloris, renibus haud raro innoxiis attributi. Sed jam ad renes ipsos, et primum quidem ut calculis affectos, redeundum est, si nostras volumus eodem ac Valsalvæ observationes ordine tecum, ut sumus polliciti, communicare: quanquam cum eæ quæ illustriores sunt, ad alias epistolas certis de causis, ut tum videbis, sint differendæ; hic unam duntaxat, et quamvis peculiarium quæ præcesserant, signorum historia carentem, tamen haud inutilem subjiciemus.

12. Mulier decesserat in nosocomio Patavino cum septem jam menses uterum ferret, anno 1708, mense martio. Venter propterea, et uterus statim a morte incisi fuerant, fœtusque detractus tum vivus, mox autem mortuus; cum ego, qui tunc forte Patavii eram, uteri cervicem quæ etiam tum erat integra, et renes, quædam accuratius observaturus, accepi. Muci copiam intra eam cervicem, et vesiculas eodem fœtas numero et magni-

(1) Vid. extrema scholia ad cit. obs. 38 primam.

tudine valde conspicuas, et superficiem uterini osculi obducentes, hic fusius memorare nihil attinet. Renes vero sunt digni qui describantur. Cum enim sinister major esset, quam corporis magnitudo requireret, suosque ostenderet canaliculos magis quam soleant, crassos, eoque omnibus qui forte aderant, maxime patentes; contra dexter tanto erat minor, ut renis succenturiati magnitudinem, crassitudinemque non superaret, ejusque parvitati ureter et vasa emulgentia respondebant. Et ne sic fuisse a primordiis, crederes, colore erat qui morbidum significaret, et tubulos quidem adhuc habebat qui papillas excipere solent, sed contractos; substantiam autem reliquam pene ad nihilum redactam; ut si calculum, minime rubentem, minimeque croceum reni insitum, et calculosam hinc inde materiam demeres, vix aliud superesset.

13. Quod dixi hanc observationem haud inutilem fore, sic accipias velim, quod occasionem det nobis plura examinandi, quæ de renum calculis, et vitiis agentes medici tradidere, velut ex ista ipsa apparet Sepulchreti sectione XXII. Et primum licet Coitero(1) acciderit, ut *dextrum renem magis atque sinistrum exulcerationi obnoxium* inveniret, sicque etiam fuerit in nostra muliere; tamen, si totam hanc percurras sectionem, ex re-

(1) Obs. 23, § 3.

nibus quorum substantia exulcerata, aut absumpta fuerat, longe plures fuisse comperies sinistros, quam dexteros: et sane si frequentior renum exulcerationis causa in calculis quærenda est; hi sunt, confirmante Boerhaavio (1), rariores in dextero; nec ratio deest ab doctis viris excogitata (2), quod sanguis videlicet multo facilius ob breviorem, ac liberiorem emulgentem venam revehatur ex rene dextero. Et cum alias alii rationes attulerint, in re tamen ipsa conveniunt, ut Frider. Hoffmannus (3), magisque is quem laudat, Carolus Piso (4), diserte scribens *ex centum nephritide* (calculosa) *laborantibus octoginta et amplius renem sinistrum dolere, experientia teste*, sive *in omnibus nephreticis fere*, ... *quæ est*, inquit (5), *observatio Dodonæi, et nostra quoque*. Igitur etsi versans ex Cæsareæ Academiæ voluminibus illa e quibus potissimum soleo in his epistolis exempla petere, in observationes nonnullas incides, quæ aut (6) renes ambos pariter a calculis intus absumptos, aut (7) dexterum solum iis gravatum, aut (8) si utrumque, multo magis dexterum; tot

(1) Prælect. ad Instit. § 352.

(2) Vid. Haller. not. *g* ad eumd. locum.

(3) Medic. rat. t. 4, p. 2, s. 2, c. 6, in thes. pathol. § 6.

(4) Obs. de morbis a ser. colluv. s. 4, c. 2, post. obs. 100.

(5) In præf. paulo ante theor. 4.

(6) Dec. 3, A. 5, obs. 33.

(7) Act. tom. 1, obs. 20 et 247.

(8) Cent. 1, obs. 27, et cent. 3, obs. 45.

illas tamen habebis quas hisce opponas, quin ex iisdem voluminibus alias insuper quas illis adjungas, ut ubi (1) calculos in sinistro duntaxat rene describunt, vel si in utroque, aut (2) plures aut (3) majores, gravioremque labem sinistro afferentes, quam dextero, in quarum observationum altera illud obiter adnotabis, fuisse eorum calculorum partes quasdam *crystallinæ duritiei et splendoris nitidi*, sive *pellucidas*. Habebis indidem exempla (4) aucti, quamvis intus exesi, vel alio vitio affecti aut sinistri tantum, aut multo magis sinistri, quam dexteri : hæcque duæ purulentorum renum observationes a cl. Coschwitzio (5) propositæ ambæ pariter confirmabunt. Verum jam satis exemplorum : itaque sciens mitto cætera, in quibus et illud est ex cl. Fantono supra (6) indicatum, uno excepto quod ex Verneii observatione idem (7) memoravit, quippe non prætereundo, ut rara causa intelligatur purulentæ dejectionis. Scilicet pus e colo intestino proveniebat, quod certo loco ulcus vicinæ partis eroserat. Ea autem pars ren erat sinister.

---

(1) Ibid. in append. n. 1.

(2) Dec. 3, A. 3, obs. 122.

(3) Ibid. A. 7 et 8, obs. 122 cum figuris.

(4) Cent. 8, obs. 100, et cent. 9, obs. 64, et act. tom. 7, append. n. 10, et eorumd. tom. 8, obs. 89.

(5) Dissert. de valvulis in ureterib. §. 5 et 7.

(6) Vid. supra n. 5.

(7) Anat. corp. hum. diss. 4.

Ex his quæ dicta sunt aliquid utilitatis existere posse vides, cum renalis affectionis dubia ut sæpe signa se produnt. Si enim ad illa hoc accedit, ut sint a sinistris, paulo minus dubia fient, quam si essent a dextris.

14. Porro Eustachius (1), cum in Bonifacio Corneo renem alterum offendisset magnitudine parvam castaneam vix æquantem, alterum autem magnum; sed illum sanum, hunc putrem calculisque, ac saniosa materia turgidum, censuit illius parvitatem sanguinis penuriæ deberi; quippe copia ejus maxima in alterum confluente quo vis morbi ac stimulus concitabat. Si revera parvus sanus erat, neque ejus exiguitas veterum læsionum vestigia occulebat; non est mirandum quod vir summus ad eam confugere explicationem coactus sit. Aliis vero ubi ren minor morbidus est, contraria placet explicatio, uti et nobis in proposita muliere. Rene contracto, ejus quoque vasa, ut vidimus in illa, contrahuntur. Quod igitur sanguinis in eum jam ferri non potest, in alterum per oppositam arteriam divertit, ipsumdistendit. Credo autem et contractionem alterius, ejusque vasorum alterius vero distentionem interdum posse adeo augeri, ut hic immanem in molem excrescat, ille vero nunquam fuisse videri possit. Scilicet sanus, si firmus sit, non magis

---

(1) Sect. hac 22, obs. 16.

augetur quam influxus sanguinis requirit, uno in rene id quod antea in duobus deposituri. At si laxior natura sit, ad eamque laxitatem morbus accedat, credi vix potest quantum incrementi nonnunquam capiat. Ostendit ren ille quem cl. Valcarenghus (1) invenit decuplo majorem, magisque is qui in regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis historia (2) memoratur librarum pondo triginta quinque; ut nihil hic dicam de altero, duplo, eoque amplius quam iste ultimus, graviore, quem ex Monginotii observatione praecl. Fantonus (3) commemoravit. Contracti vicissim ex morbo, adeoque attenuati atque absumpti, ut a primordiis defuisse viri doctissimi existimaverint, in illis mihi suspicio est, qui renum doloribus a calculis vitiisve aliis laborarunt, ut puta in muliere, viro et puella, quorum videsis historias in Sepulchreto (4). Namque, ut omittam virum, illum videlicet mercatorem, cujus observatio in hac quoque sectione (5) semel atque iterum per incuriam est indicata; in puella ut renis dextri locum ne filamenta quidem aut membranæ tenerent; tenebat tamen ureter qui ex venæ

(1) Dissert. de saxis, acub. et cæt.

(2) An 1732, obs. anat. 7.

(3) De obs. med. et anat. Epist. 8 in fin.

(4) Sect. cit. obs. 23, § 4. sect. 27, obs. 1, sect. 28, in additam. obs. 2.

(5) Obs. 23, § 12, et obs. 27, § 6.

cavæ trunco, ad quem, rene absumpto, se videtur agglutinasse, in vesicam adhuc descendebat; in muliere autem pro eodem rene *species quædam involucri* conspecta est, membrana, credo, quæ marsupii instar, absumpta jam renis substantia, superstes a tot observatoribus (1) commemoratur. In iis vero crediderim a primordiis usque, ut vel olim Aristoteles (2) observavit, renem defuisse, in quibus nulla renum vitia præcesserint, neque ullum alterius renis aut emulgentium ejus vasorum, aut ureteris exstet vestigium, ut non exstabat in puellula a Poupartio(3), neque in sacerdote et muliere a Valsalva dissectis, quorum utriusque historiam tibi alias (4) proposui, aut si quid forte exstabat, certa quædam alia non deerant, quæ nunquam renem fuisse indicarent, ut in ea muliere alterius lateris ren non modo, ut in puellula illa æquo major sed duplo major, et præterea pelvi duplici duplicique uretere præditus; ut initio factus videretur, ut sui quoque absentis comparis vices gereret. Ego vero in catella, quam Bononiæ persecui februario mense anni 1702, aliud quidpiam animadverti, unde etsi neque ureter, neque emulgentia vasa deessent, renem tamen a primordiis

(1) Vid. ex. gr. sect. hac 22, omnes §, obs. 5.
(2) De generat. animal. l. 4, c. 4, art. 2.
(3) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1700, obs. anat 1.
(4) Epist. 25, n. 4, et Epist. 31, n. 25.

defuisse conjicerem. Cum enim loco renis dexteri nihil nisi pinguedinem deprehendissem quæ mole ipsum et figura etiam quadantenus referret, ureterem autem cum vesica quidem commissum, at solidum et paulo antequam ad eam pinguedinem perveniret; repente in tenues dispertitum pinguedinis strias, quæ sanguifera vascula comitabantur, arteriamque pariter emulgentem vidissem in eo latere non deesse, at tenuiorem æquo, et cum ramum quidem non parvulum renem versus succenturiatum dimitteret, parte reliqua in ramusculos abeuntem, qui per descriptæ pinguedinis superficiem duntaxat reptabant: cum hæc igitur ita conspicerem, animadverti venam ejusdem lateris emulgentem, etsi crassitudine oppositam aliquantum superabat, nullos tamen qui sub sensum caderent, ramusculos a pinguedine illa, quam totam cum cura persecui, venientes accipere; accipere autem ramum a proximo hepatis lobo crassum adeo, ut ipsa emulgens sinistra illo tenuior videretur. Qua ex re proclive erat conjicere venam emulgentem dexteram non renis in ea quidem catella, sed jecinoris causa fuisse creatam, præsertim cum in sanissima catella secundum naturæ consuetudinem se haberent reliqua omnia, nisi quod ren sinister major erat quam pro corporis magnitudine, utpote qui secernere unus omnem debebat urinam, quamobrem canaliculi quoque ejus erant, ut in muliere descripsi, crassiores et evidentiores.

15. Ut igitur ab ea constitutione quæ a primordiis, ad eam quæ a morbo est, et ad institutum sermonem redeam; augeri ob renis comparis absumptionem, alterius qui sanus sit, magnitudinem non alia ratione crediderim, quam quæ paulo ante exposita est; neque enim in Kerckringii, exempli causa, aut Drelincurtii memoratis (1) observationibus, cum ren alter esset a verme correptus, alter autem æquo major esse potest Eustachianæ explicationi locus. Cum vero sæpe adeo fieri videamus, ut rene altero ob corruptionem aut propter obstruentes calculos lotium non secernente aut non emittente, alter suppleat, idque ipso hujus incremento confirmari; manifestum est jure scripsisse, ut in Sepulchreto (2) leges, Guidonem Patinum non semper esse verum, uno rene obstructo, alterum statim cessare ab officio : quod et suis ipse quoque comprobavit observationibus, et facile est ex alienis pariter intelligere, in hisque ut tot alias omittam, Gregorii Horstii (3) et Thomæ Bartholini (4). Quas Patini et Bartholini historias perlegens, si forte miraris, cum magnus et angulosus calculus esset in rene, nullum ibi percipi consuevisse dolorem; miraberis magis, si alias inspicias observationes,

---

(1) Supra, n. 8.

(2) Sect. hac 22 in schol. ad obs. 14.

(3) Ibid. obs. 19.

(4) Ibid. obs. 24, § 2.

ex quibus constat, neque illum neque ex tot aliis renalium calculorum signis ullum toto vitæ cursu in quibusdam eos habentibus fuisse, quarum observationum aliquæ in eodem sunt Sepulchreti loco (1) ubi illa quam ex Bartholino indicavi; sed aliæ præterea addi poterunt, ut quæ in historia prostat Reg. Sc. Academiæ Parisiensis (2); quanquam in eo tamen viro vomitiones haud deerant, per intervalla ingruentes; et illa item quam miror non fuisse jam additam, quippe in posthumo Malpighii opere (3) vulgatam. Causa autem cur signum aliquod et interdum ullum non appareat, esse profecto multiplex potest, ut puta cum lapides, quantumvis insignis magnitudinis, natura aut casus *quasi coronarum orbes medios forat*, (sic enim legenda sunt Eustachii verba, male in Sepulchreto (4) relata; ubi præclara ejusdem observatione comprobantur) urinæ suppressio non contingit, ut neque continget, si via lotio quasi per canaliculos, in ipsis calculorum lateribus substantiaque excavatos, relinquatur aperta, ut in proxima Salmuthi historia (5), et clarius, quippe adjuvante pictura, in illa patet,

(1) Obs. ead. § 1, 3 et 4.

(2) An. 1730, obs. anat. 3.

(3) Ubi de renib.

(4) Sect. cit. obs. 12, § 1.

(5) Ibid. § 2.

quam Lancisius cum Alghisio (1) communicavit. Nec moestus sensus erit ad lumbos, ne gravitatis quidem si calculi sensim et lentissime increscant, retusisque angulis sint, aut firmissime renum substantiæ impacti hæreant, ut commoveri non possint, præsertim si ea substantia dura sit et callosa, quemadmodum in Cornelio cardinali fuisse alibi (2) scribemus, fueratque in illo cujus ex historia Reg. Sc. Acad. paulo ante mentionem fecimus, in quo cartilaginea inventa est. Sed et dura fuit in altero cujus descriptionem apud Malpighium exstare diximus. In hisque nec aliæ fere sunt ejus morbi notæ. Cujus rei quæ causa fuerit in eo cujus observationem tradidit Guarinonius (3), satis ex dissectione non liquet, ut neque in duabus aliis (4), in primaque potissimum, quarum tamen utraque calculis infarctos renes ambos exhibet, præsertim vero sinistrum. Quæ autem, qualesque ut plurimum soleant esse notæ illæ ex quarum præsentia proprie renum calculi dignoscuntur, etsi jam satis per te nosti; proderit tamen, si apud cl. Scarschmidium (5) recognoscas; exempla enim subjicit quibus con-

(1) Litohtom. c. 4 et tab. 4.

(2) Epist. 57, n. 10.

(3) Sepulch. l. 2, s. 1 in additam. obs. 10.

(4) Act. N. C. tom. 2, in append. n. 3, et Commerc. litter. an. 1745, hebd. 11, n. 1.

(5) Ibid. an. 1739, hebd. 31, n. 1.

firmet illarum plerasque aut omnes etiam abesse interdum posse, ut alium morbum spectent medici, calculos autem qui in renibus sunt, minime suspicentur. Porro supervacuum est admonere, supervenire posse causas ob quas dolor cesset, qui antea in rene vel acerbissimus fuerit, nerveis videlicet surculis, sive hebetibus factis, sive consumptis, ut ex VI intelligitur hujus sectionis observatione. Quæ omnia cum ita sint, patet quanti referat in ægrotantibus quæ præcesserint inquirere, et, si quando nullum præcipuum signum exstet renalis calculi, non propterea contemnere leviora aut aliis quoque morbis communia. Sed nostræ id melius docebunt hujus morbi in cadaveribus deprehensi observationes, quæ ideo in alias differuntur epistolas, quod in hanc, ubi de lumborum dolore agitur, eæ non videntur convenire in quibus is dolor non se prodiderat.

16. Quod vero diximus in descripto a nobis femineo rene, calculum nec croceum fuisse nec rubentem, et quod in rene virili tres albidos a nobis inventos aliis ad te litteris (1) commemoravimus; nempe discrimini illi adversatur, fere ab omnibus olim recepto, per alterutrum de duobus illis coloribus genitos in renibus lapides internoscendos esse credentibus, a genitis in vesi-

(1) Epist. 38, n. 41.

ca. Quibus Eustachium suam opposuisse observationem, in Sepulchreto (1) vides: ex quo alias addes, ut ex iis quæ in promptu sunt, aliam Eustachianæ proximam (2), in qua colore marmoris candidi, aliamque (3), in qua nivei candoris inventi in renibus calculi proponuntur: ubi et conspectos a Valsalva calculos, alios (non secus atque a Schroeckio (4)) albicantes, alios nigros in hac ipsa epistola (5) memoravimus. Apparet igitur illud discrimen aut ex æquo paucioribus observationibus, aut a præjudicata quadam opinione fuisse deductum. Certe autem lapidis materiæ id quo rubro, flavo, nigro aliove colore inficiatur, tum in renibus, tum in vesica admisceri potest. A qua etiam admistorum varietate fieri credibile est, aliam in aliis calculis facilitatem aut difficultatem solutionis, spemque propterea iis præcidi qui remedium quærunt quo uno æque omnes dissolvantur. Quo magis danda opera est ne calculus gignatur, iis vitatis quæ diximus (6) in renibus lotium remorari, et contrariis in usum tractis, præsertim si qua inchoati calculi suspicio sit. Ad quem, donec licet, inde detur-

---

(1) Sect. hac 22, in schol. ad § 1 et 2.
(2) Ibid. § 6.
(3) L. 1, sect. 10 in additam. obs. ad fin.
(4) Act. N. C. tom. 1, obs. 247.
(5) N. 2.
(6) Supra, n. 3 et 5.

bandum, mitioribus potius et anodini aliquid habentibus, quam acrioribus diureticis uterer, qui hinc meminerim, antequam Boerhaavii (1) monita prodirent, generosum quemdam civem meum, cui lapis e vesica exsectus fuerat, nephriticis obnoxium doloribus, his rarius tentari cœptum esse ex quo tertio aut quarto quoque die mane haurire instituit calidæ uncias aliquot, cochleari addito syrupi ex succo violarum; inde vero sciam diuretica proprie dicta nonnullos quidem liberasse; aliis autem vehementer nocuisse: neque hoc mirum sive ea attendentibus quæ supra (2) attigimus de mucilaginoso humore, quo tubulorum et pelvis parietes obliniuntur, non temere amovendo; sive contractiones eorumdem parietum, quæ ut acrium medicamentorum irritamentum sequuntur, sic quantum et vias importune adstringant et dolores augeant manifestum est. Utinam radicis scillæ vis anodina, et convulsiones sopiens, ab Hoffmanno indicata, et in nephritide ipsa, etiam a minoribus calculis proveniente, a cl. Jo. Gerardo Wagnero (3) exposita, tot felicibus aliis experimentis confirmaretur, ut non minus apud medicos nota esset, quam diuretica vis perspecta est; sane Itali quoque nostri, etsi plerumque ab emeticis, quale

(1) Prælect. ad inst. § 365 et 387.
(2) N. modo indicato 3.
(3) Observ. clinic. sect. 2, n. 2, 9 et 10.

pulvis scilliticus est, remediis abhorrent, hoc opportune uti non dubitarent, ne ibi calculus incrementa caperet, unde postea dejici non posset. Augetur enim subsistens, non modo ut expediri et egredi amplius nequeat, sed interdum ut renem æquet, imo nonnunquam, sicut in femina principe fuisse scribitur (1), pondo sit librarum quinque. Sed cum in aliis morbis non semper eidem remedio idem exitus respondet, tum in hoc speciatim. Valsalvam certe ipsum memini de hoc non semel querentem confirmantemque, se in nobili virgine, quæ per biennium renum doloribus vexata fuerat, remedia mutare in singulis paroxysmis esse coactum, cum quæ alias prompte liberaverant, frustra in usum revocarentur.

17. Inter cætera autem detrimenta quæ mulieribus afferunt cruciatus nephritici, non dubito quin abortus, aut non infrequens et fœtus et matris interitus sit referendus. Cum enim uterus crescens ureteres premendo, minus per hos facilem reddat urinæ defluxum, et, quod consequitur, nonnihil in renibus eam moretur; si qua forte vitium aliquod in his fovet ob quod eorum doloribus obnoxia sit, nempe inde magis irritari ipsorum intimas membranas et cruciatus excitari, proclive est intelligere, ut illud pariter quod toto corpore iisque præsertim partibus quæ

(1) Vid. apud Pohl. de prostat. calcul. § 7.

in ventre sunt, eo tormento per nervos in consensum tractis, facile ante justum tempus ex contrahente se utero fœtus exigatur, aut certe ita ipse aut mater tunc gravibus morbis persæpe impar, male mulctetur, ut non raro utrique moriendum sit. Quod ad abortum attinet, habes in Sepulchreto (1) matronam a Platero descriptam. Ea *quatuordecies uterum gestans, toties* 8 *vel* 9 *semper mense abortiebat.* Eadem multos annos gravissimis renum doloribus obnoxia fuerat. *Dolorum* autem *et abortus causam* Platerus deprehendit in renibus, quorum alter in marsupii modum, absumpta substantia, redactus, alter a magno calculo erat prætumidus. Mulier vero, a cujus historia ut pleraque alia ita hoc quoque animadvertendi occasio mihi data est, ut septimo graviditatis mense ipsa primum, mox et proles extincta sit, et quemadmodum ren ejus dexter se haberet, jam docui (2); ut quando mortis illius genus, tunc aliud agens, non quæsivi; nunc suspicer inter mortis prægressas vel proximas etiam causas renis dolorem fuisse. Quod et de alia suspicor, cujus dissectæ observationem mecum et cum amicis cæteris ab Santorino communicatam, huc eo libentius adscribam, quod et alia aliqua continet tibi, renum fabricam rimanti, minime fortasse displicitura.

(1) Sect. hac 22, obs. 4.
(2) N. 12.

18. Femina quæ ex renum affectionibus diu laboraverat, denique cum uterum gereret, quinto gestationis mense obiit. Renum alter strigosus fuit, quippe cavea quidem pelvis aucta, substantiæ autem crassitudine extenuata. Alterius quoque, etsi longitudo et latitudo increverant, exigua erat quibusdam locis substantiæ crassitudo, pelvis autem amplitudo permagna. Hæc vero in ureterem desinebat arctum adeo, ut adactus aer vix transiret. Qua autem pelvis cum intimo rene cohærebat, latis pertusus erat orificiis, quæ cum magnis cellulis communicabant. Harum quoque cellularum aliqua parietes habebat aliis orificiis perforatos; in quæ impulsus aer multos canaliculos, simulque emulgentem distendebat arteriam. Erant autem ii canaliculi arteriosis ramis in transversum impositi. Cæterum eas cellulas urina implebat: renis autem superficies ex vasis fiebat sanguiferis, in crassiusculum quasi stratum compactis.

19. Qui ad cognoscendam, intimam ut cæterorum viscerum, sic etiam renum structuram, morbosas constitutiones omnino aspernantur, non hanc fortasse contemnent, ex qua videlicet renum canaliculos probari credent, cum arteria, nulla re interjecta, communicantes; recte an secus non est mihi hic disquirendi locus, neque confirmandi excogitati a me olim (1) ad patefa-

(1) Adv. anat. 3, animad. 33, vid. et Epist. anat. 3, n. 15.

ciendam renum fabricam experimenti. Ex hac potius, aliisque historiis supra memoratis in memoriam redeo alterius, quam ex Willisio reperies in Sepulchretum (1) translatam. In ea nobis matrona describitur a multis jam annis, potissimum vero quotiescumque conceperat, iis spasmodicis affectibus vexari solita, ob quos sub finem tertii mensis abortum semper faciebat, quod novissime quoque contigerat, acutis videlicet lumborum præsertim doloribus non semel redeuntibus, et postea quoque acriter, fere usque ad extremum vitæ diem, qui trigesimus quintus fuit ab obortu, cum vomitu divexantibus. Cadavere inciso, Willisius non dubitavit quin dolorum causa statuenda esset in aqua intra cranium deprehensa; quæ inde per nervos in mesenterii centrum delapsa, membranas distraxisset, quas ibi interjecto aere non secus divulsas invenit, ac si lanius insufflasset. Equidem non is sum qui aquam, cerebrum inundantem, spasmodicos facere posse dolores negem. Sed tamen in cadavere quod citissime, ait, computruisse, facilius est aerem, illum qui membranis erat interpositus, a putredine ipsa recens evolutum concipere quam in vivente jam fuisse. Quid ergo est? A renibus fortasse petenda altera causa fuerat, quæ ad aquam illam adjiceretur. Nam renes satis quidem sanos fuisse refert; alterum tamen eorum

(1) L. 1, sect. 13, obs. 7.

inusitatæ fuisse figuræ, utpote qui *in plures lobos instar renis vitulini findebatur*. Fac enim eorum tibi veniat in mentem quæ Ruyschius (1) semel atque iterum ab se comperta memoriæ prodidit. Post intolerabiles lumborum dolores, non calculos, ut ipse omnesque expectabant, sed inæqualem duntaxat, ut in humanis fœtibus et in vitulis bobusque, renum superficiem esse deprehensam. Fatetur autem ut rem sibi inauditam sic quoque incompertum, quomodo ex ejusmodi structura tam atrox dolor et sanguinis sæpe mictus existeret. Qui tametsi a Willisio non memoratur, potuit tamen illud renis intimum vitium, quod inæqualitatem superficiei aut sequeretur aut faceret, necdum ad eum pervenisse gradum, ut sanguinem eliceret, qui cum urina excerneretur. Quod vitium quale sit, cum Ruyschius cohortetur cæteros ad inquirendum ; non ante quis facile conjiciat quam sciat num adultos omnes quibus ea renum inæqualitas sit, horum cruciatus infestet.

20. Igitur si quæ ab antiquioribus scripta sunt, attendantur, non esse id verum, a primo aliquis existimabit. Etenim cum Aristoteles (2) *hominum renes bubulis similes esse* tradiderit, *quippe qui tanquam compositi ex multis renibus exiguis constent, neque æquabiles sint;* in plerisque saltem

(1) Adv. anat. dec. 1, n. 9.
(2) De partib. animal. l. 3, c. 9.

ita inventos esse, videri potest: plerosque autem homines renum doloribus tunc esse vexatos, cuinam, quæso, credibile sit? At si a fœtuum et puellorum inspectione ad id scribendum inductum esse suspicabimur, quæ suspicio in adnotationibus indicata est ad Eustachii librum de renibus (1); Aristotele seposito, quot alii et in quot, quibusque idem conspexerint, quæremus. Eustachius (2), qui multos, siquis alius, inspexit humanos renes, in uno aut altero duntaxat id se vidisse, memoriæ tradidit: qui etsi reticet an ex renibus laborassent; subindicare tamen videtur, cum alterius renes *magnitudine quoque*, ait, *fuisse valde insigni et alios longe superante*, et cum alibi (3) negat, id inventum iri, *nisi aut cadaver nacti simus, cujus renes tuberculis scateant, aut natura in eis conformandis a lege sua discesserit.* Quod cum *perquam* raro contingere anatomicus adeo exercitatus affirmet, mirum esset scriptum postea fuisse a Veslingio (4) *sæpius tamen* renes *e compactis veluti glandulis inæqualem superficiem, quam in fœtu exhibent, in adultis quoque retinere*, nisi æquius foret interpretari *sæpius* dixisse, comparantem cum eo quod modo dixerat; et certe multo rarius est, unum aliquando pro duobus

(1) Ad c. 3 in fin.
(2) C. cit.
(3) C. 42.
(4) Syntagm. anat. c. 5.

renibus inveniri, quam cum Riolano (1) reprehendere. Adversus quem id se *unquam vidisse* negantem, sic quidem Veslingium tuetur dominicus de Marchettis (2), ut confirmet se vero id *bis terve* in hoc theatro ostendisse. Sed neuter verbum ullum injicit unde intelligamus sani an ægri ii fuerint in quibus invenere. Nec vero injecit qui semel id vidit Diemerbroekius (3), neque alii quos sciens omitto, ipso præsertim recentiores, si duos excipias quorum alterius observationem habes in Sepulchreto (4), alterius in Bibliotheca Anatomica (5). Hic *illam renum ex lobulis coagmentationem semel in juvene novem annos nato, manifestam atque evidentem, nullo interim hoc viscus infestante morbo* sibi *intueri licuisse* affirmat. Ille vero in *puella decem annos nata*, ventrisque doloribus atrocissimis, et deinde convulsionibus, ac vomitu denique confecta, etsi alias alibi morborum causas animadvertit; tamen renes quoque duriores, eorumque alterum *inusitatæ figuræ* invenit, *in plures scilicet lobos fissum.* At si hanc propter varias illas causas, utramque autem propter ætatem minus adultam seponas; neque enim adeo mirum esset, si paulo tar-

---

(1) Animad. in cit. Veslingii locum.

(2) Anat. c. 5.

(3) Anat. l. 1, c. 18.

(4) L. 1, sect. 13, obs. 3 in additam.

(5) Tom. I, p. 1 in adnot. ad c. 1, Malpigh. de renib.

dius in nonnullis renes ambo, aut eorum alter puellarem illam inæqualitatem amitterent; ex cæteris quas nunc quidem meminerim a me lectas esse, observationibus quatuor haud amplius, sunt, Ruyschii una, Petruccii altera, Mauchartii tertia, Trewii ultima. Et ex duabus quidem primis, si adjuncta quædam attendamus, urinæ vitiis laborasse illos conjiciemus, in quibus ejusmodi renes inventi sunt. Nam Ruyschius olim, priusquam casus illos duos proponeret qui nobis hæc perpendendi occasionem dederunt, cum eamdem in adulto renis structuram offendisset, quanquam nihil de ejus morbis attigit, tamen in renis illius delineatione (1) supremum ureteris tractum latiorem nobis delineavit, quam per se esse in iis solet, qui earum partium morbis affecti fuerunt nunquam. Petruccius autem cum Spicilegii sui (2) tabula II, renes pingat monstrosos, id est *ex plurimis glandulis conglomeratis constantes ad instar conceptaculi ovorum*, pelvim dexteri æquo magis latum atque exstantem, ureterem autem sinistri *crassitie, et amplitudine*, ut ipse loquitur, *monstruosum* repræsentat. In Mauchartii autem observatione (3) conjectura opus non est, ut assequamur senem, cui *renes maximi, bubuli et inæquales* erant, pluribus, nec levibus, urinæ et partium

---

(1) Obs. anat. chir. 80, fig. 64.
(2) De struct. capsular. renal.
(3) Eph. N. C. cent. 8, obs. 26.

ejus causa conditarum, vitiis laborasse. Nephriticum enim annos aliquot fuisse constat, deinde ischuriam fere perpetuam, tum per intervalla urinæ incontinentiam successisse, illamque similem *lacti ebutyrato* repertam esse intra ureteres, intestini ilei instar distentos, cum pelves unde proveniebant, ovi capacitatem æquarent, intra vesicam denique contractam, crassam, et quasi callosam lapides duos, quorum alter magnus, præter multos quos olim ejecerat, substitisse. Sic etiam senex alter, in quo ren uterque a præcl. Trewio (1) conspectus fuit *manifestis in lobulos divisionibus, uti alias in pueris tantum solet, notatus*, renum calculis diu obnoxius vixerat, quos, mictu interdum cruento comitante, excernebat, donec secunda urinæ in vesica suppressione confectus est. Nunc si forte quæras quid ego observaverim, etsi quotiescumque in renes incidi qui ad istam superficiei inæqualitatem accederent, id in pauperibus fuit plerumque ignotis, qui dum viverent, quibus essent obnoxii morbis, scire propterea, aut satis scire non potui; hoc tamen dicam, ex indiciis quibusdam, non secus ac in Ruyschii et Petruccii observationibus, conjecturam facere licuisse, eorum neminem caruisse morbis ad urinæ organa attinentibus. Quod et ipse, ut spero, facile intelliges, si has quas subjicio,

(1) Commerc. litter. an. 1743, hebd. 33, n. 3.

eorum historias consideraveris, sed universas; ita enim disponam, ut indicia illa magis magisque augeri videas, et ex levioribus ordinatim fieri graviora.

21. Mulieris in nosocomio hoc mortuæ, viscera quædam, et caput in gymnasium illata sunt, cum anatomen haberem anno 1726. Cerebri fusca erat medullaris substantia, et crebris sanguineis punctis distincta: laterales ventriculi non sine aqua intro effusa: cerebellum præmolle. Ut in thoracis cavo, sic etiam in ventre aqua non defuerat, eaque fœda. Uteri tubæ majus orificium habebant occlusum, quippe extremo illo ad ovarium firmiter agglutinato. Ren uterque inæquali erat superficie, et maculis albis hic illic qua subsidebat, variegata; ut inæqualitatem illam a natura non esse, facile intelligeres. Urinaria autem vesica intus rubebat.

22. Senis cujusdam partes, præsertim ventris, in eodem nosocomio studiosis nostris adolescentibus ostendebamus, sub finem anni 1742, cum inter illas a consueta naturæ norma has aberrare adnotavimus. Testis alterius vaginalis tunica aquam continebat non paucam, eamque turbidam: ex albuginea autem, qua prope globum epididymis superiorem testiculum convestiebat, corpusculum subrotundum exstabat, albugineæ concolor. Arteria magna ubi in iliacas se dividebat, ossicula inter tunicas condebat suas. Sed hoc nihil erat præ arteria splenica, quæ ab initio ad

ingressum usque in lienem tota propemodum constabat ex ossibus: eratque præterea multo quam soleat, latior. Splen tamen, quantum sensus judicare poterant, sanus erat. Fellis vesicula æquo minor fuit. Renes pro statura parvi, et quanquam interius sani videbantur, exteriore tamen facie inæquali. Urinaria autem vesica magna, et parietibus valde crassis, quales in iis esse consueverunt qui ex calculo, aliave causa urinæ difficultate laborarunt.

23. Senex alter, annos natus, quantum æstimari poterat, sexaginta, mendicus adeo, ut sibi victum quæreret vel ex melonum corticibus, et si quæ alia ejusmodi in vias projiciuntur, non semel antea in nosocomium hoc venerat ob febrem, et oppressionis sensum in thorace, quem difficilis respiratio, debilis pulsus, et tussicula comitabatur assidua, sputa educens quæ vocant catarrhalia. Ubi paululum sibi videbatur levatus, in vias iterum exibat, nec multo post tempore nosocomium repetebat; novissime autem circa medium januarium anni 1747, ita emaciatus, et morbo, frigore, inedia confectus rediit, ut paulo postquam venerat, mortem obiret.

Cadavere in publica anatome usus sum, donec melioris copia fieret. Itaque et ventris et thoracis viscera perlustravimus. Ut de hisce primum hic dicam, ex quibus præcipuorum hominis morborum causas agnoscas; thorax, ut pericardium quoque, effusam quidem habuit aquam, sed paucam. At pulmones ad latera, et dorsum valenter

annexi erant: quin dexter, cum abstraheretur, quamdam quasi tunicam opacam, crassam, firmam et æqualem reliquit, thoracis parietibus adhærentem, ab imo ultra medium ejus longitudinis, et a spina ferme ad sternum usque extensam, quæ ab uno extremo, et ab eo deinceps avulsa, integra secuta est: ea neque ad pleuram, neque ad membranam attinebat pulmonis, quippe cum utraque harum sua in sede restitisset; itaque de eo genere fuisse censui quod tibi alias (1) declaravi. Pulmones ipsi non optime se habebant: imo intra summam alterius partem duri aliquid perceptum est. Sed plus in corde malorum fuit. Erat duplo grandius quam par fuisset: nec sanguinem tamen continebat, sed concretiones polyposas duntaxat, easque mediocres et paucas. Verum cum uterque esset ventriculus dilatatus; dexteri, ut auriculæ ejus pariter, quæ et ipsa dilatata erat, parietes erant pertenues; sinistri contra crassiores omnes, et duriores quam æquum esset. Mitrales valvulæ ipsæ quoque amplificatæ, et valde crassæ, imis erant oris tuberosæ. Et sigmoides quidem minus fuerant molles quam æquum sit; sed iis minus flexiles semilunares; quin harum aliqua ad inferioris ambitus partem jam ossea. Arteria magna ante curvaturam æquo latior; interiore autem facie universa, imo in ilia-

---

(1) Epist. 20, n. 37.

cis quoque, albis maculis passim distincta. Earum macularum aliquæ introrsum prominebant, quæ duriores erant, et osseæ, præsertim ubi una ex inferioribus intercostalibus oriebatur, cujus orificium ut forte erat in maculæ centro, circulari ambitu prominentis, sic propterea coarctatum fuerat, ut simul cum macula a primo referret majorem quamdam glandulam lenticularem. Et quoniam de iliacis mentionem injeci; priusquam cætera de ventre attexam, non reticebo fuisse iliacas arterias omnes, non secus ac splenicam videmus, flexuosas: iliacas autem venas, primas tantummodo, id est ad earum usque partitionem, corrugatione quasi quadam affectas, ut difficile posses extendere. Ventris viscera has labes ostenderunt. Ventriculus amplus, quamvis pauca continebat, et sine rugis, fuscus intus erat hic illic ad magnos tractus a medio sinistrorsum, multo autem magis ad stomachum ipsum, ibique aliquanto profundius. Jecinoris tota convexa superficies, parvo a dextris spatio ad imum excepto, firmiter cum septo transverso cohærebat: in summa autem ea superficie erat hepatica substantia hydatide excavata, cujus diameter transversum æquabat digitum. Lienis autem convexa facies membranam habuit suam quodam loco albicantem, in ejusque albedinis medio osseam factam parvulo spatio. Lien ipse laxior, et potius crassitudine quam longitudine, aut latitudine, æquo major, cum tamen arteria splenica, ista

etiam spectata crassitudine, paulo quam conveniret, latior videretur. Mesaræi glandulæ in homine id ætatis passim occurrebant, multæque ad fabæ magnitudinem: quanquam sive tangeres, sive, dissectas etiam, inspiceres, morbo carere non dubitares. Sed renum magnitudo quæ, corporis proportione, minor erat, magisque eorum superficies evidenter ab eo quod videre consuevimus, discrepabat. Posteriore enim facie æque erant convexi, atque anteriore; utraque autem inæquali, sinister præsertim, et quadantenus tuberosa. Accedebant in sinistro depressiones quædam quasi a cicatricibus. Ureterum autem orificia intra vesicam spectabantur aliquanto ampliora, et ipsa vesica intus subrubra, et sanguiferis vasculis passim discurrentibus ita distincta, ut si in ea coloratam ceram immisisses; exterius autem rubicundioribus quam soleat, fibris instructa.

24. Anicula rustica, parva, et præter modum strigosa, intra biduum ex senectute ipsa, ut aiebant, mortua, spirandi tamen difficultate, quamvis sine tussi et sputorum expectoratione, laboraverat: quod adnoto, ut scias non plura de ejus morbis sciscitando cognosci potuisse: non quod alia ferme quam ventris viscera examinaverim. Etsi enim hujus quoque cadaver, cum anatomen docerem, anno 1740, in theatrum ex urbe importatum est; tamen ubi ad thoracem perveni, melioris aut certe majoris corporis facta copia fuerat, in quo dissecando occupari præ-

titit. Abdomine igitur aniculæ diducto, sana reliqua; hæc autem duntaxat inventa sunt præter naturam se habentia. Magna arteria a diaphragmate ad iliacas usque omnes tota erat intus a flavis osseis lamellis inæqualis, et fœda præterea ab humore crassiusculo, fusco et sanguinolento, qui hic illic intimæ tunicæ adhærebat, ex qua per lamellas illas ipsi circumjectas perrupta et exulcerata distillaverat. Ejusmodi vitium in perbrevem quoque cœliacæ truncum se propagans, cæteris hujus ramis illæsis, hactenus se extenderat in arteriam splenicam, ut cum tota justo esset latior, et crassioribus tunicis et flexibus præsertim tot ac tantis, ut plures majoresque in ea vidisse non meminerim, ideoque primo aspectu ea esse quæ erat non videretur, esset præterea ad flexus majores dura, nec sine osse. Lien autem quem adibat, sanus et parvus quidem, sed jecinori ac visceribus cæteris, atque adeo toti corpori respondens proportione. At ductus hepatici truncus amplior quam soleat. Contra uterus, quem in latus sinistrum invenimus valde inclinatum, cavo erat adeo angusto, ut non facile in adulta viderim angustiorem; et tamen vagina erat non exigua, et supra pubem rugosa cutis mulierem peperisse indicaverat. Renum uterque superficie inæquali prope ut in fœtu, pelvi autem non modo et duobus in hanc confluentibus majoribus tubis, sed et pluribus ex minoribus, qui horum alterutrum adeunt, extra renes exstantibus. Quæ

mirum fuit, postremò ante obitum tempore illorum quidquam; nemini certe obscura fuisset causa cur accidissent, ut contra est in Ruyschii observationibus. Nunc si præter exteriora tubera aliquid aut ibi aut intus ponas, quod attentius inspectando observandoque liceat animadvertere, ut in nostris fere omnibus historiis, unde quæ præcesserit inæqualitatis causa conjici possit, et hæc ejus generis, ut dolores quoque et sanguinis mictum afferre valuerit; indicatum fortasse videbitur quidpiam quod a verisimilitudine non abhorreat. Fac igitur plures exstitisse antea in renis superficie ex illis caveis sero plenis quas aliis litteris (1) fusius memoravi, et quarum una etiamtum supererat in stabulario. Pro seri illius acriore aliquando natura, et lacessi ren potuit, et vas aliquod sanguiferum erodi, unde sanguineus mictus et dolor, quem a seri quoque copia tum distendente, tum etiam gravante, augeri contigerit. Sero autem illo dissipato, cicatricosas maculas et depressiones relinqui ostendimus, easque in aliqua etiam ex modo productis historiis (2) non omnino obscuras: quas inter crebras depressiones hic illic prominens illæsa renis substantia, inæqualem faciet superficiem, et tuberum speciem repræsentabit. Itaque habes quid mihi venerit in mentem re in obscura et perdif-

(1) Epist. 38, n. 39 et seq.
(2) N. 21 et 23.

ficili. Quod exempli duntaxat causa, et te ad meliora excitandi propositum credito; neque enim mihi satis placet cum ob alia, tum præsertim quod vereor ne alia inæqualitas illa fuerit quam Ruyschius vidit, ac quæ a me visa, et, ut potui, explicata est.

Nunc quando lumborum doloris causam in renibus, primum ut calculo, deinde ut aliter affectis consideravimus, age in aliis quoque partibus, una aut altera proposita observatione, spectemus.

26. Cisiarius Patavinus, paucos supra triginta annos natus, sanus antea et robustus, nisi quod lue venerea laboraverat, cum forte cecidisset, et supra jacentis ventrem rota in transversum acta esset; acerbis adeo lumborum dorsique doloribus prehensus est, ut octo ipsos menses cubare cogeretur, nihil quidquam opis adversus eos dolores medicis, quos bene multos advocaverat, afferentibus. Denique cum cel. Vallisnerius accessisset, ægrumque de cruciatibus sinistri potissimum lumbi querentem animadvertisset, manu admota pulsationem, ut ab aneurysmate, percepit ad ipsum ejus lumbi latus, illaque propterea quibus diutius forte servari posset homo, non sanari præscripsit. Intumuit deinde is locus, tumore latius se extendente, et costas ipsas quæ proximæ erant attollente. OEdema interea subjectum crus et femur totum occupaverat. Cum æger tamen, vigente appetitu, temere

multum ederet, tumorque incresceret; chirurgus imperitissimus ausus est longe aliud ac Vallisnerius opinari, et non modo quæ pus moverent imponere, verum etiam cum ab horum usu vesicæ et rimæ in lumbi cute apparuissent, hanc incidere. Quam incisionem proxima nocte consecuta est tumoris disruptio, hanc autem larga sanguinis profusio, et hanc virium vocisque defectio; ut intra horæ quadrantem a disruptione vita desierit. Postridie, qui dies fuit nonis novembribus anni 1720, hæc mihi narravit Vallisnerius, petiitque ut secum dissectioni præesse vellem, quæ a Vulpio nostro est administrata. Abdomine diducto, in conspectum venit aneurysma, quo majus nunquam vidi. Nam ventris caveæ dimidium ferme occupabat secundum longitudinem situm. Ab diaphragmate enim ad pelvim se extendens, obtinebat quantum spatii est ab latere usque dextero vertebrarum ad sinistrum distenti abdominis latus, liene, ventriculo, intestinis, mesenterio, vena cava, rene sinistro dextrorsum adeo compulsis, ut is ren ad regionem esset umbilicalem. Figura aneurysma tunc erat ovali, cum sanguine oppletum, facile fuisset sphæroidæa; plurimo tamen etiamtum sanguine erat farctum, circumcirca in cortices polyposos concreto, ad medium hactenus grumoso, ut pultem referret. Qui, postquam omnis detractus est, tum vero hæc animadvertimus. Aorta arteria qua in ventrem primum perveniebat, cum ibi statim

inciperet dilatari antrorsum quidem non ita multum, dextrorsum autem haud amplius, quam ut exiguam manum caperet in pugnum contractam, sinistrorsum se adeo expandebat, ut anteriorem et laterales parietes facere videretur descripti aneurysmatis, quod ibi inter diaphragmatis appendices cum aortæ cavo ampliter communicabat. Laterales parietes ubi ad posteriora pervenerant, finem ibi statim habebant, arctissime undique ad partes, quas inde aneurysma non removerat, agglutinatum : itaque posterior aneurysmatis paries peculiaris nullus erat; sed eæ ipsæ partes pro pariete erant. Quarum illæ quæ ob osseam naturam minus cedere ictibus potuerant sanguinis irruentis exeso periostio, ipsæ quoque carie affectæ erant, costa videlicet infima, et cava facies ossis ilium : vertebræ autem vel pejus se habebant. Lumbarium enim transversi processus in eodem sinistro latere a carie aut rupti jam erant, aut solo digitorum appressu facile rumpebantur : corpora autem ipsa infimæ thoracis vertebræ, et duarum quæ ei proximæ ad lumbos sunt, altissime erant excavata et maxima ex parte absumpta, quæ res eo magis in oculos incurrebat, quod interjecta corporibus crassa illa cartilaginea ligamenta suis quodque sedibus etiamtum exstabant intacta et pulchre albicantia, suoque servato amplitudinis modo inter depressiones exesorum corporum prominentia, quantum ex his consumptum esset, aspicientibus ostende-

bant. His igitur omnibus, quæ ablato duntaxat sanguine, continuo in conspectum se dederunt, satis inspectis, cum ad ventris viscera oculos convertissemus, sana cuncta in tanta locorum mutatione mirati sumus. In thorace quoque, nisi quod pericardium plus aquæ habuit quam par sit, nihil quod peccaret animadvertimus. Nam quod pulmones albissimos haud secus ac si aqua usque et usque injecta sanguis ex eorum vasis fuisset elutus, conspiceremus; nempe id deberi intelligebamus sanguini qua nulla resistentia fuerat, in ruptum aneurysma vitæ extremo tempore confluenti.

27. Quæ super maximo hoc aneurysmate animadvertere multa possem, sciens omitto, illa præsertim quæ alibi attigi, cum de aneurysmatibus aliis scriberem. Hic duo potius adnotare juvat, quorum alterum in extrema hac epistola (1) habebis; alterum autem ad suspiciones attinet aneurysmatum post diros pariter ac diuturnos dorsi lumborumque dolores alias in viventibus, alias in ipsis, quod mirabilius videtur, sectis cadaveribus non agnitorum. Ut de his ultimis primum dicam, relege, quæso, perattente quasdam in Sepulchreti non unam sectionem, et in hanc quoque XXII relatas historias, nempe obs. XXXV et XL. Videbis post ejusmodi dolores quos re-

(1) N. 30.

pentina tandem mors excepit, in altera *duas lumborum vertebras corrosas fuisse repertas, una cum aortæ et venæ cavæ, cui suppositæ erant, ruptura, unde magna ex utroque vase facta fuerat sanguinis* in ventrem *effusio* : in altera autem *carnem quamdam putridam, nigricantem et corruptam*, quæ in ventre *ad duas spithamas longa, et duarum manuum transversarum* latitudine, spinam ita eroserat, *ut ulcus cancro simile pugnum capere, et levi ictu tota spina dorsi frangi facile potuerit, ultimo denique ipsam etiam venam cavam, qua spinam decurrit, corroserat a qua sanguis per diaphragma* ab eadem carne *perforatum, pulmonum motum impediendo, mortem intulit.* Prima illa affectio *tabes spinea* fuisse creditur, ab Hippocrate descripta : hæc altera, pancreatis immanis et putridus tumor. Quem ut ipse non negem, non minimam tamen tumoris partem ex dilatatione magnorum vasorum fuisse suspicor. Nec sine ejusmodi suspicione omnino sum, cum mox lego observ. XLII secunda (iteratus enim per incuriam est numerus), cum, inquam, lego, post assiduum ac diuturnum dolorem circa regionem ossis sacri, inventum esse *circa* eamdem *regionem, ea in parte ubi vena cava bifurcatur, abscessum magnum, in quo materia fetida et sanguis coagulatus continebatur,* tum etiam *os sacrum ea in parte ita corrosum atque exesum, ut facillime digitis extrahi atque conteri potuerit.* Sed minus me mea falli suspi-

cione crediderim in observatione, quæ I est in Additamentis ad sectionem XII libri quarti. Vir proponitur magnis universæ dorsi spinæ cruciatibus diu conflictatus, quem a prandio cum familiaribus sumpto, elapsa quarta horæ parte hi, qui secesserant, revertentes humi stratum mortuumque invenerunt, spina dorsi disrupta; id quod ei verisimiliter contigisse crediderunt, dum ad arripiendam matulam se inclinasset. Ex aperto ventre ingens statim prosiluit sanguinis copia, quo et totum refertum erat sinistrum thoracis cavum. Permagnus autem erat tumor a sexta dorsi vertebra ad primam usque lumborum pertinens, qui *refertus apparuit ingenti carnis copia, carcinomate affectæ, imbutæ et obductæ pauco pure ac sanguine in grumos concreto.* Tumorem complectebatur *membrana validissima, coronati argentei crassitiem obtinens,* sed *lacera juxta primam lumborum vertebram, ex parte periostio destitutam, adeo ut postremæ duæ costæ nothæ spinæ amplius non cohærerent.* Porro *sex inferiores vertebræ dorsi et lumborum prima, carie omnino erant corruptæ, quasi teredine erosæ, adeo ut ibi loci spina,* propterea facile disrupta, *omni careret soliditate et stabilitate. Ipsum diaphragma pertusum, ut duobus digitis conjunctis introitum concederet. Renis sinistri vena emulgens præterea discerpta.* Utinam sicuti venæ hujus, ita magnæ arteriæ, adhærentis omnibus illis corruptis vertebris, mentio aliqua esset injecta;

unde meam confirmare possem suspicionem aut abjicere. Vidisti in mea observatione (1) altissime excavatas fuisse vertebras, in altera autem ex indicatis observationibus adeo corrosas, ut levi ictu frangi potuerit spina, in hac autem ultima post erosionem, reipsa fractam. Intelligis quid ex mea suspicer. At illud extra suspicionem, a magno aneurysmate, spinæ adhærente, hoc etiam præter cætera detrimenta et pericula afferri posse, ut spina frangatur; non multum enim in Cisiario nostro deerat, ut posset. Verum ne forte credas suspiciones omnes meas in observationes duntaxat cadere quæ in Sepulchreto exstent, inspice eam saltem quæ inter alias a viro clarissimo multis post illud iterum editum annis vulgata, vel potius quantum ex Actis Helveticis (2), in quibus eadem historia est, intelligere videor, recusa, tumorem in latere lumborum et hypochondrio sinistro eminentem fuisse docet *a corpore immani, ingenti, globoso, tenso, totum fere sinistrum abdominis latus occupante*, quod exsectum et ruptum *effundebat magnam, qua opplebatur cruoris fusci copiam substantiæ flavescentis, spongiosæ, lamellatim sibi incumbentis*. Quoniam autem ren sinister huic corpori, quod et ipsum pone sinistrum coli intestini tractum locabatur intra duplicaturam peritonæi externe adhæ-

(1) N. 26.
(2) Tom. I.

rebat, imo sui parte *in ipsum bulbosum hocce corpus penetrabat;* visum est hoc idem corpus pars esse renis illius, videlicet incredibilem in modum amplificata. Ego tamen, quod veri ex aliis quærendi, non dissentiendi studio dixisse liceat, tum ex sede quam obtinebat, tum ex sanguinis, qui tanta copia inerat, in lamellas, alias aliis incumbentes concretione, tum denique ex eo quod in illius hominis ventre *vivum adesse animal credebatur*, id quod pulsationis sensum aliquem significat, aneurysma fuisse suspicor, quod crescendo partem proximi renis vitiasset. Non absimile huic meæ suspicioni cl. Nebelii (1) judicium fuit in tumore subrotundo, qui annexus reni sinistro, *intus ex pluribus tunicis constare, et cruore materiaque tartarea refertus* esse dictus fuerat, pro emulgentis arteriæ aneurysmate agnoscendo. Quin casum adjecit celebris medici, magna ex parte cum eo qui modo a nobis perpendebatur, conferendum. Cum enim idem sinistrum latus affectum dolore primum nephritico, mox et rheumatico credito, intumuisset, dolore autem repente vehementiori facto, mors subita medicum abripuisset; sanguinem qui multus in ventrem effluxerat, e rupto aneurysmate exiisse compertum est, quod in eodem ventris latere sub annexo colo intestino protuberabat,

(1) Eph. N. C. cent. 9, obs. 59.

magnitudine æquans caput triennis pueri. *In dissecto* autem *hoc tumore concavo*, *et internis membranis distincto*, *coagulatoque sanguine repleto*, *hærebat ren sinister flaccidus et putridus.*

Quæ cum memoro, nolim propterea putes, ignotos mihi esse abscessus internos, quibus non modo lumborum dolor, aut sacri ossis, aut spinæ dorsi, sed et caries ipsa vertebrarum sit imputanda. Novi enim, ut quós legi in recentioribus libris hic indicem, abscessus in ea parte mesocoli, quam, indocte composito vocabulo, mesorectum plures appellant, in illis fuisse deprehensos quorum symptomata, et in his *dolores intra os sacrum* accurate in Commercio Litterario describuntur. Novi pariter ex Actis Cæsareæ Academiæ (1) lumborum, dorsique dolores in iis fuisse in quibus magni interni abscessus latebant cum vertebrarum aut lumbarium infimarum nigredine, et carie quæ dimidium sacri ossis in parva frustula comminuerat, aut lumbaris primæ, et thoracis ultimæ non dissimili vitio. Nec tamen oblivisci possum aut mercatoris qui cum annum integrum dolore summo ad spinam dorsi laborasset, aneurysma, ut Ballonius (2) tradidit, in aorta habuit, ubi lumborum incumbens vertebris, in iliacas dividitur, aut patricii illius viri, vehementissimo dorsi dolore con-

(1) An. 1742, hebd. 20, n. 3.
(2) Paradigm. 13.

acerbior factus ægrum, præsertim sedentem aut jacentem, male habebat, eoque magis ubi se vel leviter convertere vellet, aut flectere, aut rursus erigere conaretur, aut surgere. Visum est ob ea quæ de hæmorrhoidum fluxu diximus, itemque ob sanguinem qui superioribus mensibus non semel e naribus sponte se ostenderat, laxata, quæ tum adstricta erat, alvo, sanguinem de brachio primum, tum ex hæmorrhoidibus esse mittendum. Cum alvi laxatio multum, tum prima sanguinis missio plurimum profuit; ut jam sublatus omnino diuturnus dolor videretur. Sed cum chirurgus ad hæmorrhoides, quas turgidissimas offenderat, nihilominus, medico inconsulto, hirudines admovisset; tanta vis sanguinis repente profluxit, ut non multo post indicia apparuerint habitus in pravum vergentis. Itaque cum rursus consilii causa accerserer post junii medium, tum hæc quæ modo dixi, tum alia accepi: dies jam esse plus viginti ex quo regii morbi signa, cum pedum œdemate, se se ostenderant: et primum quidem vigilias, appetitus ciborum dejectionem. et sensum quemdam fuisse stomachi a prandio languidi, atque, ut æger loquebatur, diluti, nunc vero hunc sensum prorsus sublatum, somnumque, et appetitum quoque, sed hunc ex parte tantummodo, rediisse ex quo ea, quæ adversus icterum faciunt, adhiberi cœpta fuerant: ex his autem animadversum esse rhabarbarum, quamvis perparce cum *passulis* datum, lassitudinem auxisse

non tam quia multa per alvum educebat, quam quia dolorem exacerbabat ad ultimam lumborum vertebram, et proximam sacri ossis basim. De hoc enim æger dolore, se delassante, plurimum querebatur, huncque molestiorem fieri, siquando per cubiculum ambularet, asserebat. Displicuit dolorem, quem omnino sublatum esse crediderant, iterum paulo postquam visus erat quiescere, et rediisse, et graviorem in dies factum esse. At cætera vel multo magis displicuerunt. Nam frequentem pulsum et subdurum, respirationem subinde altam, et quasi difficilem, pedes, et vicina crura, in dextero præsertim artu, subtumida, et depressum admoti digiti vestigium servantia, cutem, et oculos subflavos, urinas denique interdiu, ut oculos quoque, magis flaventes animadvertebam, et, quod omnium gravissimum fuit, cum ventri manum admovissem, a dextris sub ipso infimarum costarum flexu tumens jecur ad hœdini capitis magnitudinem, durum præterea, at sine dolore. Quod dum contrectarem, æger jam a triennio, inquit, tumorem hunc, quamvis non tantum, ut et oculorum flavedinem aliquam animadverti; et tamen, ut nostis omnes, semper bona ad hunc usque annum usus sum valetudine. Caute cum ejus medico iis quæ eo tempore aptiora visa sunt, constitutis, ægrum tertio invisi ante medium quintilem, ut cum eodem medico, et cum Albertino, qui Bononia accersitus fuerat, consilia inirem. Tunc vero œdema inferiorum

artuum, credo quod æger plerumque cubaret, omnino evanuerat, ciborum appetitus vigebat, stomachus recte fungi videbatur officio suo. At vigiliæ noctu vexabant: pulsus magis quidem vespertino tempore, sed tamen et matutino frequentes, majori quam antea magnitudine, nec sine aliquo impetu: sitis, lingua aridissima, et colore ex rubro nigricante infecta: cutis necdum sine flavedine, quamvis alvi recrementa nec essent, nec antea fuissent albida: urinæ saturo etiamtum colore, sed tenues: jecinoris tumor, in quo dolor fuerat aliquando ex quo ægrum non videram, facile tamen sedatus, eo tempore contrectari poterat sine dolore, nisi forte diu, et subaspere quis contrectaret; tunc enim aliquis oriebatur dolor ad imum jecinoris limbum. In contrectando visus est sibi Albertinus inæqualitatem quamdam animadvertere, non secus ac si visceris ejus superficies quibusdam quasi granis crassioribus asperaretur; unde tumoris naturam ad skirrhum spectare conjiciebat, acinis videlicet hepaticis a concreta bile distentis, ob dolorem tamen, ne alicubi alia esset tumoris natura, verebatur. Cum ea quæ in gravi, et ancipiti ejusmodi casu cautissimum decebant medicum, nobiscum probasset, Bononiamque rediisset, ego vero Lucum ad Cicognini patris curationem profectus essem; de improviso accidit, ut æger qui per eos dies non modo non pejus, sed quarto ex quo consilia inita fuerant, die vel melius cum cæteris, tum sibi in primis

habere videbatur, cum ad cœnulam prima hora noctis surrexisset, molesto quodam sensu stomachi, et affectæ partis corriperetur, simulque sudore frigido facies, frigore artus inferiores perfunderentur, venter autem valde intumesceret. In lectum repositus jam fuerat, cum propere accersitus medicus præter hæc, totius epigastrii dolorem, vomendi conatus, humiles et languidos pulsus, ut et vocem, et mentem, faciem autem qualis cadaveri est, deprehendit. Itaque octava ex qua hæc inceperant, hora mors est consecuta. An ex rupto, ut signa quidem indicant pleraque, nec tamen omnia, jecinoris abscessu? an ex vasis sanguiferi disruptione? Albertinus ipse qui diligentissime; ut solebat, nuper omnia partim observaverat, partim inquisiverat, nec alia præter ea quæ modo ad te scripsi, fuisse sciebat, cum ex meis litteris hunc hominis exitum accepisset, ut facile conjiciebat aliquid, dum æger surgeret, illo eodem motu esse disruptum, multumque in ventris cavum humorem effusum; ita quid disruptum esset, pariter conjicere se posse negabat. Quod si quædam suppurati tumoris indicia, et in his quæ potissimum requirebat, certe autem nulla unquam fuerant; nempe *horripilationes* præcessissent; tum vero fatebatur se facile ex rupta hepatis vomica rem fuisse explicaturum. Igitur siqua in particula hepatis lente aliquid, ac latenter ad suppurationem forte venisset, suspicari se, non tam ex ejus particulæ, quam

ex attigui vasis alicujus sanguiferi, quod pus læsisset, disruptione ejusmodi mortem esse repetendam. Neque tamen suspicione hac vetus et pertinax ille ad vertebras dolor explicabatur, cujus in tot hepatis abscessibus, quorum historias perpendimus, mentionem factam non recordamur, et is præterea quem tetigeramus, tumor longe a vertebris distabat, longiusque imus hepatis limbus, ad quem præsertim novissime dolorem fuisse scripsimus. Nec vero est cur dolorem ad vertebras infimas præcipue et ad sacri ossis basim extensum, forte ab hæmorrhoidalis venæ trunco repetas, cujus radices adeo diximus fuisse turgentes; nam post effusam tantam illam sanguinis vim, haud certe amplius turgebant, et cum maxime turgerent, vel tum, quamvis breve ad tempus, acciderat ut dolor videretur esse sublatus. Quod si aortæ arteriæ per vertebras descendentis, aneurysma, cujus, præter jecinoris tumorem, nonnulla adhuc mihi suspicio est, non is tibi morbus videatur, cujus effectus vel breve ad tempus usque adeo obscurari possit, nec qui sine aliis pluribus gravibusque signis concipi queat; a te peto ne quidquam statuas priusquam hanc legeris quæ subjicitur, observationem.

29. Senex qui olim credebatur ex lue venerea laborasse, multos jam dies in hoc cubabat nosocomio, de aliis omnibus conquestus, quam quæ aut ad eam luem, aut ad magnum internum aneurysma spectare posset; certe au-

tem, nam diligenter quæsivi, neque de dolore, neque de ponderis sensu, neque de spirandi difficultate. Paulo post prandium repente est mortuus circa medium decembrem anni 1618. Ventre aperto, et urinaria vesica cum pene detracta; totus enim eram eo tempore in quibusdam quæ ad eas partes attinent, observandis; urethra luis illius antiquæ opinionem confirmavit. Erat enim passim cicatricosa, et seminalis ipsa caruncula non secundum naturalem conformationem se habebat, ut neque perminuta duo oscula quibus ad latera pertunditur, neque his interjecti sinus orificium facile esset demonstrare. Huc accedebant fibræ, inter se distinctæ, atque exstantes, ex quibus instar parvi trianguli conficiebatur, cujus basis erat vesicæ proxima, vertex carunculam attingebat. Amotis deinde visceribus, ingens magnæ arteriæ aneurysma in conspectum venit, crescentem lunam repræsentans, cujus erat dorsum sub annexo diaphragmate in transversum locatum, cornua autem deorsum spectabant, seque singula pone singulos condebant musculos quos psoas vocant, sinistrum quidem eo usque ut ad tertiam musculi partem infimam perveniret, dexterum autem non adeo inferius descenderet. Hujus quoque aneurysmatis posterior paries jam nullus erat; itaque detracto sanguine quo replebatur, maxima ex parte in polyposas laminas alias aliis impositas conformato, statim apparuerunt corpora duarum, aut trium vertebrarum, ad imum

thoracem, summosque lumbos attinentium, nuda quidem, sed alte erosa, exstante hic pariter inter corpus et corpus albo suo, intactoque, ut videbatur, ligamento cartilagiueo. Ruptum autem fuerat hoc aneurysma suprema sua sinistra parte ita ut sanguis qua concesserat annexum diaphragma, proruperit ab eodem latere in thoracis cavum, quod pene totum repleverat.

30. Vides igitur, quam obscurata hic signa essent tanti aneurysmatis; quæ olim, et lumborum præsertim dolores quin antecessissent, non est dubitandum. Sed hanc, et quæ in Cisiario (1) habita est, observationem si cum aliis conferas aortæ aneurysmatum a quibus proximæ vertebræ erant corrosæ; illud fortasse miraberis, ligamenta iis vertebris interjecta, intacta nobis se obtulisse: quod alii, quantum meminisse nunc possumus, ejusmodi observationum scriptores non memorarunt. Quin eorum aliqui diserte non minus ea ligamenta, quam vertebrarum corpora, excavata, atque absumpta se invenisse scripserunt, ut exempli gratia, cl. Vernojus (2), et auctor penultimæ figuræ, id præclare ostendentis, in Commentariis Regiæ scientiarum Academiæ parisiensis ad annum 1724. Et sane cartilagines obnoxias tunc esse absumptioni, sive hæc fiat ab diutius iteratis ic-

(1) Supra, n. 26.

(2) Comment. Acad. Sc. imp. Petropolit. tom. 6.

tibus sanguinis, in aneurysma irruentis, sive ab erodentibus particulis, ut alibi (1) a nobis expositum est, observatio ostendit cl. Maloetii in iisdem Commentariis proposita ad annum 1733, in qua cartilaginea asperæ arteriæ segmenta aliquot, loco posterioris parietis aneurysmati inservientia, reperta sunt infirmiora jam facta, et minus convexa, duo autem ipsorum ex aliqua sui parte absumpta. Quam observationem cum tibi alias (2) memoravi, ibi quidem simul dixi, molliores partes, quippe ictibus minus renitentes, minus atteri, quam firmiores; hic vero illiusmodi explicationi video non esse locum. Nam si quia minus quam vertebræ, ligamenta renituntur his interjecta, eo quoque minus atteri dixero; quæres continuo, cur igitur, sicut in illis quos descripsi, hominibus duobus, ita in reliquis pariter non sint reperta; sed in his consumpta, in illis intacta? Quod si illi juvenes fuissent ambo, reliqui autem senes; fortasse responderi posset; in illis enim minus, in his magis renitebantur. Atqui non modo ex cæteris, ut is certe qui a Vernojo proponitur, sed etiam ex duobus nostris primus erat juvenis; ut minime appareat, cur si non huic, illi atteri debuerint, neque cur non atteri nostro seni. Obscura igitur istius discriminis causa ob alia fortasse in

(1) Epist. 18, n. 27.
(2) Epist. 21, n. 48.

aliis erodentis humoris natura, an aliunde sit repetenda, tibi indagandum relinquimus, quando hæc jam satis longa epistola est. Proximis diebus alteram mittemus, interea autem salutem plurimam (1).

---

(1) Variis observationibus, quas retulit Morgagnus, de *dolore lumborum*, addam casum singularem et perrarum, quem assidue collegi anno 1815.

Mulier viginti sex annos nata, habitu lymphatico prædita, curæ domesticæ dedita, mediocriter obesa, huc usque sana, vegeta et jocosa, decem mensibus post partum felicem incepit percipere, et sine causa nota, lateri sinistro lumborum quemdam obscurum gravitatis aut molestiæ sensum, per intervalla recurrentem, sed tam levem ut nunquam, aut raro, de illo loqueretur. Sed hicce sensus molestiæ, qui initio veluti punctum profunde fixum videbatur, fit gravior, majus occupat spatium, stipatur dolore ferme continuo, quem lancinantem, quandoque pulsatorium, aut rodentem dicit ægra. Nec inspectione, nec palpatione, aut pressione abdominis aut lumborum, nulla detegitur alteratio: facies, calor et pulsus sunt naturales, hilaritas et vires integræ, omnes corporis functiones libere explentur, menstrua rite fluunt. Attamen symptomata localia paulatim augescunt, et septimo mense ab initio primarum querelarum, mulier fit morosa, irascibilis, percipit per intervalla quemdam sensum formicationis, quandoque crampi aut stuporis qui per plures dies recurrit et pervadit duo artus abdominales. Horum motio et sensibilitas fiunt debiles, languidæ et paulo post omnino abolentur. Impotens et paraplegia laborans ægra lectum servare cogitur; tunc menstrua deficiunt, et hisce symptomatibus quæ tam clare indicabant affectionem rachidii (seu medullæ spinalis ut dicitur), brevi supervenerunt difficultas excretionis aut retentio absoluta lotii

et fæcum, et gradatim anorexia, agrypnia, læsio variarum functionum, dyspnæa, febris lentæ species, gangræna clunibus et sacro. Tandem variis malis et mœrore confecta ægra placide obiit nono mense a primis querelis.

Cadaver, viginti horis post mortem lustratum, pallidum erat, nec multum macie confectum: artus thoracici adhuc rigebant, abdominales vero flaccidi et omnino flexibiles, pedes ut et facies posterior cadaveris, leviter œdematosi. — In capite omnia sana visa sunt, solummodo parva quantitas seri limpidi in ventriculis lateralibus. — In thorace pleuræ et pericardium parvam seri quantitatem continebant; cor sanum et contractum, auricula dextera sanguine nigro et parum coagulato repleta, ejus paries interior colore atro tinctus; pulmones undique liberi, leviter rubri, sed bronchia et eorum divisiones muco spumoso erant omnino repleta. — In abdomine, paucus humor serosus, viscera digestioni inservientia flaccida et sana; solummodo intestinum rectum atque pars sinistra coli stercore compacto turgebant; vesica lotio distenta; ren dexter et uterus in statu et forma solita; sed sub peritonæo et prope renem sinistrum invenitur tumor elatus, renitens, elasticus, ferme rotundus, magnitudinem pugni æquans, qui firmiter adhærebat lateri corporis, primæ et secundæ vertebræ lumborum, et qui sua mole renem sinistrum, diaphragma et fasciculos musculorum vicinorum plus minusve depresserat aut dimoverat. Hic tumor cysticus formabatur extus membrana albicante densa, semicoriacea, et intus replebatur congerie numerosa hydatidum seu potius vermium vesiculosorum ovoïdorum, diaphanorum, qui nuperis *acephalocystes* nominantur. Horum magnitudo non erat eadem; plures æquabant volumen ovi columbini, alii numerosiores variæ magnitudinis et quidam piso vulgari minores; fundus tumoris qui arcte insidebat duabus primis vertebris lumborum, formatus videbatur periostio horum ossium. Ibi substantia ossea erat inæqualis, cava et erosa, foramina intervertebralia, per quæ transeunt nervi lumbares, erant tam lata et amplificata ut ex-

tremitatem pollicis facile reciperent, et sic viam formaverant per quam vermes acephalo cystici in canalem rachideum transgredi potuerant. Itaque hoc canali osseo rite aperto multi inveniuntur vermes hydatosi variæ magnitudinis, qui undique circumdabant processum meningis, et sic premebant fasciculum nervorum, qui, tam inepte, vulgo dicitur *cauda equina*.

Unde paraplegia membrorum abdominalium et alia phænomena in decursu morbi observata et quæ mortem attulerunt.

Jam casum ferme similem observaveram anno 1807. Hujus historia promulgata fuit in opusculo cui titulus est : *Procès-verbal de la distribution des prix faite aux élèves sage-femmes de la Maternité, le* 29 *juin* 1807. Sæpe mentionem feci hujusce casus in meis prælectionibus publicis et commonstravi auditoribus portionem spinæ vertebralis, in qua videntur adhuc erosio et amplificatio foraminis intervertebralis; per quod vermes hydatosi in canalem rachideum penetraverant.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLI.

Sermo est de Urinæ Suppressione.

Etsi nihil urinæ emitti aut vitio accidit renum et ureterum, aut vesicæ ipsius et urethræ; tamen nec Valsalvæ nec mihi contigit ut mortuorum ob priorem illam duntaxat causam, corpora incideremus. Nec mirum, cum renes et ureteres gemini sint, ut si forte uno in latere deficiat eorum officium, in altero suppleatur. Neque enim quod multi credunt, semper verum est, otiante rene alterutro, alterum quoque simul otiari : quæ opinio rejecta est litteris superioribus (1); imo ad observationes quas ibi indicavimus, tot invenies quæ addi possint ex Sepulchreti sectione huc attinente XXIV (2), ut si cum iis compares quæ in eadem sectione sunt, urinæ suppressæ ex unius duntaxat lateris morbo, longe rariores primis has alteras esse, planissime cognoscas. Nam primi generis passim occurrent, nedum ubi Gerardus Blasius (3), Isbrandus Diemerbroeckius (4),

(1) N. 15.
(2) L. 3.
(3) Obs. 1, § 9.
(4) Ibid. § 10.

Ludovicus Mercatus (1) id genus ut frequentissimum inculcant, et si velles addere quæ postea in Cæsareæ Academiæ voluminibus (2) prodiere, nullam facile invenires quæ ad idem genus non spectaret, renibus videlicet ambobus aut sphacelo correptis, aut, quod etiam Rudolphus Jacobus Camerarius (3) vidit, insolita flacciditate et atonia affectis, aut calculo infarctis, aut si alter non eodem laboraret vitio, at consumptus, inofficiosus, aut suo uretere sabulo et calculis impedito. Alterius autem generis, id est lotii ob unius duntaxat lateris vitium suppressi, observationes in citata Sepulchreti sectione ad paucas redeunt, et eo pauciores quod aliqua, ut quæ sub observatione I legitur § 19, non, ut a primo videtur, spectat ad hoc genus: quod præclare docebit eadem historia non modo sectione XXII, observ. XIII, § 1; sed etiam in hac ipsa observ. I, § 4, plenius proposita; ut non fuisset opus, præsertim mutilata iterare, ne dicam tertium et quartum repetere; nam quæ observatione eadem I exhibentur, § 20 et 22, quantumvis, per incuriam nomine et dierum numero mutato, aliæ vi-

---

(1) Obs. 2, § 1.

(2) Dec. 3, A. 4, obs. 60, A 7 et 8; obs. 147, et A. 9 et 10; obs. 95 et cent. 5, obs. 22, cent. 6; obs. 55 et 56, et act. tom. 2 append., n. 3, et tom. 3 in obs. 6.

(3) Specim. experim. circa generat. part. therapeut. in resolut. hist. 3.

deantur, ipsam tamen esse apparet inspecta libri I sectione III, observ. XV, § 1, et § item 1, observ. XIII, sect. modo citatæ XXII libri III. Atque utinam hæc una historia in ea de qua loqui cœpimus, sectione XXIV esset repetita. Sed tu conferens observationis II, § 11, cum IV, § 9, itemque observationem VIII cum X (1), § 4, et hujus § 7 cum observ. XI; atque ut ad I et II observationem redeam; illius § 2 cum § 21 aut § 3, qui perperam 1 inscribitur, cum § 27, itemque cum § 2 observ. II, statim intelliges quod satius fuisset semel ponere, aut si quas historias sui non semel auctores, ideoque non iisdem semper verbis scripsissent, alteram scriptionem, si tanti videretur, alteri continuo subjicere. Sunt tamen in sectione hac quædam secundi etiam generis historiæ, ut sub observatione I, § 14, et sub III, § 1, 2 et 3, et, si vis, insuper sub IV, § 2. Sed quid hæ ad longe majorem cæterarum numerum? quem augent aliæ aliquæ in Additamentis legendæ ad sectionem XXV; in ea enim exhibitæ observationes multo majori ex parte fuissent ad superiorem sectionem addendæ, et, præter eas, omissæ aliæ vel maxime obviæ, ut quæ in Ruyschii centuria (2) proposita fuerat. Constat igitur multo rarius accidere ut renum et ureterum quippe geminorum vitio urina supprimatur, quam

(1) Primam de duabus intellige codem n. X designatis.

(2) Obs. 15.

vesicæ et urethræ quæ unæ sunt, eoque minus mirari oportere, quod eorum qui, primis illis obstructis, perierint, corpora necdum incidere potuerimus.

2. Quorum dissectionis ob id etiam cupidior fueram, ut examinare in iis possem eas partes unde, et per quas, et quo alii alias comminiscuntur peculiares urinæ vias. Etsi enim adversus has argumentum in Adversariis (1) proposui ab iis petitum quæ satis constat in lotii suppressionibus adnotata esse ex renum vitio contingentibus, quod argumentum eo gravius mihi visum est ex quo animadverti, cum aliis postea, tum Boerhaavio ipsi (2) perplacuisse; tamen cl. cuidam viro plenius avebam satisfacere, existimanti vias illas peculiares in renum pelves, ut plures vel antea crediderant, eamque viciniam desinere; ut tametsi renes duntaxat calculis aliove ejusmodi impedimento obstructi conspiciantur, possint tamen ob id ipsum earum viarum ostia simul comprimi, nihilque tum in pelves aut proximos ureteres transmittere. Tu igitur cum ejusmodi cadaverum incidendorum occasio dabitur, fac quod ipse eram facturus, ut diligentissime membranas omnes, quæ iis partibus vicinæ annexæque sunt, perscruteris; fieri enim haud potest, si earum viarum ostia sint compressa, quin re-

(1) III, animad. 36.

(2) Prælect. ad instit. § 385.

liquus earum tractus tanto magis sit remorante humore distentus, quanto magis occlusa sunt ostia quæ emittunt, præsertim cum vias illas non esse adeo exiles, et officia quæ iis adscribunt, requirant, et ipsi ultro fateantur : quanquam frustra hunc te laborem sumpturum illud indicat, quod nunquam in istiusmodi casibus cuiquam illas apparuisse legimus, cum plurima alioquin fuissent ægris ingesta, quæ ipsas aut alias quas alii conjiciunt ad vesicam tendentes, maxime distendere debuissent, prosectores autem diligentes, et valde exercitati mortuorum corpora scrutarentur. Franciscus enim Plazzonus, ut exemplo utar ejus historiæ quam in sectione hac Sepulchreti ter repetitam fuisse ostendi (1), aut secuit aut dissectione præfuit ejus monachi cui inter cætera diuretica ipsæ quoque cantharides datæ fuerant, quæ vesicam, quamvis inanem, exulceraverant, ut illuc pervenisse earum vim per sanguifera vascula, non per ignotos peculiares tramites intelligamus, qui cum ea vi simul diureticas potiones transmisissent sive in renum pelves aut ureteres, sive recta a ventriculo in vesicam. Hæc enim altera opinio placuit pluribus, an propter illa Hippocratis (2), aut certe vetustissimi auctoris verba, *si habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam tendentes amplas*

(1) Supra, n. 1.
(2) De morbis, l. 4, n. 28.

ac attrahentes, an potius ob ea quæ accidere audiissent in diabete legitimo, cujus rarissima exempla poteris legere apud Marcellum Donatum (1), nempe *ut potus nihil omnino mutatus, mingeretur, servans eumdem colorem, consistentiam, saporemque et odorem.* Sed si propterea comminisci oportet ductus a ventriculo ad vesicam tendentes; alios comminisci oporteret ad cutem, quando exemplis illis hoc quoque subjicere non dubitavit Donatus de puella formosissima jam diu febribus conflictata, cui *remotis nondum ab ore poculis, haustæ liquidiores po iones a præcordiis.... eadem copia qua erant absorptæ, absque alteratione ulla resudabant, ita ut ex rubeo lyæo colore rubeo; ab albo jusculo, albo itidem tunc inficerentur subuculæ*, idque *duarum hebdomadarum spatio* fuisse adnotatum. Verum de ignotis hisce ductibus quacumque demum e ventriculo ferri in urinarias partes conjiciant, scite ad me quondam scripsisse cl. Pastam memini, si revera forent, debuisse illis qui eo tempore in nostris quoque regionibus sic argento vivo abutebantur, ut pene quotidie mane ad unciam sumerent, aliquam saltem ejus partem cum lotio exire, quod in illorum nemine medici nostrates animadverterant. Quod si forte dicas vix patere eos ductus, sed in febribus, de quibus illa sunt

(1) De medic. hist. mirab. l. 4, c. 27.

Donati præcipua exempla, dilatari; neque Pastæ objectioni, neque aliis ob quæ sunt excogitati, phænomenis satisfacies, et certe in primo ex Trincavellio Donati exemplo adstringere eorum ductuum oscula potiones debebant, quas, *nisi gelidæ fere* essent, æger recusabat. Sed quid, inquis, ad recentiorem observationem (1) dicemus, nempe virginis illius asciticæ, in qua ren *sinister æque ac dexter..... totus skirrhosus et induratus erat, ac ita coaluerant, ut nec pelvis detegi potuerit*, cum eadem novissimo etiam tempore *parcissime* quidem *et instar aquæ fontanæ limpidam*, non, ut initio, *rubram et crassam* urinam reddidisset, sed tamen reddidisset? An pauxillum id humoris ex sero quod ventrem distendebat, *per vesicæ poros foras intro-spectantes* transiisse? an potius ex alterutrius renis et pelvis particula aliqua necdum, cum postremo minxit, penitus indurata et constricta, sicuti post mortem apparuit, per angustias, ut insolita ostendit limpitudo, provenisse? certe non per ductus in ureteres vesicamve influentes, utpote qui ex ventriculo multo plus humoris importassent.

3. Utcumque id est, quæ in mortuis urina suppressa vesicæ etiam aut urethræ vitio Valsalva et ego viderimus, hic accipies; nec tamen omnia. Habuisti enim proxima epistola (2), itemque

---

(1) Commerc. litter. an. 1743, hebd. 25, n. 2, ad 3.

(2) N. 4.

XXXIV (1) quædam eorum quæ ille, eorum autem quæ ipse conspexi, nonnulla epistola IV (2) et X (3), in aliisque alia habebis. Quæ igitur huc potissimum spectare credidi, ex illo quidem hæc sunt.

4. Juvenis agricola, cujus duo fratres, et ipsi juvenes, annis superioribus ex acutis morbis circa vernum æquinoctium interierant, eodem anni tempore ad hunc modum decessit. Scabiem sibi, nescio quo adhibito unguento abegerat: paulo post urina suppressa est, non sine vomitu et dolore interdum ad lumbum sinistrum. Urinam tamen aliquoties postea excrevit, sed paucam et saturati lixivii similem, et cum dolore: cujus exitum cathetere expedire, nequicquam tentatum est. Tandem corpus universum intumuit; et, accedente laboriosa ac magna respiratione, postridie, circa vigesimum primum a suppressione diem, mors ingruit. Vesica et renes sani erant; nisi quod hi aliquanto majores, illa autem libras continebat circiter duas urinæ ejusmodi qualem diximus. Sed et in ventris cavo humor stagnabat, urinam olens, cæterum limpidæ aquæ similis. Qui in vitreo vase asservatus, multa divulsa quasi urinarum *contenta* exhibuit. Igni autem impositus, primum turbidus est factus et vaccini seri consi-

(1) N. 7.
(2) N. 19.
(3) N. 13.

milis; mox lactis ipsius; denique sic concrevit, ut ovi albumen prorsus referret: cujusmodi concretionem in nullo morbido humore qui in corpore stagnaret, unquam antea Valsalva viderat. In thorace pulmones quidem multum aere distenti, pleuræque ad dorsum annexi; sani tamen fuerunt. Cordis ventriculus dexter polyposam concretionem mediocri magnitudine, sinister minorem continebat.

5. Acres scabiei particulæ, in sanguinem repulsæ, quam graves noxas attulerint, alias (1) a nobis in duabus feminis ostensum est. Sed in illis alio; in hoc juvene, lotio admistæ, in renes vesicamque irruerunt. Quorum viscerum membranas intimas compungendo, utrobique attulerunt dolorem, illas crispantem, eoque urinæ effluxui jugiter propemodum obstantem, unde renes ab hac, intus cohibita, majores facti; vesica autem vel quod sæpe vix ullam haberet, vel quod contrahere se rite non posset, vel potius quod catheterem non admitteret, hoc in urethram immisso nihil reddebat; educto nihil nisi raro et cum dolore emittebat. Cohibita igitur maxima ex parte in sanguiferis vasis lotii materia, obitus denique causa fuit; quamvis alio et præsertim in ventris cavum redundarit, ut significavit odor stagnantis in eo laticis. Se enim illa facile admis-

(1) Epist. 16, n. 34. Epist. 38, n. 22.

cet humoribus qui tunc a sanguine secernuntur. Itaque, ut exemplum proferam, quod nescio cur non fuerit Sepulchreto additum; Malpighius(1) in præceptore suo Natali, cujus ureterem et renem, ob interceptum calculum coercita urina, monstrose dilatatos invenit, durante plures dies lethali suppressione adnotavit, salivam odorem et saporem lotii retulisse, et cutem pariter halitus ejusdem reddidisse. Albertinus autem mihi narrabat nobilem illum juvenem, cujus renum structuram a Malpighio in epistola ad Sponium descriptam habemus, in eodem morbo non salivam, urinæ odore et sapore infectam, sed propemodum urinam ipsam exspuisse, quod adjectus odori et sapori color quoque testabatur, affluente ad salivares glandulas urinæ materia ea copia, ut buccæ et parotides intumescerent. Quam ob excretionem fortasse tamdiu vixit donec, victa suppressione, magnam vim urinæ mingeret; quanquam nihilominus ei contigit quod non raro et aliis, retentam longiori tempore urinam tandem reddentibus, ut vitiatis humoribus et visceribus, non multo post interiret. Excretiones alias per quas homines, quibus lotium suppressum est, vitam diutius trahunt aut servant, cum Thomas Bartholinus (2) commemoret; istam, quam attigi, salivæ omittens, dejectio-

(1) Op. post.
(2) Cent. 4, Epist. med. 18.

nes, vomitus, sudores enumerat. Dejectionum exemplum in collega suo profert (1). Vomituum et sudorum quidem etsi diserte non protulit, facile est ex aliorum observationibus supplere. Sic Vallisnerius noster (2), post decimum suppressionis diem accedente vomitu seri colore, sapore, odore lotium referentis, virginem durasse vidit, donec plurimis intus et extra incassum adhibitis, mercurio tandem et dato et applicito renum vias reseravit. Sic Mantuanus medicus (3) alteram vidit eodem simul et morbo et vomitu dies primum plus quadraginta, nec multo post duos saltem et triginta vexatam. Sic alius (4) tertiam ad menses quindecim, ut vix aliter quam per nutrientia enemata ali potuerit, donec ejecto calculo, et ischuria et urinæ vomitus desierunt. Sed ubi calculi renes et ureteres obstruentes dimoveri non possunt, frustra, ut Gulielminus (5) in duobus observavit, lotii vomitiones accedunt, quod et de aliis tum insuperabilibus morbi causis, tum excretionibus intelligendum est: itaque in femina (6) jam in ore saporem lotii odoremque percipiente, ipsius sanguinis vo-

(1) Ibid. et Epist. 21.
(2) Eph. N. C. cent. 9, obs. 50.
(3) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1715, obs. anat. 3.
(4) Act. N. C. tom. 3, obs. 6.
(5) Exerc. de sangu. nat. n. 68.
(6) Eph. N. C. cent. 6, obs. 56.

mitus et per nares exitus, si profuit, hactenus profuit, ut ad trigesimum usque diem vitam protraxerit. Verum ut ad propositas a Bartholino excretiones redeamus, dignam in primis adnotatione Caroli Pisonis observationem (1) quod ad sudores attinet, indicavit; erant autem diuturni, assidui, copiosi, et tam olidi, ut vix ferri posset graveolentia: mictu itaque demum succedente, æger liberatus est. Non sic felici esse contigit virgini de qua nobis referebat Petrus Nannius. Illi quoque diu propter calculos urina substiterat, ut jam deploratam existimaret, cum sudor immani copia prorupit, urinam olens. Is quamdiu duravit, duravit autem ad dies, virgo melius habuit. At, eo cessante, intra dies paucos thoracis hydrope absumpta est. Sed hac felicior ad tempus fuit altera olim Patavii virgo, de qua ex spectatæ fidei medico narrat Marcellus Donatus (2). Scilicet non toto quidem ex corpore, sed tantum ex *regione ventriculi resudabat humor ad plurium librarum pondus, colore et odore urinam referens*, cum hæc non solum sed et alvi suppressa essent recrementa. Quæ, cum sex ipsos menses nihil antea urinæ redderetur, supplevisse, tunc videlicet *fluente alvo*, credita fuerant. Quin etiam insensibilis perspiratio supplere videtur in juvene femina, quæ rarissimo, sed eo-

---

(1) De morb. ab aqua, s. 4, c. 6. obs. 127.

(2) C. 27 cit. supra ad n. 2.

dem notissimo Veronæ exemplo ne guttam quidem urinæ excreverat duos jam et viginti menses, cum illud cl. Zevianus (1) memoravit. In ejus autem cubiculo feminæ lotii odor percipitur, quem et exhalare videntur indusia. Pluribus interim ea morbis, quamvis nullo cerebri conflictatur. Sed et Patavina illa in marasmum tandem incidit. Quæ attuli, etsi fere attinent ad eos quibus lotium retentum est vitio renum, quæ causa ex parte in eo quoque fuerat juvene de quo ex Valsalva dictum est; tamen satis indicant unde et illi pereant quibus vesicæ duntaxat aut urethræ vitio diutius retinetur, nec tamen ea simul vesicæ inflammatio est, cui aut subsequenti gangrænæ mortem liceat imputare. Id ad genus spectare crediderim hanc alteram Valsalvæ observationem.

6. Vir annorum septuaginta, cum diuturna mingendi difficultate laborasset, ut non nisi catheteris ope urinam redderet, aucto in dies morbo, in Bononiensi nosocomio S. Mariæ de vita decumbere coactus est. Ibi dum a lithotomo per catheterem urinæ exitus, sed incassum, quærebatur, subsecuta laboriosa respiratione, cum stertore mortuus est. Vesicæ urinariæ fibræ adeo creverant, ut cordis lacertos figura et magnitudine referrent. Prostatæ glandulæ excrescentia

(1) Del flato, l. 2, c. 11.

ad pyri formam, vix ullum transitum permittens, ex assiduo catheteris impetu phlogosim in ima parte conceperat. Ventriculus cordis dexter polyposæ concretionis inchoamentum ostendit.

7. Phlogosim ejusmodi non fuisse illius mortis causam manifestum est. Verum in corpore longa ætate, ac creberrima lotii retentione sic infirmato, ut decumbere cogeretur, quam vitiatus sensim esset sanguis, non difficile est conjicere. Non mirum igitur, si accedente ea retentione quæ per catheterem tolli non poterat, inter hujus inania irritamenta, inceperint demum quæ brevi hominem conficerent. Vel sine illis irritamentis, paulo posterius fortassis, sed nihilominus interiisset, ut tot alii et in iis vir quoque cujus historiam, sicut accepi ab eodem medico, quem tibi alias (1) laudavi, Marisato, huc adscribam.

8. Viro in hoc nosocomio decumbenti ob lotii suppressionem, jam bis eductum hoc fuerat, et magna semper copia, per immissam argenteam fistulam. Cum ab hac aut æger aut alii ne vesicæ cervix nimis irritaretur, timerent, propterea que abstinerent; mors non sine convulsivis symptomatibus ingruit. Dissecti sana, quantum sensus judicare poterat, viscera omnia atque adeo vesica ipsa quoque reperta est; sine ullo enim inflammationis initio tantummodo distenta erat, ut

(1) Epist. 27, n. 4.

eam lotii copiam facile contineret, quam vix tria vitrea vasa continuissent quibus ad sanguinem e secta vena excipiendum, aut ad urinam etiam, nostris in regionibus utuntur.

9. Ego quam distentam nec tamen inflammatam vesicam haud semel invenerim, cum aliæ alibi (1) ad te scriptæ observationes ostendunt, tum quædam præsertim monstrabit quam, ubi agam de claudicatione (2), perscribam. Nunc ut intelligas quantum vesica impune extendi nonnunquam possit, subjiciam quid hic annis superioribus honestæ feminæ acciderit, mihi notissimæ, et nunc satis bene valenti. Primipara erat, et duos supra quadraginta annos nata. Cum propterea nihil cederent pelvis ossa, hujusque ima pars esset angustior, ibi hæsit magnum infantis caput, et compressa urethra et proxima vesicæ parte, lotium cohibuit. Non sine magna difficultate immissa est demum argentea fistula ex illis quas ad mulieres habent, sed incassum. Immitti debuit altera ex longioribus quibus utuntur in viris, sed minus curva : jamque ad palmum subierat; nihil tamen urinæ exibat. Altius itaque adigenda illa fuit, ut hæc exiret; exivit autem ad libras circiter quatuor. Parva erat muliercula : quo magis intelligis quantum (id quod altius quoque et peculiariter extumescens abdo-

---

(1) Epist. 4, n. 19, et Epist. 39, n. 33.

(2) Epist. 56, n. 12.

men indicabat) quantum, inquam, extendere se vesica debuerit, imo vesicæ pars superior, quando inferior adeo, ut diximus, erat compressa. Attamen infante, qui non modo erat mortuus, sed et gravius olebat, mox detracto, nihil ex vesica quidem noxæ aut periculi superfuit. At si ejus plurimum distentæ exempla quæras, et quem exitum pleraque habuerint, attendas; ut ruptionem seponas, quam inde vel in bovis vesica deprehenderunt (1), invenies certe pro alia in aliis sive partium, sive sanguinis, sive urinæ ipsius dispositione et natura, longe aliter multis quam propositæ mulieri accidisse. Pervulgatum est haud raro nimis distentam vesicam amisisse vim se contrahendi, id quod nonnunquam brevi contingere ex Maucharti (2) observatione colliges, qui post vesicæ ischuriam ante quatriduum inchoatam, etsi primo exacto biduo lotium, nec semel educendum curaverat, et vesicam in cadavere invenit prorsus vacuam, *amplam* tamen animadvertit, *non contractam*, *ut solet.* Neque minus vulgatum est inflammatione facile corripi, cujus initia et in eo cadavere exstabant, ut in tot aliis inflammatio ipsa reperta est multo amplior. Post hanc quæ facile sequantur, auctores docebunt, quos maximæ distentio-

(1) Act. N. C. tom. 8, in obs. 2.
(2) Eph. N. C. cent. 9, obs. 41.

nis vesicæ testes citat Henricus Meibomius (1), qui tamen nescio quomodo unam Hildani observationem pro duabus producat. Eamdem enim quam presse libro de Lithotomia, cap. 5, memoravit, fusius centuria II, observ. 65, descripsit Hildanus, ibique ulcus e vesicæ cavo in rectum usque intestinum usque pertinens in mortuo demum illo sene ab se repertum proponit. Multo autem sæpius inflammationem id sequitur quod ab altero ex citatis a Meibonio auctoribus Panarolo(2) ter observatum invenies, gangræna videlicet, in lethalem sphacelum transiens. Ego post inflammationem quæ diutius distentam vesicam corripuerit, nunquam gangrænam ampliorem vidisse memini, quam in agrestis viri corpore quod inexploratum in theatrum anatomicum Bononiense temere imperiti juvenes importandum curaverant, anno 1706.

10. Is, ut postea compertum est, renum, vesicæ, ilei intestini vitiis obnoxius, aliquot jam dies urinam reddere non potuerat. Itaque tumido et nigrescente jam abdomine mortuus erat. Ventris inferiora præsertim viscera et in his vesica nigricabant, ut scrotum quoque et hoc intercepta intestini quod dixi portio, nigredine in partes non modo omnes proximas, sed ad media usque femora se extendente ; ut cito cadaver pene

---

(1) Exercit. de catheterismo, thes. 17.

(2) Iatrologism. pentec. 1, obs. 27.

totum asportandum fuerit, ne odoris gravitas gymnasium inficeret. Vix ipse nonnulla cursim in renibus animadverti, quæ cum alio loco (1) tradiderim, non hic iterabo.

11. Ilei interceptio urinæ suppressionem, an hæc ilei interceptionem præcesserit, pro certo scire non potui. Illud scio, quod et aliis litteris (2) scripsi, ad ilei inflammationem lotii suppressionem accedere. Sed et plures aliæ sunt causæ extra vesicam positæ, quæ in hac lotium remorantur. De fœtu, in difficili partu ejus cervicem premente paulo ante (3) dictum est: quin etiam in gestatione uteri, postremo præsertim tempore, mulieres sunt quarum aliquas probe novimus, quæ mingere nequeunt, nisi supinæ. Huc adde, ut quæ rarius accidunt prætereamus; scimus enim muliebri urethræ adnatum exterius corpus glandulosum *pugni magnitudinem excedens* (4), scimus acriora medicamenta, naturali, ut arctius adstringeretur, adhibita, illud urethram premendo, hæc inflammationem vehementissimam concitando, lethalem attulisse urinæ suppressionem, quam etiam a sanguine, e vulnerati omenti vase paulatim destillante, in pelvi autem coagulato, et vesicæ collum valde comprimente, inductam

(1) Epist. 38, n. 41.
(2) Epist. 34, n. 8.
(3) N. 9.
(4) Act. N. C. tom. 1, obs. 201.

fuisse (1) non ignoramus; huc, inquam, adde multa et duriora scybala, aut prætumidas hæmorrhoides, quæ idem collum ad pubis ossa apprimant, adeo ut exire nihil possit. Ad has attinet quod adolescenti mihi persenex, et felix in mea patria chirurgus asseverabat Joannes Amatorius, ubi circa imam vesicam fibræ stagnante sanguine aut humore turgent, egregium afferri auxilium sanguisugis ad venas illas admotis. Sic in avo qui etiamtum vivebat, nobilis meique etiam ob humaniorum litterarum studium, amicissimi viri Petri Scanelli, cum per catheterem nonagies immissum urinam ipse educere debuisset, illo demum remedio, post tot alia incassum administrata, sublatam esse pertinacissimam suppressionem. De scybalis autem notissima est Wepferi observatio (2), ad quam, in sectionem quoque hanc Sepulchreti relatam (3), sed non absque iis operarum erroribus qui intelligi non sinunt, adjungere alteram potes quæ in Additamentis legitur ad proximam sectionem XXV (4). Eumdem felicem exitum quem prima a clystere injecto proponit, cum alibi plures, tum hic præcipue Hebræus expertus est, cui nulla alia auxilia pro-

(1) Vid. Hoffm. medic. rat. tom. 4, p. 2, s. 2, c. 7 in ipso fine.

(2) Auctar. hist. apopl. 15, schol. 8.

(3) In append. 1 ad obs. 19.

(4) Obs. 5.

fuerant. Sed tum quæ emolliant injicere satis est, præsertim si quod periculum subsit vesicæ inflammationis, aut suspicio convulsivæ ejus sphincteris constrictionis. Quorum neutrum satis mihi attendere visus est senior medicus qui mihi duas tresve felices curationes narrabat suas; datis enim quæ alvum vehementius cierent, hanc simul et suppressam urinam movisse. Sic enim aiebat, tametsi hanc non movissem, at saltem quanto plus humoris ex alvo eduxissem, tanto minus per renes defluxisset ad vesicam magis magisque distendendam : movi autem eum simul qui vesicam jam distendebat, cum rectum intestinum lacessendo, non potui proximæ vesicæ fibras non simul ad contractionem stimulare, iisque magna ex parte amissam vim reddere. Scilicet non satis animadvertebat nullam esse arctius cum imo intestino recto conjunctam vesicæ partem quam infimam, seu mavis urethræ initium, nec quid propterea consequatur, si tum forte pars hæc initio aliquo jam teneatur aut inflammationis aut convulsionis. Equidem inficias non eo, interdum a paralysi; alias ab ipsa distentione vesicam se contrahendi vim amittere. Sed hoc aio urinæ in vesica suppressionis causas solerter esse distinguendas, nec semper facile adeo ac cito, ut ex Maucharti exemplo supra (1) collegimus, subla-

(1) N. 9.

tam a distentione vim qua vesica se contrahit, esse concipiendam. Ostendit hoc, ut alia præteream, canis a Boerhaavio (1) dissectus, in quo etsi urina triduum jam retenta plenissima esset vesica, hac tamen exiguo vulnere pertusa, *exsiliit urina ad magnam altitudinem : et vesica ita contracta est, ut pene nulla cavitas superesset.*

12. Sunt et aliæ complures causæ quæ ut lotium possunt in vesica retinere, ita eos, quos dixi, aliosque prohibent stimulos, ut puta quod domestici remedii loco apud quosdam esse scio, ut laterem, frigidæ antea immersum, plantis opponant mingere non potentis : quos felici audacia imitatus est, cum junior esset, medicus amicus meus glacie ipsa pedibus paulisper admota. Quæ ut aliquando hebetem vesicæ vim per stimulatos cruralium nervorum fines potuerint excitare ; intelligis certe quam noxia esse irritamenta possint, ubi ab acrimonia urinæ inceperit hujus retentio, aut ubi secundum solertissimi Pujati(2) conjecturas, et experientissimi Benevoli (3) observationes, quod nudata sit vesica muco illo quo adversus nimios urinæ stimulos linita est. Sileo, cum ipsa in scrotum procidit, etsi hunc casum ex quo meus ad me scripsit Georgius Georgi medicus nunc apud Pisaurenses spectatis-

---

(1) Prælect. ad instit. § 366.
(2) Dec. obs. 3, n. 5.
(3) Dissert. 2.

simus, non adeo rarum esse cognovi, ut putabat Meryus (1), qui cum bis a se visum descripsit, nullum sibi esse notum auctorem fatebatur qui ejus fecisset mentionem. Certe enim ex Platero in hac Sepulchreti sectione (2) vidi commemoratum, et sectione proxima superiore XXIII (3) ex Bartholino, et legi etiam apud Ruyschium (4), qui vidit non semel (5), ut vere est a Christiano Andrea Kochio (6) indicatum, ubi alteram Boerhaavii quoque memorat ejusdem casus observationem: ad quam aliasque, ut analogum (7) in mulieribus hic omittam vesicæ prolapsum, de quo deque ejus signis interea potes Meryum ipsum (8) et præcl. Bassium (9) consulere; illam quoque addes quam in viro nobili habuit doctiss. Valcarenghus (10). Sed si rarus hic casus est, qui cum incidit, urinam licet; quod ejus proprium, sive pathognomonicum indicium est; e vesica ejicere, quam æger manibus cum scroto attollat aut comprimat; aliæ sunt tum frequentes,

(1) Mém. de l'Acad. roy. des Sciences, an. 1713.
(2) Obs. 17, § 4 in schol.
(3) Obs. 4, § 4.
(4) Cent. obs. 98.
(5) Advers. anat. dec. 2, n. 9.
(6) Affect. in libr. et cæt. rar. descr. in ratiocin.
(7) Vid. tamen et Epist. 43, n. 14.
(8) Mém. cit.
(9) Dec. 3, obs. anat. chir. 2.
(10) Diss. de saxis, acub. et cæt.

ut a paulo grandiori calculo, et, si Hoffmannum (1) audiamus, qui unam præsertim suarum observationum (2) dissectionumque sic explicat, a spasmo ipsius vesicæ, tum minus frequentes, ut ab arrosis, velut idem (3) vidit, et valde laceris per fetidum pus quod e rene sinistro, ulcere penitus consumpto et exeso, in pelvim deciderat, exterioribus vesicæ tunicis, aut etiam ut a tuberculis; sunt, inquam, aliæ urinæ in vesica suppressiones, in quibus ab additis stimulis ut nihil auxilii, sic plurimum detrimenti afferatur. Sunt autem aliquando in vesica aut ad ejus collum tubercula, tametsi, uti perspicue a laudato Benevolo (4) demonstratum est, sæpe medici vel præstantes in iis ponendis decepti fuerint. Sunt, inquam. Nam etsi Ruyschius (5) unum repræsentat exemplum; plura tamen occurrere, in adjecta observatione (6) satis indicat. Quæ tubercula viderit Drelincurtius (7), quam excrescentiam Sylvius (8), quam carunculam Tulpius (9), quam

(1) C. 7 supra ad n. 11 cit. epicr. obs. 1.
(2) Ibid.
(3) Ibid. obs. 8.
(4) Diss. 2 cit.
(5) Cent. obs. fig. 62.
(6) 78.
(7) Sect. hac 24, obs. 13, § 2.
(8) Ibid. obs. 10, § 6.
(9) Ibid. obs. 8.

Smetius (1), quam Hildanus (2) invenerint, habes in ipso, ne longius te abducam, Sepulchreto, ubi et alia facile reperies eodem spectantia. Fortasse et illius adhuc memineris, quam olim in I epistola anatomica (3), a me deprehensam non secus ad urinariam quam in fellea vesica proposui. Et, quamvis tuberculorum quæ in urinario oboriuntur meatu supervacuum sit exempla producere, cum in ipsis Hippocratis aphorismis (4) eorum facta sit mentio, et suppurationis per quam tolluntur; tamen non futurum tibi ingratum credidero, si ad historiam sacræ illius virginis quæ dies LXVI clysmatum nutrientium ope, Ramazzino (5) medicinam faciente, servata fuerat, hoc quoque addam quod ab ipso accepi, eamdem videlicet cum postea lotii suppressione correpta esset, catheteris autem recusaret auxilium, re post dies aliquot ad extremum deducta, urinam simul cum pure non multo, nec ullo nisi urethræ dolore emittere cœpisse, atque ita morbi causam fuisse tuberculum in urethra natum, ostendisse. Cujus ut opportuna suppuratio morbum sustulit, sic remediorum quæ supra diximus, irritamenta adauxissent. Sed tubercula ta-

(1) Sect. 25, obs. 1, § 4.
(2) Ibid in schol. ad § 2.
(3) N. 43.
(4) 82 sect. 4, et 59 sect. 7.
(5) Constitut. epidem. urb. an. 1691, n. 22.

men ejusmodi facile in pus abire possunt, viamque liberam reddere. At skirrhosos tumores, aut ad skirrhi duritiem vergentes, quales sæpe in prostata glandula fieri aut ex ea excrescere solent, quis facile ab ipsa natura, nedum ab arte, speret sublatum iri? Talem vero fuisse credo illam ejus glandulæ excrescentiam, quæ supra (1) ex Valsalvæ observatione descripta est. Talis certe fuit tumor universæ prostatæ in hac quæ sequitur nostra.

13. Civis meus, vir patricius H. M. annos natus amplius sexaginta, quadrato corpore et robusto, facie rubente, habitu ad obesum inclinante, herniosus, adolescens virulenta gonorrhœa laboraverat, semper vero multum, sæpe etiam merum biberat. Cum multum quoque et creberrime mingeret, vix anno ante, levi quodam retentionis urinæ principio tentatus fuerat. Anno autem 1710, IV nonas martii, quasi repente omnino suppressa est. Affinis ejus medicus clysteribus, balneis, sanguinis ex hæmorrhoidibus missione; remediis etiam quæ, tunc simul adstrictam, alvum moverent, auxilium afferre satagebat; sed incassum. Itaque demum catheterem immitti jussit: quod non ita difficulter et tum et postea peractum est. Singulis autem immissionibus septem fere urinæ libræ, etsi modicum quod potaret,

(1) N. 6.

daretur, primis quidem diebus ex quo illud cœpit fieri, educebantur. Intermediis, nam dies vixit circiter quindecim, paulo pauciores: ultimis rursus ad septem. Et primis quidem diebus aliquem ad mingendum sentiebat stimulum, nullum intermediis, rursus aliquem ultimis. In urinis interdum aliquid sanguinis conspectum est, interdum quædam parva quasi membranarum tenuium frusta. Postremis diebus alterius humeri dolor accessit: febris penultimo: novissimo, cum post eductum mane lotium, argentea fistula extraheretur, animadversum est tinctam esse (id quod antea acciderat nunquam) haud secus ac si in vitriolico humore fuisset. Eo die ad vesperam inclinante, ecce rigor et tremor, calente tamen cute; hinc pulsus obscuratio: quo iterum se non sine intermissionibus prodente, alter accidit tremor: hora autem quinta noctis mors.

Cadaveris dissectioni rogatus, cum aliis medicis interfui postridie sub primam noctem, quo tempore ab eo qui medicinam fecerat, a chirurgo ab aliisque, eadem omnibus confirmantibus, ea quæ modo sunt scripta, accepi. Peritonæum vidimus, ad hypogastrium præsertim, livens, intestina autem ferme sublivida: in summo distentæ vesicæ fundo exterius vasa sanguine turgida, interiorem tunicam hic illic rubescentem: tunicas autem omnes crassiores multo quam æquum esset; itaque, vel emisso lotio, majorem quam solet magnitudinem vesica retinebat. In eo prius-

quam totum emitteretur, grumum non ita parvum animadvertimus libere natantem, qui nihil magis quam semilaceram hydatidem referebat; mihi vero attentius examinanti tenuis polyposa concretio visus est, quæ membranulas in se convolutas et concidentes mentiretur: ejusdemmodi autem parva illa fuisse frusta, quæ in extracta urina interdum apparuissent, ii qui viderant, affirmabant. Cum igitur causam hujus suppressionis inquireremus, ad imam vesicam se se obtulit. Prostata glandula præter naturam tota extumescens, eaque duritie prædita, ut quasi ex cartilaginis et ligamenti commista substantia constare secantibus videretur. Alba erat nisi quod locis quibusdam, præsertim vero in utraque superficie, a stagnante in vasis sanguine nigricabat, idque a dextris magis qua ex parte scrotum magna distendebat enterocele.

14. In hac quæ modo proposita est, suppressionis causa omnes qui aderamus, facile consensimus tum, quia alias quoque a præstantibus viris, ut post (1) dicetur, eamdem inventam agnitamque fuisse non ignorabamus, tum quia proclive erat intelligere, cum tumor et durities prostatæ incepit, cœptum quoque ægrum esse principio aliquo retentionis urinæ tentari; cum vero demum usque adeo tumor auctus fuerat, ut re-

(1) N. 17.

pentina accedente sanguinis per eam glandulam, circumque ipsam majori motus tarditate, meatus per eam ductus, non nisi immisso catheteris solido corpore, satis urinæ patere posset, hanc amplius nequiisse per se sibi exitum aperire. Nec dicas sanguinem, adhibitis ad proximas venas hirudinibus, quod auxilium supra (1) laudavimus, priorem motus celeritatem recuperare, et sic tumorem imminuere debuisse. In pleno siquidem ejusmodi corpore non detracto ante omnia e brachiis sanguine, multo major hujus copia eo unde arceri oportuisset, ob minorem factam resistentiam facile influxit. Mitto quærere an etiam ob balnea tunc in usum tracta, et an etiam stimulus accesserit ab iis præsertim quæ ad alvum sollicitandam præbebantur. Illud quoque omitto num serius quam decuisset, urina educi cœpta sit, quod præ cæteris, quæ tunc, quippe supervacua ægro jam mortuo, ut consuevimus facere, silebamus, vulgo objectum audivimus. Objiciendi causa erat quæ hic memoretur non indigna. Acciderat per eos dies, ut quatuor alii cives præter eum de quo dictum est, eodem morbo de improviso corriperentur, et quod postea Halæ Magdeburgicæ, vere anni 1730, cl. Bassius (2) observavit *plane inauditum*, ut legitima gonorrhœa epidemice grassaretur, sicuti observationibus qua-

(1) N. 11.

(2) Dec. 4, obs. anat. chir. 5.

tuor prolatis testatur, id nos Foro Livii, urbe non pro eo ac meretur, fuitque olim, incolis nimium affluente, vere anni 1710, in vesicali, ut vocant, ischuria, cujus quinque proferre possemus, intra paucos dies habitas, observationes, non vulgari exemplo animadverteremus, quas fortasse non ita absimili modo ac suas ille explicavit, magna ex parte explicare liceret. Cum igitur ex quinque nostris civibus quatuor, quorum alicui medicinam ipsi feceramus, civitas evasisse, illum unum cujus dissectionem legisti, interiisse videret; providentiam cæterorum in catheteris tempestiva immissione laudabat, medici de quo loquimur tarditatem (jure an injuria) redarguebat. Sed ut aliæ in aliis morbi causæ aliæque corporis, et partium et urinæ conditiones sunt, ita alia alii medico in alio ægrotante esse eorum, quæ cito agit aut differt, ratio potest. Me quidem in meo, facilioribus cito, sed frustra adhibitis, in catheteris usu celeritatis non pœnituit, quamvis chirurgo nimia adeo videretur, ut propter exiguam hypogastrii tensionem nihil urinæ in vesica esse asseveraret. Quem non tam signa, quæ aberant, ischuriæ renalis, et signa cætera, quæ aderant, molestissimæ vesicalis, quam res ipsa continuo refellit. Immissa enim fistula, lotium eduxit ad libras tres, magno cum ægri levamine, mirantis unde sibi qui parum bibisset, tantum urinæ in vesica esset, quippe ignorantis non raro cum ea suppressione diabeticam quamdam af-

fectionem conjungi, quæ mihi interdum occasionem præbuit dubitandi, an hæc illius causa fuerit, vesicam dormiente homine, ita et tam celeriter distendendo, ut mox in experrecto se contrahere amplius non posset. An vero æger in cujus vesicam Fabricius noster ab Aquapendente (1) scribit, tantam lotii copiam, natura crisim moliente, influxisse, ut cum illud reddere nequiret, fuerit per catheterem extrahendum, an æger is, inquam, ut meus dormiret, an, ut ex febre continua et periculosa decumbebat, hebetibus esset sensibus, sicuti pro certo nescimus, ita alterutrum licet facile suspicari; neque enim alioquin apparet, cur ex quo urina primum in vesicam paulo copiosius fluere cœperat, non eam reddiderit, et sic deinceps faciendo, caverit ne quanta quanta afflueret, omnis in vesica retineretur.

15. Ejus, quæ paulo ante dicta est, utriusque morbi conjunctionis, diabetis videlicet atque ischuriæ, ne apud alios exempla quæras, cujusmodi in primis esset in Sepulchreto illud Hildani quod, ad senem attinens, supra (2) memoratum, in hanc sectionem relatum est § 8 observationis X quæ primo quidem loco proponitur; nam altera, per incuriam eodem numero designata, continuo succedit; neve ego alia adjungam recentis-

(1) De chirur. operat. ubi de urinæ suppres.

(2) N. 9.

sima mihique cognita: satis est historiam relegas in qua versamur (1). Videbis ut modicum tunc æger biberet, quanta nihilominus in vesicam deflueret urinæ copia. Piget ejus renes et jecur non inspexisse. Neque ideo piget quod ex eorum inspectione sperassem me causam assequi posse illorum quæ in diabete contingunt. Namque ut seponam mirabiliora, quæ de legitimo narrantur (2), quorum aliqua sine cauto examine accipienda non videntur; non minus certe mirabile est quod vel nostra ætate Venetiis (3) et Bononiæ (4) constat in spurio, quem vocant, accidisse duabus virginibus, ut altera intra dies 94 urinæ libras reddiderit 3674; altera intra dies 97 reddiderit libras 4171; cum earum utraque non modo aut parum aut nihil biberet; sed quasi eorum instar qui hydrophobia laborant, et sitiret plurimum, et potionem quamlibet abhorreret. Sane intelligis quæcumque in renibus aut in jecinore vitia deprehendantur; Meadius enim (5) *semper* in hoc viscere *steatomatosi aliquid*, dissectis iis qui ex diabete interierant, ab se repertum esse testatur; certe, inquam, intelligis non

(1) N. 13.

(2) Vid. supra n. 2.

(3) Caso proposto da Bartol. Barati a Lodovico Testi con la risposta di questo.

(4) Comment. de Bonon. Sc. inst. tom. 1, sub tít. medic.

(5) Expos. mechan. venen. tent. 1.

propterea apparere posse unde, non dico tanta, sed vel dimidio minor humoris copia sit repetenda. Itaque coacti sunt qui virginum illarum casus explicandos susceperunt, idem facere quod et Meadius denique (1) diserte fecit, et facere jam cœperant medici (2) sæculo XV, ut ad aerem confugerent, et multo aptius quam illi veteres, non ex ipso aere, sed ex aqueis particulis in eo natantibus, immanem illam deducerent vim urinæ. Mihi igitur displicet ea, quæ dixi, viscera haud examinasse; non quod in iis causam mirabilium istiusmodi casuum, sed quod diabetis non ita immodici aut causæ ex parte, aut affectus potius vestigia fortasse quædam animadvertere potuissem. Idque tanto magis displicet quanto pauciores exstant denatorum post eum morbum dissectiones. Ostendit hoc brevitas illius ex proximis Sepulchreti sectionibus, quæ de eo inscripta est, XXVI. Cæterum de observationibus quæ in ea sunt haud amplius quinque, tres sunt quæ renes exhibent aut ambos flaccidiores, aut alterum saltem collapsum in se aut pene absumptum. Cum his conveniunt observationes quas additas non fuisse miror, Ruyschii duæ (3); neque enim suam tunc vulgaverat Hoffmannus (4). Quæ et

(1) Monit. medic. c. 9, sect. 2.
(2) Vid. Marc. Donat. c. 27, supra ad n. 2 cit.
(3) Obs. addit. ad dilucid. valvular. 13, et cent. obs. 13.
(4) Consult. medic. cent. 2, cas. 85.

ipsa, quamvis supponat, diabetem a præcedente lotii in renibus et ureteribus retentione provenire, unde ex eo multum in sanguinem regrediatur, mox, sublata retentionis causa, affatim proditurο; eo tamen redit ut renum poros ab ea ipsa retentione et reversione laxatos significet, cum in quodam Comite qui diabete laboraverat, a dextris et ren duplo magis quam a sinistris amplificatus, et ureter valde ac farciminis instar dilatatus apparuerit. Ego quoque, ut minime in omnibus explicationem hanc sequerer, quippe cum in omnibus retentio lotii non præcedat, et copia quam reddunt plures, longe superet quidquid retineri, et in sanguine redire potuerit, sic in proposito a me viro aliisque similibus non difficile sequar, utpote qui neque tantum urinæ secernant, idque secernant post retentionem, in eodemque præterea, cum ante ischuriam multum potare multumque mingere semper soleret, vel antea renes laxiores fuisse videantur. Quid vero accessisset vitii ab humore, quem novissime cum parum biberet, tanta copia renes transmittebant, melius conjicere fortasse possem, si urinas omnes examinassem. Nam quod primis ultimisque diebus aliquem ad mingendum afferrent stimulum, intermediis nullum, facilius a copia esse potuit quam ab illarum natura, quando copia minori erant intermediis diebus, majori autem primis et ultimis: nisi forte malis hebetatum a crebra distentione fuisse vesicæ sensum,

ut intermediis diebus haud amplius afficeretur, donec ob parcum potum et ingentem humoris vim a sanguine exclusam, urinæ denique tanto acriores factæ sint, ut vel hebetem vesicam nonnihil percellerent, quo tempore etiam cœperint aliquam hic illic in ea phlogosim excitare.

16. Quod si, ut phlogosim, erosionem ullam in vesicæ intima facie conspexissem, minus fortasse grumum illum membraniformem examinassem, quem, in mortui urina deprehensum, polyposam concretionem esse censui; quippe cum ex lamellis tunc factum credere potuissem ex interiore membrana deciduis; neque enim eo tempore controversia erat, quam annis demum superioribus ortam audivi, num sine hæmorrhagia non compescenda accidere id possit. At certe ejusmodi hæmorrhagia non contigerat in matrona, a Willisio (1) memorata, quæ cum longe ante obitum ex urethra ejecisset *membranam crassam atque latam, materia sabulosa refertam ;* e cadaveris sectione constitit illam *fuisse partem tunicæ interioris vesicæ :* ut neque postea contigit in feminis duabus, quæ per eumdem meatum amplam membranam ejecerunt, ab Ruyschio (2) et Boerhaavio (3) perspectam,

---

(1) Diss. de urin. c. 5.

(2) Advers. anat. dec. 2, n. 9.

(3) Vid. Kochii cit. supra ad n. 12, descript. in historia.

harumque alteram *lapillis quasi conspersam.* Credibile autem non est tales viros pro vera membrana *pseudomembranam* accepisse, præsertim cum Ruyschius multis ante annis qua ratione ars possit, non modo natura, pseudomembranas efficere docuisset (1), ipseque effecisset. Certe autem pseudomembrana non erat, quippe suis vasis sanguiferis prædita, quam eadem via ejectam a viro conspexerat antea Rouhaultius (2), qui tres duntaxat ejus portiones ea amplitudine esse comperit, ut internæ vesicæ tunicæ duas saltem partes tertias fecisse non dubitaret, tantum vero abest ut hæmorrhagia esset conjuncta quæ cohiberi non posset; lotium sanguine tinctum apparuit nunquam. Equidem haud contendo quidquid e vesica exit membranæ forma, veram id esse membranam, qui non fuisse in meo illo cive censuerim. Sed hoc volo esse tamen aliquando notas membranarum adeo manifestas, ut exercitatissimis qui examinaverint viris, et pro veris habuerint, non sit repugnandum : nec quia non continuo assequimur, qua ratione quædam possint absque gravissimis atque adeo lethalibus symptomatibus accidere, eo decurrendum esse, ut facta negemus. Igitur quæ in simili controversia de abscedente aliquando interna mem-

(1) Thes. anat. 7, n. 39.

(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. an. 1714, obs. anat. 1.

brana intestinorum alias (1) scripsi, tu hic quoque magna ex parte locum habere existimato.

17. Nunc venio ad suppressionis causam in prætumida illa præduraque prostata glandula repertam. Hanc causam non infrequentem esse, ex observationibus eorum didiceram, qui in Sepulchreto laudantur, Riolani videlicet (2), Muralti (3), Dolæi (4), et facile, ut ego intelligo, etiam Reiselii (5): non dixi aliorum quoque, et in his ejus qui ante cæteros nominandus fuisset, Paræi (6), quia non magnitudinem tantum sed et skirrhosam hic spectamus duritiem. Confirmavi postea tum auditis, tum lectis aliis, quæ deinceps habitæ sunt, ejusdemmodi observationibus. Audivi in duobus mihi probe cognitis hic Patavii honestis viris. Legi autem tum apud alios, tum præsertim apud cel. Heisterum (7) et si glandulæ auctam duntaxat molem attendas, etiam apud duos alios spectatissimos amicos meos, Vallisnerium (8) et Benevolum (9), quibus adjunges Ried-

(1) Epist. 31, n. 20.
(2) Sect. hac 24, obs. 17, § 5.
(3) Sect. 25, in additam. obs. 16.
(4) Ibid. obs. 17.
(5) Ibid. obs. 18.
(6) Sect. ead. obs. 1, § 6.
(7) Inst. chirurg. p. 2, s. 5, c. 44, n. 1, et diss. de anat. maj. in chir. necess. c. 1, s. 4, § 3, an. 4.
(8) Opere, tom. 3. s. 3, obs. 21 et 22.
(9) Dissert. 2.

linum (1). Verum non semper tota prostata est tumida. Haud raro ejus tantummodo superior ambitus aut undique aut certa ex parte sic excrescit et tumet, ut urinæ exitum occludat. Excrescentis adeo ut id faceret, exempla possum, ut puto, ex Sepulchreto indicare: excrescere autem incipientis plures mihi sunt observationes, quas, ut parva magnorum morborum initia noscas, hic illis ordine subjicere non gravabor. Senem in hac Sepulchreti sectione describit Rhodius (2), in quo mictionem fecerat sensim difficiliorem, denique autem, muco addito, urinæ viam omnem intercluserat *soli vesicæ orificio appendicula callosa, interius adnata, et verius interior ambitus orificii membranosus in articuli magnitudinem excrescens.* Certe clarius potuit rem describere, ut is pariter a quo Casauboni, adeo vesicæ morbis vexati, idem orificium in sectione proxima (3) descriptum leges: quam descriptionem graves insuper obscurant errores typographorum. Sed si recte ego quæ uterque viderunt, assequor; illius orificii ambitus quem summa prostata facit, a nimia hujus protuberantia attollebatur. Ejusdem autem glandulæ summum illum ambitum undique excrescere incipientem in sene vidi, cujus historiam, ubi de fe-

(1) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10, obs. 148.
(2) Obs. 12, § 3.
(3) Obs. 3.

bribus scribetur (1), ad te mittam. Ad partem vero illius ambitus spectasse credo, quæ in sectione hac (2) ex Gassendo proponitur, *ad* vesicæ *sphincterem caruncula callosave substantia, quæ inferne lunulata et triente prope digiti densa, meatus orificium obstruebat.* Cujus incipientis carunculæ etsi alias a me exemplum tum in epistola XXXVII (3) habuisti, tum in una ex proximis (4) es habiturus; placet tamen ut tertium, quippe breve nec ferme alio attinens, huc addam.

18. Agricola, annos natus quinque et septuaginta, ex hydrope ascite in hoc decesserat nosocomio, ineunte anno 1741; quo tempore organa, urinæ et seminis gratia condita, ibi ego studiosis adolescentibus per anatomen præmonstrabam. Ex cadavere igitur ea duntaxat organa accepta perlustravi. In quibus cum alia nonnulla minus quidem obvia, sed tamen haud morbosa, offendissem, quæ alias memorabuntur; tunc hæc animadverti quæ ad morbos spectarent. Cum scrotum, ut sæpius in ascite, tumeret, aqua plurima erat in darti cellulis, vix pauca intra vaginalem utramlibet tunicam: quanquam ex albuginea qua testiculum vestit, corpuscula exstarent quæ pro disruptarum hydatidum reliquiis accipi a me

(1) Epist. 49, n. 18.
(2) Obs. 12, § 10.
(3) N. 30.
(4) Epist. 43, n. 24.

solent. Vesicæ autem pariete anteriore secundum longitudinem discisso, in oppositi ea parte quæ proxima orificio est, in ipsoque hujus partis medio se obtulit protuberantia subrotunda, mediocris uvæ acini magnitudine, intima tunica vesicæ obducta : quam, ratus quod erat, scalpello adacto simul ipsam ac contiguam prostatam in longum dissecui, ostendique ejusdem esse atque ea glandula, naturæ, cum eaque manifestissime continuatam, nihilque esse dubii, quin si magis excrevisset, magno urinæ futura fuisset impedimento.

19. Si ea quæ ex Sepulchreto exempla indicavimus (1), et id quod supra (2) ex Valsalva attulimus, et nostra omnia attente inspicias, cuncta in senibus fuisse animadvertes : item nostra omnia in quibus carunculæ initium fuit, hanc in medio ipso posteriori interni summique glandulæ ambitus excrescentem obtulisse ; casune hæc cuncta an secus futuræ ostendent observationes. Interea adjungere huc poteris seniem illum medicum, quem altera ex indicatis (3) apud Vallisnerium observationibus totam quidem prostatam habuisse tumidam monstrat, sed auctam quasi lobo quodam ex sua ipsa glandulosa substantia, quæ ad nucis juglandis formam et magnitudinem

(1) N. 17.
(2) N. 6.
(3) Supra, ad n. 17.

intra vesicam ascendebat non ab anteriore, sed ab ea parte cui rectum adjacet intestinum. Illa tamen quoque in Adversariis (1) memorata, ejusdem glandulæ subrotunda propago, nisi quod ab externo ambitu se extollebat, et secundum naturam adhuc esse visa est, illa, inquam, medium pariter posteriorem summumque locum tenebat. Cæterum hæ quæ præter naturam sunt, interiores hujus glandulæ excrescentiæ non simplices semper, sed et duplices nonnunquam sunt, cujusmodi illa erant a Thoma Bartholino Patavii deprehensa, ex *substantia glandulosa et candida* intra vesicam *tubercula bina, forma et magnitudine testium, æqualiter se supra foramen volventia, quæ cedebant syringæ immissæ, sed statim recidebant in pristinum locum, illa extracta,* quemadmodum in sectione hac Sepulchreti habes XXIV (2). Quæ bina tubercula nunquam Terraneus (3) pro Cowperi glandulis, quas suas credebat, tumefactis accepisset, si Bartholinum legens, *in vesica* reperta esse animadvertisset. Non legisse autem, atque tunc utinam tantum, verisimile est, cum observationum undeunde cogendarum et transcribendarum studiosus, hanc Bartholini haberi scripserit, *cent.* 1, *hist.* 23, quæ cent. habetur 2, hist. 52. Verum si ea tubercula

---

(1) IV, Animad. 14.
(2) Obs. 12, § 9.
(3) De gland. c. 5.

excreverant, ut eorum natura, color, sedes indicant, et duo alias (1) a me tibi descripta, proportione ostendunt; si excreverant, inquam, ex prostata glandula; mihi recens quoque exemplum est glandulæ hujus in duas intra vesicam carunculas procrescere incipientis. Quod exemplum quoniam alia de causa ad proximam attinet epistolam (2), ad eam differemus. Quæ tanto erit longior quanto hæc brevior fuit. Vale. (*)

---

(1) Epist. 39, n. 33.

(2) Vid. n. 11.

(*) Magnam medici statuunt differentiam inter suppressionem et retentionem urinæ; horum affectuum natura, causæ et medicationes curativæ non sunt eædem. In suppressione quæ non raro observatur in quibusdam catarrhis aut febribus nulla fit secretio urinæ et vesica omnino est vacua. In retentione autem urina ut solito secernitur, sed accumulatur in vesica, et variis obstaculis ejus excretio cohibetur.

(*Adnot. Editor.*)

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLII.

Verba fiunt de Urinæ Difficultate, Ardore, aliisque ejus vitiis.

Litteras scribere aggredimur longas, utpote quibus reliqua omnia quæ ad mictionis vitia spectant, a Valsalva aut a me observata complectemur. Ab illo hæc sunt.

2. Eques sex et quadraginta annos natus, pinguis alias, nunc gracilis et colore ex flavo pallescente, ob multa et varia in cibis, motu, attentione animi, vigiliis et venereis rebus errata, ante annos octo multis quoque et variis incommodis vexari cœperat. Primum omnium ex concubitu cum muliere venerea lue infecta, gonorrhœa correptus est, quam ex arte curatam altera, ex eadem causa, excepit multo gravior. Nam super meiendi dolorem, urinæ præter voluntatem excretio, purulentum hujus sedimentum, ventriculi item dolor ac vomitiones, quibus nonnunquam vitulinas carnes, ante dies quinque comestas, omnino immutatas rejiciebat, molesta erant vehementer. Remediorum ope ab his omnibus liberatus, post aliquod interjectum tempus ex ejusdemmodi concubitu in tertiam incidit gonorrhœam, stipatam spasmodicis in mingendo doloribus et

vigiliis assiduis. Ad hæc quidam, condylorum instar, tumores accesserant intra cavum extremi intestini, e quibus ad aliquot hebdomadas, atque adeo menses sanguis reddebatur quotidie ad quinque aut sex uncias, ut jam æger quotiescumque ambulare vellet, in animi deliquia incideret. Cui sanguinis fluxui comes erat diarrhœa, qua modo flava, modo aliter colorata ejiciebantur. Hæc nunc remissior, nunc aucta ad mortem usque perduravit, ut purulentum quoque lotii sedimentum, et mictio sæpe cum dolore, fere autem semper præter voluntatem: quod si lotium ob materiæ tenacitatem paulisper in vesica stagnaret, acerbissimum, præsertim dum exitum tentaret, dolorem ciebat. Quæ omnia cum plures annos vexassent, pulsusque celer semper esset, frequens et turgidus, alia tamen deerant signa quæ febrem adesse confirmarent. Diebus duntaxat ante obitum circiter quadraginta, cum aleæ indulgens vigilasset, ægreque tulisset inde factam pecuniarum jacturam, decubuit cum vomitu et febre, quæ levi cum horrore et cum gravitate capitis prodibat. Interim auctum est urinæ sedimentum, auctique in mingendo dolores, qui magis semper magisque sævientes, singultum excitarunt. Hic tamen post multos dies sedatus est, erumpentibus interea pustulis circa labra, et verisimiliter ad fauces quoque, ut pungens ad eas dolor, et deglutiendi difficultas, et viscidum tenaxque sputum indicabant. Pruritus insuper in

lumborum cute qui biennium circiter levis fuerat, nonnullas ante mortem hebdomadas ægrum tum sæpius, tum vehementius exercebant. Denique redeunte singultu, et deficientibus in dies viribus, convulsus obiit. Thorace recluso, quoniam ultimis diebus alterum in latus difficilius cubabat; pulmones sani inventi sunt, si nonnullas excipias lapidosas concretiones exiguas, et vix dignas quæ adnotarentur. Ventre autem aperto, renes naturali modo minores conspecti sunt, et quadam insolita figura præditi, pluresque exterius hic illic protuberantias habentes. Hæ dissectæ saniosum ostenderunt humorem, cui aperta erat in pelvim via. Sed in vesica urinaria, in qua, præsertim circa ejus collum, unanimi plurium doctorum virorum consensu, radix esse morbi existimabatur, nihil usquam apparuit adnotatione dignum, præter levem quamdam abrasionem circa ureterum orificia.

3. Dissectionem hanc Valsalva insigni esse documento posse, nec immerito censebat, ut cauti simus in definiendis morbis ad partes urinarias spectantibus, quippe quorum diagnosis, summa etiam arte quæsita, non rarissime fallax est, velut in hoc casu fuit, et in alio quoque, de quo ipsum mihi in hunc modum narrasse memini.

4. Quemdam urinæ et partium huic inservientium vitio laborare, erat omnibus manifestum. Sed cum de renibus aut de regione horum nihil aut vix quereretur, contra iis ad vesicam dolori-

bus cruciabatur, ut quinque aut sex, non infimi subsellii medici, morbi sedem in vesica esse non dubitarent. Mortui dissectio nihil quidquam mali in vesica; magnos autem ramososque calculos in renibus ostendit.

5. Vidi ego hos calculos quos Valsalva apud se retinebat. Utraque autem hæc historia ad memoriam redigit tertiam, quam ex Hardero invenies relatam in Sepulchreti sectionem, ad argumentum hoc nostrum spectantem, XXV (1). Erat quidem puer trimulus; sed ut in mingendo summum dolorem gestibus patefaciebat, sic ad renes, quod legamus, nunquam indicabat. Mitto huic quoque, ut equiti illi (2), perpetuam fuisse diarrhœam, pustulas non multo ante mortem, convulsiones etiam in morte; horum enim alia in alio esse alia de causa possunt. Hoc attendo *in vesica nihil præter naturam observare licuisse*; in rene autem altero non modo inclusas carunculis papillaribus arenulas copiosas, sed præcipue ante ureteris ostium fuisse *calculum oblongum, acuminatum, silicis duritie, membranis tenaciter involutum*; sive, ut ipse in scholio Harderus explicat, *renis membranis tenuissimis implicitum; quas lancetta separare necesse habuit.* Sive igitur a renibus ad vesicam per continuatas ure-

(1) Obs. 10.

(2) Supra, n. 2.

terum membranas, ut alias (1) diximus, irritatio ibi sensibilior, ubi desinit, propagetur, sive potius in his casibus arenulæ, aut quod prima historia per levem circa ureterum orificia abrasionem indicat, acres materiæ in vesicam descendant; ibi subsistendo ita hanc vellicant, ut dolores, præsertim, dum se ad mingendum constringit, acerbissimi oriantur. Acerrima sane materia e corrosis renibus in vesicam delabens, hanc ita et proximas partes in viro quodam afficiebat, ut cum dolor in lumbis non semper ut in vesica perstaret, *omniaque præsentis* in hac *calculi signa* induceret, medico cl. Hottingero (2) *de* ejusdem *calculi existentia nullum remaneret dubium.* Cujus tamen calculi in mortui vesica ne vestigium quidem fuit. Atque ut magis magisque intelligas, quam facile in dysuriæ causa dignoscenda errare possimus, duarum matronarum historias inspice, alteram a Schrockio (3), alteram a Bonfiglio (4) scriptas. Primam dysuria torquebat cum tenesmo, doloribus in pube, et urina quasi lactea; secundam dysuria ab ineunte ætate, cum urina interdum ejusdemmodi, cui denique *plura frustula foliata* adjuncta sunt, quæ non sine gravissimi ponderis sensu, dolore ac ardore extru-

(1) Epist. 40, n. 5.
(2) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10. obs. 232.
(3) Earumd. cent. 1 et 2, obs. 186.
(4) Earumd. cent. 9, obs. 4.

debantur. In neutra tamen ulla vesicæ labes inventa est; sed renis alterius in secunda intus vitiati, et ob auctam molem ex sua sede prolapsi; in prima autem ingens skirrhus qui totam fere pelvim occupans, et vesicæ fundo adnatus, hanc ita comprimebat, ut remorati propterea lotii acrimonia lancinaret.

6. Causam aliam quar vesica nonnunquam vellicetur, sollicite Valsalva quæsivit; sed per dissectionem nunquam potuit confirmare, vermes dico in ea stabulantes. Hos cum urina ejectos, ut ægri quidem domesticique credebant non semel ipsi oblatos fuisse scio. Eram enim ego Bononiæ, cum vir generosissimus post renum dolores, et deinde punctionum sensum in vesica, denique inter mingendum cum pungi urethram sentiret, e pene cum urina cadere tenue animalculum quoddam vidit, mox autem quid minxisset inspectans, non illud unum, sed plura in matula cum arenulis conspexit ejusdemmodi animalcula, et Valsalvæ, qui medicus ipsius erat, ostendit. Dederat is forte aquam in qua saxifragæ radix decocta fuerat: itaque ex urina, ut viva erant, eximi, et in ejus aquæ cyathum injici voluit, acciditque, ut stupida inde fieri et propemodum mortua viderentur. Post biduum tamen cum stuporem illum discussissent, et in aliam atque aliam aquam, periculi faciendi causa, conjecta essent, in quarum singulis varia quæ vermibus inimica existimantur, incocta fuerunt aut agitata; nulla

animadversa est quæ sic noceret, præter unam in qua cum ea cocta essent quæ arenulas expellunt, tum agitatum fuerat argentum vivum. Erant ea animalcula nigra, et exilibus scarabæis quadantenus similia : quæ res Valsalvam denique permovit, ut diligenter inquiri juberet, num alia ejuscemodi in ægri cubiculo, aut ubi matulæ asservabantur, invenirentur. Cum inventa essent, experimentorum finem fecit: neque tamen illam primam suspicionem omnino deposuisse videbatur, præsertim cum ipsi animalcula oblata sunt alia, quæ ab alio cum sabulosa materia micta dicebantur. Quorum unum etsi mihi ostendit, et ad vivum, microscopii etiam adjumento, delineandum curavit; tamen de iis nihil dicam, quando hinc Alghisius in epistola ad Vallisnerium (1) quid sentiret, adjuncta simul imagine eorum, exposuit, et ex hac Vallisnerius suspicari se posse credidit, vermes fuisse parvorum quorumdam scarabæorum, in trabibus nidulantium, ex lacunaribus in matulam forte delapsos; sic enim ad me scripsit pridie nonas aprilis anni 1711. Postea vero idem Vallisnerius in adnotatione (2) ad Alghisii epistolam videtur cœpisse permoveri, ut minimos quosdam et pene invisibiles vermes, quos in urina tunc videbat viri cui medebatur, intra ejus corpus gigni potuisse,

(1) Quam vid. tom. 1, hujus operum, p. 5.
(2) Ibid.

non pernegaret. Quando igitur hæc ita sunt, nec Vallisnerius, quod sciam, quidquam postea pro certo constituit de iis vermibus, præstat, ut nos quoque assensum interea sustineamus, donec certiora aut casus offerat, aut solertia viri alicujus in historia insectorum longe versatissimi, qualis hoc tempore est cel. Reaumurius, deprehendat. Cujus historiæ quanto magis ætate nostra provectum est studium, tanto magis cautos reddidit medicos in istiusmodi observationibus accipiendis. Vide enim, exempli gratia, quot ab Joanne Rhodio (1), et ab Dominico de Marinis(2)recenseantur. Ex tanto vermium numero qui per urethram ejecti olim proponebantur, alios hoc tempore nihil aliud esse quam vermiformes polyposas concretiones, statim cognosceremus alios veros quidem esse vermes, sed extrinsecus, non ex urethra, in matulas illapsos, quippe ex iis qui intra corpus nostrum gigni non queunt, nec vivere, aut si revera ex urethra exierint, non in urinariis partibus, sed in pertusis intestinis genitos, indeque in vesicam aut urethram, viis per abscessus præsertim, et fistulas apertis, prorepentes. Cujus novissimi generis exemplum indicat Vallisnerius (3), alterumque proprium nar-

---

(1) Cent. 3, obs. med. 35 et 36.

(2) Dissert. de re monstr. a Capucc. et cat.

(3) Adnot. cit.

rat Alghisius (1), quod per anatomen postea melius novit, et penitus confirmavit (2). Habes quidem etiam in Sepulchreto (3) non unum exemplum ejusmodi perforationum; quibus in ægris si teretes lumbrici aut ascarides per urethram prodiissent; nihil fuisset admiratione dignum. Sed cum in sectione hac XXV (4) legis, post binos emictos ascarides mortui hominis anatomen, in ejusque exulcerata vesica unum deprehensum vermiculum *quales in putridis carnibus reperiuntur;* hæreas necesse est, dubitans num ex eo ulcere cuniculus aliquis, minime animadversus, ad rectum pertineret intestinum, unde ascarides in vesicam transiissent, an potius ascarides illi etsi *vivi salientes in ipsa penis glande reptantes* ab ægro inventi fuerant; non tamen ex urethra, sed ex ano cum recrementorum parte aliqua prodiissent, sicque ad penem prorepsissent. Quod vero ad vermiculum illum attinet longe alterius generis, qui in vesicæ ulcere inventus est; si verus tamen vermiculus fuit, et si verus fuit, non illuc forte cum spongiis, aut aliter illatus, arbitrari poteris, a matre musca editum prope urethræ externum orificium putrido ichore infectum, per hoc in vesicam usque reptasse mortui quidem,

---

(1) Loc. cit.

(2) Vid. Bevevoli osserv, 8.

(3) Sect. 27, l. 3, obs. 1.

(4) In additam. obs. 20.

non viventis. Neque enim vesicæ sphincter, nisi omnino laxatus, aditum in vesicam permisisset, neque homo, nisi omnino sensu carens, reptantis per urethram motum, indeque stimulum non sensisset ad mingendum, sicque cum urina protinus vermiculum, vix urethram ingressum, ejecisset: quod Ruyschium (1) miror non satis attendisse, cum vermiculos censuit e latrinis per urethram ad vesicæ usque collum prorepere posse, ibique hærere donec nympharum formam, (qua in re gravis altera, Vallisnerio (2) judice, se se objicit difficultas,) adipiscantur.

7. Quid igitur? inquies, tot inter exempla quot Georgius Francus (3), Rosinus Lentilius (4), Mich. Fr. Lochnerus (5) connumerarunt, quædam saltem non occurrunt quæ omnem eximant dubitationem? Non vacat singula examinare. Sed hoc tamen possumus dicere, eorum plura esse eadem ac illa quæ antea fuerant proposita, et cum omnia lecta fuerint a Vallisnerio, (erant enim ea volumina quibus enumerationes istæ continentur, multis ante ejus obitum annis edita, et ab ipso versata,) eumdem tamen nullum, quod sciamus, exemplum invenisse, propter quod senten-

(1) Thes. anat. 1 in fin.
(2) Adnot. cit.
(3) Eph. N. C. dec. 3, A. 4, obs. 2.
(4) Earumd. cent. 1 et 2, append. n. 11 ad obs. 14.
(5) Earumd. cent. 8, obs. 99.

tiam sibi crederet omnino mutandam. Non fidem ille eorum qui scripserant, vocabat in dubium; sed majorem in aliis sagacitatem, in aliis diligentiam, in aliis suspicandi dubitandique sapientem morem desiderabat, ut nisi quæ præcesserant, comitabantur, subsequebantur, omnia considerassent, ne satis crederent esse quæsitum. Post ejus mortem prodierunt exempla alia, quorum aliquod cum ipso communicatum fuisse apparet. Illa autem certe legisse non potuit quæ in Commercio exstant Litterario (1). At si potuisset, plurimum quidem, id quod ipse facio, illustribus, et omni ex parte suspiciendis observatoribus detulisset; optasset tamen fortassis ne fere omnia in sexu contigissent ad fallendum prono, quod illorum aliquis non dissimulat, itemque ut in nonnullis vermes fuissent descripti, in aliis vivi revera conspecti essent, in quibusdam ne tum descriptio tum pictura polyposarum concretionum suspicionem injicerent. Nosti enim quam ipse esset vel in propriis observationibus habendis suspicax, et, si vis, difficilis. Attamen in alienis dijudicandis suæ cautæ morositatis asseclas habuit Danielem Clericum (2), ipsumque Lochne-

---

(1) An. 1731, spec. 27, n. 5, et an. 1734, hebd. 39 post. n. 4, et an. 1735, hebd. 36, n. 3, et an. 1743, hebd. 49, n. 3, ut omittatur an. 1745, hebd. 4, n. 2 et cæt.

(2) Hist. lat. lumbric. c. 13 ubi de vermib. cum urina excr.

tum(1); hujusque amicum Godofr. Thomasium(2). At enim, inquis, aliquos hi excipiunt de tot, qui per urethram dicuntur emissi, vermibus. Nec ego omnes præfracte pernego. Aliquem duntaxat expecto qui suis luculentioribus exemplis nonnullas, in quibus minus hæreo, observationes confirmet. Quæ si tibi forte videntur extra omnem dubitationem positæ; per me accipias, licet, dummodo fatearis, crebras adeo et propemodum innumeras illas quæ traditæ fuerant, nunc ad raras paucasque redire. Idque eo magis apparebit, si quæ per anatomen examinatæ sunt hactenus, spectare voluerimus. Quid magis lumbricum referebat, quam a cl. Kellnero (3) descriptus, ex urethra post atrocissimos urinariarum partium dolores ejectus? Instituto autem accuratiori examine, nil aliud esse quam cruorem coagulatum, et tenui quasi tunica cinctum, ipse deprehendit id quod pro lumbrico habitum fuerat. Sed et ii quorum bene multos per eamdem viam reddebat vir amplissimus, teretes intestinorum lumbricos, sicut exacta Thomasii (4) descriptio ostendit, *pene planeque referebant, ut tumor insolitæ rei dicto citius per urbem diffunderetur.* Quorum in mortuo nidus cum frustra in cæteris

(1) Obs. 99 cit.

(2) Obs. 100 seq.

(3) Act. N. C. tom. 5, obs. 75.

(4) Obs. cit. 100.

urinæ causa creatis partibus esset perquisitus; demum ex renis sinistri ejusque ureteris constitutione intellectum est, haud aliud fuisse quam fæculenti viscidique sanguinis, in illis meatibus eam in formam coacti, inanimes concretiones. Cum veri autem lumbrici ex vesicá prodierunt; anatome Alghisium docuit, ut supra (1) diximus, docuitque indicatum a Vallisnerio alterum, nempe cl. Reinholdum Wagnerum (2), per quas vias illuc ex intestinis pervenissent. Sed jam a dubia aut certe perrara dysuriæ causa, nimirum vermibus genitis in urinariis organis, ad manifestam creberrimamque transeamus, scilicet ad lapidem vesicæ: quanquam de duabus quas haud amplius in Valsalvæ schedis invenimus, eo morbo affectorum dissectionibus cum alteram, quippe ad apoplexiam magis spectantem, alias (3) perscripserimus; una tantum superest, simul ad vesicæ calculos attinens, simul ad infelicem eorum excisionem.

8. Puer novennis ex calculo vesicæ jam sexennium laborabat. Per intervalla multum vexabatur. Urinam crebro præter voluntatem reddebat, cum filamentis quibusdam, naturali tamen colore, nisi quando a nimio interdum motu fiebat sanguinolenta. Calculus digito, per anum immis-

---

(1) N. 6.
(2) Eph. N. C. cent. 1 et 2, obs. 170.
(3) Epist. 4, n. 2.

so, modo percipi poterat, modo non poterat. Quem lithotomus cum extrahendum suscepisset, postquam diu puerum vexavit, magna vi parvum lapidem eduxit. Cum vero inesse alterum sensisset, rursus puerum adeo torsit, ut in illis cruciatibus suffocari se diceret; tandem fracti lapidis portionem extraxit. Vix horæ dimidium elapsum erat, cum vomere puer cœpit, assidue querens de ingenti dolore in ventris parte infima. His accessit abdominis levis tumor, febrisque cum magna siti, aliqua spirandi difficultate, et totius corporis jactatione. Itaque obiit una et vigesima post eductos calculos exacta hora. Ventre aperto, vesica cum circumjectis membranis inflammata deprehensa est, et circa cervicem ab anteriore parte dilacerata. In ejus cavo dimidium secundi lapidis relictum erat.

9. Lithotomi aut imperitia aut temeritas excusari hic profecto non potest. Neque hoc eo dico, quod digito in anum demisso, calculos modo percipere posset, modo non posset, qua de re mox (1) videbimus. Sed eo dico, quod non satis viam extrahendo calculo patefecerit necesse est, quoniam magna vi parvum lapidem eduxit: quamobrem cum pernicie id accidit quod Celsus(2) monuit, ut *calculus iter, cum vi promitur, faciat, nisi accipiat*, sicque etsi in pueris facilius

(1) N. 10.
(2) De medic. l. 7, c. 26, s. 2.

partes dilatationi cedunt, quæ una ex causis est, cur felicior plerumque in ipsis sit lithotomia; huic tamen vesica est circa cervicem dilacerata. Huc adde vexationem tam diuturnam et tantam, et calculi alterius, quem magnum fuisse non legimus, diffractionem, minime, si via satis patefacta esset, fortasse necessariam; sine necessitate autem semper fugiendam, ne aut forceps interceptam, aut dissilientia circumjectam interiorem vesicæ tunicam lædant, aut dum longa perquisitione indagantur et protrahantur, lædendi occasionem afferant, aut denique nequod ipsorum forte intus relictum, novo calculo initium præbeat. Quod si istiusmodi lithotomo ejusque similibus interdixisset Hippocrates, ne *calculo laborantes secarent;* non esset adeo vexatus hic ejus locus ex libello qui *jusjurandum* inscribitur. Ille vero id suis prohibuit discipulis, imperavitque, ut *viris chirurgiæ operariis ejus rei faciendæ locum darent;* num quod chirurgiam dedecere medicum censeret? quasi ipse non esset plurimum in ea exercenda versatus? an ne illorum qui unice essent in singularum partium morbis curandis exercitati, obtrectationi exponeret suos? Crederem si præter hunc unum in aliis quoque certarum quarumdam partium idem faciendum præcepisset. Cur igitur hanc unam curationem excepit? Illuc inclinat animus, ut cum iis potius faciamus qui exceptam credunt, ut gravissimo inter cæteras illas periculo obno-

siam eo tempore præsertim quo necdum, ut hoc, tot monita et præceptiones et instrumenta accesserant, per quæ ad perfectionem proxime adduceretur. Sed ad lithotomum illum de quo cœptum erat dici, redeamus.

10. Quod is, digito in podicem immisso, modo calculos sentiret, modo non sentiret, multiplex esse ejus rei causa potest: nec minus peritis quam imperitis exploratoribus id sæpenumero accidit. Peritissimus is certe erat, et est vir cl. Jo. Antonius Gallus, medicus et chirurgus in primis laudatus, qui annis superioribus Bononia accersitus Faventiam fuerat eodem tempore quo ego ex mea, ubi forte tunc eram, patria ad non vulgarem virum, plerisque eorum signorum affectum quæ vesicæ lapidem comitantur. Digito ille immisso, calculum quem antea perceperat, eo tempore nusquam potuit invenire. Nec tamen propterea nullum esse conclusimus, cum signa illa perstarent. Imo ne postea quidem, cum viderentur evanuisse. Ab ægro enim, mense circiter elapso ab eo die, certior factus sum, cum podagra, cui olim fuisset obnoxius, dein vero a longo tempore amplius non erat, tunc sibi repente rediisset, omnia simul abiisse vesicæ incommoda; itaque non dubitare quin ego in suam, uti optabat, sententiam transirem, non a calculo sed ab arthritica, vesicam irritante, materia fuisse ea de quibus cum adessem, usque adeo conquestus fuerat. Ego vero constanter respondi, quemadmodum ex illis de

quibus antea conquerebatur, non pronunciaveram, calculo ipsum pro certo laborare, quia catheterem unde indubium ex sonitu signum fortasse extitisset, admittere noluerat; sic neque ex illorum obscuratione, quæ lotio fortasse ob irritantes particulas, alibi tunc subsistentes, minus acri facto deberetur, posse me pro certo negare calculum inesse, ne si cathetere quidem admisso nullus perciperetur sonitus. Neque enim ignorabam aliquos, me adstante, lithotomos, imo Cheseldenum ipsum (1) vel ter immisso cathetere lapidem, qui tamen inerat, percipere non potuisse. Et revera mihi Patavium regresso, nomine ægri significatum est, cum reversa priora incommoda ferre amplius nequiret, sibi calculum, cathetere perceptum, feliciter excidendum curasse. Sane etiam experientissimus vir Morandus (2) hoc attigit, vesicæ a calculo dolores interquiescere plures aliquando menses, imo et annos: et ipse in præcedentibus Sepulchreti sectionibus habes ex Tulpio (3) et Nasio (4) exempla eorum, quorum alteri *integrum quinquennium*, alteri a *pueritia* ad *annum ætatis* 35, aut fere nihil aut nihil supererat ex molestissimis, quibus antea conflictati fuerant, calculorum qui ingentes in-

---

(1) Vid. Morand. Mém. de l'Acad. roy. des Sc. an. 1740.
(2) Ibid.
(3) Sect. 24, obs. 8.
(4) Sect. 23, obs. 7, § 4.

erant, vesicæ signis; ut horum primus non secus ac Faventinus noster crederet sibi calculum fuisse nunquam. Alios prætereo, qui, nulla unquam de hoc morbo querela emissa, cum decrepiti obiissent, aut magnos aut plures calculos in vesica, mirantibus omnibus, habuerunt: ad quorum historias tres, pariter in Sepulchreto (1) descriptas, addere alias possem, et nominatim ex Alghisio duas (2), quarum altera, ob perforatum in medio lapidem, similis est illarum tertiæ, quæ Lossium auctorem habet. Et mihi anno 1752 in gymnasio anatomen docenti, a spectato pharmacopola, cujus taberna gymnasio subest, perforatus lapis, coram pluribus, oblatus est, ejus qui ab Alghisio pingitur (3), similis, nisi quod foramine erat paulo angustiori. Exiisse, dicebat, superioribus diebus nulla alia ope quam naturæ et manus feminæ ipsius in cujus vesica concreverat. Concrevisse autem conjeci, et illum, et siqui alii sunt, præter Alghisianum, annuli forma, in vesicæ infima parte ubi circum urethræ orificium sic aliquando summa prostata, aut in sequiore sexu glandosum, quod vocant, corpus intra vesicam undique prominet, ut proximi hujus parietes circumcirca subsidant. Quæ prominentia, et quod consequitur, subsidentia, etsi in corpo-

(1) Ibid. § 5 et 7, et sect. 24, obs. 9.
(2) Lithotom. c. 4.
(3) Tab. 3, fig. 9.

ribus sanissimis, ut alibi(1) scripsi, levis, et vix ulla mihi se obtulit; nihil tamen prohibet in nonnullis aliis esse aliquanto majorem. Restitantes igitur ex ultimis urinæ guttis sabulosæ, et viscidæ particulæ nonnunquam possunt in iis qui utrisque abundant, in illa subsidentia paulatim concrescere, et tanquam in forma quadam, annularem ex ipsa figuram accipere, ibique augeri et subsistere, donec insolitus corporis situs aut motus, aut causa alia aliqua inde dimoveat atque erigat, et in urethram, quæ latior et dilatabilis feminis obtigit, forte compellat, ut huic accidit, eoque facilius quod lapidis ambitus ad ellypsim accedebat, cujus alterum extremum paulo esset angustius. Virgo erat, et annos nata octoginta duos, neque ulla unquam noxa, aut molesto sensu admonità, se vesicæ calculo laborare, nisi quod tenuiore quam antea filo urinam se reddere animadverterat; donec calculus in urethram illapsus, dolores ex improviso concivit, hique ad eos expellendi conatus adegere, ut intra horæ dimidium jam promineret, digitisque apprehendi, et continuo eximi potuerit, nullo, ut qui hæc narraverat omnia affirmabat, relicto incommodo. Nec tamen foramen, quamvis urinam transmittat, cæteras semper arcet molestias, neque arcebat certe in lapide rotundo et lævi, ejusdem-

(1) Advers. 3, animad. 41.

que ponderis ac Lossianus in mercatore cujus historiam omnino dignam, quæ in Sepulchretum relata esset, et Patavii et Norimbergæ eodem ferme tempore edendam curavit Carolus Patinus (1); et ne forte credas id accidisse propterea quod canalis non in medio, sed per anteriorem esset lapidis partem excavatus; primum aspice in Actis Eruditorum Lipsiensibus (2), immanem lapidem, a quo *præter dolorem quemdam gravativum in regione inguinali, vix quicquam mali senserat octogenarius senex, quoniam urina ad vesicam translata, per canalem* in lapidis superficie *efformatum, ex ureteribus statim ad cervicem vesicæ fluebat.* Contra autem vide in Actis (3) Cæsareæ Academiæ quid alter pertulerit, quamvis per faciem calculi in vesicæ collo hærentis *sinus quidam excavati* essent, quos *meatuum instar* per quos exiret, *lotium apertos sibi conservaverat.* Quin etiam, ne tantum tribuas viæ per medios calculos relictæ, lege apud Contolum (4) cardinalis Fronzosii dissectionem, qui per exactam quidem vivendi normam triginta ferme annorum spatio servatus, ad octogesimum sextum

(1) Vid. in Lyceo Patav. ejus vitam, et Eph. N. C. dec. 2, A. 1, obs. 19.

(2) An. 1685, tab. 5.

(3) Tom. 4, obs. 49.

(4) De lapidib. c. 23 et in calce libri.

pervenit, sed *toties* fuit *calculosis atque urinæ passionibus divexatus*, licet vesicæ calculi *simul combinati circulum repræsentarent* rimam *per quam transibat urina*, sicuti pictura monstrat, inter se relinquentes. Tum denique accipe quod ex Vallisnerio audivi. Patavii ex nobili gente Mantua, cui ipse intimus erat, vir fuit, plerisque morbi de quo loquimur, indiciis adeo et tamdiu vexatus, ut si ad illa impedimentum unquam aliquod in mingendo accessisset, medici omnes pariter in eo consensuri essent, ut vesicæ calculo teneri pronunciarent. Sed plures ideo in alia sententia erant, quod semper vel cum stans mingeret, sine ullo obice lotium reddebat. Mortui, ut vivens jusserat, vesica introspecta, calculi in hac tres inventi sunt læves et subrotundi, et ob hanc ipsam figuram triangulare inter se juxta positos foramen relinquentes: itaque etsi per medium urina transibat, etsi calculi erant ea figura, atque lævore, unde in aliis repetitum fuisse video, cur molestia ægros non afficerent; huic certe, ut Patini quoque mercatori, plura nec levia attulerant incommoda. Sed hos casus, quos post duos illos primos indicavimus, Tulpii et Nasii, comparationis duntaxat causa memoravimus, quod sive essent cum ægrorum molestia, sive non essent, in his tamen fere omnibus cathetere immisso deprehendi calculi potuissent, non in duobus illis primis, quippe non obvii, sed in diverticulo vesicæ conditi, ad hujus latera efforma-

to : de cujus origine diverticuli erit infra (1) aptior dicendi locus. Hic verò attigisse satis est, ut vel hinc quæ ægris possint, et quæ lithotomis deceptiones oriri intelligas, si qui antea in vesica erant, in ejusmodi forte sacculum recedant calculi, unde possint iterum pro vario ægri positu et motu in vesicam redire. Accidet enim non modo ut de pluribus lithotomis alius percipiat, alius non percipiat, verum etiam ut idem lithotomus alio tempore : æger vero qui antea ex lapidis pondere, subjectum intestinum duri instar scybali urgente, de tenesmo querebatur, constringente autem se inter mingendum vesica a lapidis asperitate dolores, ab eodemque se urinæ cursui opponente importunum obicem sentiebat ; ubi lapis in sacculum diverterit, ab his omnibus aliisque ejuscemodi jam liber omnino sibi ac solutus morbo videbitur. Sed de calculis inferius plura. Hinc enim si ad meas eodem subjiciendas ordine quo Valsalvæ retuli observationes est transeundum ; ab ea incipiam oportet quæ ad dysuriam spectet ab renum præsertim vitio inductam. Ejusmodi autem est quam tibi in extrema superiore epistola (2) pollicitus sum.

11. Vir annos natus ad sexaginta, ob serosum infarctum femoris et genu sinistri, menses aliquot in hoc cubuerat nosocomio : nec postea-

(1) N. 30.
(2) N. 19.

quam discussus ille fuerat, domum abierat retentus primum alvi fluxu, post hunc autem levi alterius oculi inflammatione, denique cum hæc quoque manendi causa sublata esset, restitabat tamen ob inopiam eo majorem, quod multi homo erat cibi, ut iis non contentus quæ convalescentibus offeruntur, plura posceret. Hunc igitur ibi inter comedendum illico repentina mors sustulit sine ullis syncopes aut suffocationis indiciis. Sed neque mora in nosocomio tam diuturna signum unquam dederat vel leviter affecti thoracis aut cerebri: vixque, cum omnia inquirerem, a famulis accepi auditum esse aliquando de urinæ acrimonia conquerentem. Cujus originem acrimoniæ cum tanto manifestiorem in cadavere deprehenderim, quanto improvisi interitus obscuriorem; idcirco hoc potius quam alio loco narranda tibi censui quæcumque vidi sexto circiter a morte die; neque enim ob eas causas quas hic attingere necesse non est, potui citius: frigore tamen, quippe medio jam decembri anni 1749, ita cadaver servatum erat, ut cum intestina et mesenterium pridie quam adirem detraherentur, non modo nihil vitii ostenderent, verum ne gravius quidem olerent. Sed cætera quæ vidimus, facto initio a capite, sic habeto. Cerebri hemisphærium sinistrum, ut exterius plures habuit vasorum truncos ex iis quæ per tenuem meningem repunt, sanguine turgidos, sic in subjecto ventriculo aquam ostendit subturbidam non magna

quidem copia, sed multo majori quam in dextero, in utroque autem choroides plexus pallentes. Et cum medullaris cerebri substantia esset subdura, cerebellum laxissimum fuit. In thorace pulmonis pariter sinistri posterior facies arcte cum pleura cohærebat: ejusque et dexteri crepidines late vesiculas ostendebant suas aere distentas. Cæterum neque arteria aspera, neque larynx, interius quoque perspectæ, quidquam vitii habebant, ut neque magna vasa nec cor ipsum, in quo nihil polyposi fuit. Aqua turbida intra pericardium non multa; in utroque autem thoracis cavo, ut in ventre quoque, pauca adeo, ut omnis uncias aliquot non excederet. Venter denique, si genitales quasdam, et urinarias præsertim partes, et arterias aliquot excipias, cæteras exhibuit ferme intra naturæ modum; jecur enim et ventriculus, comestis et epotis semiplenus, æquo apparuerunt aliquanto grandiora. Sed magnæ arteriæ truncus lumborum vertebris insidens, albæ ossium alicubi habuit inchoamenta, quæ et rami habebant, quin et verum os, sicut ibi præsertim deprehendi ubi se iliaca dextera bifariam dividebat. Quod vero ad genitales attinet partes, testiculus dexter triplo erat major quam sinister. Sed hoc fortasse a natura; uterque enim sectus repertus est sanus. Illud a morbo, quod ex utriusque albuginea tunica, eodemque utrobique loco corpusculum pendebat exiguum, subrotundum, et, cum ea tunica albicaret, rubellum, prægres-

sæ hydatidis, ut opinor, reliquiæ; quanquam nihil aquæ erat intra tunicam vaginalem. Renis tandem utriusque structura intima confusa apparuit: neque deerant parvæ cellulæ humoris plenæ, quarum aliqua; nam cæteræ aliquanto interiores latebant, ex parte se in superficie ostendebat. Pelvis utraque postquam e renibus æquo amplior descenderat ad digitos transversos duos, in ureterem se contrahebat. Ureteres autem medio fere cursu absoluto, fiebant latiores, sinister præsertim, qui et longior ob flexus erat. In utroque, si exterius contrectares, mediocres calculos quibusdam, sed raris locis contineri crederes. Aperiendo autem, in singulis iis locis hydatides singulas deprehendimus, quasdam rotundas, alias ovales, ex intima tunica in ureteris cavum, neque per petiolum tamen pendulas. Rotundæ minutiorum uvarum æquabant acinos; ovales erant secundum longitudinem duplo quam illæ majores. Ureteres crassioribus constabant tunicis, quarum intima rubedine perpetua inficiebatur: oblongioribus autem in vesica hiabant orificiis. Hæc eam continebat urinæ copiam, ut in supino cadaveris positu ad imam se extenderet lumborum vertebram. Quin etiam ubi, urina detrusa, aere immisso distenta est, etsi ad eam accedebat formam quæ a me alibi (1) proposita

(1) Epist. anat. 1, n. 61.

fuit; non paulo tamen erat quam soleat longior; cæterum nec crassiores habebat tunicas, neque usquam intus rubebat, quo colore ne urethra quidem erat infecta. Illud demum quod superiore epistola (1) promisi, non est omittendum. Ex ora posteriore ejus orificii a quo urethra incipit, duæ inter se contiguæ protuberabant intra vesicam albæ, duræ, hemisphæricæ, modicæ, ac paris magnitudinis prominentiæ: quas simul cum subjecta prostata glandula secundum longitudinem persecans, ei continuatas, ex eademque substantia factas deprehendi; et quanquam prostatæ pars aliqua non ea erat albedine ac duritie; reliqua tamen, et præsertim quæ utrinque ab lateribus seminalis carunculæ ascendebat, haud alia erat quam illius in quam se producebat, geminæ prominentiæ; ut si hæ skirrhosæ erant, non minus skirrhosa prostatæ quoque pars maxima videretur.

12. Cætera quæ in ejusdem cadaveris cerebro, corde, aliisque visceribus, in ejusque vasis diligenter persectis ostendi, non sunt hujus loci, propterea quod secundum naturam se habebant. Quæ cum ita essent, tam repentinæ mortis causam non licuit, nisi in vehementissima quadam tenuis meningis convulsione suspicari; quippe sero quod diuturna in femore stagnatio acrius

---

(1) N. 19.

fortasse reddiderat, non satis per alvum egesto; itaque oculi primum, denique cerebri membranas summa cum hominis pernicie adorto. Querelæ autem de urinæ acrimonia multo antiquiores, opinor, fuerant, quam femoris infarctus: illarum certe origo fuisse videbitur longinqui temporis, si renum, ureterum, vesicæ constitutionem spectaveris. Calculi olim fortasse eas omnes partes male habuerant, renes ortu et incremento, mora autem varia in ureteribus et vesica, renes iterum, pelves autem et partés cæteras quæ modo dicebantur lædentes, plurasque autem retento lotio amplificantes, et ureteribus insuper noxam peculiarem, quam in iis alias vidisse non memini, internarum hydatidum afferentes, quæ et morari ipsæ urinam, et vel sine calculis pleraque eorum fecisse, aut saltem auxisse poterant quæ modo a calculis repetebamus. Sed quæcumque fuerit causa quæ has læsiones importaverit, ab ejusmodi certe renibus non mirum est, æquo acrius lotium distillasse; aut ab ejusmodi ureterum glandulis pro humore idoneo ad illos adversus lotii salinas particulas obliniendos, aut acrem debuisse, aut nullum amplius secerni potuisse. Ab utralibet enim causa repetas licet, cur toti pro nativa albedine intus ruberent, ad vesicamque urinam mitterent in ipsis aut acriorem factam, aut saltem demulcente illo additamento non temperatam. Quæ pressius hic attigimus, magis probabis, si amicorum nostrorum clariss. Pujati

et Benevoli ea scripta legeris, eaque huc transtuleris quæ superiore epistola (1) indicavimus. Jam enim est nobis promissum ordinem servantibus, ad eam dysuriam quæ ex vesicæ lapide est, transeundum.

13. Andreas Cortinius civis meus, reverendissimi P. M. qui nunc religionis Quæsitor Ferrariæ est, parens, Antonii autem avus, mei amantissimi, et rei pharmaceuticæ ac chirurgicæ peritissimi viri, homo subpinguis, parumque exercitatione corporis uti solitus, cum annos excederet sexaginta, alba et lenta mingere cœpit, nec sine dolore. Suspicionem hinc ortam calculi in vesica hærentis, cathetere tandem immisso, sibi quidem confirmavit chirurgus, non ægro, qui cum ille calculum tangere se diceret, ipse calculi impulsu deceptus, non calculum tangi asseverabat, sed vesicam. Quam opinionem eo magis fovebat, quod a catheteris immissione reddita facilior mictio fuerat. Itaque non jam de hac, sed de quodam potius dolore querebatur in scrobiculo cordis, qui, si paulo concitatius ambularet, gradum sistere cogebat. Accedebant arteriarum pulsus turgidi, et vibrantes, quales sæpe solent ab aneurysmate. Nec vero hæc cessarunt, cum post longum temporis intervallum rediit urinæ difficultas cum ardoris sensu circa pubem. Quin

(1) N. 12.

fere assiduæ erant querelæ de illo dolore in scrobiculo cordis, pulsus iidem. Tres aut quatuor exacti erant anni a primo dysuriæ initio, a cæteris autem incommodis menses saltem duodeviginti, cum ego quoque ante Februarii finem anni 1711, ad ægrum sum accersitus consolandum potius, ut statim domesticis dixi, quam curandum. Mingebat plus multa, quam potabat: urinæ autem ex subflavo albicabant, seri instar quocum factis adhuc sit portio admista, materia deinde subsidente alba, pauca aliquando et tenui, non pauca alias et lenta, et gravius olente, eaque majori cum dolore, et difficultate ejecta, id quod circa auroram potissimum solebat accidere. Dolor autem in cordis scrobiculo sævior factus erat adeo, ut æger perinde esse diceret, ac si a canibus laniaretur, cum ingruebat acerbior per intervalla, quo tempore sternum, et proximas utrinque partes condolere aiebat, sinistrum autem superiorem artum stupidum fieri, et inertem, et cor denique, præsertim si in lævum cubaret latus, moleste palpitare. Hæcque fiebant in dies graviora, ut facies haud amplius, uti fere antea solebat, in iis doloris exacerbationibus ruberet; imo jam nasus, manus, pedes frigerent, et alvus quam tertio quoque die hactenus solvere levi clystere oportuerat, nunc post singulas illas exacerbationes biliosa effunderet. Ne vero quis forte suspicaretur, eas ex vesicæ irritatione oriri; quanto illæ acerbiores, tanto simul leviora ad

vesicam fiebant omnia, faciliusque urinæ reddebantur. Neque tamen, si pectori aut ventri admoveres manum, quidquam præter naturam perciperes: imo venter nullam usquam duritiem, nullam prorsus tensionem habebat. Interea somno doloribus interrupto, ciborum appetitu dejecto, siti vexante, vires magis magisque fatiscebant, interni sensus quasi torpere incipiebant, pulsusque ipsi a prima illa magnitudine et impetu declinarant adeo, ut parvi ac debiles, sinister præsertim nec raro inæquales, deprehenderentur; in exacerbationibus vero ultimis etiam nulli. In hoc igitur rerum statu quantulumcumque afferre, si non auxilii, at certe levaminis potui, non omisi. At fuerunt omnia sine noxa quidem, sed, ut prædixeram, irrita. Itaque cum postridie nonas martias duæ tresve sanguinis guttæ sponte e naribus excidissent, insecutam autem noctem a crebro in scrobiculo cordis dolore omnium pessimam duxisset, et mane tamen, silente dolore, se se ad sedendum in lecto erexisset; post horam circiter eodem revertente, et sævissime urgente, prope dicam subito confectus est.

Cadaveris, pinguedine etiam tum non pauca præditi, thorace primum dissecto, pulmones, cor, vasa magna omnis vitii expertia deprehendimus. Venter jecur habuit non naturalis coloris, et cysti contracta, ac flaccida, quippe ex qua dolores bilem, ut dixi, toties expresserant. Ventriculi, cætera sani, fundus vix aliquid leviter sub-

atri ostendit. Ren sinister, tota ferme substantia intus consumpta, maxime flaccidus, inæqualem calculum continebat, et urinam qualem æger mingebat. Quæ et dextero inerat: cujus exterior facies in tot quasi globulos, imparis inter se magnitudinis, divisa assurgebat. Vesica tres habuit lapides neque magnos, neque asperos. Ejus interior superficies ex tenuissimo quasi tomento fieri videbatur, excrescebatque ad cervicis latus in durum tuberculum, faba non majus, vesicæ intus extraque concolor. Denique in prostata glandula sinus erat, quo tartari similis materia, et ferme jam calculosa continebatur.

14. Urinæ difficultatis, qua de agimus hisce litteris, causas in hoc ægro prostata glandula, vesica, et renes quidem habebant; sed dolorum acerbissimorum, quibus adeo conflictatus, et denique peremptus est, soli, quantum ego intelligo, renes habuerunt. Neque enim dolores illos ab infimis ventris partibus excitatos esse verisimile est, præsertim cum magna vitia essent in renibus, quibuscum nemini esse potest ignotum quantum ventriculus consentiat, cujus pars dextera scrobiculo cordis respondet. Ei consensui acceptum referendum est quod vomitiones soleant, cum renum vitiis conjungi: itaque ex illis hæc in perobscuro quodam casu (1) nos suspi-

(1) Epist. 30, n. 22.

catos esse memineris. Fuerant etiam vomitiones immanes in virgine quam ex renum occulto morbo dolor sub sinistris costis excrucians intra biduum interfecit, ut epistola XXXVI (1) propositum est. Fuit tamen aliquando cum sine vomitu, et sine ullo, aut certe cum levibus renum morbidorum indiciis non levia horum mala delitescerent (2), aut pro vesicæ innoxiæ vitiis imponerent(3). Denique cum renum morbis ventriculi dolorem interdum jungi, certum est: sed non lethalem, neque ab lumborum dolore disjunctum, quorum cruciatus nemo ignorat ut soleant renum, ipsis affixorum, mala comitari aut non acerbi, aut adeo nonnunquam atroces, ut in aliis litteris (4) ex Ruyschio retulimus, cum renum superficiem non secus in globulos divisam, conspexit, ac nos in dextero ægri hujus rene observavimus. Verum in nostro hoc casu nulla de lumbis querela, non acerbissimus, dolor ad vesicam, non hypochondriorum cruciatus, non vomitiones; sed ad scrobiculum duntaxat cordis dolores intolerandi unum erant signum renum pessime se habentium. Quæ res an ab aliis adnotata sit, ipse quæres: certe est tanto magis digna quæ adnotetur, quanto magis potest morborum aliorum suspicionem injicere,

(1) N. 20.
(2) Epist. 40, n. 15.
(3) Vid. Supra n. 4 et 5.
(4) Epist. 40, n. 19.

præsertim si, ut in proposita historia, magnos, et vibrantes pulsus consequatur, molestam autem cordis palpitationem, stuporemque ac torporem artuum superiorum, et mortem denique ipsam inducat, eamque etiam cum æger paululum recreatus videtur, pene subito ingruentem. Scilicet id alibi admonuimus (1) esse timendum, cum graves internæ convulsiones per intervalla recurrunt. Quod ad genus descriptas doloris exacerbationes referendas existimamus, ab nervorum in renibus tanta irritatione repetentes, ut per alios colligatos nervos ad illas quas modo nominabamus, partes propagata, in singulis ea quæ diximus, efficiat. Illud in hac singulare erat, ut ventriculum quem pleræque, uti comemoravimus, petunt a renibus profectæ, non ut illæ, ad vomendum concitaret, cum eam tamen ipsius partem sævissime torqueret quæ scrobiculo cordis respondet.

15. Adolescens annos viginti prætergressus, a longo jam tempore iis vesicæ doloribus, præsertim cum mingeret, cruciabatur, ut sine ejulatu urinam reddere non posset. Purulenta hæc erat. Accesserant macies, febris, et reliqua mala quæ fere vesicæ lapidem comitantur, et quibus tandem, in hoc nosocomio decumbens, ante finem anni 1742 absumptus est. Vesica crassa, exulce-

---

(1) Epist. 10, n. 13.

rata, et ex parte skirrhosa, revera lapidem continebat subasperum transversos digitos tres longum, duos cum dimidio latum qua erat latissimus; ad formam autem accedebat ovalem, utrinque depressam: eique multus, lentus, cruentusque alicubi, mucus circum adhærebat. Pure autem et urina pleni erant renes, et ureteres; imo hi tam distenti, ut ilei intestini diametrum æquarent.

16. Mucus quem calculo adhærentem vidimus hujus adolescentis, tanta aliquando copia circum aggeritur, ut vel cathetere immisso internosci nequeat lapis a peritissimis viris, quod Falloppio ipsi accidisse, testis est Marcellus Donatus (1). Eodem muco inter calculum et vesicam interjecto, etsi cætera incommoda non tollantur, imo nonnulla etiam augeantur; dolores tamen, si crassior mucus et magna copia sit, illi minuuntur quos creant calculi asperitates. Hinc dolorum, ut de nephriticis quoque diximus, incrementum a diureticis, quod Sanctorius noster præclaro exemplo confirmavit, relato in Sepulchreti superiorem sectionem XXIII (2), ubi (3) et illud Donati leges. Itaque in Consiliis quæ ipse legi, Valsalva in vesicæ lapide demulcentia quidem, emollientia, anodyna præbebat, et in fomentis, inses-

(1) De medic. hist. mirab. l. 4, c. 30.

(2) Obs. 4, § 11.

(3) Ibid. § 4.

sibus, modicis clysteribus adhibebat, mulieribus autem etiam in pessis, et injectionibus; sed, ut narcotica, quippe exigua dosi nihil adversus ejusmodi dolores agentia, majori vero periculosa, ita etiam thermalium, aut aliarum aquarum ingurgitationem, ab aliis propositam, cum Albertino improbabat, muci abstersionem veritus. Quibus de rebus cum alias, tum præsertim memini audire ambos in eamdem sententiam verba facientes, cum præfectus equitum nucerinam aquam quotidie mane perpotaret. Quin vesicæ ulcere teneretur, dubium erat nemini, multoque minus Valsalvæ qui non semper necessarium credebat sanguinem in lotio apparuisse, ut urinariis in partibus ulcus esse pronunciaret. Illud in controversia erat, an præter ulcus inesset vesicæ calculus. Quod alii affirmabant ob dolorem qui jam diu in mictionis fine percipiebatur. Sed assensum retinebant illi, non ignari, ut exulceratam manum, sic exulceratam vesicam contrahi non posse, constringique sine dolore; et hinc quoque esse, cur sicuti cæterarum cavarum partium quas modo dilatari, modo constringi necesse sit, ita et vesicæ ulcera difficilius sanari queant. Nec tamen abesse calculum contendebant, quamvis æger aut saltans, aut curru vectus illius nulla experiretur indicia, neque donec aquam redderet, acerbum adeo sub mictionis finem perciperet dolorem, qualem ubi demum quantum potaverat, excrevisset, rursus percipere incipiebat.

Verum etsi neutrum affirmabant, aut negabant; mihi tamen Albertinus quadantenus eo inclinare videbatur, ut calculum esse non crederet, cum tam copioso aquæ potu mucus a calculo auferri, molestiæque propterea in dies augeri debuissent; contra autem dum aqua transiret, mulceri had posse ulcus, et dolores concipiebat, neque hos antea ad pristinam acerbitatem redire, quam omni ejecta aqua, urina pristinam acrimoniam recuperaret. Sed ne talium virorum, aut ipsis similium in vesicæ calculo affirmando, aut negando hæsitatio tibi nimia forte videatur; fac legas quæ de summa ejus recte dignoscendi difficultate egregie inter cæteros collegit, et perpendit Helwichius (1): quantum aliorum quorumdam præceps temeritas displicebit, tantum illorum cautam prudentiam laudabis.

17. Quod alias huc dissectiones non addam eorum quibus sine externa causa lapis in vesica concreverit, haud tibi erit mirum qui scias maximam a me vitæ partem in hac regione ductam esse, ei morbo, ut quædam aliæ, in quibus Scaphusiana (2), et Gottingensis (3) laudantur, quam rarissime obnoxia: quod hic alii vinis, alii aquis, alii utrisque esse tribuendum censent. Et certe vina hic tartarea non sunt, ut me-

---

(1) Act. N. C. tom. 2, obs. 60.

(2) Vid. Eph. N. C. dec. 1, A. 2, obs. 39.

(3) Vid. Haller. opusc. pathol. obs. 33.

dici loquuntur, id est lapidosis crustis dolia intus non obducunt, quod aliis quibusdam locis vidi, ubi alba vina faciunt, ut intra ligneum dolium quasi alterum increscat lapideum. Rubra autem hic vina sunt quibus utimur: qualia vina Brunnerus (1) quidem censuit *summa et caput petere præ albis*; vicissim tamen ejus socer Wepferus (2), cujus sententia ab Hoffmanno (3) laudatur, quod inter Scaphusianos suos rari essent calculosi, *potissimum* eorum *vino rubello salubri* adscribebat. Quin certis quibusdam locis rubra vina provenire, quæ non modo a calculo servent, sed et inchoatum solvant, quippe etiam tartarum dissolventia quo alia vina incrustaverint dolium, si huic indantur, ex Commercio intelliges Litterario (4). Porro quod ad aquas attinet, fluminum hujusce regionis aqua, cujus cum parte aut æquali, aut aliquanto, imo, ut sæpius, multo majori conservet mustum, et sic vina parantur quibus hic fere omnes utuntur, minus terræ, ut aiunt, fortasse continet, aut minus idoneæ ex qua calculi gignantur. Sic autem loquor propterea quia de unoquoque fluvio plura et varia attendere, et examinare antea necesse est, quam pro

(1) Eph. cit. cent. 9, obs. 3 in not.

(2) Obs. 39 paulo ant. cit.

(3) Medic. ration. tom. 4, p. 2, s. 2, c. 11, § 20.

(4) An. 1735, hebd. 6, n. 3, et hebd. 17, n. 4, et præfat. in not. an pag. 43 et 132.

certo aliquid pronuncietur: quanquam solet plerumque minus terræ in fluvialibus aquis contineri quam in putealibus, unde est quod plura in domesticis usibus præstare illas videamus quæ hæ non possunt, aut non æque, ut puta in sapone dissolvendo, et leguminibus coquendis; et quod ad salubritatem spectat, quis in universum aquas putet quæ ad bibendum ab Deo ipso Opt. Max. oblatæ in fontibus amnibusque sunt, illis non esse salubriores quas primum homines, longius a fluviis, et fontibus incolentes, necessitate adducti, sibi effossis puteis paraverunt? Quod si sententia quoque virorum doctissimorum audienda est; vide quid de puteorum aquis sentiat Meadius (1), quid Platnerus (2): eorum sane judicio, multiplici ratione suffulto, facile permotus, puteales fluvialibus, universe loquendo, non dubitabis longe postponere. De singulis autem si verba fiant; est ubi certo flumini optimum puteum, non modo aliud flumen, anteponas. Nosti enim, ut cætera prætereamus; certorum fontium ex quibus denique fluvii oriuntur, aquas esse quæ ductus suos aliæ crassissimis, durissimisque, aliæ tenuibus, mollioribusque laminis terreis incrustent. Quæ hic attigimus, ut errori occurreres cum vulgo existimantium, omnes a vino, aut vini similibus potionibus esse calculos, quasi in

(1) Expos. mechan. venen. tent. 6 in fin.

(2) Progr. quo aquam font. salubriorem et cæt.

aqua etiam horum materia non esset, nec qui nunquam vinum potassent, calculos genuissent. Certe *per dies vitæ suæ solo aquæ potu usus fuerat* is qui proxima sectione XXIII (1) Sepulchreti memoratur; ejus tamen *vesica lapides continuit* 32. Sed quid in hominibus ejus rei exempla quærimus, cujus, nec rara, obvia sunt in iis quæ nunquam utuntur vino, animantibus? Ut enim speciosiora omittam aut ob pondus, ut bilibrem ferme lapidem quem ex equæ vesica Lemeryus attulit ad Regiam Scientiarum Academiam Parisiensem (2), aut ob colorem, ut septem octove, quos ex vaccina vesica mihi olim Valsalva ostendit parvulos, pilularum forma, superficie minutissimis quasi granulis subaspera, æneo autem colore, ut pro metallicis quisque haberet qui esse leves nesciret, quemadmodum pro aureis longe plures illos quos intus, aut extra aureo colore infectos, aut splendentes et rutilos, omnes autem parvos alii (3) in bubulis pariter vesicis invenerunt; ut igitur hos, et suillos (4), aliosque omittam, et in canibus duntaxat commemorem, et primum a me visos, in una quam per-

(1) Obs. 4, § 2.

(2) Hist. an. 1700, obs. anat. 14.

(3) Act. N. C. tom. 8, obs. 2, et Sachs gammarolog. c. 14, § 8. Vid. et apud Haller. ad Boerh. meth. stud. med. p. 13, c. 2 ad an. 1665, n. 101.

(4) Sachs. c. cit. 14, § 6, et Eph. N. C. cent. 7, obs. 7.

adolescens exercitationis causa dissecui, non modo calculos deprehendi in rene utroque, sed horum dexterum ne tertiam quidem partem retinentem substantiæ suæ, cum inter calculos alba purulenta materia esset. In altera autem, quam olim vetulam experimentorum causa Patavii incidi, calculum intra alterum renem offendi abnormi, et depressa figura, durum, non parvum. Atque ut ad vesicam redeam; tertia canis (forte enim accidit ut quinque hæ bestiæ, quarum singillatim quidem, calculos memoravi, feminei essent sexus), duos in gangrænosa vesica habuit lapides majorem, et minorem, ovali utrumque figura, sed valde utrinque depressa, imo altera minoris facie nonnihil excavata qua majorem excipiebat. Ea canis undecim annos nata, a longo jam tempore graveolens reddebat lotium, sine ejulatibus tamen, credo ob lævem, eoque saltem non compungentem, calculorum superficiem, donec convulsivis motibus accedentibus extincta est. Quæ mihi narravit, dum eos calculos recentes ostenderet, illius herus vir generosissimus ex hoc sacro philosophorum Collegio. Ab aliis autem in tot canibus conspecti sunt calculi, ut nisi eos tantum seligam qui aut numero, aut structura, aut pondere, aut sede digniores sunt qui memorentur, haud facile finem inveniam. In cane qui diu stillicidio urinæ laboraverat (1),

(1) Earumd. dec. 3, A. 5 et 6, obs. 260.

parvulorum calculorum *aliquot mille in vesica distenta* reperti sunt. Alterius (1) vesica unum habuit qui, ob minorem intus inclusum, ætitem referebat, pondo sesquilibræ. Sed tertii (2), sæpe cum doloribus, et vehementi ejulatu urinam reddentis, calculum, qui vesicæ inerat aspera, non lævigata, ut in Patavino, superficie, etsi esset paulo infra pondus unciarum trium; miraberis tamen magis quem sesquilibrem; hic enim canis suopte genere erat *minimus*. Denique potius ut sedes quam ut calculus describatur, prætermittendus non est quem probus juvenis auditor meus annis superioribus mihi narrabat, cum se exercendi gratia canem persecaret, deprehendisse. Ureteres paulo supra locum quo in vesicam influunt, unum in canalem ambo conveniebant, alterutro eorum non latiorem: is raro exemplo unus pro utroque mediam perforabat ad inferiora vesicæ partem, in eamque lotium inferebat. Ad hujus igitur canalis initium quo ureteres, ut dictum est, confluebant, hærentem calculum invenit, eumque non ita durum. Non tamen hæc, multoque minus cætera quæ Donatus (3) calculorum congessit, exempla repertorum in jecinore quoque, aut ejus vesicula, tum ventriculo, et intestinis brutarum animantium,

---

(1) Ibid. in append. sub n. 6 ad obs. 23.
(2) Dec. ead. A. 9 et 10, obs. 170.
(3) C. cit. supra ad n. 16.

omnia, sicut ille fecit, Aristoteli sunt objicienda, ponenti (1) *nullum animal, nisi hominem, calculosum fieri posse;* id enim continuo sic explicavit, ut de urinariæ duntaxat vesicæ calculis præclare appareat ibi quidem esse locutum; alio autem loco (2) quem Donatum fugisse miror, diserte scripsit, *renes* in hostiis *sæpenumero calculis, et pannis, et papulis refertos* conspici, *atque etiam jecur et cæt.*

18. Ex eo autem quod alibi (3) tradidit Aristoteles, *non solum humorem, sed etiam sicca quædam concrementa* in vesicam *descendere, ex quibus calculi conficiantur,* antiquissima origo intelligitur sententiæ eorum qui e renibus delabi inchoatos calculos vesicæ omnes, in hisque propterea peculiarem semper nucleum in centro inveniri tradiderunt. Quorum utrumque etsi in multis verum esse non inficior; aliquando tamen libentius faciam cum Hippocrate (4), qui ex diutius cohibita urina, id quidem quod tenuissimum in ipsa est, excerni, *quod vero crassissimum ac turbidissimum est, coacervari et concrescere* docuit, et *primum quidem parum, deinde majus fieri: dum enim volvitur ab urina, quidquid crassum compactum fuerit, ad se ipsum*

(1) Sect. 10, probl. 42.
(2) De partib. animal. l. 3, c. 4.
(3) Hist. animal. l. 3, c. 15.
(4) De aere, aquis et cæt. n. 22 et 23.

adaptare, *atque sic augescere et in totum concrescere.* Quod citius quidem posse fieri observatio ostendit Joannis Dolæi (1), qui e vesica cujusdam equitis emissam materiam albam mucilaginosam scribit *subito ab aere externo in sub-flavum calculum riguisse.* Sed vel sine aeris externi attactu putrescere intus remorantem urinam posse, experimenta monstrant præcl. Brendelii (2), qui ex illa putrescente calculorum deducit originem, cum videat (3) et duras crustas et mucosam pultaceamque materiam dare, granis duriusculis distinctam, quæ mox ipsa quoque durescat. Esse autem urinas quæ facilius ac citius ista deponant, minime dubitat (4), ubi et duorum infantum meminit alterius vix duos nati, alterius octo circiter dies, qui calculos tum ante mortem excluserant, tum mortui intus habuere. Qualem autem calculosam materiam in quinquennis pueri cadavere Meadius (5) viderit, et per quos gradus in lapideam duritiem transire animadverterit, cognoscere ex ipso poteris : quemadmodum ex cel. Hallero (6) qualia credat prima esse in renibus calculorum initia. Sive autem in-

(1) Eph. N. C. dec. 3, A. 4, obs. 64.
(2) Progr. de calculi vesicæ et cæt. nata lib. n. 2.
(3) N. 1.
(4) N. 2.
(5) De imp. sol. et lun. c. 2.
(6) Opusc. pathol. obs. 34.

choatus calculus, sive calculi materia e renibus in vesicam descendat, aut in hac gignatur, certe calculus incrementum capit ex eadem materia: nec aliena a vero tradere videntur ii qui firmius inter se aptatum iri materiæ illius particulas, aiunt, quo lentius incrementum fiet; infirmius autem quo celerius: et qui majus illud fore æstate quam hyeme, quippe æstate multo minus diluta materia ab aquea, tunc magna ex parte per cutem prodeunte, urinæ portione: quæ altera mihi videtur causa, cur, si optio detur, calculi excisio ab autumno potius ad ver quam a vere ad autumnum differatur. Sed præter inchoamentum calculi sive in renibus, sive in vesica formatum, accrescit eadem materia, circum res quoque alias, extrinsecus in vesicam immissas. Cujusmodi exempla cum a pluribus et scripta et collecta sint plura; ego iis potissimum describendis quæ ipse aut amici vidimus, nec tamen omnibus, immorabor.

19. Nam illud quod mihi se primum obtulit, jam ante hos tres et quadraginta annos in Ephemeridibus editum est Cæsareæ N. C. Academiæ (1). Quin præter meam illam descriptio altera exstat ejusdem ipsius casus, ab eo qui meam editam nesciret, vulgata sexdecim post annis in adnotatione quadam, operibus adjuncta cel. Vallisne-

(1) Cent. 5, obs. 26.

rii (1), qui mecum chirurgo secanti affuerat. Descriptiones quidem ambæ in rebus præcipuis satis conveniunt inter se : in nonnullis autem si quid discrepant, sic habeto me meam certe scriptis mandasse eodem, ut solitus sum, sectionis die. Et calculus qui adhuc cum acu, cui circum accreverat, apud me servatur, profecto non est *durissimus* : id quod primum ejus magnitudo cum pondere collata significat. Cum enim ex duabus constet partibus quarum singulæ ad ovalem figuram accedunt, majorque intra quam acus mucro, et tertia ferme, ut proclive est judicare, pars latet, longa sit digitos transversos tres, lata duos, alta unum et semis, minor autem quæ urethram similiter atque in alia virgine (2) leges, opplebat, alteri prioris partis calculi extremo sic continuata, ut ad ejusdem latus extrorsum emineat ad angulum rectum, magnitudine æquet medii digiti articulum tertium; utraque tamen simul cum acu infra pondus est nummi unius argentei Philippei. Friabilem autem magna ex parte, externam saltem calculi esse substantiam spongiosamque texturam, inspectio ipsa confirmat. Lamellæ enim quædam tenues nonnullis ex locis per se exciderunt, subjectasque cavernulas patefecerunt; albus autem, ut calculus est, pulvisculus, qualis ex cariosis salignis baculis solet,

---

(1) Tom. 3, p. 3, oss. 12.

(2) Sepulchret. sect. hac 25, obs. 5.

e calculo ultro defluit. Quæ ut non licuit in recenti animadvertere, sic tempore interjecto obvia, nunc volui ad descriptionem illam addere. Est igitur hic calculus iis corticibus instructus, qui si alii duriores lapides simul in vesica fuissent, horum occursu non difficilius potuissent abrumpi, et in fragmenta dissiliendo, qua lotium exibat, cum hoc prodire, quam in sene illo, de quo ex Tulpii observatione in Sepulchreto (1) relatum est. Nec multo durioris naturæ fuisse calculum existimabis, quem in juvene experientissimus vir Heisterus (2) cum antea per catheterem percepisset, mox datis paucis, quæ adscribit, vulgaribusque remediis quorum ope calciformis materia plurima emicta est, intra hebdomadas tres incommoda sustulit omnia a quariennio molesta, quod anno post felicem illam curationem jam tertio, litteris mandavit. Atque utinam ejusmodi essent calculi omnes qui vesicæ innascuntur. Verum ex Sepulchreto ipso vides, quot silicis duritie fuisse dicantur; imo ex Heersio ibidem (3) proferri grandem quemdam *omni silice duriorem*, ex Brasavolo (4) autem decem, in Alberto Savonarola inventos, qui *si in terram projicerentur, veluti trigonalis pila resiliebant*,

(1) Sect. prox. 24, obs. 10.
(2) Dissert. de medico nimis tim. n. 36.
(3) Sect. 23, obs. 7, § 5.
(4) Ibid. obs. 2, § 4.

denique apud Lindenium (1) visum a pluribus unum, quo pauci graviores comperti sunt, nempe unciarum 32, *durissimum, compactum, silicis colore, triangularem, ex quo cum ferro, ut ex silice, eliciebatur ignis.* Quos pariter memorat Panarolus (2) *tam duros, ut pyritem lapidem æmularentur; percussi enim chalybe, flammam evomebant*, consulto prætereo, ne forte quia a muliere dicit excretos, fucum illi factum suspiceris, quando Bartholinus (3) vel in ipsa lithotomia sic impositum fuisse a vaferrimo nebulone ægro nobilissimo, amicisque præsentibus, multos hinc conjecisse scribit, quod e supposititio calculo scintillæ excuterentur, *impossibile autem sit talem in homine lapidem generari*: quamobrem vix se continebat, quin similis duritiei alterum in dubium vocaret, quem, ut humana ex vesica sectum, sibi donatum habebat. Verum illos quos ex Sepulchreto proposui, omnes in cadaverum vesica inventi dicuntur: et ne fraudis causam fuisse dubites, primus certe in sene deprehensus est qui nunquam de calculo vesicæ conquestus fuerat, ut nunquam de renibus senex alter, qui tamen in dextero lapidem habebat, insolitæ magnitudinis et figuræ, *duritie* autem *quemcumque silicem æquantem*, ut vir cl. scribit,

(1) Ibid. obs. 1, § 1, et sect. 24, obs. 10, § 3.
(2) Iatrologism. pent. 2, obs. 34.
(3) Cent. 4, Epist. medic. 100.

qui sectioni interfuit, Christoph. Guil. Bajerus(1). Mihi quidem necdum accidit ut vesicæ calculus ostenderetur cum illis comparandus, nisi feminarum fraude, et medici unius atque alterius qui his faciles aures præbuerant, credulitate. Hic enim primum unum vidi, qui non modo, ut Ferrandi (2) verbis utar, *fluviatilis potius diceretur quam vesicalis;* sed cum revera fluviatilis esset, cruore oblitus incautis pro vesicali obtrudebatur. Deinde a medico alioquin non indocto qui Venetiis ad me scripserat, ab ægra quadam pene quotidie bene multos, nec parvulos excerni, ut fidem non facile credenti faceret, missos plurimos, quos statim ac vidi, miratus esse aliquem potuisse, qui non continuo silicis unde ignis elicitur, magna et rudia fragmenta agnosceret, nihil aliud rescripsi, nisi ut chymicæ destillationi committeret, et quæ prolicerentur, significaret; itaque ab eo nihil amplius litterarum accepi. Nec tamen hæc eo dico, quasi alii alibi id quod ego ubicumque fui, nusquam conspexi, videre non potuissent. Quin alicui nostratum qui ex eo duntaxat quod malleo reniteretur, humanum calculum esse posse negabat, ut cætera quoque attenderet ac diligentius inquireret, auctor fui, quando a viris doctis Steinium citari videmus, qui humanos lapides mallei ictibus resis-

(1) Commerc. litter. an. 1745, hebd. 48, n. 2.
(2) Sepulchr. sect. cit. 23, obs. 2, § 5.

tentes in lithographia proposuit. Certe autem Morando viro experientissimo credendum est scribenti (1), calculos, quos vocat *murales*, eamdem quam marmor, polituram accipere : itaque invictos perstare credidit vel ab eo in quo tot solerter pericula fecit, lithontriptico remedio, quod apud Anglos non ita pridem vulgatum fuerat, cujus ope alios non paucos calculos aut imminutos aut etiam absumptos fuisse ipso quoque in septem catheteris indicio perceptum est, miraturis, si viverent, Francisco Sylvio et Boerhaavio, præstari per alkalicos sales, imo non per alios id præstari posse dici, quod alter (2) a *salis petræ aut nitri acido spiritu*, alter (3) a *nullo fere liquido præter spiritum nitri*, effici docuerat. Utinam vero idem omnibus aut saltem plerisque anglici illius remedii usu præstitum fuisse mirari possent : utinam saltem non nocuisse. At si tot illas postea additas exceptiones perpenderis, in quibus et eæ sunt quas a calculi natura, ab ægri ætate, ab ejusdemque temperamento petendas cl. Hazonius (4) exposuit ; quam sæpe remedium aut inutile aut noxium esse potuerit, non obscure apparebit : et, si historias et dissectiones legeris,

---

(1) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1740.

(2) Prax. med. l. 1, c. 55, n. 50.

(3) Prælect. ad instit. § 791.

(4) Quæst. de his edita, n. 4.

quas Commercium Litterarium (1) proponit, facile intelliges quanta inde pernicies interioribus partibus, et præsertim urinariis, et simul ut nulla calculorum aut calculi (id quod urinarum sedimenta ostendissent) erosio fuerit. Quod cum dico, noli putare istam calculorum sive erosionem sive desquammationem, si quoscumque calculos et quæcumque lithontriptica in universum spectemus, semper esse exoptandam. Potes id, ut alios non verses libros, ex laudato *Commercio* noscere. Est ubi (2) exempla describuntur, sectionesque calculosorum duorum, attendendus prioris calculus *hinc inde late ac profunde erosus;* dato enim quodam lithontriptico liquore, cui verisimiliter id imputandum, exacerbata fuerant omnia, et vesica quidem non erosa, sed circa orificium alte inflammata. Alibi (3) commemoratur a cl. Goetzio casus illustris viri, qui nescio cujus remedii usu *largam* quidem *arenularum et squammularum, corticem calculi contriti referentium, copiam* cum lotio reddens, cruciatus sibi adeo auxit, ut ab hisce confectus sit. Scilicet in mortuo calculus repertus, *cortice suo viscoso et glabro, qui vesicæ lateribus impune adjacuerat, orbatus, duriori, inæquali et aspera sua superficie cervici vesicæ impactus*, lethales illos do-

(1) An. 1740, Hedb. 41, n. 2, et an. 1745, hebd. 3, n. 2.
(2) An. 1733, hebd. 21.
(3) An. 1731, hebd. 23.

lores videtur concivisse, ubi eorum præsertim quæ supra (1) scripta sunt, veniat in mentem. Felicius tamen quam per anglicum illud lithontripticum, ab non uno doctissimo inter Anglos medico improbatum, et nominatim a Meadio(2), cedere hic ipse tradidit aquam *rite calcinatis ostreorum aliarumve concharum testis* medicatam, qua calculorum non durissimorum *frustula, nunc arenularum, nunc exiguorum nucleorum instar simul cum urina ejecta sunt.* De aqua hac auctoris cel. Roberti Whytt dissertationem commendat. Experimenta autem ad ejus naturam indagandam Helmstadii instituta, per quæ alkalino sulphuream esse apparuit, in alia dissertatione leges, quæ præside cl. Krugero (3) ibidem vulgata est. Fuerunt etiam qui cum alkalicis acida miscerent, et in humorem sic effervescentem conjectos calculos aut penitus aut quadantenus solvi deprehenderent, quamobrem ejusmodi ferventem humorem in canum vesicam injecerunt, et quatenus hæc ferre illum posset, explorarunt. Sed ut sana toleraret vesica, num a calculis quoque irritata et exulcerata? Non certe; quando in exulcerata malum augeri a priore anglico illo remedio, quamvis non fervente, et ab urinæ quacum

(1) N. 16.

(2) Monit. med. c. 10 in fin.

(3) Dissert. qua exhibentur experim. cum aqua ostrocoderm. instituta.

ad vesicam descendit, copia diluto, Morandi experimentis (1) compertum est. Sed ad calculos, acubus increscentes, revertamur.

20. Puella agrestis eadem ferme qua prior illa a nobis in Ephemeridibus (2) descripta, ætate, annum enim agens quartum decimum mortua est, cum ante menses sexdecim idem quod prior factitaret, idem merito passa est infortunium. Nam crinalem acum ex orichalco, quamvis ad angulum in medio inflexam cum altius per urethram immisisset, sibi repente e digitis abripi, et totam intra vesicam condi sensit. Pudore prohibita, non tunc modo, sed propemodum ad mortem usque siluit veram dolorum ac molestiarum quas præsertim in mingendo pertulit causam: quæ tot ac tantæ fuerunt, ut tumor demum in hypogastrio et proxima ilium parte obortus, pus per duo quæ sibi ipsum fecerat foramina effunderet, majus et minus, quorum illud erat in ile sinistro, hoc in dexteris, proprie dicti cum Laurentio (3) hypogastrii finibus. Sic affecta in nosocomium Patavinum uno aut altero ante obitum mense excepta est. Facile ibi animadverterunt, simul cum pure per utrumque illud foramen urinam effundi, per sinistrum autem magis, cui

(1) Mém. cit.

(2) Vid. supra ad initium, n. 19.

(3) Hist. anat. hum. corp. l. 6, c. 2.

suberat cavum non modicum quocum foramen quoque dexterum communicabat. Cum in eo cavo specillum duri quidpiam offenderet; quæsitum est ex me, quidnam hoc esse existimarem. In memoriam rediit quid in priore puella specillo obstaret per fistulam demisso in ilium altero patentem, et lotium cum pure effundentem. Cumque audirem, hanc quoque inter mingendum vesicæ doloribus torqueri, et paucam eamque purulentam urinam reddere, quærendum respondi, num forte acum aut rem aliam quampiam in urethram immisisset. Negavit puella donec foramine sinistro per levem communium integumentorum sectionem amplificato, cuspis et magna pars acus intra cavum ab omnibus conspiceretur. Tunc quod occulere amplius non poterat, nimium sero fassa est. Neque enim acus extrahi poterat prohibente adnato calculo quem specillo sive per cavum illud, sive per urethram immisso, ut facile erat percipere, ita non licebat sine magnis doloribus vel leviter propellere. Idemque, si quid per urethram vellent ad demulcendos dolores injicere, ne in vesicam admitteretur, obstabat. Huc macies accesserat summa, in diesque puris augebatur copia et graveolentia, febrisque ipsa facta erat vehemens. Quam alimentorum omnium fastidium, vomitus, flavorum liquaminum ex alvo fluxus, tum virium et pulsuum debilitas consecuta sunt, donec mors tot miseriis et querelis, inter quas nulla unquam

de lumborum dolore ab interrogantibus audita fuerat, optatum finem imposuit.

Cadaver, quod sceletus cute obductus videbatur, sub dio in amplissimoque loco, ob anni tempus fervidissimum, incisum est; quintilis enim mensis erat initium anni 1738. Primum omnium, specillum jussi per foramen dexterum in ulceris cavum trajici, totumque eum sinum patefieri. Erat is inter musculos abdominis et integumenta, neque ullam usquam, nisi cum illo cavo, communicationem habebat. Quod longum latumque digitos tres, a sinistro ile albam lineam versus se extendens, tenui postico pariete, quem reliquiæ musculorum et peritonæum faciebant, a ventris quidem cavea separabatur; sed eodem pariete a dextris patente, cum vesicæ fundo communicabat : illacque magna pars acus in ulceris cavum prominebat. Tunc abdomen sic incisum est, ut sectio ad vesicam non perveniret : quæ etsi parva erat, tamen altius, id est supra ossa pubis cum interna abdominis facie coaluerat, ea duntaxat parte qua in ulceris cavum patebat, ita ut nihil in ventris caveam effundi posset, in qua reapse effusi humoris non erat quidquam. Sed et omenti, in quo vix aliquid hic illic restabat pinguedinis, ora infima ad proximum vesicæ peritonæum arctissime annectebatur. His ita pervisis, et diductis pubis ossibus, vesica tota in conspectum data, ipsaque cum urethra, quæ sana erat, aperta, crassæ quidem illius tunicæ,

sed contractæ adeo repertæ sunt, ut præter calculum vix possent quidquam continere. Calculo hic illic earum intimæ adhærebant, quæ inæquales erant, et pluribus locis exulceratæ, et quemadmodum ulceris cavum fuerat, gangrænosæ. Erat calculus paulo duobus digitis transversis longior, pollice autem aliquanto crassior, forma ovulum referens, cujus vertex superiora spectabat, ut acus quoque mucro cum tota ea parte quæ ad angulum usque de quo dictum est initio pertinebat, calculo ferme parallela, ab eoque pollicis intervallo sejuncta : pars acus reliqua et ipsa extra calculum erat, quantum conjici poterat, propemodum tota, capitulo duntaxat cum portione aliqua proxima in medium calculi sinistrum latus firmissime infixo, id est ejus concretione obducto : quæ illa facie et extremo utroque inæqualior est, opposita ferme lævis et subalba, nisi qua, ut tota sinistra, subflavo colore infuscatur; hæc enim describo, ut nunc video; tunc vero quibusdam locis erat cruenta, cætera fusci obsoletique coloris. Tunc quoque his medicis ponderibus calculus, ut cum acu est examinatus, paucis granis levior repertus fuerat drachmis septem; nunc paucis granis superat drachmas quinque et scrupulos duos. Cæteræ ventris pleræque partes ab naturæ modo sic aberant. Intestina sublivida erant quædam, et flavo illo qui novissime dejiciebatur, humore turgidula : jecur albidum : splen lividior, et paulo major quam

æquum esset. Ureteres autem ipsique renes pessime habebant. Illi enim dilatati, pure erant pleni, quale in cavo etiam ulceris multum fuerat, liquido et ex subflavo albicante, id est pure cum urina commisto. Renes autem æquo majores, dexter præsertim, qui et durior et cellulis intus excavatus parvis, sed pluribus, eodemque pure, ut pelvis quoque, adeo distentis, ut in sectione altius prosiluerit. Renis sinistri tunicæ adiposa et propria inter se junctæ, crassæ et duræ ejusdemmodi pus coercebant, quo renis, quibusdam locis erosa superficies, non secus ac passim interiora scatebat. Odor autem teterrimus qui ex renibus et vesica afflabatur, thoracem porro incidere, cujus vitii indicium extitisset nullum, prohibuit.

21. Quæ, sectione sic absoluta, continuo, ut solitus sum, pluribus qui aderant nobilibus viris, aliisque rei medicæ ac chirurgicæ tum magistris tum studiosis audientibus, locutus sim, ex his quæ fusius hic tibi subjiciam, facile intelliges. Quæ causa hanc et tot alias puellas incitaverit, ut sibi acuum capitula in urethram intruderent, non tam in lacunis salacis humoris quærenda est, quippe et alibi et extra illam hiantibus, nisi ad idem genus pertinere forte credas eos quoque canaliculos quos intra mulierum urethram descripsi (1), quam in exquisito membranæ sensu

(1) Advers. I, n. 10, et IV animad. 24.

qua illa intus convestitur. Nam nisi hanc altius perfricarent, accidere non posset, ut repentina ac valida imæ vesicæ contractione acus ex earum digitis abrepta, intra vesicam tota, præsertim cum longiuscula est, conderetur. Ab illa enim ejusve sphinctere cum Molinetto (1) infortunium hoc repeto, non a vi quadam, ut aiunt, uteri, quæ, ut exsugeret, in vesicam tamen exsucta non traheret. In quam postquam acus attractæ sunt, paulo post nonnullis quidem per se excidunt, ut puellis duabus de quibus apud Vallisnerium (2), alteri dormienti, alteri autem mingenti, credo quibus ex parte solummodo vesicam subiissent, ut etiam in tertia fortasse fuit, nempe intorta acu facilius in urethra parte altera remanente, altera intra vesicam ad mensem retenta. Cui parti nihil tamen accreverat calculosæ materiæ: quod neque accidisse refertur acui a quarta (3) intrusæ, et post dies quindecim inter mingendum ejectæ, quam pariter infima et acuta parte intra urinæ iter substitisse, illud forsitan indicio est quod de punctionis sensu circa vesicæ collum tantummodo querebatur. Sed etsi hæc ex iis quæ attingentur postea (4) de acuum mucrone urethræ infixo, magis illustrabuntur; non tamen

(1) Dissert. anat. pathol. l. 6, c. 8.

(2) In adnot. ad obs. supra ad n. 19 cit.

(3) Ibid.

(4) N. 25 et seq.

inficias ivero, posse interdum acus quas vesica totas receperit, ita se convertere, ut pariter per meatum exeant urinarium. Cur vero duabus illis quas novissime dicebamus, intra quindecim dies, imo intra mensem nihil adhæserit calculosæ materiæ, quam multo breviori spatio aliis adhæsisse novimus, haud una potest esse causa. Nam neque omnibus urina æque est fœta particulis ad subsistendum gignendumque calculum idoneis, et aliæ diutius lotium retinent, aliæ secus, et alia aliarum acuum materia est aut superficies. Sic argenteam acum ob id ipsum quod argentea esset, Vallisnerius (1) conjicit sine ulla calculi addita concretione e vesica fuisse eductam : quæ tamen conjectura credibilior fiet, si aliis exemplis confirmabitur. Sic ad asperiorem superficiem facilius videtur concretio adhæsura, quam ad politissimam : et hinc forsitan ratio petenda est, cur plerumque unam acuum partem calculus obducat, reliquam nudam omnino relinquat, itaque de duabus quarum cadavera inspexi, puellis in priore vesicam acus capitulum, in hac altera acumen perforaverit, quod in illa partem infimam fortasse asperiorem, in hac ob eamdem causam oppositum extremum concretio facilius obtexerit. Ex iis autem feminis quæ intrusam acum, adnatumque huic calculum non modicum

(1) Obs. cit..

vesica gessere, nulla, quantum legisse memini, diutius gessit sic quidem ut acu extracta, ipsa servaretur, quam Veneta illa cujus extat casus a Molinetto, qui anno 1649 curaverat, editus (1), adjecta acus calculique icone, quem in theatro hoc anatomico solebat ostendere, ubi a se visum testatur Moinichenius epistola ad Thomam Bartholinum (2); neque enim hic Bartholinus, ut aliquis eruditissimus alioquin auctor per incuriam scripsit, *testis* esse potuit calculi postea extracti quam ipse Patavio, atque adeo ex Italia discesserat (3). Idemque is calculus est qui ab eodem Moinichenio proponitur in observationibus (4): quod ideo attigi, quia in extrema adnotatione ad observationem Vallisnerii, quarum utramque sæpe indicavi, non videtur pro eodem agnosci quem Vallisnerius scripserat, in hoc theatro ostendi solitum, nunc in Musæo suo asservari; nam quod ex Patavina, non ex Veneta exemptum dixerit, id erroris, ut puto, causa fuit, sed facile vitandi, si lectus fuisset Molinettus, in cujus libro descriptum fuisse videtur ignorari, a Lanzono etiam dico, minus alioqui in scholio ad illam Moinichenii observationem miraturo, *longo tempore acum osseam in vesica latuisse sine ulla ve-*

(1) C. supra cit.
(2) 87 in hujus epist. cent. 2.
(3) Vid. cent. 1, epist. 73 et seq.
(4) Med. chir. 22.

sicæ ipsius læsione, nec ullo quidem puellæ incommodo. Quæ ne Moinichenii quidem verba dicere sinebant, multo autem minus Molinetti, non modo quæ in extractione, sed et quæ antea et postea puella tulerit, memorantis. Quod si hujus longe minus quam earum de quibus a nobis scriptum est, vesica ab acu læsa fuit, fortasse id accidit quod acus mucro diutius quam in vesica in urethra hæsit, extra quam demum urgente desuper calculi pondere detrusus est, ut Molinettus invenit.

22. Eas calamitates mortemque adeo ipsam antevertet is qui in tempore admonitus, acum priusquam calculus accrescat, ea dexteritate educat, ut minime quoad ejus fieri possit, lædatur vesica. Quod cum ab aliis de quibus apud Vallisnerium (1), tum præsertim ab amicis meis duobus feliciter præstitum est, quos alias tibi laudavi, Mariano et Vulpio. Ille, ut litteris scripsit ad me datis pridie idus decembris anni 1720, ex agresti puella, jam sanguinem mingente, acum exemit, cum industrie ex transverso positu in rectum traduxisset. Erat autem crinalis acus ex osse. At quam a Vulpio ex puella quadam urbana extractam vidi, erat ex orichalco. Extraxerat autem paucis ante hebdomadis quam eas a Mariano acciperem litteras, nullo alio instrumento adhi-

(1) Obs. et adnot. supra ad n. 21 cit.

bito quam ferreo filo lævigatissimo, cujus alterum extremum sic in exigui unci, et pene annuli modum incurvaverat, ut neque lædere vesicam et capere acum posset, captæ autem elabi capitulum non sineret. Quod si res multo serius, adnatoque jam calculo innotescat, neque is ejusmodi sit, ut facile adeo per urethram possit eximi, oportebit antequam femina cruciatibus difficilioris extractionis subjiciatur, solerter inquirere num forte non vesica modo, id quod suspicari omnibus proclive est, sed ureteres quoque et ipsi præsertim renes, quæ suspicio ex nostris oritur dissectionibus, tantum jam mali contraxerint, ut vel acu et calculo detractis, mulieri nihilominus moriendum sit. Conjectura autem renum male affectorum ducetur non tam a lumborum doloribus (quos abesse posse vidimus (1), aut sicuti in proposita puella (2) fortasse accidebat, a multo sævioribus vesicæ cruciatibus secundum Hippocratis aphorismum (3) obscurari) quam ab lotii, quæ longa interdum nec semel præcesserit, in vesica suppressione aut crebriore ad acerrimos dolores vitandos retentione aut exigua nimis excretione, in qua æstimanda cavendum est, nequando assiduo urinæ stillicidio decipiamur, memores, cum hoc retentionem posse conjungi

(1) Supra, n. 2 et seq., et n. 13 et seq.
(2) N. 20.
(3) 46 sect. 2.

tantæ illius copiæ, quantum ubi de claudicatione verba fient (1), a me ostendetur : quanquam et aliis id epistolis (2) jam satis ostensum est; quin Sepulchretum (3) historiam offeret, in qua vesicæ collum laxum adeo ex resolutione inventum legas, ut *digitum facile immitteres*; itaque *urina, ægroto non sentiente, ante obitum prodibat; vesica tamen*, eaque *duplo quasi major*, erat *nihilo secius tota repleta*. Retenta autem urina quantum ureteres amplificasset, ex iis epistolis cognovisti, et quantum etiam renum caveam dilatasset, ipsamque in uno saltem, substantiam læsisset.

23. Quod si hæc a retenta lotii parte, quanto magis a longa, et repetita totius intra vesicam suppressione, aut a crebra et lotii et puris ipsius retentione? A suppressione certe habes in Sepulchreto exempla plura, inter quæ Rumleri (4), et Ballonii (5), quorum hic magnam vidit ureterum amplitudinem; ille eosdem urina plenos, renes autem tantæ in puero magnitudinis, quantæ vix esse possent in adulto : quamobrem Cl. Fantonus (6) jure censuit, cum per catheterem plus

(1) Epist. 56, n. 12.
(2) Epist. 4, n. 19, et Epist. 39, n. 33.
(3) Sect. hujus 3, l. 27, obs. 2, § 5.
(4) Sect. 24, obs. 12, § 6.
(5) Ibid. § 7.
(6) Dissert. anat. renov. 7.

urinæ tunc educitur, quam vesica continere videatur, *partim a distentis quoque ureteribus*, *partim ab ipsis nonnunquam ampliatis renibus profluere posse.* Nimirum cum plus vesica jam capere non potest, quidquid lotii jugiter in renibus secernitur, ureteres primum, tum renes quoque ipsos distendit. Non id fugit Aretæum (1), *Ubi urina* in vesica *supprimitur*, *superiores quoque partes*, inquit, *renes videlicet*, *replentur: urinæ ductus (græci ureteres appellant) distenduntur.* Quæ cum etiam accidant, ubi nullus in vesica est, aut antea fuisse dicitur calculus, ut in propositis exemplis, itemque in eo quod a Commercii Litterarii (2) auctoribus recensetur, aut in Cæsareæ Academiæ Actis (3), aut in Helveticis (4) legi potest; impedito enim urinæ effluxu e vesica ab hujus abscessu, vel a viæ per prostatam coarctatione, aut influxu in vesicam ab summa hujus capacitatis imminutione, *magnitudo renum et amplitudo ureterum*, vel horum saltem dilatatio, ut *minimi digiti diametrum superarent*, vel *digiti majoris* æquarent, in oculos incurrerunt; cum igitur hæc etiam sine calculis accidant; non fuerant sane a calculorum duntaxat in ureteribus mora quæ descensuræ ob-

(1) De caus. et sign. acut. morb. l. 2, c. 10.

(2) An. 1738, hebd. 32, n. 1.

(3) Tom. 1, obs. 164.

(4) Tom. 1.

stet urinæ, a viro alioquin experientissimo repetenda, neque ex eo quod cuidam unus in vesica esset calculus, ureteres autem ambo dilatati, arguendum fuerat calculum illum necessario ex duobus, quorum singuli in singulis substitissent ureteribus, coaluisse. Cum vero ea, quæ diximus, fiant, vel ubi vesica potest ad ingentem capacitatem extendi; profecto intelligis, quanto accidere facilius debeant, si aut ipsa, ut in uno ex indicatis exemplis, in se contracta, aut alieno intus corpore aliquo occupata, minus, et interdum vix aliquid spatii urinæ relinquat, sive ischuriam inde, sive stranguriam duntaxat patiatur. Sic post ischuriam, Sylvii observationem habes in Sepulchreto (1) ureterum *pollicem non raro admittentium, atque urinam usque ad renes ipsos in se continentium*, ut scribit, non 2, sed 1. Prax. med. libro, cap. 56, tum illam quæ communicata cum Riolano describitur (2), renum *dimidio majorum solito, sero refertorum et turgentium*, atque *ureterum amplissimorum, et ita* sero *distentorum, ut minorem digitum facile possent admittere.* Post stranguriam autem Cattierum ibidem (3) leges invenisse *renes urina distentos et turgidos, quibus dissectis copiosa effluxit, ureteres admodum latos* : quos etiam post dysuriam

(1) Sect. 24 cit. obs. 6, § 8.
(2) Ibid. obs. 16.
(3) Sect. hac 25, obs. 8, § 7.

ab ejusdemmodi causa laudatus Fantonus (1) *amplissimos* deprehendit; quo acerbior autem, ut illa, dysuria est, eo graviorem solet stranguriam habere conjunctam. Cum igitur in puellis duabus quarum a nobis sunt inspecta cadavera, acerbissima fuisset dysuria, vesica autem valde contracta, et calculo pene tota occupata; mirandum non est quod lotium priusquam via per acum facta, ab illa egredi aliquanto liberius posset, ea copia in ureteribus, renibusque subsisteret, ut illos dilatare, hos autem etiam vitiare adeo valuerit, præsertim cum pure commistum, quod ex vesicæ tunicis exulceratis manabat. Eustachius (2) namque, ut rebus secundum naturam se habentibus, *nihil ex vesica per urinarios meatus egredi posse* confirmabat; tamen *in magna, et longa suppressione urinæ, contrarium accidere in pluribus ægrotis quandoque* se aiebat *observavisse*. Scilicet valde amplificatis simul cum ureteribus ipsorum quoque in vesica orificiis, nulla jam illorum pars superest quæ inter vesicæ tunicas oblique trajiciatur: itaque non modo tunc potest illac urinæ portio redire; sed et cedere incipiente, aut soluta jam suppressione, se contrahens ad mingendum vesica tanto plus urinæ per amplificata illa orificia sursum compellit, quanto minus potest deorsum, obs-

(1) De observ. med. et anat. epist. 8, n. 15.

(2) Tract. de renib. c. ultimo.

tante subinde calculo per urethræ orificium expellere. Quod si forte paulo ante calculus minus obstitit, majorique ideo urinæ copia per urethram ejecta, non multa jam restat in dilatatis ureteribus; intelligis certe, si mox iterum se calculus ad urethram opponat, urinam, cum eaque pus, si forte insit, per ureteres ad renes usque, cubante præsertim, dum mingere conatur, ægroto, non difficile compulsum iri.

24. Hæc autem, ut vides, maribus æque ac feminis communia sunt, possuntque ab iis quoque lapidibus tandem expectari, qui non circum acum in vesica concrescant, ut præter eam quam supra (1) descripsimus, adolescentuli historiam, tot aliæ ostendunt, quarum aliquot, ut Sepulchreto possis adjicere, hic placet commemorare. Henricus Henrici in dissertatione de abscessu mesenterii (2) de quinquenni puella meminit, cujus ureter ex restagnante, ob calculum vesicæ, urina, *intestinum mentiebatur;* ren autem alterius magnitudinem triplo superabat. Exstat in Actis eruditorum Lipsiensibus (3) Groeneveltii observatio in puello calculoso, cujus ureteres intestinum quoddam tenue capacitate referebant. Eosdem in sene a vesicæ calculo sæpius stranguria con-

(1) N. 15.

(2) § 5.

(3) An. 1685, m. mart.

flictato Mauchartus (1) vidit ab urina, quam continebant lacti ebutyrato similem, *inflatos instar intestini ilei* cum renibus maximis, et inæqualibus, quorum pelves ad ovi magnitudinem erant distenti. In nauta Laubius (2) ab eodem morbo, cum symptomate eodem conjuncto, non modo cum pelvibus ureteres valde dilatatos, sed et cum renibus, altero magno et ulceroso, altero contra atrophia laborante. Post easdem affectiones Lospichlerus (3) in mercatore ureteres invenit stagnante lotio adeo distentos, ut *pollicis majoris introitum* facile admitterent: Brunnerus (4) autem in viro principe fuisse refert; minus turgidos, sed renum dorso inciso, *urinam pleno flumine prosiliisse.*

Dices fortasse, quæ labes in renibus et ureteribus eorum spectantur qui laborant vesicæ calculo, huic non quando jam in vesica est, sed quando in renibus, aut ureteribus hærebat, esse imputandas; sicque Butzmannum (5) censuisse, cum in puero, affectionibus de quibus loquimur, diu cruciato, renis loco sacculum deprehendit puris plenum. Sic Rudolpho Jac. Came-

(1) Eph. N. C. cent. 8, obs. 15.

(2) Ibid. obs. 22.

(3) Cent. 1, obs. 58.

(4) Cent. 9. obs. 2.

(5) Dec. 3, A. 7 et 8, obs. 27.

rario (1) in puello pariter affecto, purulenti renis, et dilatati erosique ureteris causam visam esse indidem repetendam. Quin duas Coschwitzii (2), et unam Schulzii (3) exstare observationes, in quarum nulla de vesicæ calculo; sed in omnibus de calculosis doloribus mentio fit: in duabus autem primis purulentos renes, mirum in modum dilatatos fuisse ureteres, in tertia non solum dilatatos, verum etiam *in crebros orbes* tenuium instar intestinorum *tortos* ferme ut in stabulario (4) descripti sunt; tanta vis lotii fuerat in ureteribus secundum longitudinem quoque amplificandis. Quod tamen non ex vesica sursum regurgitasse eorum monstrabant orificia, quippe ambo in hac tertia observatione, alterum autem in prima inhærentibus angulosis lapillis, aut frustulis quasi testaceis, spasmodicam suis aculeis constrictionem inducentibus, occlusa. Ego vero ista alia quoque ratione renes aliquando, et si vis, sæpius, vitiari, et ureteres distendi, negavi nunquam. Imo hoc aio, si ista præcesserit, tum deinde calculis in vesicam illapsis, eamque obstruentibus, aut compungentibus secunda ratio successerit; tanto magis a regurgitante purulenta urina labem renum, et ureterum

(1) Specim. experim. circa generat. s. 2, c. 3, hist. 3.
(2) Dissert. de valvul. in ureterib. § 5 et 7.
(3) Dissert. de vas. umbilical. § 6.
(4) Epist. 4, n. 19.

auctum iri, quanto magis antea prima ista ratio labefactaverit. Præclare igitur vides quæ prudentem lithotomum morari debeant, ad calculi extractionem post longa et gravia ægrotantis mala accersitum: aut si forte hujus impatientia exsecare interdum cogatur, quid saltem prædicere oporteat vel post felicem exsectionem posse mali, et periculi superesse. *Si a calculis*, inquit Aretæus (1), renum *ulcera facta sint*, *insanabiles inde morbi nascuntur*, *cita colliquatio*, *morsque adveniunt*, præeunte Hippocrate (2), qui de suppuratis renibus vel in universum pronunciavit, *hunc morbum gravem esse*, *et multos ex ipso ad tabem renalem devenisse*: et si ætas accedat gravior, non modo (3) *renum*, *et vesicæ vitia difficulter sanari*; verum etiam (4) *renum affectiones se non vidisse sanatas supra quinquagesimum annum.* Haud equidem ignoro, quantum, ut in plerisque aliis rebus, ita in his quoque fortuna valeat, qui hic anno 1708 non una, nec levi de causa desperatam ab Alghisio patricii Veneti, annos amplius sexaginta nati, curationem, mox susceptam, et felicissime absolutam ab Eremita illo Jacobo Beaulieu fuisse meminerim, quemadmodum sciscitanti claro viro Mo-

(1) De sign. et caus. diuturn. morb. l. 1, c. 3, in fin.
(2) De intern. affect. n. 16.
(3) Sect. 6, aph. 6.
(4) De morb. popular. l. 6, sect. 7.

rando fuse olim per litteras significavi, et multo inter initia pleniorem metu, neque infelicis tamen exitus, curationem alteram in Sepulchreto (1) legerim : in quo (2) etiam feminæ principis historia exstat, quæ gravissimis renum doloribus cum sanguinis, et puris mictu antea cruciata, deinde ab his libera, morbo denique alio confecta; in rene ostendit parvum calculum, *circa quem cicatrix pulchra, sana et munda dimidii digiti longitudine* inducta erat. Quin perlege quam paulo ante laudavimus, Brunneri in viro principe observationem. Non modo eamdem *palliativam* medendi rationem qua supra (3) diximus Valsalvam uti consuevisse, tantum ei viro profuisse intelliges, ut Brunnerus non immerito id scripserit, quod utinam in periculosis casibus lithotomi meminissent, *ergo lithotomia in calculo vesicæ non semper absolute erit necessaria*; verum insuper *quod fidem pene superat*, ulcerum quæ calculus, et contraria medendi ratio antea fecerant, *cicatrices invenisse prosectorem in vesica* viri ejusdem, quamvis sexagenario majoris. Sed nimirum longe aliud est quæ rarius contingunt, aliud quæ sæpius, spectare : atque, ut ad puellas regrediar nostras, aliud in tempore, aliud nimium progresso jam morbo accersi:

---

(1) Sect. super 23, obs. 4, § 13.
(2) Sect. 22, obs. 26, § 8.
(3) N. 16.

quod ex observatione apparebit, iisdem quas supra (1) memoravi, litteris ad me scripta a medico experientissimo Laurentio Mariano.

25. Adolescentulæ rusticæ ossea crinalis acus eodem, quo prioribus, modo, in vesicam attracta etsi dolores molestiasque creabat multas; non antea tamen facti confessionem expressit, quam calculo acui adnato, intolerabili cruciatu affecta est. Tunc denique cum inspiceretur, acus mucro, urethra prope infimam vaginæ sedem pertusa, intra hujus cavum prominens repertus est. Visum Mariano, si nonnihil secundum longitudinem urethra incideretur, acumen illud in urethram posse retrahi, sicque acu et calculo in directum statutis, tentari, an hunc, fragilem fortasse, desquamando sensim, et dextere, ad eam redigere tenuitatem liceret, ut cum acu eximeretur. Repugnantia aliorum factum est, ut nulla re tentata, suæ sorti misera puella relinqueretur. Ut tempus, sic calculus quoque, et cruciatus augebantur, obturatoque jam propemodum toto vesicæ orificio, vix paucæ eæque graveolentes, urinæ exibant. Sic febribus quoque accedentibus, tandem vitæ infelicis factus est finis. Ventre aperto, pus in hujus pelvi conspectum est, creditumque a renibus, qui suppurati erant, effusum. Vesicæ sphacelo correptæ inerat calculus

(1) N. 22.

pyri forma; nam quo magis a capitulo, et superiore acus parte descendebat, eo magis se extenuabat. Cum e vesica, ad quam aliqua adhærebat ex parte, attolleretur, squamulas ad eum locum agglutinatas reliquit. Et tamen, cum acu lanci impositus, tunc pondere denarios æquavit duodeviginti; cum autem postea hæc ad me scriberentur, non nisi quatuordecim.

26. Qui puellæ alteri, ut dictum est supra (1), acum, priusquam lapis accresceret, feliciter extraxerat, huic quoque inchoato, auctoque jam calculo, eximi posse non desperabat, si acus mucrone in urethram reducto, et forcipe firmato, calculum extenuare, si qua posset, conaretur anteaquam educeret, Benivenium (2), qui in virginis urethra comminuit, prius quadantenus, tum si res non ex voto procederet, Molinettum (3) qui per vim extrahendum curaverat, imitaturus. Et fortasse aliquid profici etiamtum poterat. Postea vero quam calculus usque adeo, et cum ipso mala omnia creverant; quis est qui sperare quidquam posset? Quod si calculus tanto fuisset tenuior, via autem per quam urethræ cavum cum vaginæ cavo communicabat, tanto amplior, quanto utrumque in ejusdemmodi casu fuerit necesse est, quem ex Italia mis-

(1) N. eod. 22.
(2) De additis morbor. causis, c. 80.
(3) C. cit. supra ad n. 21.

sum, in Regiæ scientiarum Academiæ Parisiensis historia (1) legimus; fortasse et ipse per se pariter intra vaginam excidisset. Crediderim vero in eo quoque casu transitum ex summa urethra magis quam ex vesica in vaginam fuisse, quando successisse legimus, non urinæ per vaginam effluxum, sed urinæ tantum incontinentiam. Sive enim acus e digitis non tota in pluribus intra vesicam abripitur, ut supra (2) conjiciebam, sive mavis, postea quam tota abrepta est, contrahente se vesica, in urethram retruditur, quorum illud veri similius censeo, cum acumen quod digitis tenebatur, non capitulum, in Molinetti, et Mariani certe exemplis, et in totidem quæ continuo proferam, ab urethræ parte fuisse sciam; nihil fieri facilius potest, quam ut capitulo a posteriore vesicæ parte, quippe quam annexa vagina tunc libidine turgens antrorsum impellit, antrorsum pariter compulso, obliquatæ acus mucro retrorsum agatur, sicque in urethræ posteriorem parietem, præsertim si acutior sit, se defigat, eumque crebris adactus vesicæ contractionibus, denique pertundat. Quod sicuti factum est in agresti adolescentula, quæ hæc me scribente, ab nostratibus chirurgis opem petebat, ita futurum fuerat in virguncula annos quatuordecim nata, de qua a chirurgo, in re

(1) An. 1735, obs. anat. 10.
(2) N. 21.

anatomica a me erudito, non multo post tempore narratum est, quam illa altera obierat, cujus tibi sectionem descripsi (1). Cum sedens, idem quod illa factitaret, acus autem capitulum tantæ propemodum crassitudinis quanta urethra est, in hanc altius intrusisset, repentino matris interventu perculsa, simul dimisit, simul altissime absorptam sensit. Dies vix quatuor molestias doloresque tacita pertulit, quinto rem matri, hæc ei quem dixi, chirurgo aperuit. Qui ex punctionis de qua ægra maxime querebatur, sede conjiciens acus infimam partem circa urethræ medium infixam hærere, veritus, ne instrumento aliquo in hanc immisso, acus in vesicam penitus compelleretur, annuentibus, imo rogantibus et puella et matre, uno, mox et altero digito vaginæ indito, acum non majori industria quam felicitate ita decussit, ut cuspis ad urethræ orificium se ostenderet, volsellaque prehendi posset. Sic duabus, haud amplius, sanguinis guttulis excidentibus, nulloque superstite incommodo, acus, quam ad me attulit, exempta est. Erat illa, aut certe videbatur stannea, crinalis, quatuor digitos transversos longa, cuspide peracuta : jamque hic illic quidpiam adhærere cœpisse tartareæ materiæ, mox temere detersæ, chirurgus animadverterat.

---

(1) N. 20.

27. Nolim ægre feras tot additis a me exemplis illud confirmatum videri quod ab nonnullis scriptum est, feminas quibus hæc accidunt, *plerasque esse Italas*. Utinam nostrates omnes scirent, quot ex ipsis hac ratione per gravissimos cruciatus ante diem absumptæ sint. Verum agrestes plebeiæve puellæ, ab ætate quoque ipsa rudes, hæc qui scire possint? Nec tamen reticenda a nobis exempla sunt, ut ab horum frequentia admoniti possint medici si qua forte illarum de urinæ difficultate queri incipiat, diligentius omnia inquirere, et cauta dexteritate verum exprimere, dum licet adhuc auxilium ferre. Cæterum neque omnibus Italiæ partibus, nec certe quibusdam ex iis ubi ipse nec brevi tempore fui, communia hæc sunt, neque externæ omnes regiones ejusdemmodi carent exemplis, quæ minime necesse est hic a me odiosa sedulitate commemorari: alia, si quæris, ex Vallisnerii(1), alia ex Platneri(2), alia denique ex aliorum lectione intelliges. Nec dubito quin plura exstarent, si tot ubique cadavera quot in Italia secarentur, aut nisi feminarum plerasque pudor cogeret veram morbi causam dissimulare. Aliæ enim, quod vel inter nostrates rustica puella factura erat, (3), et aliquæ, ut est

(1) Obs. supra ad n. 19 cit.

(2) Disp. de calc. ad vesic. adhær. § 10, not. r et p.

(3) N. 20.

apud Alghisium (1) et Vallisnerium (2) fecerunt, pertinacissimo silentio rem totam occulunt; itaque facillime accidit ut simul cum ipsis acus humetur, de qua nemo suspicatur. Aliæ autem deglutitam comminiscuntur, ut tametsi in vivis aut mortuis medici deprehendant his, fucus fiat. Et fuit quidem olim cum fucus etiam in Italia fieret, ut a Veneta illa virgine cujus magnum ad crinalem prælongam acum adnatum calculum sub finem sæculi XV memoravit Alexander Benedictus (3) : qui tametsi eos rejecit (4) qui per venas a stomacho ad jecur indeque ad cor, ab hoc autem ad renes vesicamque transiisse acum arbitrabantur, ipse tamen *acie sua paulatim multoque tempore intestina penetravisse viamque sibi fecisse* censuit, *ad vesicam*, ut in eo probandus quod sententiam damnavit, quam aliis miror vel longo post tempore placuisse, ita in altera proponenda, quæ multo plures habuit asseclas, non facile imitandus. Neque enim hic de tenui aliqua acu agitur, sed de crassis, altero persæpe extremo bene capitatis, altero interdum non ita acutis; semper autem (in istis dico quæ deglutitas ab se aiunt, pudibundis virginibus) quasi de industria vesicam petentibus neque iis præviis et

(1) Lithotom. c. 3.
(2) Adnot. ad cit. obs.
(3) Hist. corp. hum. l. 2, c. 9.
(4) L. 5, c. 13.

comitantibus doloribus ac symptomatibus quæ res et ejusmodi via posceret. Itaque rarior nunc saltem, hæc apud doctiores Italos credulitas est, cujus in regionibus quibusdam aliis retentæ vel in nonnullis egregiis libris indicia video non obscura. Relinquebatur, ut non modo acus, sed acuum quoque thecam, quam aciarium vocant, eadem traductam via comminiscerentur, quando eam ex vesica Etruscæ puellæ præstans vir Benevolus (1) se scribit exemisse. Hic iterum forsan moleste feres, Italæ puellæ noxam pene incredibilem attingi. Verum fac legas quæ ad Platneri institutionum chirurgiæ, § 1359 (2), sunt adnotata, num prima illa fuerit quæ id molita sit, intelliges. Attamen si via illa Alexandri Benedicti usi essent ad acus alicujus transitum explicandum non in muliebrem vesicam, in quam extrinsecus perbrevis et expeditus aditus patet, sed in virilem, in quam multo longior et flexuosus, libentius, ut alibi (3) scripsi, in quibusdam præsertim casibus, crederem. Quod utinam in eo possem quem tibi protinus perscribam: minus questus essem, et adhuc quererer quanto res certior est, tanto esse ad intelligendum difficiliorem.

28. Rusticus annorum quadraginta, a longo

---

(1) Obs. 42.
(2) Note *b*.
(3) Adver. 3, animad. 36.

jam tempore gravi urinæ difficultate laborabat: neque ob hanc tamen, sed ob scroti exulcerationem et febrem, in nosocomium hoc venit uno antequam moreretur, mense. Ad febrem primum fusa alvus, deinde adstricta, et macies in dies major accessit, qua ad summum perducta, et facie cachectica facta, urgentibus antiquis ad vesicam cruciatibus confectus est. Morti jam proximus, cupere id quod pauci ejus sortis homines solent, visus est, ut diuturnæ molestissimæque dysuriæ causa per anatomen quæreretur. Itaque chirurgum appellat, eique aperit, se sibi ante biennium acum crinalem ex orichalco in urethram immisisse, quæ num deinde excidisset an restitisset, juxta ignoravisse et adhuc ignorare. Qua autem ratione, et cur immisisset, reticuit, nec chirurgus ab homine jam moriente, et cum pudore quasi quodam ea narrante, quæsivit. Hæc cum mihi retulisset tunc forte alia tum secundum, tum præter naturam, in nosocomio ostendenti, continuo afferri cadaver jussi, hanc etiam, quam brevem credebam, ad cæteras statim additurus perquisitiones. Et quoniam acum ad urethræ flexum hæsisse, aut si forte postea excidisset, magnam ibi labem reliquisse existimabam; primum omnium urethram illuc usque censui secundum longitudinem esse aperiendam. Scroto igitur, quod ab lotii, ut opinor, stillicidio exulceratum adhuc erat, inciso, cum testes æquo majores, planeque tumidi viderentur; fa-

cile apparuit id esse a tunicis crassioribus albisque factis, non a distenta illorum substantia. Quæ etsi vaginalis tunica ad albugineam passim adhærebat, sic satis sana fuit, ea parte excepta quacum inferior connectitur epididymidis globus; hæc enim purulenta erant et nigricantia. Tunc urethra ab externo ejus orificio per totam penis inferiorem faciem et perinæum adaperta, intimam ejus tunicam neque exulceratam, neque cicatricosam, neque rubentem; imo albicantem et levem ubique, crassiusculam tamen factam inveni. Sic ubi intellexissem, ad ulteriora esse nobis transeundum, reliquas omnes partes quæ ad urinam attinent, extrahi continuo jussi. Erat vesica sine urina, et in se contracta, abnormi autem figura. Nam ad summum dexterum latus excrescebat in quadratum quemdam saccum mediocrem, jam nigrescentem. Hic quid esset et quid contineret, apparuit omnibus, incisa ab anteriore facie primum suprema, quæ inspicienda restabat, urethræ parte, tum ipsa vesica. Et in illa quidem urethræ parte usque ad seminalem totam carunculam, quæ strigosa erat, suo tamen sinu secundum naturam prædita, nihilo plus vitii deprehendimus quam in dissecta antea reliqua urethra. Sed continuo supra carunculam, non prostatæ modo, sed et vesicæ interior facies universa occurrit exulcerata, et subalba quadam quasi eschara obducta. Tunicæ autem vesicæ, quod secando fuerat animadversum,

crassæ factæ erant et in parte lividæ ac nigricantes, in parte albæ, et quasi skirrhosæ. Neque aliter is saccus se habebat, de quo modo dictum est, quippe non solum orificio æque ac ipse, amplo cum vesica communicans, sed ex hujus omnibus productis tunicis factus. Erat intra ipsum calculus, nucis juglandis mediocris, vel potius parvæ magnitudine et quadantenus etiam forma, humore albumen referente non multo oblitus: ex cujus latere, extremo alteri propiore, acus illa exibat, prominebatque ad digitos transversos duos, parte sui reliqua, quæ ad capitulum spectabat, intra calculum alte, firmissime certe condita, ut digitum transversum alterum æquare, et fortasse etiam superare posse videretur. Sed pars illa altera quæ ad cuspidem, eamque acutissimam pertinebat, rectissima, quippe ut in acu quæ ex firmioribus est neque ex tenuioribus, tantum extra sacci orificium deorsum ex obliquo se demittebat, ut in imum contractæ vesicæ sinistrum latus acumen infigeret, unde nullo negotio extractum est. Quo tunc esset pondere calculus non quæsivi: cum autem quærerem septimo postquam repertus est anno, simul cum acu drachmas duas totidemque scrupulos superabat granis decem, sive mavis, ut hic se habent medica pondera, semiscrupulo. Subflavum autem ubi asservavi, deposuit pulverem; est enim superficie non lævi, eaque maxima ex parte ad illum colorem vergente. Cæterum in vesica urete-

rum orificia multo quam solent, erant majora: ureteres autem latiores, et pure adeo distenti, ut alicubi crassitudinem æquarent pollicis. Et renes quoque fuerunt æquo ampliores et turgidi: pallidi exterius: intus autem semiputres, et pure cinereo scatentes. Reliqua in cadavere examinare nec opus credidi, nec per tempus licuit.

29. Raram hanc, et, si attente omnia perpendas, singularem fortasse observationem, inspectante frequentissima studiosorum juvenum, doctorumque corona habui IV kal. decembres anni 1742, cujus summam quintili mense insequentis anni cl. viro Morando per litteras significavi: qui cum Regia illa chirurgorum Academia ab se communicatam esse, nec de hoc amplius quidquam quod ad me pervenerit, rescripsit. Significandi autem causa fuerat, ut si forte Lutetiæ in urbe multitudine hominum, et cum scientiis aliis, tum arte in primis exsecandi calculos celeberrima, ejusdemmodi res accidisset; certior fierem, et qua ratione id fieri potuisse crederent, non ignorarem. Ejusdemmodi rem cum dico, acum intelligo ejusdem longitudinis, firmitudinis, rectitudinis, ac nostra est; neque enim breviorem aut flexilem æque mirum esset per maris urethram in vesicam pervenisse. Legeram quidem apud Paræum (1), calculum e virili vesica exemp-

(1) Oper. l. 24, c. 19.

tum *nucis juglandis crassitie, in quo medio acus ei plane qua sutores suere solent, similis depacta visebatur.* Verum si intra calculum condita, brevior erat quam nostra : si e calculo prominens, qua tamen esset longitudine ignoramus. Utralibet autem ratione fuerit; nonnihil flexa esset an recta, in primis vero num per urethram subiisset, nescimus. Aliæ enim esse potuerunt viæ acui præsertim non capitatæ, per quas in vesicam transiret. Sic acum similem, si recte memini, tab. 30 a cl. Cheseldeno (1) exhibitam, circa quam accreverat calculus e pueri vesica excisus, doctissimus vir Meadius censuit per perinæum subiisse : et Vallisnerius (2) suspicabatur, ramusculum certæ cujusdam plantæ quem intra calculum vesicæ aprugnæ deprehenderat, per vulnus ab acuto aliquo duroque densi nemoris ramo abdomini currentis apri inflictum, illuc pervenisse : qua ratione num aliud pariter *lignosum quoddam corpusculum* intra calculum esse potuerit qui in suis domestici vesica inventus dicitur (3), ipse existimabis. Porro et altera acui esse potuit via, illa videlicet a Benedicto ex intestinis in vesicam proposita, quam etsi non facile admittendam esse scripsimus supra (4), non

(1) The anat. of the hum. body.

(2) Opere, tom. 1, p. 6 della Lettera al Giorgi.

(3) Eph. N. C. cent. 7, obs. 7 cum scholio.

(4) N. 27.

tamen semper rejiciendam censemus, præsertim ubi illa objici non possint quæ tunc objecimus. Rem exemplo illustrare placet quod ab iis qui cætera hujus generis memorarunt, indicatum esse non meminimus. Habebis illud inter Claudini responsiones medicinales (1). Puer acum deglutiverat, quam post annos aliquot, maximo conatu in mingendo impulsam, ipse sibi ex urethra exemit, tenui calculo auctam. Quo illa itinere in vesicam, aut certe in urethram pervenisset, lumbrici ostenderunt longi, rotundi et vivi, quorum aliquos primis ab acu deglutita annis post urinariarum partium dolores minxit; post eductam autem acum, alterum vivum pariter et longissimum, nec sine materia fetente, et nigri coloris. Quod exemplum ut ad illa addendum vides quæ de vermibus per urethram ejectis verba superius (2) facientes, commemoravimus; sic intelliges, quamvis pueri istius acus duos longitudine excederet digitos, nec capitulo careret, non posse ad illas traduci quæ acus crinales in vesicam sibi, aiunt, ex ore descendisse, si constet, nihil eorum esse passas quæ viam in illam ex intestinis apertam fuisse demonstrent: quod cum de Paræi viro non constet: nihil prohibet quo minus ejusmodi iter in eo olim acum suspicemur habere potuisse. At enim alii sunt in

(1) Resp. 40.
(2) N. 6.

quibus locus nullus est istiusmodi suspicionibus, quippe, ut noster, fassis, altero hordei spicam, altero, si recte intelligo, præferratæ ligulæ tenue extremum se sibi per urethram in vesicam intrusisse. Fateor qui de hoc legerim apud Dionisium (1), de illo autem apud Platnerum (2). Sed extremum id ligulæ qua longitudine fuerit, et num inflexum esset aliquantum, necdum scio; spica autem ut flexilis sit, non est qui nesciat. Præterea uterque, sicuti videtur, alter certe quod intrudere cœperat ulterius, et in vesicam usque se compulisse fassus est. Noster vero acum in primam urethræ partem demissam adeo promovere non perrexit, ut excidisset an restitisset, plane, ut diximus (3), ignoraret. Sed fac promovisse, ubi ad magnum illum qui in perinæo est, flexum perduxisset; qui tandem, quæso, illum superare, et sursum verti acus ista longitudine et rectitudine potuisset; cur non ibi hæsit? cur adeo acuto mucrone, si hic præcedebat, non ad eum locum se defixit? aut si, ut verisimilius est, non præcedebat, non eum locum, dum acus se converteret, violavit? Nulla enim ibi, ut diximus, cicatrix fuit. Hæc igitur sunt quæ me fateor satis adhuc assequi non posse : idemque fassi sunt omnes peritissimi viri, et nominatim

(1) Cours d'opérat. de chirurg. 3, demonstr.

(2) Disp. supra ad n. 27 cit. § 11.

(3) N. 28.

Cocchius et Benevolus, qui hac transeuntes, et me pro sua quisque humanitate invisentes, rem viderunt et perattente considerarunt. Equidem in minimis, eoque flexilibus aciculis non hærerem, multoque minus in tenuissimis candelis cereis. De quibus si leges casum, quantum videtur, eumdem, tametsi verbis est aliis viginti quinque post annis repetitus (1); ut partem duntaxat aliquam accipias, minus miraberis, femineam vesicam repente acus in se trahere, cum virilem quoque intellexeris *subito candelam absorpsisse*.

30. Quod renes et ureteres in rustico nostro ampliores, utrique autem essent referti pure, hæc nempe cum iis congruunt quæ supra (2) sunt posita et explicata. Ab eademque causa, urina videlicet ob acerbissimam dysuriam sæpius retenta, eoque debiliorem aliquam vesicæ partem extrorsum urgente, sacculum repetendum esse puto in quo calculus condebatur. Qua me in opinione tunc etiam fuisse cum in Adversariis (3) primum scripsi quid de istis sacculis observassem, ex iisdem probe nosti. Eam vero postea ab aliis esse confirmatam non ignoro, exempla gravidarum proferentibus, quarum vesica ex gravissima ischuria in istiusmodi sacculos, sive hernias quomodo ipse quoque vocaveram, ali-

---

(1) Eph. N. C. cent. 1 et 2, obs. 152; et act. t. 4, obs. 24.

(2) N. 22 et 23.

(3) III, animad. 36.

qua ex parte laxata fuerat: quæ tamen inter exempla haud satis video cur referatur quod apud Ruyschium exstat Thesauro VIII. n. CII. nisi forte non id designatur quod ibi describitur, sed illud quod ejus occasione ibidem repetitur, observatio videlicet prima Ruyschianæ centuriæ: qua cum observatione tu alteram conferes in Actis Cæsareæ Academiæ (1) propositam, et facile intelliges quid in nobilissima matrona esset tumor e genitalibus propendens, quo inciso magnus calculus cum lotio prodiit, hujusque incontinentia, an potius ex non persanato inflicto vulnere stillicidium successit. Hæ tamen duæ observationes, et quædam alia quæ ejusdemmodi videri potest, Remberti Dodonæi (2) saccum indicant non magis ab urinæ impulsu, quam a calculorum pondere effectum, aut certe auctum, eumque in ima vesicæ parte: ubi et Riolanus (3) olim viderat, et a calculis quidem (4) sed ad latera, et interdum. Nunc autem ad latera, et præsertim ad sinistrum poni video, in plerisque, et id saltem ab nonnullis quasi esset a natura. Ego quæ de vesicæ naturali figura viderim, jam alibi (5) indicavi. Num sinus præ-

---

(1) Tom. 4, ob. 95 in fine.
(2) Medic. obs. c. 45.
(3) Anthropogr. l. 2, c. 28.
(4) Encheirid. anat. l. 2, c. 30.
(5) Epist. anat. 1, n. 61.

terea, sive appendices, ut vocant, istas habeat, non libenter hic disputabo. Satis mihi esset, si quæ de ea figura ante Weitbrechtum proposui, ita ab nonnullis referrentur omnia, ut post illum proposuisse, si Superis placet, non viderer: quamquam nemo potest illam ejus dissertationem legisse, quin temporis quo uterque nostrum sua protulit, admoneretur per eam ipsam adnotationem quam dissertationi illi sponte apposuit non minus justa, quam docta Petropolitana Imper. Academia (1). Nec defuerunt qui sinus istos ab Riolano, aliisque visos cum iis promiscue jam confuderint quos ego non a calculis, sed ab diutius retenta urina in vesica, observaveram. Cujus generis esse potuerunt appendices illæ duæ quas Bergerus (2) saccorum instar ad vesicam deprehendit; nam et lotio plenæ, et in sene erant ex lotii suppressione mortuo; fuisse autem ejus generis, planius sciremus, si loca adnotasset, ex quibus prostarent. Sed antea fuerant qui saccorum vesicæ originem aliter explicarent, alii (3) a primæva ipsa conformatione repetentes, alii (4) a calculo qui inter vesicæ tunicas paulatim crescens, ex his sejunctis saccum sibi formet a vesica pendentem, ruptaque demum, vel exesa inte-

---

(1) Comment. tom. 5.

(2) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1704, obs. anat. 22.

(3) Sect. hac Sepulchr. 25, in schol. ad obs. 3.

(4) Ibid. in schol. ad § 7, obs. 8.

riore tunica, cum vesicæ cavo communicantem, quam communicationis explicationem aliquis non ita pridem suam fecit; quanquam tota disputatione illa qua varios calculi ad vesicam adhærendi modos est persecutus, sacculos istos extra vesicam prominentes nusquam diserte memoravit. Verum duæ illæ sacculorum origines si, ut in certis quibusdam casibus, proponantur; non est cur prorsus repugnemus : sin ut in omnibus; cum aliæ nostræ observationes quæ alias, tum ea præsertim quæ paulo ante (1) descripta est, apertissime refragantur. Vides enim ex Adversariis (2) cum in strenuo potatore alii facti jam essent sacculi, alii tantummodo fieri inciperent, horum initia ibi duntaxat apparuisse ubi ex areis quas inter se relinquunt carneæ vesicæ fibræ urgeri tunicæ extrorsum poterant: rustici autem sacculum quis a primordiis potius existimet præextitisse, quam acui, calculo, creberrimæ lotii retentioni successisse? Nec vero calculus inter tunicam, et tunicam increvisse poterat qui acui adnatus est in vesicæ cavum intrusæ, nec, quod consequitur, ut sibi in vesicam aditum aperiret, interiorem tunicam disrupisse. Quin ex iis in quibus hos sacculos deprehendi, nemo fuit in quo ea tunica esset disrupta, cum in omnibus pariter ac cæteræ, laxata, ad faciendum sacculum

(1) N. 28.
(2) Animad. cit.

se expanderet, quod rustici, et senis cujusdam de quo ad te alias (1) scripsi, dissectionibus relectis cognosces. Neque calculos, si rusticum excipias, intra sacculos illos vidi, aut antea fuisse intellexi: neque sacculos ad ipsa ureterum oscula, haud infra, sed supra hæc mihi contigit deprehendere, imo et superius multo, ut ex iis quas indicavi, meis observationibus perspicies.

31. Aliud igitur sacculi hi sunt, ac illi quos sibi calculi parant ad illa angusta ureterum oscula subsistentes, ibique crescentes, quod novit olim Petrus Francus (2), quamvis neque ab Riolano (3), neque a Willisio (4), neque a tot aliis qui ad hoc usque tempus idem censuerunt, laudatus (uno, quod sciam, Platnero (5) excepto), qui et rarissimi ipsius libri huc attinentem particulam descriptam proposuit. Quod autem Platnerus, Littrium (6), et Abr. Vaterum (7) secutus, addidit, ni calculi inde excidant, *videri sibi novam viam facere, dum contracta subinde valentius vesica intra* hujus *tunicas versus cervicem propelluntur: et hanc causam esse, cur sæpe in locis,*

(1) Epist. 21, n. 15.
(2) Traité des hernies, c. 31.
(3) Anthropogr. l. 2, c. 28.
(4) Diss. de urin. c. 5.
(5) Disp. supra ad n. 27 cit. § 13 et not. ibid. n.
(6) Mém. de l'Acad. roy. des Sciences, an. 1702.
(7) Dissert. qua obs. rar. calcul. etc. § 4.

qui ab ureterum osculis remotiores sunt, reperiantur; illud quidem tunc facilius crediderim, ubi ab uretere infimo viæ pateant ad ea loca, ut ab Littrio conspectæ sunt, quas semel a calculis apertas veri simillimum est, patulas deinde a subsequente jugiter urina servari debere; remotiora autem ab osculis ureterum loca, ab iis deorsum tantummodo, verbis etiam quæ descripsi, spectatis, intelligenda esse non dubito, quo tum descendentis per ureteres lotii pondus urget, tum contractio vesicæ compellit. Quanam igitur ratione tot alias quas Platnerus ipse ibidem commemorat, observationes explicabimus vesicæ lapidum membrana inclusorum? num omnes ad ureterum oscula, aut infra hæc fuerunt? num sic alii quoque in aliis, præter illas, observationibus in Sepulchreto (1) legendis? una Tulpii (2) in primis (neque enim, cum ibi plures ex Tulpio sint, omnes Platnerus, sed aliam quamdam indicavit) qua 39 calculi in vesica describuntur, quorum *latitabat unusquisque involutus proprio receptaculo, et quidem tam tecte, ut circa initium crediderit chirurgus, nihil calculorum illic detineri.* Cum hac junge alteram Holtzappelli (3), calculos proponentem 32, *omnes in*

(1) Sect. hac 25, obs. 8, § 7, 13 et 14, et sect. 24, obs. 10, § 1.

(2) Sect. 23, obs. 7, § 1.

(3) Ibid. obs. 4, § 2.

propriis tunicis inclusos, et invicem contiguos, ut haud aliter quam apes in suis cavernulis favum, sic isti calculi in suis quisque alveolis, totam vesicæ cavitatem replerent, exiguo tantum meatu urinæ relicto. Num ergo hi omnes infra oscula ureterum condebantur ? Et mihi quidem aliquando venit in mentem, ut quemadmodum intra felleæ vesicæ glandulas bilarios calculos inveni (1), ita suspicarer, num forte per glandularum vesicæ oscula, quæ ut in ureteribus patentia nonnunquam deprehendi, sic etiam interdum in continuata vesica patere nihil prohibet, arenulæ minutissimæ in glandularum cava irrepere possint, ibique in calculos suis alveolis inhærentes augescere. Sed donec in vesicam incidere contingat quæ inter tunicas ibi conclusum habeat calculum quo ex ureteribus pervenire non potuerit, eamque attentius examinare; malim interea a meo illo cogitato assensum cohibere: et quoniam ex meis supra (2) indicatis observationibus didici, sacculorum orificia sæpe esse sacculis ipsis multo minora ; conjecturæ quoque alteri locum aliquem dabo, ut puta si minore calculo ingresso, orificium quacumque de causa magis arctaretur, et pene, aut prorsus occluderetur. Sunt autem sacculi unam ad vesicam interdum plurimi, inter eosque etiam parvi, et non

(1) Epist. 37, n. 29.
(2) N. 30.

modo inferiores, et medias, sed et summas partes vesicæ tenent: quæ cum ex meis illis observationibus, tum evidentius ex duabus intelliges iconibus, quas, ut alias quoque dixi, cel. Heisterus ad latinas addidit suas Chirurgicas Institutiones (1) tanto laudabilius, quanto magis optandum fuerat, ne ab ullo eorum qui postquam de illis sacculis sæpius facta mentio est, e lithotomia scripserunt, prorsus omitterentur.

32. Lithotomi enim interest sub oculis illa habere, unde, ni caveat, facillime possit decipi. Quod si Riolanus (2) docuit calculos in illis imis vesicæ sinibus nidulantes, *cathetere immisso non deprehendi*, sique casus a Cl. Jo. Christoph. Mayo (3) descriptus difficultatem ostendit ex illis sinibus calculum eximendi; facile in mentem veniet tot sacculos in tam diversis vesicæ partibus spectanti, quot sibi incidere casus possint, in quibus, ut mittam curationis difficultates, in ipsa calculi perquisitione fallatur. Et sane, ut apud cl. Schreiberum (4) video, inde error natus est credendi hominem a calculis persanatum, in cujus vesica nullus amplius catheteri obversaretur, cum tamen in ejusdem cadavere inventi sint novem, quos sex vesicæ sacculi continebant. Sed

---

(1) Tab. 32, fig. 1 et 2.

(2) Loc. indicat. supra ad n. 30.

(3) Commerc. litter. A. 1736, hebd. 5, n. 2.

(4) Epist. ad Haller. de medicamento Stephens.

præter lithotomi in explorando calculo deceptiones dum hic modo in vesica est, modo in sacculum se subducit, qua de re supra (1) a me satis dictum est; magno insuper cum illius famæ, et ægri detrimento fieri interdum potest, ut qui diebus superioribus lapis in vesica perceptus sit, sectione jam facta, frustra in vesica perquiratur. Quamobrem istiusmodi ægrotantibus in quibus modo per catheterem sentitur calculus, modo non sentitur, is qui antea sensit, varios, et multiplices motus, et positus imperare debet, siquando lithotomus alter non sentiat, multoque etiam magis cavere ipse, ne secet, nisi in vesicæ cavo tunc lapidem percipiat. Hæc vero accidunt cum sacculi orificium pro calculi mole grandius est, velut in rustico nostro fuit. Grandescit autem et orificium, et saccus ab urinæ copia, et pondere, ad quod et calculi adjiciendum est pondus, quo plus urinæ circum moratur, eo magis unde crescat, habentis: plus autem urinæ in sacco moratur, quo hic augescit magis; sic enim magis quoque distrahuntur tunicæ ipsum facientes, earumque vires tum muscularis tum elastica, quibus lotii adjuvaretur expulsio, maximopere infringuntur. Itaque sacci magnitudo interdum adeo augeri potest, ut perperam pro altera vesica accipiatur. Hoc autem non eo dico,

---

(1) N. 10.

quod nesciam, revera geminam a primordiis aliquando vesicam fuisse, qui non modo triplicem, sed et quintuplicem fuisse sciam. Nimirum quinque in muliere publice ostendit Molinettus (1), totidem renibus, sex autem ureteribus prædita, quorum bini in majorem, quatuor reliqui singuli in singulas minores vesicas inserebantur, quæ per singulares tubulos in majorem lotium mittebant, rarissimo certe, et fortasse unico exemplo, eoque digniori quod a me commemoraretur, præsertim quando ex omnibus quos legisse memini duplicis, aut triplicis vesicæ observationes indicantibus,, unus est Cl. Fantonus (2) a quo ex Molinetto quintuplicis hujus mentio injecta sit. Nec me fugit, a primordiis pariter esse aliquando vesicæ caveam per septum quoddam in duas divisam, sive illud septum sit in transversum, sive juxta longitudinem positum: in transversum quidem, ut in ovibus, et vitulis quibusdam Ruyschius (3) vidit, in iisdemque ad eumdem, ut opinor, modum viderat Blasius (4); quanquam altera cavea magis ad dilatatum urachum attinere videtur, quam ad vesicam; itaque, ut ille indicat (5), fere quadrupedibus

(1) Dissert. anat. pathol. l. 6, c. 7 in fine.
(2) Anat. corp. hum. dissert. 7.
(3) Cent. obs. anat. chir. 8, et Musæi theca. A. repos. 2, n. 1.
(4) Comment. in synt. Vesling. c. 5.
(5) Obs. 8 modo cit.

accidit solis, minimaque est quam semel in homine Blasius (1) deprehendit: secundum longitudinem vero, ut idem Blasius (2) in altero, conspexit viro, in quo tamen per accuratam sectionem invenit, duas potius fuisse vesicas inter se junctis lateribus conglutinatas, quam unam per sepimentum divisam. Quale autem septum, et quomodo situm id fuerit, quod in viro principe repertum ait Bauhinus (3), mihi quidem non liquet. Illud liquet, quod tot auctores scribunt, a Coitero in virgine quam alias quoque commemorandi occasionem habui, fuisse inventum, neminem eorum fuisse scripturum, si paulo attentius Coiterum legissent. Hic enim (4) nulla usquam septi mentione facta, in ea se *invenisse*, primum quidem tradidit, *duas vesicas urinarias, alteram naturalem, et in sua sede collocatam, alteram ex matricis colli dextro latere prognatam, naturali vesica duplo quasi majorem, lotio plenissimam, et duabus tunicis, ut naturalis vesica, præditam : hic nullum meatum aquam vel immittentem, vel emittentem conspectum fuisse.* Infra autem, ubi quæri posse dixit, *quomodo generata hæc vesica non naturalis, ac per quas vias urina ingressa sit in vesicam*

(1) Part. 4, obs. med. 18.
(2) Ibid. obs. 19.
(3) Theatr. anat. l. 1, c. 31, not. *k*.
(4) Obs. anat.

adnatam, respondet *mirum non esse, in hac virgine, utero male affecto, et mensibus male atque inordinate expurgatis, inter membranas, quæ in ventre inferiori multæ reperiuntur, aquam hanc tenuem lucidamque collectam, atque membranis expansis, ut in aliis locis factum est, hanc vesicam sibi formasse;* ut nemini obscurum esse possit, non alteram urinariam vesicam a primordiis congenitam, sed magnam hydatidem vi morbi denique procreatam descripsisse. Qui fieri igitur potuit, ut Riolanus (1) scriberet, duplicem vesicam in ea virgine invenisse Coiterum, *utramque lotio plenam, sed unicam ureteribus præditam*, quæ *portionem urinæ in alteram exonerabat?* aut etiam, ut Thomas Bartholinus (2) *raro vesicam* cavitates haberè *duas membranas seu septo distinctas, quales in puella 35 annorum invenit Velcherus Coiter.* Quem nisi in hoc Coiteri septo repetendo secutus mox esset Tulpius (3), et qui Bartholinum saltem diserte nominat, Blasius (4); non in tot alios, quos singillatim indicare necesse non est, vel recentissimos libros idem error permanasset, cujus denique tollendi studium aliquanto plura quam voluissem, me verba facere coegit. Sed illuc rever-

(1) Anthropogr. l. 2, c. 28.
(2) In Additis ad patris instit. anat. l. 1, c. 20.
(3) L. 3, obs. med. c. 5.
(4) Comment. cit. in Vesling.

tor. Ubi duæ, pluresve occurrant urinariæ vesicæ, quæ inter se communicent, neque ex certo structuræ modo jam inde a primordiis fuisse omnes videantur, ut puta si in aliquam nullus influat ureter, neque ea, in brutis potissimum animantibus, facta videri possit ex uracho dilatato, ea, inquam, præsertim si calculus insit, aut stranguria, vel dysuria, vel crebra, ut sæpe in potoribus, plurimi lotii retentio præcesserit, non pro altera vesica, sed potius pro naturalis vesicæ hernia, id est vi morbi producto sacculo habenda est, qualem, exempli causa, ipse quoque fuisse puto quam Bartholinus (1) in theatro hoc nostro non ab se quidem, sed a Moinichenio conspectam refert parvam majori adnatam, et cum hac communicantem. Contra vero pro gemina vesica aliquanto facilius habebo, quippe singulis saltem ureteribus in singulas cavitates influentibus, quam in juvene quantumvis dysuria, ischuria, et calculo laborante, describit Stegmannus (2). Illud denique priusquam his de sacculis finem dicendi faciam, non reticebo: attendendos eos esse qui antequam vesica infletur, apparent, aut si jam inflata est, imputari nequeunt exteriorum vesicæ tunicarum, quas scalpellus forte læserit, hiatui, per quem intimæ, ab aere immisso extrorsum compulsæ, sacculum,

(1) Anat. quart. renov. l. 1, c. 20.
(2) Eph. N. C dec. 3, A. 4, obs. 110.

qui in vivente nullus fuerit, mentiantur, et minus cautis, quod factum interdum animadvertimus, non solertibus anatomicis imponant.

33. Quod reliquum est, vesicæ tunicas crassiores factas, ut in rustico (1) de qua hactenus dictum est, deprehendimus, sic animadvertere potuisti in puella quoque illa agresti (2) et in adolescente (3), quorum utrique ex calculo pariter gravis ac diuturna fuerat mictionis difficultas, inventas esse. Huc vesicam adde quam cl. Dethardingius (4) pingendam curavit, imo quas apud Ruyschium (5) videris et legeris ab eadem causa transversum digitum crassos parietes habuisse, ut propterea in aliqua inter hos et magnum calculum paucis tantum urinæ guttis relinqueretur locus. Quæ et Riverio (6) fuerunt nota, scribenti in ejusmodi cadaveribus illam crassitudinem inventam esse *digiti aut pollicis, ita ut totam vesicæ cavitatem interdum impleat, et ipsum calculum proxime amplectatur.* Et ne ab Sepulchreto longius te abducam, quanquam in eo (7) hæc quoque invenio ex Riverio deprompta; vel

---

(1) N. 28.

(2) N. 20.

(3) N. 15.

(4) Eph. N. C. dec. 3, A. 9, obs. 31.

(5) Cent. 1, obs. anat. chir. 89, et thes. anat. 2, ass. 3, n. 5.

(6) Prax. medic. l. 14, c. 1.

(7) Sect. 28 hujus l. 3, obs. 10, et sect. 23 in schol. ad obs. 1, § 8.

in puero (1) leges *mediocrem digitum transversum æquasse*, in altero autem calculoso (2) vesicam *ab extra carnosam factam*: quod nec Riverio ignotum, qui (3) vesicæ *corpus carnosum* fieri adnotaverat. Sed hæc non solum tunc accidunt, cum a calculo dysuria est. Ut enim illud præteream quod perlegens huc quoque attinentem Hoffmanni primam quamdam observationem intelliges, superiore epistola (4) indicatam: vidisti certe in eadem epistola (5), cum a prostatæ glandulæ excrescentia esset dysuria, vesicæ fibras auctas adeo fuisse, ut cordis lacertos figura et magnitudine Valsalvæ inspicienti repræsentarent; ne hic Piccolhomini (6) observationem commemorem, quam miror in Sepulchretum non esse relatam, puellæ videlicet febre assidua et summis doloribus excruciatæ ob exesionem et acrimoniam humorum, qui cum vesicam interiore tunica spoliassent, *exterioris fibras carnosas adeo inflammatione vexatas* reliquerant, *ut totam eam carnosam judicares*, ita, inquit, *grandescunt interdum, et conspicuæ fiunt* illæ fibræ! Cum hac conjunges Rud. Jac. Camerarii (7)

(1) § eod.
(2) Ibid. § 3.
(3) Obs. 19 cit.
(4) N. 12.
(5) N. 6, vid. etiam epist. 40, n. 4.
(6) L. 2, anat. prælect. 24.
(7) Eph. N. C. cent. 3, obs. 10.

observationem vesicæ *similis massæ carneæ*, cujus parietes cum essent *duorum pollicum crassitie*, erat propterea *cavitas vix major nuce juglande* : quod minus mirabeis, ubi historiam perlegens quam supra (1) ex Actis Helveticis indicavi, ea crassitudine fuisse vesicæ tunicas animadvertes, ut cum fere infantis caput ipsa æquaret, cavum tamen vix nucem capiens haberet. Et, quoniam tunicarum illarum fibras paulo ante dixi, lacertorum cordis fuisse aliquando similes, nolim te ignorare eamdem comparationem non Valsalvæ tantum, sed et aliis postea qui in pares inciderunt, observatoribus (2) placuisse. Nec tu ipse si forte vesicam offenderes qualem cl. Trewius (3) describit et pingit, quæ, tunica interiore *penitus* absumpta, pro *fibris tunicæ muscularis* ostenderet *varios mirumque in modum collectos lacertos*, *magnis intercedentibus lacunis distinctos;* non alia, inquam, uti posses comparatione. Et tamen vesica cujus erat *substantia* sic *crassa* facta, magnos continebat calculos, eosque asperos. At sine calculis, ut ille de quibus modo dicebamus, inventa fuit ab Hottingero (4) digitum minorem transversum crassa, fibrisque *magni-*

---

(1) N. 23.

(2) Vid. apud Brendelium n. 2, programm. supr. ad n. 18 cit.

(3) Commerc. litt. an. 1734, hebd. 6, n. 5.

(4) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10, obs. 232.

tudine chordarum majorum conspicuis, idque ob urinæ acrimoniam tantam ut in prosectoris *manibus pruritum valde molestum excitaverit*: a Genselio quoque (1) *crassa* ob ulcuscula et excrescentiam in prostata, purulentum lotium retinentia: a Bajero (2) denique, ne alios hic addam, *pollicari crassitie*, quia intus ulcerosa, et hinc irritata adeo, ut crebra sua contractione ureterum, simul ostia constringendo remorandoque in ipsis urinam, omnem reliquam eorum partem ad pollicis amplitudinem, pelvesque etiam renum præter solitum dilataverit. Et nos quoque, ut in vesica, nullo quidem calculo affecta, crassitudinem tunicarum haud semel conspexerimus, non modo ex ultimis (3), sed ex aliis quoque litteris (4) cognovisti. Nimirum sive, ut in bibacibus crebrius urina vesicam ad ejectionem compellit, sive quæcumque alia causa stimuli vices gerit, eo confluit uberius sanguis, et tunicas adauget. Ab aliis igitur quoque causis vesicæ tunicæ crassescunt, quanquam multo sæpius ab urinæ difficultate. Sed vicissim ea crassitudine existimo difficultatem hanc augeri, et interdum fieri aut servari, ut paucis ostendam postquam observationem subjecero, quæ si perfici potuis-

---

(1) Eorumd. cent. 6, obs. 84.
(2) Eorumd. act. tom. 3, obs. 122.
(3) N. 13.
(4) Epist. 4, n. 19 et Epist. 10, n. 19.

set, in alias potius quam in hanc epistolam relata esset.

34. Nauta annum agens quinquagesimum quintum, subpinguis, bibax, non sine difficultate mingere solitus, ob eamque fortasse causam scroti herniæ obnoxius, ob neutrum id vitium in nosocomium hoc venerat; sed ob faucium dolorem, nec tamen ejusmodi ut surgere interdum prohiberet. Itaque mane cum per nosocomium ambulasset, mox autem lectulum repetiisset, in eo mortuus inventus est, nigra, quæ deinde expalluit, facie. Cadaver postridie mane etiamtum calens, in gymnasium illatum est ubi anatomen docere jam cœperam sub finem januarii an. 1733. Ventre, ubi visum est, aperto, omentum retractum supra ventriculum proximumque colon intestinum occurrit: hepar quasi marmor elegans, ex subrubro et subalbo variegatum, magnum potius, sed proportione eo major lien, nec tamen prægrandis. Renes et ureteres secundum naturam se habebant; vesica tamen grandior, et tunicis valde crassis. Urethra sine ullo usquam vitio, etsi corona glandis ad sui et præputii fines ulcusculis olim tentata ex cicatricibus videbatur. Herniæ saccus in scroto conspectus, sed inanis. Arteriæ magnæ truncus per lumborum vertebras quodammodo tortuosus, ut et iliaci ejus rami, qui nonnullis in locis duritiem osseam, albidasque intus maculas habuere; sed aorta maculas tantum. Thorax cor exhibuit æquo majus. In eo se-

milunares valvulæ duriores quibusdam locis; sed mitralis anterioris latus non sine osse. Et quanquam ex vena cava ad septum transversum incisa sanguis prodierat plurimus niger, fluidus; in utroque tamen cordis ventriculo concretiones erant polyposæ, satis firma compage, colore autem intus ex albo cinereo : quarum dextera, quæ crassior erat, longe se in pulmonarem arteriam, altera in magnam, nec brevem ad tractum, producebat. Magna autem arteria, cujus truncus totus visus est æquo latior, interiore facie albidis, quales dictæ sunt, maculis a diaphragmate ad cor usque hic illic distincta, eo crebriores has ostendebat, quo cordi fiebat propior ita uti, qua tribus minoribus Valsalvæ sinibus excavatur, multo evidentiores, et brevi in os mutandas offerret. Præterea certo loco inter cor et curvaturam, qui locus tres quatuorve digitos in longum, duos in latum patebat, intus pariter rugis, erat crassis et quasi tortuosis inæqualis; neque deerant subobscura erosionis indicia. Cæterum per carotides non propagabantur maculæ, nedum vitia reliqua; ut minus ægre tulerim, tum accurata cæterarum partium non minus quam earum quæ dictæ sunt, perlustratione anatome, ut fit, in plures hebdomadas trahitur, aliæque interim partes ex aliis cadaveribus afferuntur, hujus caput, me inscio, humatum esse, ut repentini obitus causam in eo perquirere non potuerim. Pharyngem tantum quæ deposita fuerat cum larynge, examinavi.

Hæc, ut tota arteria aspera et pulmones, sana. Illius, qua doluisse hominem dixi, latera justo crassiora deprehendi, eamque crassitudinem, secando, vidi ipsius pharyngis substantiæ deberi, quæ magis distenta, quiddam inter glandulosum et viscidum quasi medium referre videbatur.

35. Si quæ ad urinarias partes, quas hic duntaxat spectamus, in viro isto pertinebant, diligenter attendas; intelliges sane nihil fuisse cui difficultas imputaretur mingendi, nisi valde crassas vesicæ tunicas. Non me præterit quod in Additamentis ad sectionem hanc Sepulchreti XXV(1) ex Guarinonio producitur, quasi crassitudo de qua loquimur, *non semper obesset urinæ excretioni*, ut in argumento quidem positum est illi observationi præfixo, Sed præterquam quod Guarinonius, si recte ex perpaucis verbis sententiam ipsius assequor, non de dysuria, sed de ischuria est intelligendus, tunc demum contingente cum ea crassitudo et durities ad summum pervenere; hoc quoque attendas velim, me dysuriam ipsam non ab omni crassitudine repetere, ut puta cum hæc ab amplificata duntaxat secundum naturam fibrarum carnearum substantia fit, quæ ad contractionem vel magis idoneas reddit; sed ab ea quæ cum has alienis interjectis succis enervet,

(1) Obs. 19.

tum quidquid reliquum est tunicarum ita infarciat, ut minus flexiles efficiat, eoque contractioni obsistentes. Et sane si perleges ex iis quæ supra (1) memoratæ sunt, observationibus illas præsertim quas ex Camerario et Helveticis Actis indicavi; plane cognosces crassissimas illas vesicas aut substantia fuisse *fibrosa* quidem, sed *skirrhosa*, aut dura certe et callosa; ut tametsi, velut illa fuit Hottingeri, non essent *undique pelvi agglutinatæ*, multum illis deesset facilitatis ad se contrahendum, unde nixus illi denique, et conatus in mingendo. Quos ab eadem quoque causa vel sæpius in calculosis videre est, nisi forte propter sphincteris infirmitatem urina interdum per se defluat. Sic ejus quem Mauehartus (2) descripsit, vesica erat *crassa et quasi callosa.* Sic in patricio Pistoriensi vidit cl. Targionius (3) vesicæ tunicas digitum crassas, callosas, steatomatibus plenas, ut, cum distrahi non possent, lotium, nisi paucissimum, inter se et grandem calculum nequirent continere. Et, quoniam cum tunicarum crassitudine angustia fere, et coarctatio vesicæ conjungitur, ut ex Fantoni quoque (4) exemplo in eo apparet, qui post diuturnam a vesicæ calculo dysuriam, amplissimos quidem ure-

(1) N. 33.

(2) Eph. N. C. cent. 7, obs. 15.

(3) Prima raccolta di osservaz. med.

(4) De obs. med. et anat. Epist. 8, n. 15.

teres, vesicæ autem ipsius, *ob nimiam membranarum contractionem, parvulam capacitatem* dissecantibus ostendit; hinc est, quod si curari velint, gravioribus sæpe et molestiis et periculis obnoxii sint. Immissi enim catheteris necessario motu sic prohibito, aut calculi satis perquiri non possunt, ut apud Laubium (1) in illo cujus vesica *crassa valde et constricta* erat, aut si vim faciat chirurgus, nullo modo ferre æger possit, ut apud præcl. Schreiberum (2) alter, cui vesica *contractissima, magnitudine contenti calculi accommodata, atque multum incrassata, nullum* relinquebat *locum* catheteri *convertendo*. Eadem autem incisa, accidere aliquan o potest id quod vel in mortuo Schrokius (3) vidit, ut *vesica admodum crassa, et circa calculum constricta, difficulter ille inde loco moveri, atque ex pelvi extrahi* queat. Huc illud adde, si vesica *ex calculo perquam angusta reddita fuerit*, sine gravis erroris periculo non esse locum Foubertianæ curandi methodo, ut recte monuit cl. Kesselringius (4), optimeque confirmavit Aug. Frid. Pallas (5), quando etiam ea methodus certo quodam adminiculo juvetur. Quod de Raviana quoque

---

(1) Eph. N. C. cent. 8, obs. 22.
(2) Epist. supra ad n. 32 cit.
(3) Eph. N. C. cent. 10, obs. 100.
(4) Dissert. de Hist. et Meth. Foubert. n. 57.
(5) Dissert. de variis calcul. secandi methodis, § 39.

methodo vel novo instrumento addito animadvertit (1). Sed et in alto, quem vocant, apparatu scite admonuit (2) vesicam *sanam et amplam* desiderari. Quæ vero hactenus dicta sunt de conjuncta cum tunicarum crassitudine, et minori ad se extendendum facilitate capacitatis vesicæ magna ut plurimum imminutione, ea scire, et animadvertere non tantum lithotomi, sed et medici non parum interest. Exempli enim gratia, si dysuriæ obnoxium urinæ in vesica corripiat suppressio; non facile sibi, ut chirurgus alias (3) memoratus, imponi sinet a minori hypogastrii tensione, ut credat, necdum tempus esse lotii per catheterem educendi. Ex levi enim ibi, sed molestissima tensione conjiciet, jam tantum lotii in vesica esse, quantum vix capere angusta ejusmodi et minus extensilis vesica possit, præsertim si æger senior sit, ut illius tunicis duritiem rigoremve ab ætate insuper esse additum, satis verisimile videatur, sique ante suppressionem sæpius quidem, sed parum mingere consuesset. Hæc mihi ad opportune accelerandam suppressæ urinæ eductionem perpendisse pœnituit nunquam.

36. Etsi jam longius hæc epistola provecta est, tamen, si reliqua etiam volumus, ut initio promi-

(1) Ibid. § 29.
(2) Ibid. § 18.
(3) Epist. 41, n. 14.

simus, quæ ad mictionis vitia attinent, his iisdem litteris comprehendere, multa et varia pressius attingamus necesse est. Primum igitur ad cæteras, de quibus hactenus scripsimus, difficultatis urinæ causàs, illæ quoque addendæ sunt quæ in urethra occurrunt. Hujus canalis initia comprehendens prostata glandula ut indurescendo excrescendoque urinæ exitum impediat, non modo difficilem reddat, superiore epistola (1) ostensum est. Sed cum ab ulcere inclusoque pure simul occallescit et tumet; accidere interdum potest, ut effuso pure superficies interna detumescat, imo ulceribus erosa tanto patentiorem lotio relinquat viam, quod callus, non secus ac prostatæ skirrhus a præstantissimo Hallero (2) adnotatus; sphincteri obstat vesicæ orificium constricturo. Tunc igitur fiet urinæ stillicidium, ut in cl. Fantoni (3) observatione, quam sic explicari posse reor. Ubi autem res modo ita se habet, modo puri novo e prostata intercluditur exitus, et hinc infra superiorem illum callum intumescit rursus interna glandulæ superficies; modo stillicidium lotii accidet, modo ejus reddendi difficultas, hæcque interdum tanta ut in suppressionem degeneret periculi plenam, eo majoris, si ejus glandulæ aut inflammatio aut

(1) N. 13, 14, 17 et seq.
(2) Opusc. pathol. obs. 35.
(3) Epist. supra ad n. 35 cit. 8, n. 18.

durities, et tumor catheteris usum prohibeant. Quæ cum sæpe aliis et nonnunquam mihi in medicina facienda occurrerint; tum Valsalvæ in equite occurrisse video pro quo consilium scribens anno 1714 respondit, si forte ejusmodi contingat suppressio, nec lotio naturalem viam reserare liceat; quod alii proponebant, ab se quoque probari, ut ferro per perinæum scite adacto, novam aperirent. Quin illud insuper addebat, si quid forte id facere prohiberet, tum necessitate urgente, eadem acu per quam hydropicis aqua emittitur, continuo supra pubis ossa, oblique deorsum ad vesicam demissa, urinam posse evocari: quod adnotare volui, ut scires quid ipse quoque de utraque hac sentiret opitulandi ratione, si urina aliter educi nequeat, ut ægri interea vita servetur, dum ars aut natura pristinum reserent urinæ iter. Nam, quod ad punctionem attinet in hypogastrio, hanc Petropoli in quodam milite institutam, Weitbrechtus (1) Goetzio scripsit *a nonnullis laudatam, ab aliis* fuisse *vituperatam*, seque id chirurgis dijudicandum relinquere, *num hæc methodus vituperium an laudem et imitationem mereatur*: et certe multum levamen per decem dies attulerat, donec videlicet aliæ partes, et in his quæ urinæ quoque suppressionis causa fuerant, interitus pa-

(1) Commerc. litter. an. 1733, hebd. 2, n. 1.

riter fuerunt, dissectione ut harum vitia, sic labem nullam qua et quo acus transierat ostendente, et quod consequitur, judicium confirmante tot qui antea commendaverant, sed tunc ibi fortasse non ita omnibus noti erant, præstantium auctorum. Quod vero ad sectionem attinet in perinæo, non ignorabat, opinor, Valsalva, in suo Bononiensi gymnasio auctorem quem sequeretur, se habere, Zecchium dico, medicum olim nobilissimum, qui de ea sic ad Rotam scripsit(1), ut appareat se ejus inventorem felicis auxilii credidisse. Et quamvis Riolanus (2), ubi ut illam superiorem punctionem, ita hanc quoque inferiorem sectionem dilaudat, hancque, si opus est, etiam ad perinæi latus, in quo asseclas nunc habet, qui et ibi acu eadem qua in hypogastrio utuntur; quamvis, inquam, Zecchio objiciat, id auxilium *medicis Parisiensibus jam a centum annis* fuisse usitatum; Zecchius tamen centum illis annis ante, junior quidem erat, sed ea ætate, ut id ab natura ipsa discere potuerit; ab ea enim *edoctum* se dicit, cum in calculosis *disrupto* ad perinæum *abscessu*, ibi *sponte nato*, vidisset *dolores molestiasque omnes in urina reddenda cessare.*

37. Illud Valsalvæ responsum de quo modo dicebamus, ad Insubrem chirurgum est, qui ægri

(1) Consult. med. 58.
(2) Encheirid. anat. l. 2, c. 30.

nomine ipsum consulens, inter cætera hoc quoque scripserat, dignum quod hic non omittatur, « memoria se tenere, deprehendisse lapidem in » prostata glandula, dum cadaver incideret emi» nentissimi Cardinalis Morigii. » Scilicet hic morbus est de quo egit Jo. Christophorus Pohlius cum Lipsiæ anno 1737, dissertationem vulgavit *de Prostatis calculo affectis*, laudabili sane consilio morbum examinans, a quo præter dysuriam et crebros ad meiendum stimulos, alia oriri possunt incommoda, et in his dolores sive ad affectum locum, sive etiam urethra tota; quippe adversus urinæ acrimoniam, ob imminutam oblinientis humoris prostatæ copiam aut vitiatam naturam, non satis munita. Optandum fuisset, ut senex bajulus in quo Pohlius eos calculos invenit, nullos in renibus, imo hos sanissimos habuisset, nec supra glandulam prostatam in ipsa infima vesica haud levem inflammationis notam, præsertim vero ne circa eum locum tumor, ex illa ipsa glandula ortus, intus emineret cerasi magnitudine, skirrho, nisi pure scateret, similis. Nimirum signa quæ solerter a mortui amicis collegit Pohlius, dubitare licet num omnia iis potissimum calculis deberentur : ut jure ac merito dubitares, si quædam symptomata, a me supra(1) in Cortinio descripta, ad tartaream illam et fer-

(1) N. 13.

me jam calculosam materiam referrem, quæ in sinu quodam intra eamdem glandulam continebatur. In viro autem altero, cujus mentio alibi a me fiet ob peculiarem præputii et glandis nativam constitutionem, cum flavos quosdam parvosque calculos altiuscule in prostata defixos invenì, quid incommodi attulissent, scire non potui, propterea quia peregrinus erat ob thoracis acutissimam lethalemque inflammationem in hoc nosocomium receptus. Illud tamen intellexi fieri non potuisse ut semen emitteret, quippe calculis ibi positis affixisque, ut ejus exitum omnino intercluderent. Fecit illa observatio, ut aliarum quas legeram, veniret in mentem. Marcellus enim Donatus (1) virum in cujus prostata lapidem infixum deprehendit, *non potuisse* scripsit *semen, nisi paucum admodum, aquosumque valde in coitu excernere.* Fridericus autem Lossius (2) sterilitatis causam refert *calculum exactissime meatum illum claudentem, qui a prostatis in urethram dehiscit.* Quibus accensendus videtur Nicolaus de Blegny (3), qui impeditam seminis ejaculationem in alio pariter fuisse narrat, ob tumidam duramque factam carunculam seminalem, quia semen *ibi in lapidem obduruerat*, cum *vasa etiam ejaculantia lapidibus durissimis sca-*

(1) De medic. hist. mirab. l. 4, c. 30.
(2) L. 1, obs. med. 33.
(3) Zodiac. med. gall. A. 2, mart. obs. 4.

terent, plerisque pisi forma et magnitudine. Et qui antea fuerat nominandus, Fabricius Bartholetus in prostata, ut Rhodius (1) retulit, observavit, *a semine retento genitum fuisse calculum, quo vesicæ orificium comprimente, urina fluere desiit.* Ab Rhodio autem et Bartholino (2) hanc observationem memorantibus, contra utriusque consuetudinem, mentionem omissam miror illius quam primo loco ex Donato indicavimus, nedum alterius quæ apud eumdem Donatum (3) est, *lapilli pusilli* in Mantuani medici prostata inventi. Sed et Terraneus (4) in sene *renibus, liene, pulmonibus calculoso*, observasse se narrat, *in tubulis prostatarum et vasorum deferentium ad urethræ principium ejaculantibus, parvos et inæquales calculos, molestiam et impedimentum tam urinæ superlapsuræ, tum semini effluxuro afferentes.* Et ante ipsum in sene alio Jacobus Douglassius (5) invenisse se retulit *aliquot dura corpuscula, pisis albis similia, quo ad consistentiam dicto corpori* (in mulieris videlicet tumore deprehenso, quod num osseum esset, an lapidosum potius et tartareum, in medio reliquerat (*dicto* igitur *corpori respondentia*,

(1) Cent. 3, obs. med. 27.
(2) Cent. 4, epist. med. 6.
(3) C. 30 cit.
(4) De gland. c. 5.
(5) Vid. act. erudit. Lips. an. 1707 m. febr.

magis tamen polita, quo ad faciem externam, quorum quædam ipsi harum glandularum (prostatarum) *corpori insidebant, quædam exilibus radicibus membranæ has obtegenti adhærebant.* Has ego omnes observationes hic tibi volui commemorare, non quod haud satis vulgatæ sint; plures enim earum sunt quamvis aliæ alio loco in Sepulchretum (1) relatæ; sed ut posses ad Pohlii, nostrasque adjicere, tametsi ex nulla adhuc satis peculiare signum elici possit ad prostatæ calculos internoscendos. Nam ut in plerisque earum quas protulimus, coercita seminis esset ejaculatio; hæc tamen neque ab omnibus prostatæ calculis, neque ab his tantummodo contigit; neque enim omnes ibi sunt, ut meatus seminis ambos obstruere possint aut comprimere, neque horum obstructio aut compressio non ab aliis causis interdum efficitur. Eosdem autem calculos quando ex seminali materia genitos suspicari non liceat, tunc fierine inter cæteras ex illa quoque existimabimus, quæ granulorum *tabacci* forma non rarissime nobis intra, aut ad eam glandulam occurrit? Arbitrari per te poteris cum de materia illa, et sinibus ipsam interdum continentibus, aliisque prostatæ vitiis in gonorrhœæ tractatione (2) verba faciemus.

(1) L. 3, sect. 24, obs. 17, § 4, et sect. 34, obs. 5, § 4, et obs. 6, § 1, et in addit. obs. 3.

(2) Epist. 44, n. 20 et seq.

38. Nunc vitia quædam, reliquæ etiam urethræ communia, perstringentes calculos, quos tibi sub hujus intima membrana in muliebri corpore alias (1) descripsimus, minime repetemus, Scribemus potius quænam in tanto dissectorum cadaverum numero se nobis in tota urethra obtulerint, quæ ad controversiam possint de natura caruncularum, sic enim vocitant, attinere, quas olim in ipsa innasci, plerique omnes existimabant, præsertim si virulenta gonorrhœa præcessisset; nunc autem perpauci credunt, urinæ difficultatem, et se catheteri opponentes obices, quæ illi carunculis, alii aliis causis assignantes, et in his potissimum aut cicatricibus, aut turgentibus, et varicosis sanguiferis vasis certa urethræ loca coarctantibus, quod ad genus ultimum observatio quoque spectat XXII ex iis quæ ad sectionem hanc Sepulchreti XXV additæ sunt. Quin etiam spongiosum ipsum urethræ corpus intra ejus cavum ibi extuberare traditum est, ubi gonorrhœa quasdam interioris tunicæ sedes magis infirmaverit. Quæ tunica cum adeo tenuis sit, minus, opinor, miraberis, si forte urgenti sanguini cedat, corporis illius cellulas distendenti, cum tanto crassiores, et validiores parietes spongiosorum penis corporum ipsos quoque interdum scias a causa ejusdemmodi in no-

(1) Epist. 33, n. 34.

dum attolli, ut vel olim ab Arantio (1) indicatum est. Id obicum genus frequentius cæteris, quæ minime negat, intra urethram esse censet experientissimus Goulardus (2), utpote quod magis idoneum sit, ut ostendit, ad phænomena explicanda, in hisque illud etiam quomodo nihil obstaculorum in quorumdam cadaveribus occurrat qui de illis ad mortem usque conquesti sunt. Scilicet cum vi circulationis sanguinis, cessante in obitu causa quæ eas cellulas introrsum urgebat, deplentur hæ sensim, et subsidunt, nullumque sui quærentium oculis indicium relinquunt. Attamen credo, cum revera in vivo fuerunt, posse oculis in mortuo subjici, si spongiosum urethræ corpus immisso aere tantum distendatur quantum in vita fuerat, sicque exsiccati incisa urethra, ille intra hanc spectetur locus, in quo percipi solebat obstaculum. Verum non desunt qui pro carunculis adhuc propugnent sive alibi per urethram, sive præsertim in seminali ipsa tumente caruncula agnoscendis: quos inter ipse quoque fuit Lancisius in litteris ad Genselium (3); sed nemo fusius ac diligentius rem egit quam Benevolus (4), qui non modo indicatis, ut ille,

---

(1) De tumor. p. n. c. 50.

(2) Traité des maladies de l'urethre.

(3) Eph. N. C. cent. 6, obs. 84.

(4) Nuova proposiz. int. alla carunc.

catheterem fregisset, *secuta* vidit *urinæ excretionem* non modo *cruorem aliquem*, sed *et carnis fragmenta*. Omnino qui carunculas in cadaveribus, quæ certissima has observandi ratio est, deprehenderint, multo pauciores sunt quam credere videtur Genselius, si eos seponas qui ut excrescentias carneas in urethra conspexerint; illas tamen non intra hanc natas, de quibus hic quærimus, sed ex vesica, unde oriebantur, in urethram propendentes animadverterunt. Quæ cum ita sint, minus, ut puto, miraberis, si cum tot urethras ex quo anatomes studio me dedi, attente inspexerim, et quotannis adhuc inspiciam; vix unam dixero certam mihi esse in ea observationem carneæ excrescentiæ, cum plures sint cicatricum, et coarctationum, easque, illa una, non sine his fuerit.

39. Juvenis ex capitis vulnere in hoc nosocomio mortuus est circa medium decembrem anni 1717. Ventris duntaxat visceribus, et magna arteria, et larynge, in quorum examine tunc eram totus, prius diligenter inspectis, et iis qui aderant, demonstratis, hæc præter naturam offendi. Ventriculus erat amplus, vixque ullis cum rugis. Hepar æquo majus, ut ejus quoque arteria. Renes cicatricosi; sed penis glans magis, quippe ob magnas cicatrices informis facta, et exigua. Inde urethra ad tertiam usque suæ longitudinis partem coarctata erat manifestissime: neque ullus

autem (1), Heisterus (2), Platnerus (3), quibus et Waltherum (4), addas licet, alia in aliis obstaculorum genera esse non dubitant, nec referre, si omnes omnia non conspexerint, satis esse quod singula certis sint observationibus comprobata. Si quam Genselius (5) carunculam ipse deprehendit, non minus libenter accipimus, quam urethræ angustias et coarctationes a Brunnero (6) aliisque conspectas. Sed quæ uterque addit, non æque libenter omnia agnoscimus. Neque enim omnia observationes sunt huc attinentes, sed conjecturæ, vel ea dico quæ tanquam observationes a Genselio subjiciuntur. Quid enim huc urethræ illa Hippocratica (7) φύματα, sive *minuti*, ut Celsus (8) loquitur, *abscessus*, quibus cito, ut fit, suppuratis, pure effuso, *sanitas redditur?* Spectent huc cætera. Sed num quicumque se carunculam curasse credidit, suæ opinionis eamdem saltem attulit probationem quam Galenus (9), qui cum ab ulcere enatam, ut conjecerat, carunculam per

---

(1) De morb. vener. l. 3, c. 4, § 4 et alibi.
(2) Instit. chir. p. 2. sect. 5, c. 38, n. 1.
(3) Instit. chir. § 1336.
(4) Dissert. de collo viril. vesic. et cæt. § 15 et seq.
(5) Vid. obs. 84 cit.
(6) Eph. N. C. cent. 1, obs. 71 et 97.
(7) Sect. 4, aph. 82.
(8) L. 2, c. 8.
(9) De loc. aff. l. 1, c. 1.

quæ glandulis operta est, hic illic ulcusculis fœdabatur.

41. Quæ in utriusque urethra animadvertimus, sicuti a qua causa essent, facile erat intelligere, ita quos effectus ederent, id est quæ incommoda in mingendo afferrent, scire non licuit, ut neque alia quæ a me in aliis urethris per dissectionem deprehensa ad te alias aut scripsi, aut scripturus sum. Scribam enim (1) ubi de gonorrhœa (2) in juvene ex colli vulnere mortuo, oblongam mihi lineam albidam, nonnihil exstantem, oblique ab urethræ medio ulteriora versus tendentem occurrisse, sicuti et chordulas quasdam alias in asthmatico (3) non sine urethræ contractione. Scripsi autem epistola XL (4), ut in sene quem ruptum aneurisma sustulerat, urethram passim cicatricosam offenderim, fibrasque præterea inter seminalem carunculam, et vesicam oblique prominentes : itemque epistola IV (5) ut in apoplectico stabulario albidas oblongas lineas, oblique in duobus urethræ locis exstantes, et in altero certe se immisso specillo opponentes : denique epistola X (6) ut in paralytico viro quem con-

(1) Vid. etiam Epist. 63, n. 13.
(2) Epist. 44, n. 7.
(3) Ibid. n. 10.
(4) N. 29.
(5) N. 19.
(6) N. 13.

vulsiones interemerant, obliquas pariter quasdam quasi carneas fibrillas in illa urethræ sede ubi catheteri obstaculum aliquod se objicere solebat. Nunc, si cum linea illa, quam paulo ante (1) factam dixi ex tenui luxuriantis carnis excrescentia, has quasi carneas fibrillas, et fibras illas, cum harum autem utrisque exstantes lineas pariter obliquas contuleris; fortasse mecum suspicaberis, certis quibusdam urethræ erosionibus excrescentias quasdam tenues non rarissime succedere, quæ contractæ fibras primum, fibrillasve carneas, magis autem, magisque siccatæ denique subalbas, nonnihil exstantes lineas referant: fuisse igitur me sæpius ejusmodi excrescentias visurum, si dum recentius esset malum, inspicere potuissem. Fieri tamen etiam potest, ut quemadmodum urethram non semel vidi cicatricosam, et manifestissime coarctatam, ita lineas etiam illas eodem censeas attinere.

42. Muliebres autem urethras, etsi non sæpissime, ut viriles; sæpe tamen secui, et diligenter perlustravi. Neque adhuc (nisi forte unam, de qua mox dicam, velis excipere) in ullam incidi, quæ cicatrices, nedum excrescentias haberet: nec mirum in perbrevi, minusque angusto canali, in quem neque tot qui erodere possint, humores influant, neque ullus, nedum tantus

(1) N. 39.

quantum habet virilis urethra, flexus cadat. Posse tamen nonnunquam in muliebri quoque et ulcera, et excrescentiam, aut certe diuturna obstacula quædam oriri, de Astruccio, et de Alghisio didici, quorum ille (1) corpus quo urethra cingitur, suppuratum, et fistulosum intra hanc hiare, et pus effundere non semel vidit, alias vero ab eodem corpore tumido, et calloso urethram præter modum arctari; Alghisius autem (2) virginem memorat, cui tenuis medicata candela ad *carnositatem* urethræ absumendam intra hanc relicta, vesicam subierat. Huc adde *carneam excrescentiam*, de qua mox dicetur, in vidua quadam a Mullero (3) descriptam. Et mihi quidem semel accidit, cum vetulæ cadaver perscrutarer sub initium anni 1751, ut parvulam excrescentiam triangularem intra urethræ exterius osculum, ex hoc tamen non exstantem offenderem, persæpe autem post acutas præsertim febres animadverti sanguifera vascula, quæ plurima, et ferme parallela intimam urethræ perreptant tunicam, turgida adeo, et conferta, ut ab ipsis tota hæc propemodum nigricaret: accidit quoque semel ut in virguncula, itemque in anicula, quarum fortasse alibi (4) incidet men-

(1) § 4 supra ad n. 38 cit.
(2) Lithotom. c. 3.
(3) Eph. N. C. cent. 8, obs. 38.
(4) Vid. Epist. 50, n. 51, et Epist. 56, n. 21.

tio, portionem ejusdem illius tunicæ extra sui meatus orificium procidentem viderem. Sed quid hæ, aut illæ incommodi in mingendo sustinerent, conjicere quidem, sed pro certo tamen scire non potui. De causa pariter cur his duabus pars quædam illius membranæ ita ex urethræ osculo promineret, non nisi conjecturæ erat locus. Atque ut ea uti nollem quæ ex sæpius lacessitis per acus capitulum (1) illo osculo, illaque membrana duci potuisset; restabat altera, a prægressa fortasse stranguria repetenda. Nam conatibus ad expellendam urinam vehementioribus membranam illam deorsum urgeri, et ratio indicat, et laudata Mulleri observatio confirmat. Excrescentia enim quæ ex urethræ orificio prodiens, hoc obturaverat, magna ex parte absumpta, pars interior reliqua *non nisi eo quo vesica exonerari solet, conatu* fiebat *conspicua*. Quæ observatio excrescentiæ *carneæ, rubræ, fungosæ*, quæ *fabæ magnitudine prodierat* ex illo orificio, si a te cum exemplo altero conjungatur, quod cl. Goulardus (2) memorat, *carnositatis* in viri cujusdam urethra nonnunquam adeo excrescentis, ut ex hujus osculo prodiret, ibique esset amputanda; tanto libentius cum illis facies, qui inter cætera in urinario meatu occurrentia obstacula, adhuc caruncula etiam agnoscunt.

(1) Supra n. 19 et seq.

(2) Tract. supra ad n. 38 cit.

Sed ne ab urethra feminea recedamus, quid de Corn. Solingenii rarissima quam Salzmannus (1) commemorat, observatione dicemus, *meatus* videlicet *urinarii inversi atque digiti minoris longitudine propendentis?* Usque adeone laxam et extensam meatus fuisse membranam? an collum, sive infimam vesicæ partem illac prolapsam, ut credere videtur Salzmannus (2)? qui tamen suam ita indicat dubitationem (3), *si modo alia pars oculis se se offerens, sub specie vesicæ* Solingenio *non imposuit.* Alius quoque morbus est, cujus raritatem ut in muliebri urethra ostendamus, pauca de ipsa, et de ejectis per eam calculis attingemus. Illa, ut Celsus (4) ait, et nos paulo ante posuimus, *et brevior quàm in maribus, et laxior*, et quod supra (5) dixerat, *simul rectior* est. Ergo calculus, quod recte idem subjicit, *ubi parvulus est, per se sæpe excidit.* Quin aliquando etiam non parvus, qualis erat quem hic, ut antea (6) scripsi, et vel magis quales ii quos Bononiæ conspexi. De quibus, aliisve quos Langelottus (7) Jæggerschmidius (8), Dillenius (9),

(1) Dissert. de hernia vesicæ urinar. thes. 18.
(2) Thes. 26.
(3) Thes. 19.
(4) De medic. l. 7, c. 26, n. 4.
(5) Eod. c. n. 1.
(6) N. 10.
(7) Eph. N. C. dec 1, A. 6 et 7, obs. 7.
(8) Dec. 3, A. 3, obs. 101.
(9) Dec. ead. A. 9 et 10; obs. 242.

Schmiederus (1) Trewius (2), alii sine chirurgiæ ope exclusos proposuerunt, plura dicere non refert, quando constat iis majores Sennertum (3) et Tulpium (4) vidisse, nempe illum *fere ovi gallinacei magnitudine*, hunc, ut icon adjecta ostendit, crassiorem, et *ponderantem tres uncias cum duabus drachmis*. Quem maximum inter omnes fuisse credo, de quibus memini legisse, inter omnes dico a muliere non modo excretos, verum etiam gestatos; cum in virili vesica ad immane pondus crevisse sciam. Mitto enim qui *pendebat libram Anglicanam, et binas insuper drachmas*, cui *non meminerat* Helmontius *se parem unquam vidisse;* quando in eadem Sepulchreti sectione (5) in qua hæc verba referuntur, calculi XXXII (6), et XXXIV unciarum (7) propositi sunt, et cl. Targionius (8) testatur esse Florentiæ qui uncias æquet XXXIX, ob id quoque spectabilior, quod in eo deprehensus est qui post prosperam et vegetam senectutem, morbo extinctus fuerat in quo leves potius lithiasis suspiciones, quam legitima indicia, extiterunt.

(1) Cent. 3 et 4, obs. 161.
(2) Commerc. litter. an. 1733, hebd. 39, n. 4.
(3) Medic. pract. l. 3, p. 8, s. 1, c. 2 vers. fin.
(4) Obs. med. l. 3, c. 7.
(5) 23, obs. 1, § 9.
(6) Obs. ead. § 1.
(7) Ibid. § 2.
(8) Prima Raccolta di osserv. med.

Eodem pondere alterum video ex Verducio (1) commemorari, ex Launayo (2) alterum unciarum LI; denique, ut maxime mireris, quem Kesselringius (3) spectasse se ait, apud cl. Morandum, 6 *libras* cum 3 *unc. æquantem :* quod ipsum pondus, ne forte me in describendo errasse suspiceris, in recensione quoque invenies illius dissertationis edita in Commercio Litterario (4). Unde fieri autem putas, ut tantorum lapidum nullum in feminea vesica repertum esse legamus? Nempe, aut ego fallor, rectius, breviusque, ut dixi, præsertim vero latius urinæ iter in sexu sequiore facile excipit, emittitque partem multo maximam viscidæ illius, et tartareæ materiæ, quæ ob contrarias causas in marium vesica subsistens, usque et usque, in quorumdam potissimum corporibus accrescit calculo, ejusque adeo auget molem. Quo rarior censeri debet casus, a cl. Adolpho (5) editus, *calculi oblongi in* vetulæ *urethra nati firmiterque ipsi accreti.* Quo enim modo particulæ unde is constabat calculus, restitare in ejusmodi canali neque abripi lotii incursu potuerunt? Attamen aut

(1) Vid. apud Boretium de operat. alti ad parat.
(2) Vid. apud Pall. dissert. supra ad. n. 35, cit. in adnot. ad § 19.
(3) Dissert. ibid. supra cit. n. 53.
(4) An 1739, hebd. 9.
(5) Act. N. C. tom. 1, obs. 239.

vis hoc impellens, ut in muliere sex et septuaginta annos nata, languidior; aut urethræ membrana alicubi ulcerosa, eoque inter cuniculos, et inæqualitates suas retinens eas particulas; aut denique calculus, primum in vesica natus, et urethram sua aliqua parte ingressus, ibique subsistens, aliis, atque aliis additis ex lente illac, et quasi per stillicidium, ut tunc fere solet, præterlabentibus ejusdem generis particulis, hæc, inquam, aut aliqua, aut universa id quod miramur, et nihilominus rarum est, satis efficere potuerunt. Favent huic explicationi, præter mulieris ætatem, prægressa jam subinde *per plures annos obstructio urinæ;* præsertim vero calculus ipse *in vesicam usque recurvatus.* Vide enim meam primam (1) calculi qui acui intra virgineam vesicam increverat, observationem. Is cum sui partem recurvatam haberet intra urinarium meatum, certe non ab illa parte inceperat, sed ab acu quæ inde aberat; illa autem ipsa pars, tanquam calculi appendix, et additamentum, intra contiguum meatum paulatim creverat; ut manifeste, pro fine, non pro initio calculi esset accipienda.

43. Restaret ut de diabete, de urinæ incontinentia, et per locum indecentem excretione, et de urinis non naturalibus scriberem, de quibus

(1) Supra, n. 19.

singulis argumentis singulæ in Sepulchreto adduntur sectiones. Verumtamen duas ob causas non faciam. Prima est, quod nec Valsalva nec ego quemquam ex diabete mortuum dissecuimus, quod per te facile conjeceris ex iis quæ de eo morbo attigi epistola superiore (1). Altera, quod illa omnia quæ in denatis post cæteras istas quæ modo dictæ sunt affectiones, deprehendimus, jam cum aliis a quibus ipsæ pendebant morbis, quod in his quoque litteris animadvertere potuisti, proposuimus. Non est autem consuetudinis nostræ quidquam iterare. Quod si in Sepulchreto non esset factum, ad pauciora rediissent istæ quas diximus sectiones, quarum nihilominus duæ primæ adeo breves sunt, ut simul cum scholiis vix ambæ impleant sex paginas. Præterea in singulis fere quæ ad urinas aut ad partes his inservientes attinent, sectionibus non modo quæ in aliis, sed et quæ in una sectione posita fuerant, in eadem iterantur. Et novisti jam ex initio superiorum litterarum (2), quot sectione XXIV fuerint repetita. Ea autem quæ illam præcedit, sectione XXIII vide, quæso, an eadem quæ observatione VIII, § 1 leguntur, legantur partim observatione IX, partim iis quæ huic subjecta sunt scholiis: sectione vero in cujus argumento hactenus versatus sum XXV, an idem quod posi-

(1) N. 14 et 15.
(2) Epist. 41, n. 1.

tum fuerat § 2, et quod § 10 observationis VIII, ponantur iterum § 19 et § 17 ejusdem observationis. Sed et in una ex sectionibus istis brevissimis, id est XXVII, num id quod traditur § 3 observationis I, idem sit quod § 9 observationis II, et in hac ipsa II; num quod § 4 idem sit quod § ejusdem 11; si forte dubitas, historias inspice fusius relatas sectione XXIV observ. X, § 8, et observ. II, § 4; quibus perlectis, omnem tibi dubitationem eximes. Denique, ne pluribus te morer, si sectionem verses XXVIII, non sine magna admiratione bis invenies una eademque pagina repeti inferius quæ paulo supra posita sunt, primum videlicet maximam scholiorum partem ad observ. VI et VII; deinde vero observat. XII historiam *illustr. Ducissæ*, § 2 et § 4.

44. Ne tamen asymboli ab his sectionibus discedere videamur, ad istam ultimam, quæ de urinis est non naturalibus, pauca adnotabimus, nec multo plura ad penultimam quam esse diximus de urinæ excretione per locum indecentem. Utraque, etsi conjunctam non habebunt cadaveris inspectionem, non tamen omni carebunt utilitate. Incidimus aliquando in urinas quæ chylum, et aliquando in alias quæ sanguinem admistum habere viderentur; ut medicorum alii rem ita prorsus, ut apparebat, alii vero longe aliter accipiendam esse contenderent. Controversia illa prima, si unquam alibi, tunc profecto hic maxime ante hos quadraginta annos agitata est, cum

ultimus ex generosa Discalciorum gente in longo illo, quo confectus denique est, morbo lotium diu reddere perrexit, cujus pars magna lacti omnino similis subsidebat. Ejus medicorum alter, vir clarissimus, et mecum profitendi munere et amicitia conjunctus, cum sedimentum illud odore omni et visciditate careret, chylum esse asseverabat. Negabat alter, qui pus esse contendebat. Ut diuturnam eam litem, si fieri posset, componerent, omnes qui tunc Patavii in medendo nomen aliquod haberent, alii alio die accersiti sunt. Me nihil magis refugientem quam litibus implicari, diuque per multas ac varias excusationes tergiversantem, exoravit denique ægri levir Alexander Guarinus, in quo pariter vetustum illud et nobili poeta illustratum genus aliquot post annis finem habuit. Cum discrepantium rationes audivissem, urinas examinassem, ægrum diligenter interrogassem, ita respondi, ut me omnes intelligerent disputantium quidem utrumque pro suis quemque meritis non parvi facere: sed plus tamen veri studio, ut debebam, quam amicitiæ tribuentem, in secundam inclinare sententiam. Nam chylum quidem per renes effluere posse, me dixi non ignorare, si modo laxiores sint per ipsos secretionis viæ (et sane aliqua sic explicabis eorum exemplorum quæ vel sectione hac XXVIII (1) Sepulchreti indicantur); verum

(1) Schol. a ad obs. 14.

in nostro ægro ex prægressis diu, et vel tunc comitantibus non obscuris læsi alterius renis indiciis, ut se pars chyli adjungeret, pus tamen videri non posse excludi. Nec me fugere, quo fœtore infectum pus sæpe ex læsis renibus descendat: exstare tamen et inodori puris exempla non modo aliunde, ut cum Celsus (1) scripsit, *melius esse* pus, *si nihil olet*, verum etiam ex ipsis renibus, eaque mox commemoranda. Nam quod viscidum non esset sedimentum, inveniri quidem interdum etiam in renibus maxime viscida (ut in Sepulchreti eadem sectione (2)) verumtamen haud omne pus esse viscidum, et quod cum urinis glutinosum et tenue ejicitur, id sane medicos experientissimos (3) legi vesicæ, non renibus tribuentes, et Valsalvam, dissectionibus quoque edoctum, rarius consuevisse ab renibus, quam a partibus subjectis repetere. Quæ ut omnia prætermitterentur, haud tamen oblivisci me posse aut viri illius aut præsulis, quorum historias reliquissent nobis Benedictus Silvaticus (4) et Lælius a Fonte (5) tam nostræ similes quam aquam aquæ (ut propterea vix crederem, in tam agita-

---

(1) De medic. l. 5, c. 26, n. 20.

(2) Obs. 9, § 1, et obs. 22, § 1.

(3) Vid. ibid. schol. ad obs. 10 et 15.

(4) Vid. ibid. cit. obs. 10, cum schol. et obs. 14, cum schol.

(5) Ibid.

ta controversia ab nemine, uti certior postea factus sum, ante me fuisse commemoratas). In utroque enim illorum ægro signa præcesserant renis alterius læsi, aderantque, ut in nostro, et lenta febris et macies. Ab utroque urinæ reddebantur quarum sedimentum non fœtens, non viscidum, sed inodorum et fluidum, lac ipsum referebat. Hoc esse pus ab renibus defluens, medicus ille uterque affirmabat. Negabant, in episcopo præsertim, alii. Dissectio autem, renis illius substantiam aut absumptam aut abscessu perforatam ostendens, pro affirmantibus stetit. Quæ etsi commemoranti similior dicebam quam pronuncianti, etsi judicii difficultatem in abditis morborum sedibus naturave statuendis inculcabam, nec me plus sapere quam tot alii qui superioribus diebus consulti fuerant, profitebar; tamen ex nobilibus et doctis, qui non pauci aderant, viris, nemini, ut dixi, quam in partem meus propenderet animus, occultum fuit. Neque mortui post aliquod tempus refragata dissectio est, per quam, tametsi fuit ab ignobili chirurgo clam propemodum instituta, sic satis postmodum auditum est, renem affecti lateris semiputrem inventum esse, et ad exiguam molem redactum. Quod etsi eorum silentio quorum intererat aliter credi, comprobatum est; tamen quia nec ipse vidi, nec meorum quisquam sectioni interfuit, non visum est hic pro certo esse ponendum.

45. Atque hæc Patavii; Venetiis autem inter pauciores controversia altera olim fuerat, abbatis cujusdam urinæ sanguine, ut videbantur, revera infectæ essent necne. Res ferme similis erat illius quæ eadem Sepulchreti XXVIII sectione (1) proposita est; sanguis enim in lotio vel diutius servato non subsidebat. Consultus, auctor fui ut igne supposito periculum facerent; sic enim sanguinem facile posse coire, seque, si reapse inesset, ostendere. Itaque eo periculo facto, controversia dirempta est. Cæterum quomodo per album linteum, in ejusdemmodi urinam immersum et mox exsiccatum, idem quæsierit cl. Burgmannus (2), et quid loco sanguinis, et qua ratione invenerit Schelamerus (3), et quomodo in quibusdam sanguis ex vesicæ hæmorrhoidibus secundum Cælium Aurelianum (4) sit repetendus, etsi de hoc fuse ad præcl. Seraum, pro nobili ægro Neapolitano in medicorum dissidio consulentem respondi, in his modo edisserendis te non morabor; sed ut quos laudavi inspicias, et de iis hæmorrhoidibus doctissimum Helwichium (5) legas, potius hortabor. Cum vero in eadem quam paulo ante designavi, sectione (6) leges, teretia

(1) Obs. 9.
(2) Commerc. litter. an. 1733, hebd. 36.
(3) Eph. N. C. dec. 3, A. 9, obs. 81.
(4) Morbor. chron. l. 5, c. 4.
(5) Eph. N. C. tomo modo cit. obs. 119.
(6) Obs. 26.

corpora vermiformia et cruenta a quadam vidua, quam acerbissimus lumborum dolor cruciabat, simul cum lotio fuisse reddita; eorum substantiæ accuratius examen requires, per quod apparere posset, ea potius quam teretes exesi a cancro renis particulas, polyposas, in uretere sic formatas, concretiones fuisse. Nam quod lumbrici veri non fuerint, observationis quoque illius auctor agnovit: qui nisi inter vesicam aut urethram et intestina via per morbum aperta sit, quemadmodum supra (1) indicatum est, cum urinis certe reddi non possunt. Quamobrem cum ad ejusdem sectionis observationem veneris XXX, qua uvæ acinorum et frustulorum lactucæ, aliorumque ciborum excretio una cum urinis animadversa proponitur; partim majorem cautionem et accuratius examen desiderabis, partim etiam quoniam in uno vesica tota exulcerata fuisse dicitur, ulcus aliquod inde in quodpiam intestinum pertinuisse suspicaberis. Neque enim difficile est ita se habentem vesicam cum proximo aliquo intestino coalescere, et sic per quampiam ulcerosam erosionem cuniculum ab illa in hoc duci. Qua ratione intelligi fortasse potest, quomodo vir de quo ab Yongio (2) scriptum est, cum fæculenta urina exiguos passæ uvæ acinos, foliorumque ac

(1) N. 6 et 29.

(2) Vid. apud Th. Dereham saggio delle transaz. tom. 3, p. 2, c. 4, § 29.

radicum particulas, aliaque devorata, cum iisque pilulas duas, in longum extenuatas, reddiderit. Nimirum sævissimi colici dolores superioribus mensibus antecesserant, ut a veri similitudine non abhorreat, inflammatum aliquod intestinum dum vesica coalescere, et parvo aliquo abscessu facto, pus in utriusque cavum erumpere, apertamque inter utrumque fistulam relinquere potuisse. Nam quod cum Yongius advocatus est, urina nihil grave oleret, neque sanguis aut pus alvo dejiceretur, nec tenesmus esset, neque humor tinctus, per clysterem immissus, suo lotium colore inficeret: communicationem quidem inter vesicam et rectum aut colon intestinum minùs credibilem merito ipsi reddiderunt. Credibiliorem autem fortasse censuisset, si inter vesicam et partem aliquam huic attiguam ilei intestini esse concepisset; acerbissimi enim illi qui præcesserant dolores, ut colici vocati essent, iliaci esse potuerunt.

46. Sed foramen quod a vesica in contiguum rectum intestinum præter naturam pertineat, ut facilem reddit explicationem lotii per anum redditi; sic aliquando aut ita in mortuis obscurum est, aut sic in viventibus difficile creditu, ut eodem modo vix ac ne vix quidem liceat rem hanc ad penultimam, ut vides, ex enumeratis (1) sec-

(1) Supra, n. 43.

tionem attinentem, probabiliter explicare. Hæc quæ dico omnia exemplis declarabo. Quorum antiquissimum ex Praxagora est referente : *visum sibi quemdam qui per sedem urinam excrevisset, supervixissetque annis duodecim : anne etiam pluribus (quod tunc temporis ipse discessisset, nec de eo quicquam audiisset postea) ignorare.* Locum hunc ex Ruffi Ephesii libello *de vesicæ renumque affectibus* (1) ita descripsi, ut in Henrici Stephani editione legitur medicæ artis principum, quem libellum latine redditum exstare, non videntur Lindenius et Mercklinus (2) animadvertisse. Hæc scire te volui, ne forte mireris, cur non, ut Schenckius (3) et qui ipsum describunt, Praxagoram dixerim quemdam vidisse, *cui urina per sedem excernebatur per duodecim annos.* Quod tamen si diserte ita dixisset, ut dixit quidem supervixisse, mirari non oporteret, cum in hac ipsa XXVII sectione (4) historiam habeamus viri qui a pueritia ad quadragesimum, imo ad quinquagesimum usque annum *semper* lotium per sedem reddiderit; lithotomus enim e puero calculum exsecans, sic vesicam et rectum intestinum læserat, ut meatus ab illa in hoc descen-

(1) C. 8.

(2) Linden. renov. Vid. *Ruffus.*

(3) Obser. med. l. 3, ubi de urina alien. loc. excreta, obs. 13.

(4) Obs. 1.

dens post obitum inventus sit *digiti latitudine*. Quod autem in isto artis imperitia fecerat, in Praxagoræ homine videtur morbus fecisse; ejus enim observationem Ruffus post illa subjicit, *aliquando in intestinum abscessus rumpitur:* quanquam, ne quid dissimulem, de abscessu loquitur renum; nosti autem Pechlinum (1), cum urina per alvum quinquies vel sexies quotidie ejiceretur in ischuria hominis renum et vesicæ calculo laborantis, in medio reliquisse, an illa *a vesica in substratum proxime intestinum rectum per novas tabulatusque vias, an a renibus ad intestina deducta esset*. Cæterum de vesicæ abscessu rectoque intestino Fernelius (2) loquitur, cum *visum* esse ait, illum *nonnunquam et in anum penetrare, illacque urinam omnem defluere*. Et Hildanus (3), cum post longam vesicæ ischuriam, et purulentas urinas vidisset has demum viginti ultimis vitæ diebus, non per colem amplius, sed per podicem *nunc seorsum, nunc vero mixtas excrementis* effluere; deprehendit ex vesicæ cavo rotundum ulcusculum in rectum intestinum produci. Quamobrem, cum ipsi Horstius significasset, mulierem quæ dum ab arbore caderet, genitalis lacerationem retulisset, et mox vulnus temere exterius clausisset, jam *ultra semestre spa-*

---

(1) Vid. act. erud. Lips. an. 1691 m. maj.

(2) Pathol. l. 6, c. 13.

(3) Cent. 2, obs. 65.

tium nullam urinam reddidisse, nisi quod *profluebat serosa humiditas singulis diebus per alvum, non cum alvi excretis, sed separatim* : minime dubitavit respondere (1) *plane sibi* esse *persuasum, non tantum collum vesicæ et uteri, verum etiam ipsum intestinum rectum ab arbore læsum atque perfossum fuisse*. Et explicatio quidem hactenus facilis et perspicua est, quemadmodum et in viro nobili fuisset, ni sanguis quem alvo excernebat, admistam facile urinam obscurasset; in eo enim invenit cl. Moraschius (2) adnatum fungosæ carni vesicæ calculum, qui hanc tandem una cum intestino recto perforaverat. Sed vicissim observationes sunt, in quibus hæreas, velut illa quæ ex actis Helveticis (3) semel atque iterum alia de causa supra a me indicata est. Nam ad mictum cruentum et dysuriam cum paulo ante vitæ finem illud accessisset, ut lotium per anum exstillaret; vesica tamen nullum ulcus nullamque viam ostendit quæ duceret ad intestinum. Huc adde ex Sepulchreto (4) multo longioris temporis observationem. Puer enim cui *toto decennio omnino fuit cohibita urina, cujus guttæ aliquot per anum, sed minus limpidæ* prodibant, renes habuit et ureteres morborum vi inutiles

(1) Cent. 5, obs. 47.
(2) Eph. N. C. cent. 10, obs. 56.
(3) Tom. 1.
(4) Sect. 24, obs. 6, § 1.

redditos, vesicam autem *nequaquam* p. n. *perforatam*. Quin et ubi plurimum lotii in vesica erat, ut in eo de quo Rhodius (1) scribit, urethræ caruncula illud supprimente, ipsum quidem *per intestinum rectum clare fluxit*, sed tantum *donec, sublata obstructione, ad consuetam viam natura duceret*; ut minime intelligamus quomodo per intestinum fluere omnino desiisset, si ex vesica ad illud via præter naturam reapse fuisset aperta. Plurima pariter in vesica pueri urina erat, quem ex Benivenii (2) observatione plures commemorant; nam septimo jam die non reddiderat, cum eam tandem ex ano evacuavit. Sed ne forte credas ab Rhodio et a Benivenio prætermissum esse superstes aliquod præternaturalis perforationis indicium, cl. Reusneri (3) in alio puero observationem perlege. Videbis certe nihil in vesica fuisse lotii quod ex ea viam vi sibi faceret ad intestinum, et tamen septimo ischuriæ renalis die *urinam colore, odore, quantitate naturalem æmulantem, per alvum excretam esse sine fæcum alvinarum excretione, sine omni dolore aut alteratione*, idque per dies aliquot ter quaterve quotidie, donec repente per colem reddita est *sine omni dolore aut molesto symptomate*, et sic naturali modo perrexisse mictionem annis insequentibus. Haud licet igitur omnem urinæ per

(1) Cent. 2, obs. med. 90.
(2) De abdit. morb. causis, c. 7.
(3) Eph. N. C. cent. 5, obs. 3.

podicem excretionem ad primum illum modum explicare; sed ubi ob renalem aut vesicalem ischuriam nimia ejus copia sanguinem prægravet, neque ullum ab renibus aut a vesica morbosi ad intestinum aperti itineris indicium sit, res ita potius est explicanda ut quemadmodum tunc per vomitum ejici lotium alibi (1) scripsimus, sic per secessum quoque ejiciatur, intestinorum videlicet glandulis id præter naturam secernentibus. Attamen vel ratione ista posita, illud non facile intelligitur, quomodo effusa in tubum intestinorum urina sine fæcum alvi admistione, ut modo referebamus, egrediatur: quæ difficultas neque per illam alteram rationem primam tollitur omni ex parte, ut cum illa apud Horstium femina non cum alvi recrementis, sed *separatim* urinam ex podice emittebat; Hildanus enim *nunc seorsum* quidem, *nunc vero mistam* alvi *excrementis* effluere in suo sene observaverat. Mihi autem superioribus annis contigit ut in casum inciderem, quem ejusque causam et modum cum intelligere conarer, non visa est amplius ex majoribus hæc esse quam modo proposui difficultas. Juvenis sacerdos, qui ob egregiam indolem ejusque officio dignam probitatem et spectatissimos semper mores, omnibus quibus erat notus moriens sui desiderium reliquit, cum mihi narraret se paucis ante diebus animadvertisse urinam sibi

(1) Epist. 41, n. 6.

per sedem prodire, ego qui hypochondriacum, sicuti studiis litterarum dediti non pauci solent, ipsum esse jam nossem, primum non credidi; postridie autem cum ad me regressus illam quæ sic paulo ante prodierat, afferendam curasset; tum denique ex eo diligenter quæsivi an vitio ullo unquam alicujus ex urinariis partibus aut imi intestini affectus fuisset, an dolore aut molestia ulla si non diu antea, at saltem non ita pridem inter mingendum aut dejiciendum vexatus esset, aut tunc vexaretur, cruenti ne quidquam aut purulenti alterutra via exiisset aut exiret, atque alia ejusdemmodi. Ille vero hæc singula, nedum universa, iis verbis negavit, quæ vel in minus ingenuo homine fidem facerent. Nulla, ut vides, hic fuerat ex causis quas paulo ante commemoravi, non calculi exsectio, non abscessus, non casus, non ictus, non in vesica aut renibus lapis, non urinæ in illa aut his suppressio, et tamen urina, et sæpe quotidie simul e vesica, simul e podice exibat, eaque ipsa quæ e podice, ut plurimum sine alvi recrementis, et sic ad mortem usque, ab alio morbo allatam, id est menses multos, perrexit absque ulla molestia exire. Is cum decessit, ego forte in patria longius aberam, ut ne veniam quidem licuerit petere cadaveris perscrutandi, et, quod in vivo intelligere satis non poteram, ex mortuo fortasse addiscendi. Sed hactenus hæc. Proximas litteras aliquanto breviores expectabis, et valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLIII.

De Herniis agitur.

Hernias, de quibus scribere aggredior, viri hoc tempore doctissimi dividunt, id quod minime ignoras, in legitimas, et spurias; legitimas eas in quibus ventris aliquod procidit viscus, spurias cæteras appellantes. Hunc ordinem sequar. Ex illis igitur herniis quarum adhuc restant in Valsalvæ schedis observationes, hæ pertinent ad legitimas.

2. Vir triginta annos natus, ex capitis vulnere mortuus, cum vivens tres habere testiculos videretur, scroti atque inguinum propterea instituta dissectione, hæc præbuit conspicienda. Testes quidem erant duo, secundum naturam se habentes. At qui a sinistris tertius esse videbatur, omenti erat portio, quæ intra proprium sacculum, ex peritonæo factum, in scrotum descenderat. A dextris quoque tumor erat, sed minor: quem Appendicula vermiformis, in similem sacculum prolapsa, efficiebat.

3. Epiploceles, simul, et enteroceles hic habemus exemplum, et quidpiam in singulis peculiare. Omenti portio, testiculum mentiens in vivo, ad cætera est addenda quæ cum mentiri

illum possint, suspicionem olim fecerunt nobis (1) tot observationes legentibus testiculorum trium, a Graafio (2), aliisque commemoratas, de aliqua in pluribus earum deceptione, quæ post mortem non fuerint per anatomen confirmatæ. Et sane vir iste facile auxisset earum numerum, nisi errorem sustulisset dissectio, quemadmodum et in alio sustulit, cujus tertium, ut videbatur, testiculum fuisse hydatidem, veri testis magnitudine et figura persimilem, scripsit cl. Schreiberus (3). Cæterum omenti portio in scroto reperta, vel per se olim admirationem movisset iis quos designat, et sua geminæ in uno viro deprehensæ ibidem epiploceles observatione confutat præstantiss. Heisterus (4). Appendicula autem vermiformis, si una cum cæco intestino in scrotum procidisset, aut etiam cum proxima coli parte; quanquam scio difficilius hanc, quam sinistram coli partem prolabi; at si tamen laxatis perfractisve, ut in Waltheri (5) observatione, dexteris coli vinculis, cum hoc et cæco simul appendicula descendisset in scrotum, eorum pondere peritonæum deorsum urgente, procli-

(1) Advers., animad. 1.

(2) De viror. organ. generat. inservientib.

(3) Nov. comment. Acad. Sc. imp. Petropol. tom. 3, inter physica obs. 6 et tab. 12, fig. 2.

(4) Eph. N. C. cent. 5, obs. 85.

(5) Act. erud. Lips. an. 1738 m. jun.

vius id esset intelligere, quam solam ipsam adeo flexilem et levem eo pervenisse, nisi tunc forte fuit, id quod rarius est, recrementis maxime distenta, aut potius paratum antea sacculum a prolapso intestino ileo, hoc in ventris cavum regresso, subiit ipsa, longitudine sua ad id plurimum juvante. Agnovit difficultatem hanc Lavaterus (1), qui tamen appendiculam in scroto non vidit, ut in eo vidit, et a dextris quidem, intestinum colon *plus quam pugni magnitudine;* id quod difficilius esse quam a sinistris dicebam, nisi forte violentiam ictus aut casus ab alto hernia consequatur, cujus exemplum habes apud Tacconum (2). A sinistris autem *coli partem, aliquando totum ejusdem arcum*, in scrotum *non raro excidere* Mauchartus (3), affirmat ubi et se ab eo latere ait ter vidisse, ab eodemque Parisiensem cel. chirurgum *herniam coli deprehendisse, ubi cæcum simul cum sua vermiformi appendice in scrotum se dederat præceps*. Sed et cl. Hensingius (4) sinistram pariter vidit oscheocelem, *octo ulnas intestinorum tenuium, intestinum cæcum cum processu vermiformi, et dimidiam ulnam intestini coli complectentem.* Quæ commemoro, ut in herniis ingentibus scias laxa-

(1) Dissert. de intestinor. compres. thes. 5.
(2) Dissert. de raris herniis quibusd.
(3) Dissert. de hernia incarcer. c. 2.
(4) Dissert. de periton. ad § 8.

ri adeo coli vincula, ut sinant hoc sequi trahentia suò pondere tenuia intestina, et vel ipsam appendiculam, sed una cum cæco, in sinistram scroti partem prolabi. Sed de magnis enterocelis erit etiam infra (1) scribendi locus. Nunc, cum alias alibi tum epiploceles, tum enteroceles observationes ex Valsalva tibi descripserimus; duas, quæ reliquæ sunt hujus ultimi generis, mediocrium licet fuerint, hic subjiciemus.

4. Pauper, annos natus sexaginta, pessimi habitus, herniosus, frigido aeri expositus, viribus fortasse deficientibus cadit, mediumque os humeri frangit; faciem vero leviter contundit. Non multo post tempore interit.

Ventre aperto, si vasa lactea chylo turgida excipias, e magno tractu intestinorum, nullis, qui alibi per mesenterium occurrebant, lymphæ ductibus interjectis, exorta et alia ejusmodi (quæ ad alterum servamus locum) nihil adnotatione dignum occurrit, præter intestinorum partem quæ ex ventre in annulum e peritonæo factum prolapsa, scrotò, ut solebat, condebatur.

Thoracis sinistrum cavum cum recluderetur, ab ingressu aeris illico non secus ac in viventibus bestiis concidit pulmo; quod vero a dextris observari non potuit. Cæterum sani erant ambo pulmones. In cerebro aliquid aquæ continebatur,

(1) N. 7.

et quibusdam in locis *gelatinosa* animadvertebatur concretio. Hujus cadaveris flaccidæ et molles erant carnes : sanguis autem quasi serosus, et parum rubens. Quidquid autem habebat rubedinis, nonnulla dabant solida corpora in eo sero natantia : nullæ tamen inerant fibræ; nam eo sanguine in aquam conjecto, nulla apparuit concretio fibrosa.

5. Pauper alter, annorum circiter triginta quinque, pariter frigoris injuriis expositus, cum sine pulsu jam esset, in nosocomium est illatus sub noctem, nonis januariis anni 1690. De ventris sævo dolore balbutiendo conquerebatur : quem cum esse crederent ex prolapsu, cui erat obnoxius, intestinorum in scrotum, reponere conati sunt. Mane homo obiit. Cadaver dum incideretur, carnes multum emittebant humoris.

In ventre fuerunt omnia secundum naturam, nisi quod intestinorum pars, laxato ad inguina peritonæo, et in oblongum oris angustioris saccum intra scrotum expanso, etiamtum a dextris procidebat. Thorace recluso, pulmones conspecti sunt punctis nigris, atroque sanguine variegati, posteriore autem parte, qua per membranas costis adhærebant, quadantenus inflammati. In cordis ventriculo dextero major, in sinistro minor fuit polyposa concretio cum grumoso sanguine. Cæterum ut per hujus cordis et fere omnium reliquorum viscerum superficiem vasa lymphatica obvia fuerint, in mesenterio autem quam dis-

tenta, et seriem quasi globulorum repræsentantia, aliaque istiusmodi, erit alibi opportunior scribendi locus.

6. Si causam quæris cur has duas Valsalvæ observationes non alio sed huc retulerim, dicam. Non alio retuli, quia novissima prioris ægrotantis symptomata, posterioris autem dissectio capitis, non exstant. Huc autem retuli, ut quæ in hernias viscera procidunt, Valsalvam quoque scires non per disruptum, sed per laxatum peritonæum procidere conspexisse, neque intra hujus processum, sed intra sacculum ex laxato peritonæo efformatum. Nec supra (1) aut in quinque aliis quas tibi olim ex eo descripsimus (2), herniarum observationibus quidquam posuit quod repugnaret, imo diserte nonnunquam scripsit quæ consentirent. Quod si undecim a nobis alias propositas (3) releges, haud aliter invenies. Minime autem miraberis ubi non tam illam persuasionem quæ plerorumque animos olim occupaverat, quam eorum observationes attenderis qui, persuasione illa seposita, accuratis inspectionibus stare maluerunt. Sic Arantius (4) vel in grandibus herniis *nihil solutam*

---

(1) N. 2.

(2) Epist. II, n. 20; V, n. 2; XXXIV. n. 5 et 7; XXXVIII, n. 2.

(3) Epist. V, n. 19; XXI, n. 15 et 19; XXIV, n. 16; XXVI, n. 37; XXXIV, n. 9, 11, 15 et 18; XLI, n. 10; XLII, n. 34.

(4) De tumor. c. 48.

peritonæi continuitatem. Sic in ista quæ huc attinet, Sepulchreti sectione XXXIX, in quam nihil de Arantio relatum invenio. Hildanum (1) leges, Riolanum (2), Barbettum (3), quibus addere potes Ruyschium (4) et Benevolum (5) idem confirmantes. Quin hic ultimus cum plus centies occasionem habuisset hæc indagandi, Ruyschius autem non minus sæpe; uterque tamen *nunquam* ruptum in herniis peritonæum fuisse asseverant. At enim, inquis, Arantius non negat posse disrumpi; Barbettus autem si paulo infra (6) legatur, sic loquitur, quasi in hernia quam nunc vocant cruralem, disruptum conspexerit. Non ait tamen diserte se conspexisse. Diserte vero vidisse se negant præter eos quos diximus, alii, in primis Mauchartus (7), qui in herniosis quinque, *sollicite ab se in hanc rem dissectis, nonnisi dilatatum* peritonæum, *nunquam vero ruptum se* reperisse confirmat, sed et *celeberrimis chirurgis Parisiensibus, quos de hac ruptura consuluit, certe nunquam obvenisse, licet amplissima illis affluat occasio in hernias inquirendi.* Et ne

(1) Schol. ad obs. 19 vers fin.
(2) Ibid.
(3) Obs. 1.
(4) Advers. anat. dec. 2, n. 9.
(5) Dissert. 1.
(6) Chirurg. p. 1, c. 7.
(7) Dissert. supra ad n. 3 cit. c. 2.

dubites, de mediocribus tantum herniis an de magnis quoque consuluerit, paulo ante litteras ad se missas ab uno eorum memoraverat, quibus litteris refert, se in ramice *enormi* tres intestinorum tenuium ulnas cum portione coli iis diebus reperisse. Quod si majores forte requiris, Hensingius præter illum de quo dictum est supra (1), octo intestinorum ulnas, eoque amplius continentem, alterum dabit (2) a cl. Hommelio acceptum, qui in bienni infante procidisse ex umbilico vidit *omnia viscera chylopœa, peritonæo non rupto, sed tantummodo*, ut Hensingius quoque in suo conspexerat, *extenso atque relaxato*. Et ante illos Meryus (3) in sinistro scroti latere cujusdam senis, ad monstrosam magnitudinem amplificato, cæcum reperit cum initio coli eo protractum a tenuibus intestinis, quæ illuc omnia erant prolapsa, semipede supremo excepto per quem ventriculum quoque sic ab sua sede distraxerant, ut recta linea ab diaphragmate versus inferiora ventris descenderet; marsupium tamen, seu saccus e peritonæo factus, intime hanc tantam molem complectebatur. Nec vero dicas, cum Meryus antea (4) ex virgine haud parvam illam herniam proposuit, quæ præter duas coli

(1) N. 3.

(2) Ad § ibid. cit.

(3) Mém. de l'Acad. roy. des Sciences, an. 1701, obs. 5.

(4) Ibid. obs. 4.

intestini circumvolutiones, tenuium tractum quatuor saltem pedum continebat, idque habebat peculiare, propter quod mirum est vix ab ullo eorum qui de herniis postea scripserunt, fuisse commemoratum, ut ab sinistro inguine ad medium usque femur se extenderet; cum igitur hæc Meryus proposuit, nullam peritonæi complectentis injecisse mentionem. Facilis enim responsio est, in hernia cujus involucra, non secus ac quæ inerant tenuia intestina, gangræna putrefecerat, non fuisse medenti occasionem explorandi, an illa comprehendisset peritonæum; quippe a putredine ipsum jam exesum potius quam ruptum. Idemque dictum puta ad Tacconi (1) observationem in virgine altera, cui non infra ligamentum, ut vocant, Poupartii, sed indidem unde priori a multis jam annis propendentia intestina repente demum extra herniam prociderunt, non tam rupto, quam ab eadem causa quæ ima herniæ integumenta exulceraverat, semicorrupto, ut verisimillimum est, proximo illis peritonæo. Quod sane in multo majori, quem idem exposuit, ramice solerter delineato (2) quidquid coli et mesocoli inerat, videbis *circumvestivisse*. Ingentes alias hernias et legi et vidi, ut quam Teichmeyerus (3) *versus genua usque*, quam Schache-

(1) Dissert. supra ad n. 3 cit.

(2) Tab. 3, fig. 1.

(3) Dissert. de exomphalo inflamm. § 11.

rus(1)et quam Meekrenius(2)*ultra genua extensas*, et, ne longior sim, quam cl. Brebisius(3)*ad suras usque propendentem* exhibuere. Sed vix primus hoc duntaxat tradidit (4), intestinorum tenuium crassorumque, et mesenterii, atque omenti magnam in sua delituisse portionem, alter an dissecuerit, nescio; duo certe reliqui non secuere, ut neque ego, qui in præsule generosissimo vidi tantummodo oscheocelem, quæ pictæ a Meekrenio longitudine quidem, sed non crassitudine impar esset, nec in eo ut quæ viscera continebat, nullo negotio in ventrem possent repelli, sed nulla ratione intra ipsum possent retineri.

7. Nulla igitur, inquies, observatio est rupti in herniis peritonæi? Ego vero non id contendo; sed hoc tantum, multo quàm olim putarent, esse rariores. Et quanquam Dionisius(5)asseverat omphalocelem fieri duntaxat, si ruptum sit peritonæum, seque cum omphalocelas plures et in vivis et in mortuis aperuerit, nunquam agnoscere potuisse, intus a peritonæo convestiri; imo incisa cute, nullam præterea invenisse membranam; tamen paulo ante(6) vidisti, quantam Hommelius omphalocelem conspexerit relaxato, non rupto, peritonæo

(1) Dissert. de morb. a situ intestin. p. n. c. 3, § 3.
(2) Obs. med. chir. posth. c. 5.
(3) Act. N. C. tom. 4, obs. 25.
(4) Dissert. cit. § 18.
(5) Cours d'opérat. de chir. démonstr. 2.
(6) N. 6.

comprehensam; et videre poteris Paulum Barbettum (1) aliquoties in cadaveribus demonstrasse, etsi umbilicus cum subsequentibus intestinis instar capitis virilis protuberaret, attamen *peritonæum fuisse expansum, sed nusquam disruptum;* itemque Hottingerum (2) in mulieris omphalocele diametro pedem æquante, aut superante, cute detracta, *peritonæum, cutis externæ crassitiem et densitatem æmulans, secatu difficile, aperuisse, interne intestina firmiter annexa tenens*, ut in puella, ab Schulzio (3) dissecta, adnatum plerisque locis habebat omentum. Huc adde ill. Halleri (4) observationem, qui sicut in aliis herniis integrum peritonæi saccum, ita in exomphalo quoque deprehendit. Quibus observationibus spectatis, fortasse suspicaberis, in nonnullis saltem Dionisii dissectionibus peritonæum valde extenuatum, arcteque cum integumentis connexum, ejus oculos fefellisse. In hernia quoque crurali cl. virum (5) lego *in rupti peritonæi fovea*, omenti, coli atque ilei portionem invenisse. Verehyenius (6) tamen qui inter primos hoc genus herniæ, et quomodo ea interclusa ægri mo-

(1) Sect. hac Sepulchr. 29, obs. 1.
(2) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10, obs. 231.
(3) Act. N. C. tom. 1, in obs. 226.
(4) Opuscul. pathol. obs. 29 et seq.
(5) Commerc. litter. an. 1745, hebd. 24, n. 1.
(6) Anat. corp. hum. l. 1, tr. 2, c. 7.

riantur descripsit, illam fieri tradidit peritonæo ibi *paululum dilatato*, *aut*, *quod rarissime contingit*, *rupto* : et certe ego, ut tibi alias (1) scripsi, ejus ibi sacculum conspexi, sicut alii pariter, et in his Mauchartus (3), et, si majorem saccum requiris, apud eumdem Mauchartum (3) Wernerus, qui ibidem saccum dilatavit continentem præter longam omenti portionem, ilei intestini partem *longitudine duorum fere pedum cum dimidio*. Sed de oscheocele, quæ et frequentior hernia est, et nobis hujus sermonis initium præbuit, si præcipue videndum est, dissimulare non oportet, in ea ipsa quæ huc spectat, Sepulchreti sectione (4) observationes exstare duas, alteram Joannis Rudolphi Salzmanni (5), alteram Friderici Hoffmanni patris (6), quorum ille in ista hernia *peritonæum ruptum* ait se ostendisse, hic *cum dilatatione externæ tunicæ peritonæi internam ruptam et dilaceratam* vidisse. Illud in his perraris, si cum cæteris prope innumeris comparentur, observationibus desiderari potest, ut quæ causa utriusque herniæ fuisset; minime ignoraremus. Ut enim ingenue, quemadmodum soleo, me tibi

(1) Epist. 34, n. 15.
(2) Dissert. supra ad n. 3 cit. c. 4 in fin.
(3) Diss. de epiplo. enterocele crurali.
(4) N. 29, l. 3.
(5) Obs. 3.
(6) Obs. 14, § 3.

aperiam; Fabricium nostrum (1), atque adeo quem sequitur ipse, Paulum Æginetam (2) quadantenus sequor quod ramicem de quo loquimur, vel dilatato laxatove peritonæo, vel rupto fieri docuerunt, et in eo pariter quod cum fit illo rupto, *una vice ac subito ab initio intestinum devolvatur, idque ob causas violentas duntaxat et tumor ingens*, sive, ut Pauli verba alii vertunt, *immensæ magnitudinis sit.* In eo tamen sequi non possum, quod vel ubi hæc signa convenerint universa, ruptio semper sit agnoscenda. Meam enim assensionem cohibent tum antea propositæ observationes ramicum ingentium, et quos interdum violenta causa aliqua, ut casus ab alto aut produxerat aut adauxerat, non rupto peritonæo; tum ratio, quæ, ut Mauchartus (3) ostendit, minimè prohibet cogitare quæ subesse causæ potuerint, aut a primordiis, aut postea tantæ illius membranæ ad dilatationem proclivitatis, ut subito factum id videatur quod multo antea dispositum fuerat. Quæ cum ita sint, tanto magis Fabricium laudo, quod membranam scripserit (4) hic *aut dilatari aut rumpi: ut plurimum autem dilatari*, quanto magis huic ejus pronun-

(1) Pentateuch. l. 1, c. 24, et de chirurg. operat. ubi de intest. Hernia.

(2) De re medica l. 6, c. 65.

(3) Dissert. supra ad n. 3, cit. c. 2.

(4) De operat. loco indicato.

ciato esse posse locum intelligo, non modo cum herniæ *sensim*, ut ille censebat, et *pedetentim* verum etiam cum subito fiunt. Quod si nunc Salzmanni (1) proferas observationem in stabulario, bubonocele antea laborante, cui ab ictu æqui calcitrantis abdomini inflicto *mox tota intestinorum moles uno veluti momento in scrotum prolapsa est*, ut hoc alium fere ventrem magnitudine referret, abdomine interea valde collapso; eamque altera, quam ille commemorat, Petiti observatione confirmes, qui in simili ob eamdem causam contingente casu, peritonæi saccum solutum invenit; ego in utroque exemplo non ægre agnoscam disruptum fuisse peritonæum; neque enim unquam in animum induxi, tantam huic membranæ firmitudinem, et robur inesse, ut per ictus ejusmodi rumpi nequeat, aut per alias violentas causas; quas propterea allatas esse voluissem in duabus illis, quas in Sepulchreto extare dicebam, Salzmanni et Hoffmanni observationibus. Neque enim per omnes causas quæ violentæ dicuntur, nec semper, imo rarius contingere id credo. Inter eas, exempli gratia, nunc a multis recenseri video equitationem: neque inficior, si assidua nimis sit, ramices a peritonæi extensione et facere et augere posse, Marci illius Servilii memor, de quo Livius (2) refert, dum

(1) Dissert. de hern. vesic. thes. 21.

(2) Hist. 45.

inter concionandum, cicatrices adverso corpore pro patria exceptas ostentaret, *adapertis forte quæ velanda erant, tumorem inguinum proximis risum movisse* : tum vero illum, *hoc quoque quod ridetis*, dixisse, *in equo dies noctesque persedendo habeo, nec magis me ejus, quam cicatricum harum pudet pœnitetque, quando nunquam mihi impedimento ad rempublicam bene gerendam domi militiæque fuit.* Consul autem et magister equitum fuerat, ac ter et vicies cum hoste per provocationem pugnaverat. Non erat igitur ejus ramex, sive is bubonocele fuit, sive, ut Latini inguinum voce utebantur, oscheocele; non erat, inquam, ex istis ingentibus quos ab rupto peritonæo repetunt; magno enim fuisset ad ea gerenda impedimento, cum præter illum unum quem supra (1) ex Meekrenio memoravi, neminem legerim, cujus expeditas plerasque actiones obstaculum, onusque ejusmodi non impediret. Celerrimum igitur atque longissimum calcaribus incitato equo cursum, eumque creberrimum rumpendo aliquando peritonæo aptum credo; itemque non omnem saltum, non omnem ab alto casum, non omnem ictum, non omnem clamorem, non omnem denique conatum, cohibitamque respirationem, quæ laxare possint peritonæum, eidem quoque disrumpendo satis esse

(1) N. 6.

existimabo. Et de hac controversia hactenus. Nunc ad ipsum herniæ sacculum transeamus.

8. Sacculum ex laxato peritonæo non esse hujus processum, ut olim credebant dilatatum, illum videlicet quem ex ipso ventris cavo vasa spermatica excipere, et hæc comitatum, in vaginalem demum tunicam se se expandere, arbitrabantur vel posteaquam Jo. Fernelius (1) dilucide adeo, pro eorum vasorum egressu perforari peritonæum dedocuerat. Sed verum vicit denique opera, et consensione diligentiorum prosectorum, quibuscum ut Valsalvæ et meæ in herniis observationes conveniant, relectis quæ paulo fusius descriptæ sunt, plane intelliges. Vide enim epistola XXXIV (2), ut diserte neget sacculum ex processu factum fuisse peritonæi; ut olim credebant, qui vasa spermatica comitatur, imo huic processui, aiat, a superiore parte incubuisse. Itaque in prima (3) de tribus quas supra tibi descripsimus, observationibus, cum omentum intra *proprium* sacculum, ex peritonæo factum, fuisse scripsit, nimirum proprium dixit, ut a processu qui communis etiam vasis fuisset, continuo distingueremus. Ego vero sæpius rem ita proposui, ut interpretatione non sit opus. Sic epistola V(4)

(1) Physiol. l. 1, c. 7.
(2) N. 5.
(3) N. 2.
(4) N. 19.

sacculum fuisse scripsi, propius quidem, sed tamen extra vaginam, qualis eacumque est, spermaticorum vasorum. Sic XXI (1) sacculum, et initio et progressu ad internum fuisse eorum vasorum latus, inter membranam hæc obducentem, et illam tunicam quæ cum musculo cremastere adimitur. Sic XXXIV (2) sub hac ipsa tunica, ab eodemque interno vasorum latere sacculum descendisse: et prope hujus orificium illa adiisse, non ventris cavum, sed peritonæum: in alio autem (3) fuisse prope externum latus eorum vasorum. Sunt quidem inter mea et aliorum, atque adeo ipsius Valsalvæ observata nonnulla discrimina. Ipse enim sacculum, ut dictum est, vasis incumbentem vidit, in cadavere a parte superiore, id est in homine stante anteriore, quod viri quidam eruditissimi *perpetuo* observari scribunt. Mihi vero a latere modo interno, nonnunquam externo occurrit eorum vasorum. Est etiam qui viderit, si recte intelligo, inter sacculum et vasa cremasterem musculum interjectum: quod multo rarius puto; certe aliter, ut dixi, inveni. Verum hæc discrimina ut chirurgis scitu non sunt inutilia, ita non faciunt, ne ego cum Valsalva, uterque autem cum diligentioribus observatoribus in eo quod præcipuum est, conveniamus,

---

(1) N. 15.
(2) N. 9.
(3) N. 18.

videlicet aliud esse herniæ sacculum, aliud processum peritonæi: quanquam in hoc ipso processu agnoscendo non levis hoc tempore inter anatomicos est controversia. Nam quod Fernelius cum fieri illum ex interiore peritonæi tunica negavit, ex altera saltem exteriore compingi docuit, qui possint illi accipere qui exteriorem hanc non agnoscunt? Quo tamen in numero haud satis scio, cur doctus vir Swammerdamium ex ejus notis in Hornii Prodromum, Ruyschium ex observatione 98, et Justum Schraderum ex II dec. observatione 5, reponere videatur. Sed qui revera pro ea tunica cellulosam telam proponunt, quando hanc saltem cum vasis spermaticis in scrotum descendere non inficiantur: satis interea dant nobis, ut, hac lite nunc seposita, istud, quidquid est, quo vasa illa comprehenduntur, involvens certe, et a peritonæo procidens, vaginæ illorum, hujus autem processus vocabulo designare possimus. Nec Valsalva ipse, cum processum dixit peritonæi (1), ab aliqua ejusmodi explicatione longe alienus, ut opinor fuisset. Nam etsi hac in re non idem semper adolescentem me docuit; memini tamen cum denique sic traderet, nec tendinem musculi obliqui externi, nec peritonæum qua vasa spermatica ex abdomine proprie dicto scrotum versus descendunt,

(1) Epist. 34, n. 5.

nec illum, inquam, tendinem in veri annuli formam perforari, nec peritonæum in vaginam excavari, quorum utrumque plerique crederent; sed filamenta tantum nonnulla hinc et illinc demittere quæ super ea vasa traducantur, nec aliam esse inter peritonæum et vaginalem tunicam connexionem. Unde etiam intelligis processum illum non quasi canalem quemdam perpetuum spectasse, qui primum vasa illa complexus, deinde se ipsum in vaginalem tunicam explicaret. Nec sane ignorare poterat tunicæ hujus cavum non multum se supra testiculum attollere, non modo anatome id monstrante, sed et Swammerdamio in *miraculo naturæ* diserte admonente, eam tunicam *non se se multo ultra testiculos extendere.* Quod secutus Blasius (1), inde ea deduxit quæ, ubi de hydrocele agemus, infra (2) memorabimus: interea in Sepulchreto(3) videre poteris. Quo sicut illa relata sunt, ita etiam referri decebat quæ Swammerdamius indicato loco, et quæ cum eo Justus Schraderus (4) de alio omnino, si quando est, peritonæi processu; alio autem herniosorum sacculo observarunt. Quid ergo est, inquis, quod narrat Boscus in Se-

(1) Obs. anat. in hom. ubi de teste.

(2) N. 32.

(3) Sect. hac 29, obs. 2.

(4) Dec. 2, obs. anat. med. 5.

pulchreto (1), ad se ostensam in puero, enterocele laborante, *vaginam testiculo a peritonæo factam, ita dilatatam in suo exortu usque ad finem et fundum, ut duo digiti facile ingrederentur?* Crederem forsitan perraro aliquo casu diruptas hinc imam sacci herniæ partem, inde summam vaginalis tunicæ in unum tubum coaluisse, aut, quod in singulari quadam sua ejusdemmodi observatione suspicabatur Meryus (2), ut quadrupedum plerisque, ita ei puero vaginam istam a ventris cavo ad testiculum perviam obtigisse; crederem, inquam, nisi Boscus id *sæpe* se vidisse et ostendisse affirmaret, putaretque *omnibus facile esse visu.* Cum vero cæteris, nedum mihi, non modo id non appareat, sed longe aliud evidentissime deprehendatur; reliquum est ut hallucinatum esse hominem, et eos qui aderant, suspicemur, extenuatione fortasse et adhæsione utriusque tunicæ cum inter se, tum ad testiculum tanta, ut hic extuberans intra saccum herniæ in eo omnino esse videretur.

9. Sed cavendæ magis in vivis hallucinationes aliæ, ne intestinum aut omentum extra ventris caveam prolapsum falso existimemus. Multa sunt quæ ejusmodi errorem incautis objiciant, ut testiculus qui serius, sicuti nonnunquam accidit, in scrotum descensurus, inguen attollat, non

(1) Sect. cit. obs. 5.

(2) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1701, obs. 3.

facile tamen pro bubonocele accipiendus, nisi forte ab iis qui Brechtfeldium (1) haud imitati, scrotum antea, præsertim in pueris, non explorent, nec deficientem in eo testem animadvertant; ut glandula aliqua inguinalis in eam formam aucta quam epistola XXXI (2) in lanio descripsimus, aut multæ cum sero coagulato, quales deprehendit Reiselius (3): ut alia tandem, quæ ne imponant, cætera sunt diligenter spectanda et inquirenda. Eram Venetiis, cum mulier chirurgos et medicos, in his Santorinum, advocavit, ut quid esset quod sibi in altero inguine prominebat dignoscerent, bubonocelem verita propterea quia repente apparuerat inter conatus adstricti ventris exonerandi. Herniæ aberant signa omnia, nisi quod statim atque eum locum manu tentarent, mulier ructus emittebat. Quæ postquam ob id unum medicos animadvertit animi pendere, risit, et quamcumque mei corporis tentetis partem, mihi, inquit, ructus illico prodire audietis. Periculum continuo faciunt, et continuo ructus prodeunt. Hæc mihi aliisque amicis cum Santorinus referret, cæteris ut inauditum mirantibus, rarum est, inquam, non inauditum. Legere enim memini apud Ettmullerum (4), *rarum esse quod*

(1) Vid. apud Bartholin. act. med. Hafn. vol. 1, obs. 106.
(2) N. 19.
(3) Eph. N. C. dec. 2, A. 7, obs. 12.
(4) Prax. l. 1, s. 4, c. 2, in Prognos.

Bartholinus in Actis Med. Hafniens. p. 199, *et Rhodius C.* 2, *observ.* 52 *observarunt, ab externa frictione corporis quocumque in loco ructus continuos.* Sed ne idem tibi quod amicis illis meis accidat, si forte indicatos ab Ettmullero auctores in re perrara malis inspicere; in Rhodio quidem feliciorem indicantis memoriam facile desiderabis, sed in Bartholino operarum, errore agnito, pag. 199 pro 194 ponentium, reapse invenies observationem viri, *qui a leni frictione cujuscumque corporis partis statim in tam enormem incidebat eructationem, ut non prius desineret eructare, quam cessaret frictio.* Est autem ea observatio CII partis I volum. I, laudatorum Actorum, Brechtfeldio reg. matris medico auctore.

10. Sunt et alia non æque perraro, sed tamen non creberrime occurrentia, nec modo ad inguina, verum etiam ad umbilicum et scrotum, quæ in herniis dignoscendis morari medicos possint, et nonnunquam decipere. Sic memoria teneo, in serenissimo quodam Principe, flatibus quoque inter cætera, et hypochondriacis ventris distentionibus obnoxio, relatum mihi ab ejus medicis, præstantibus alioquin viris, paululo supra umbilicum a sinisteriore parte esse epiplocelem: quem ego locum explorans, etsi laxam quamdam percepi, levemque prominentiam circuli ambitu, cujus diameter tres saltem digitos transversos æquaret; tamen cum subesse nihil inæquale sentirem, princeps autem ipse non ea

interroganti responderet quæ medicorum confirmarent judicium ; malui assensionem sustinere; nec me pœnituit, cum aliquot post mensibus ex mortui ob longe aliam causam, ad me missa dissectione, certior factus sum deceptionem accidisse, a cel. Heistero (1) indicatam, scilicet nihil ibi sub cute præter pinguedinem fuisse cellulas distendentem membranæ adiposæ : non a peritonæo, quod nullo modo laxum erat, extrorsum compulsæ, sed propter majorem eo in loco suæ pinguedinis copiam eo in loco prominentis : quo de genere tumorum ad te alias (2) scribam. Sed ut bubonocelem aliquando mentiantur, ostendit Schulzii (3) observatio in viro, in quo tanto facilior fuisset error, quod cum esset macilentus, nemo tantam pinguedinis copiam vasis spermaticis adjunctam putasset. Et quamvis præpinguis esset alter quem dissecuit Petschius (4); tamen in proclivi deceptio erat propterea quia pinguedo in substantia peritonæi cellulosa collecta, *per annulos ad scrotum*, non in utroque, sed in dextero duntaxat latere, ea copia progrediebatur, ut ibi oscheocele esse videretur. Porro in scroto, ubi cæteroquin haud raro cum multiplex simul est herniæ genus, al-

(1) Inst. chir. p. 2, s. 5, c. 120, n. 1.
(2) Epist. 50, n. 24.
(3) Act. N. C. tom. 1, obs. 225.
(4) Syllog. anat. obs. § 89.

terum ab altero obscuratur, ut cum multa circumjecta aqua prohibet inclusum omentum aut intestinum, aut ambo digitis tentando internoscere; accidere præterea nonnunquam potest, ut vel simplex genus aliquod multiplex esse, aut non quale est, esse existimemus. Quis enim in illa exempli causa, Vesalii observatione, quam in Sepulchreto quoque (1) habes descriptam; cum scrotum amplum adeo et grave animadvertisset, quis, inquam, ex sola illapsi omenti parte esse putasset, eo usque aucta, ut *quatuor aut quinque librarum pondus penderet*? Aut quotus quisque, ut ad recentius exemplum veniamus, facile deceptionem vitasset (in quam Gunzius ipse (2) laudabili ingenuitate se incidisse fatetur) ut cum angustiorem ad inguen, in scroto autem magnum amplumque cum rotunditate tumorem videret; non ibi intestini quidquam, sed omentum solum, quod inventum est crassius factum et inferius replicatum, concludi existimaret? Aut quis denique cui sint incognitæ observationes, non sæpe obviæ, præstantium virorum quos tibi epistola XXXIV (3) laudavimus, cum videat, ad pleraque alia intercepti intestini symptomata, illud non accedere ut via intestinorum intercludatur, affirmare audeat aliquam horum inter-

(1) Sect. hac 29, obs. 15, § 3.
(2) Prolus. de entero-epiplocel.
(3) N. 16 et 17.

ceptam esse partem sive ad umbilicum, sive ad inguen, sive in scroto, ut alii, sive ad femoris initium, ut nos deprehendimus (1): et contra, tametsi recrementa nulla transeant, nihil tamen nisi partem aliquam parietis intestini esse interceptum; ut nos olim ad inguen vidimus (2) nuperrime autem vel inferius chirurgus experientissimus Antonius Benevolus (3). Sed et postea fortasse erit alias in dignoscendis herniis faciles hallucinationes indicandi locus.

11. Nunc enim aliquid attingendum est de iis quæ attinent ad prolapsi in scrotum intestini repositionem, ut satis a me tibi fiat, quærenti num Valsalva a clysterum usu tunc abhorreret? Ille vero, quod ex scripto quoque ejus consilio intelligitur, sedulo curabat, ut debebat, ne quid reponendis intestinis obstaret, imo ut omnia, quoad ejus fieri posset, redituris in ventrem cederent. Itaque ubi hernia mollior aliquanto facta esset, quod mataxis appositis crudi fili præstabat, calida permadentibus in qua flores chamæmeli, et meliloti, semina autem lini et fœni græci incocta essent, quarta quaque hora mutandis (sic enim tunc Bononiæ solebant, sæpius tamen mataxis lixivio imbutis; hic spongiis utuntur in calentem amurcam demersis) tunc intesti-

(1) Ibid. n. 15.
(2) Ibid. n. 18.
(3) Due relaz. chirurg. relaz. 2.

norum repositionem blanda manu moliebatur, jejuno ægro, neque alio hujus corporis situ, quam eo quem, ut in more est, jam inde a principio imperabat, tempus insuper impellendi observans quo jussus æger exspirationem longius producebat. Sanguinis autem, præsertim ubi hujus nimia copia esset, missiones antea præceperat, cum consueta alia, in quibus et clysteres intelligo, auxilia laudaverat, et parcum tum semper cibi potusque usum, iis quæ flatus gignunt, vitatis, ad hæc jusculum emolliens mane, et sero, oleum autem ex dulcibus amygdalis recens expressum, interdiu ex cochleari per vices sumendum, sic ut ne plus duabus unciis quotidie absumeretur. Postquam intestina reposuerat, ne forte relaberentur, eodem corporis positu, aptoque subligari cavebat, ad quod assutum frustum esset mollis spongiæ, tres digitos longum, totidem latum, unum crassum. Ubi vero per intervalla re sæpius tentata, repositio non succederet, nec gravia interim symptomata aliud capere consilium cogerent, ipse quidem potius quam incassum vexando inflammationem crearet, tum vitare, tum servare ægrum jubebat cætera omnia quæ dicta sunt sive exterius sive interius molliendi causa in usum trahenda, sed cum iis præsertim toties inculcatum decubitus modum, id est ut altior esset pubes quam reliquus venter; sic enim per se naturam interdum rem absolvere. Contraxi tibi in summam consilium totum,

non quod pleraque non sint omnibus communia; imo propterea quod sunt, ut plane intelligas, cum in hoc conveniant quod ratio indicat, ne quidquam in ventre sit quod obstet, utque omnia cedant regressuris intestinis, minime apparere, cur olim et nostro etiam tempore aliqui a clysteribus tunc abhorreant, per quos sine irritamento quidquid ea via potest ex intestinis subducatur. Nam quod aiunt, *descendere* clysteres *ad scrotum, et ratione ponderis sui intestina magis deprimere, atque herniam augere;* id locum fortasse haberet ubi proxima recto pars coli in scrotum illapsa esset, aut ubi inverso jam peristaltico motu, omnia ex recto in reliqua intestina raperentur. Quorum neutrum ab iis dici potest, non primum, quia *colon raro exire* in scrotum fatentur; non alterum, quia cum jam *pessima symptomata supervenerint*, tunc denique clysteribus ipsi quidem uti permittunt.

12. Ubi vero ad ferrum veniendum est, qua potissimum ratione utendum sit, cum Valsalva, cujus præcipue scire aves consuetudinem, scriptum non reliquerit; nihil est causæ, cur iis quæ satis ab aliis tractata sunt, immoremur. Nonnulla duntaxat quæ illius aut meis dissectionibus confirmari possunt, paucis attingam. Et primum quæ repositioni maxime officiunt, órificii sacculi angustiæ, et durities, et prolapsorum aut ad sacculum, aut inter se annexio ut aliquando

occurrerint nobis, certa loca ostendent epistolarum (1) XXI (2), XXXIV (3), et hujus quoque epistolæ ipsius (4). Mutationes deinde quas in partibus, offendimus aut intra sacculum, aut prope sacculum positis, animadvertes. In his adnotatione maxime dignum est quod Valsalva vidit, ut epistola habes II (5), testis videlicet ob veterem, ut videtur, epiplocelem, in juvene, firma alioquin valetudine uso, et annos nato circiter viginti duos, totus in membranosum corpus mutatus. Leges quidem in Sepulchreto (6) testes *exiguos, compressos, flavescentes, nucis moschatæ magnitudinem vix æquantes* cum hernia inventos, sed magna, neque ex omento solum, sed ex mesenterii quoque, et ilei intestini non mediocri portione facta, eaque ante viginti annos, et in septuagenario. Et senex erat pariter is cujus testem, herniæ proximum, altero minorem, nec paulo offendi, eumdemque intus ex fusco rubentem, quemadmodum epistola scripsi XXIV (7). Hernia tamen illa erat enterocele, et propter inflammationem lethalis fuit; ut appareat quo ille

(1) N. 2.
(2) N. 15.
(3) N. 5, 9 et 18.
(4) N. 5.
(5) N. 20.
(6) Sect. hac 29, obs. 13.
(7) N. 16.

testis color sit referendus. Hæ igitur duæ observationes testiculorum magnitudinem ob prolapsas in scrotum partes interdum minui, ostendunt; prima autem illa, aliquando structuram ipsam penitus mutari demonstrat. Ex quibus ut potes intelligere, non semper esse verum quod aliqui pronunciarunt, *sterilitatem ex herniis metuere, frustraneum esse;* ita conjicere etiam potes, herniosos interdum steriles fieri non modo quod *vasa*, ut Boerhaavius (1) docuit, *sacco adnascantur*, sed etiam quod præter vasa testes ipsi pondere et mole illapsi non solum intestini, verum mesenterii quoque, et nonnunquam ipsius duntaxat omenti diutius premantur.

13. Iis autem quæ in herniæ saccum procidunt, partibus quæ aliquando mutationes contingant, et quam facile et quam multos, magnosque errores hæc neglecta animadversio in medendi arte parere possit, scite admonuit Gunzius (2), ubi suam in omento deceptionem est fassus. Ad cujus observationem omenti, in hernia crassioris et pinguioris facti, antea habitas Sprogelii (3) in vivo, Mauchartì (4) in mortuo, observationes adjunges. Et ne omentum solum mutari credas, illam quoque ad-

(1) Prælect. ad instit. § 641.

(2) Prolus. supra ad n. 10 cit.

(3) Eph. N. C. cent. 7, obs. 70.

(4) Dissert. supra ad n. 3, cit. c. 2 in fine.

des, quæ refertur a Lavatero (1), *intestinorum papyri madidæ instar mollium;* ut minus mirari oporteat, si, accedente præsertim suppuratione aut gangræna, rumpantur, et quod continent liquidarum fæcum, in herniæ cavum effundant, sicque hæc aut aliam herniæ speciem aut abscessum mentiantur, ut cel. Heisteri (2) in vivis, mortuisque observata commonstrant. Verum ut in mutationibus subsistam quas Valsalva, et ego prolapsis partibus accidisse conspeximus; eas ex epistola intelliges XXXIV. Nec intestinis solum dico, quæ ab interceptione passim aut inflammata, aut nigra, et gangrænosa invenies; sed omento quoque, et mesenterio. Illud enim duplicatum, et in corpus teres conformatum leges (3), quod nisi incidendo potui quid esset intelligere. Mesenterii autem portio ut quasi carnea Valsalvæ (4) apparuerit, ibidem cognosces. Ea, inquam, portio, quæ, si duplicatum intestinum paulo altius descendat, ipsum intra sacculum sequatur necesse est: facilius enim propter pinguedinem, qua multa est præditum, laxari potest, quam disrumpi. Nunquam autem laxius esse, quam in herniis, intelligitur. *Mollities atque laxitas* mesenterii *in hernia intesti-*

---

(1) Dissert. ad cumd n. 3 cit. n. 23.

(2) Dissert. de hernia incarcer. § 10 et 15.

(3) N. 9.

(4) N. 5.

nali frequenter cernitur, inquit Whartonus (1). *Usque adeo enim laxatur mesenterium, ut permittat intestinum sibi appensum, quod intra orbitam suam coercere debuerat, in scrotum delabi.* Sed is quem sæpius tibi, et merito laudo; Benevolus (2) mesenterii laxitatem semper, nedum *frequenter* esse in istis herniis, indeque primam harum esse originem, digna sane quæ legatur dissertatione, ostendendum suscepit. Quo spectat observatio in sectionem hanc Sepulchreti (3) relata, Hoffmanni patris, vires emplastri sui magnetici, lumbis adhibiti, prædicantis ad retrahenda ex herniis intestina. Quæ si tantæ sunt, quantæ ad pervadendum, quod perdifficile est intellectu, crassitudinem lumborum, imo eorum vertebras et corroborandum mesenterium requiruntur; miror, cur filius ubi de herniarum curatione non uno in loco scripsit, nullam ejus, quod meminerim, emplastri mentionem fecerit. Cujus tamen cum Ettmullerus (4) confirmet *effectum* se *vidisse mirabilem;* rem, si tibi sic placet, in medio relinquam, præsertim cum siquis velit herniosus corroborantia et adstringentia, lumbis, ubi se annectit mesenterium, apponere, ei Benevolus non repugnet.

(1) Adenogr. c. 11.
(2) Dissertaz. 1.
(3) Obs. 14, § 3.
(4) Prax. l. 1, s. 2, c. 1.

Cæterum a Benevolo visa non credo quæ multis ante annis scripserat cl. Rostius (1), cum in hernioso laxum mesenterium invenisset, nempe *viri simillimum esse*, *hernias intestinales hoc primitus requirere*, *quoniam intestina eidem* mesenterio *firmiter alligantur*: *adeoque e sede sua deflectere nequeunt*, *nisi mesenterium ob quascumque violentias prius cedat*: neque credo ad præcl. Brendelii manus Benevoli dissertationem pervenisse, cum eamdem magis confirmavit sententiam (2). Ad Rostii enim observationem, aliasque Benevoli, illamque præsertim in sartore, cujus magnæ enteroceles majorem partem non jam intestina, sed mesenterii expansio faciebat, habes a Brendelio præcipue quas adjungas, asseverante, cum aliquoties id inquireret, mesenterium ab ipsa origine *immodice semper laxatum*, *et quasi distentum* invenisse, imo in bajulo ipsum ibi peritonæum a magnis vasis sejunctum; mesenterium autem in illo atque in altero *ultra fidem distentum*, ut certe in altero ubi quam minimum esse solet, iis locis *trium quatuorve spithamarum esset.* Et ne forte existimes a prolapsorum intestinorum pondere hæc fieri, ut et lumborum dolores Rostius admonet, qui a quassante equitatione hernias contrahunt, *sentire ordinarie prius tensionem dolorificam* ad lumbos;

(1) Act. N. C. tom. 2, obs. 178.
(2) Progr. de herniar. natalib.

argumento haud obscuro afflicti, *tensi vel di ducti*, ibi affixi mesenterii. Quin etiam animadverti, attentum medicum Riedlinum (1), cum futuræ enteroceles signa apud auctores non inveniret, ex sua quadam observatione multo ante indicasse ex quibus id suspicari possimus; in iis autem primo loco posuisse lumborum dolores. At enim, inquis, certum est ab eximio anatomico repertum esse in oscheocele mesenterium, quod *obesum*, *funiculi simile*, *tensum durumque una cum intestinis descenderat*. Quid ergo laxum aut debile in ejusmodi mesenterio fuit, cui herniæ originem imputemus? Ego vero ex te quæram, num eo tempore quo descendit, existimes sic tensum durumque fuisse, nec illi postea id accidere potuisse quod mihi in ipso intercepto omento conspectum esse dicebam, aut quod in eodem *durioris et quasi skirrhosi* laudatis observationibus Mauchartus et Sprogelius adnotavere? quæramque insuper quomodo, nisi laxius fuisset, cum aliquot tenuium intestinorum ulnis potuisset in amplissimam herniam descendere? certe enim secundum naturam se habens nequit deorsum adeo pervenire. Cave putes, hæc a me Benevoli potius, quam veri, quantum ipse intelligo, tuendi studio, esse dicta, præsertim cum, quod ille faciebat, non omnia mesenterii, sed

(1) Eph. N. C. dec. 3, A. 9 et 10. obs. 150.

aliquid peritonæi quoque, et annulorum laxitati cum Rostio et Brendelio tribuam.

14. Ex iis quæ attigimus, et multo etiam magis ex illis, quos indicavimus, epistolarum locis, in memoriam redieris, quid de observatis a nobis bubonocele, oscheocele, omphalocele et merocele, et de partibus tum prolapsis alias acceperis, ut non sit opus hic iterare. Juvat potius de duabus illis ultimis herniis aliquid adjungere. In omphalocele etsi, quemadmodum a nobis ab aliisque repertum est, omentum videtur, sicut ejus sedes indicat, debere concludi: non rarissime tamen abesse, sed jejuni intestini, aut coli partem sine illo occurrere, et sua et Arnaldi ac Petiti observationibus ostendit Rostius (1), ubi et alia animadvertit de vomitu pro vario intercepto intestino citius seriusve adveniente, nec eamdem materiam ejiciente, quæ te legisse non pœnitebit. Merocele autem affectorum si forte dissectiones, quas addas Sepulchreto, desideras, in observationibus invenies quas supra (2) indicavi, præterea que apud Genselium (3), præsertim vero apud eum qui de hac femorali, sive crurali, dicta hernia dissertationem vulgavit, cl. Danielem

(1) Obs. supra ad n. 13 cit.

(2) N. 7.

(3) Eph. N. C. cent. 7 et 8 in append. ubi const. Epid. Hungar. an 1713, in septemb.

Koch (1). Quas illasque observationes inspiciens, cum plerasque in viris habitas fuisse animadverteris; minus fortasse tibi placebit quod ab erudito alioquin medico scriptum est, *non facile viros* huic herniæ *obnoxios fieri:* quanquam mihi, ut verum fatear, necdum, nisi in feminis, accidit, ut eam viderem. Rariores quasdam, seu locum spectes quo fiunt, seu partes, quæ procidunt, nec Valsalva nec ipse conspexi. In illis ea est quæ contingit qua obturator, ut vocant, nervus cum vasis ejusdem nominis prodit, quem nervulum haud scio, cur ille idem eruditus, quem modo designabam, medicus *cruralem posteriorem* dixerit, quo cæteri vocabulo omnium crassissimum significant nervum. Cæterum de hac hernia consules qui in Commercio Litterario (2), et apud Platnerum (3) laudantur. Est hac multo rarior quæ a Christophoro Henrico Papen (4), sicut in cadavere invenerat, diligenter descripta est, maximæ lagenæ oblongæ simillima, ab dextero ani latere incipientis, et intra saccum peritonæo continuatum, tenuia intestina cum mesaræo valde elongato, et initio coli includentis: quæ viscera cum *per incisuram ischiadico sacram*, ut recte is censet, ad quem

(1) C. 2, § 5.
(2) An. 1743, hebd. 47, n. 1.
(3) Dissert. de hydrocel. §. 2, not. r.
(4) Epist. de stupenda hernia dorsali.

observatio missa est, Cel. Hallerus, deorsum procidissent; nos herniæ dorsalis nomen illi potius alteri, siquando se prodat, reservabimus quam Paulus Barbettus (1), ut bene auctor novit, et tu in Sepulchreto quoque (2) habes, his verbis indicaverat: *experientia me docuit, peritonæum etiam in parte posteriori versus dorsum posse disrumpi, et ibi herniam efficere.*

In illis autem herniis in quibus partes spectantur quæ raro prolabuntur, cystocele est. Qua de hernia cum alias (3) ad te scribens mentionem sic fecerim, ut in mulieribus analogo quodam modo, videlicet non per inguen procidente vesica, accidere indicaverim; nunc addam, in ipsis quoque per inguen aliquando prolabi, ut duæ observationes docent sæpius laudati Benevoli (4). Quarum altera cum ostendat, quot annis ante id vitium cœpisset; non esse igitur patet a prima conformatione, quemadmodum Meryus (5) existimabat, præsertim quando nec tot aliarum quas tunc ex viris indicavi, ullam esse, memini cujus initium a primordiis usque apparuisse videatur. Qui fiat igitur, inquis, ut vesicam seu plenam, seu vacuam tum sua vincula et nexus,

(1) Chirurg. p. 1, c. 8 vers. fin.
(2) Sect. hac 29, obs. 8.
(3) Epist. 41, n. 12.
(4) Osservaz. 25 et 26.
(5) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1713, obs. 3.

tum peritonæum, et musculi abdominis per alterutrum inguen exire sinant? Legesis ingeniosi viri Jo. Salzmanni dissertationem (1), ubi ad ea quæ Petitus (2), ipse quoque ejusmodi herniæ observator, ad has infirmandas difficultates protulerat, alia insuper addit, per quæ easdem minoris facias, illamque in primis quæ a peritonæo obstante repetebatur, hic memorato a multis non advertentibus, vesicam non inesse, sed subesse peritonæo. Quas omnes etsi planissime dissolvere non liceret; non tamen hæc hernia negari posset, quam non modo alias indicatum signum evidentissime pathognomonicum, sed et in mortuis inspectiones confirmarunt, tunc pariter indicatæ, ut nostri Jo. Dominici Salæ apud Bartholinum et Ruyschii ipsius; ut mirum sit fuisse qui anno demum 1713 hunc morbum pro novo haberent, et alii ab alio, sed circa illud tempus primum observatum esse contenderent: quanquam olim etiam Platerus, ibidem a nobis memoratus, statim atque ex scroto in ischuria vesicæ distento vulneratoque urina profluxit, hanc cognovit herniam, diserteque descripsit. Et, ne forte credas eam contentionem ex parte saltem ad muliebris vesicæ herniam attinuisse, simul cum vagina prolapsæ, fac memineris hu-

(1) De hernia vesicæ urinar. thes. 22 et seq.

(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. an. 1717.

jusmodi observationem a Peyero (1) annis ante Ruyschianam aliquot fuisse vulgatam et dissectione comprobatam, quam etiam in Sepulchreto (2) habes. Hanc aliorum postea et nominatim virorum clariss. Bassii (3) et Burgrafii (4), observationes in demortuis secutæ sunt. Meryus qui virilis vesicæ descensum in scrotum per cadaveris incisionem præclare confirmaverat (5), muliebris herniam in viva duntaxat raro exemplo in perinæo deprehendit (6). Atque hæc non ad iteranda, sed ad pressius alibi indicata illustranda, et absolvenda ea quæ attinent ad herniarum vesicæ historiam, dicta sunto. Vel rarior quam cystocele, est hysterocele per sectionem patefacta. Præter illam tamen hujus observationem quæ in Sepulchretum (7) relata est, pervulgatæ sunt duæ in Doringii epistola ad Hildanum, quarum priorem, ex Sennerti institutionibus exscriptam, si perleges, illud quoque animadvertes in tanta hernia, eaque ob ictum orta, peritonæum, quantum Sennertus visu dijudicare potuit, *integrum* perstitisse. Verum etiam sine

(1) Eph. N. C. dec. 2, A. 1, obs. 84.
(2) L. 3, s. 31 in additam. obs. 5.
(3) Dec. 3, obs. anat. chir. 2.
(4) Act. N. C. tom. 4, obs. 126.
(5) Mém. cit. obs. 1.
(6) Obs. 2.
(7) L. 3, s. 38 in append. obs. 2.

dissectione quis dubitare posset uterum in tribus aliis herniis fuisse, quarum duas *ultra media femora*, tertiam *ad genua usque propendentem* memorarunt Carolus Sponius (1), et Fridericus Ruyschius (2), quando feliciter natos esse fœtus legerit; hernia ab obstetrice *elevata*, quod Ruyschius vidit, aut post illos editos, herniam valde subsedisse, et sine prioribus internis motibus remansisse existimaverit, quæ, aut alia ejusmodi indicia Sponius attenderit, necesse est. Huc hernias adde quas alia faciunt prolabentia viscera; ut deprehensus ab Ruyschio eodem (3) lien in peritonæo dilatato, ut ventriculus, cujusmodi observationes duas, quamvis dissectione non comprobatas; minime tamen obscuras, commemorat Petrus Kirschbaum (4); ut jecur, per anatomen in hernia inventum ab Salomone Reiselio (5). Has aliasque hujusmodi hernias, si viscus quod continent, spectaveris; ab eo denominabis, ut suam Reiselius hepatocelem. Sin eam in qua contigerint, abdominis sedem, ab hac vocabis. Nam si ventris, aut *ventralem*, ut faciunt nunc plures, herniam diceres, recte quidem diceres; sed cum aliud nihil præter genus

(1) Apud Lavaterum dissert. de intest. compress. thes. 13.
(2) Adver. dec. 2, n. 9.
(3) Ibid.
(4) Dissert. de hernia ventric. § 3, hist. 1 et 2.
(5) Eph. N. C. dec. 3, A. 7, obs. 6.

nimis late patens indicares; de sede etiamtum interrogari posses, quod non posses, si hanc a primo significasses. In sede autem definienda noli credere te peccaturum, si forte umbilicalem voces quæ non ipso in annulo umbilici sit, ubi vix memini in aliis quam in aliquo tenello infante, vidisse. Satis sit tibi, si illa fuerit prope umbilicum; socios enim, nec eos vulgares, habebis qui vel sic acceperint, atque accipiant. Sedes autem tot esse possunt, quot sunt abdominis regiones. Sic exempli causa, sub costis spuriis in hypochondrio dextero Lavaterus (1) herniam vidit quæ partem intercipiebat jejuni intestini. Sic alii in aliis, quas omnes continuo is nominat, indicatve, regionibus; ut mirari subeat Rolfincium (2) ad hypochondria, et ad pubem hernias negasse; *nullum enim, quod sciam*, inquit, *exemplum dari potest, quod illa loca taliter affecta unquam visa sint.* Namque ut alia forte ejus memoriæ tunc non occurrerent exempla, qualia nunc obvia sunt, ut vel ipse bis (3) per anatomen hernias ad pubem examinaverim; at saltem loci Hippocratis (4) oblivisci non decebat, quem ejus enarratores perpenderant, utinam satis feliciter;

---

(1) Dissert. cit. thes. 5.

(2) Diatrib. de enterocel. c. 3, § 4.

(3) Epist. 5, n. 19, et Epist. 34, n. 11.

(4) De morb. popul. l. 2, s. 1, vers. fin.

et omni ex parte, Franciscus Vallesius (1) et Hieronymus Mercurialis (2): *Pectinum ruptiones, quæ quidem circa pubem fiunt, ut plurimum statim sunt innoxiæ: quæ vero paululum supra umbilicum in dextra parte, hæ dolorosæ sunt et anxiosæ, et stercoris vomitum inducunt, velut etiam Psittaco accidit.* Hunc locum productum videbis in dissertatione (3), quam docte periteque scripsit vir cl. B. Ignat. la Chausse.

15. Jam illud sequitur, ut quando de legitimis herniis scripsimus, de spuriis quoque, id est in quibus nullius partis ex ventre prolapsus fit, sermonem habeamus. Sunt hæ hydrocele, pneumatocele, hæmatocele, cirsocele, steatocele, sarcocele, spermatocele. Quæ etsi multæ sunt, in ipsis tamen universis multus non ero. Nam earum quas Valsalva aut ego per dissectionem examinavimus, observationes ex illo quidem omnes; ex me autem plerasque antea accepisti.

16. Hydrocelem ex Valsalvæ observatione bis descripsi epistola XX (4). Quam relegens, facile Malpighii (5) imitatorem agnoscas. Uterque enim hydroceles humorem evaporationis ope exploravit. Uterque ex vaginali tunica humoris guttulas

---

(1) Comment. in eam sect. n. 19.
(2) Adnot. in eum librum n. 6.
(3) De hernia ventrali ad § 10.
(4) N. 24 et 26.
(5) Epist. de struct. glandul.

expressit; Valsalva insuper ex albuginea. Ex qua, sicut alibi scriptum reliquit, etiam secundum naturam se habentibus rebus, compresso testiculo, vidit parallelo ordine erumpentes. Sic etiam Malpighius *a statis* vaginalis *orificiis conspexerat prosilire, et repetita sæpius compressione* alias *erumpere* quas inter *fere innumeras* guttulas *aliquæ grandiores erant*. Quamobrem utriusque sententia fuit, per vaginalem separari humorem in naturali statu paucum, inter eam et albugineam madoris instar prohibentis ne eæ tunicæ coalescant, ut sic mollis suoque aptus officio servetur testiculus: qui humor si per morbum coacervetur, hydrocelem tunc fieri. Non desunt autem hoc tempore qui nihil ibi esse caviant, nihilque aquæ secundum naturam; etsi non ignorant Vesalium (1) tamen docuisse, vaginalem tunicam intus esse *aqueo quodam humore obductam*, qui post illum passim ab aliis quoque conspectus sit, et Boerhaavium (2) addidisse, *in caballo, dissecta vaginali plurimum aquæ exprimi posse*. Hæc non eo attingo, quod illum unum esse censeam modum quo hydroceles origo explicari queat. Imo cum meas omnes attentius recolo observationes, nullam invenio quæ non indicet eas quas ego intra vaginalem tunicam examinavi, hydroceles a disruptis illic

(1) De corp. hum. fabr. l. 5, c. 13.
(2) Prælect. ad instit. § 641.

hydatidibus originem habuisse. Quod tibi quoque videbitur, ut opinor, ubi in singulis animadverteris aut hydatides aliquas sive etiamtum integras, sive semilaceras, aut reliquias earum fuisse superstites. Quas antequam observationes proponere aut commemorare aggrediar, scire juvat intra illud cavum, vel nulla adhuc inchoata hydrocele, aliquando hydatides inveniri, quæ, si dissiliant, et eam quam continent, aquam primum effundant, deinde aliam usque et usque stillare pergant, non est dubium quin facturæ sint hydrocelem. Nos autem epistola ad te IV (1) duarum ibi hydatidum mentionem fecimus, quarum singulæ singulis testibus erant impositæ, magnæ ambæ, sic tamen, ut sinistra esset major, ab omni ferme parte solutæ ac liberæ, eumque humorem continentes, quem igni impositum non concrescere vidimus, sed relicta tenui quadam pellicula, in auras evanescere non secus ac Malpighio (2) interdum, et Valsalvæ (3) accidit in hydroceles humore ad eumdem modum examinando. Sed ad illas observationes veniamus.

17. Miles, vetulus et gibbosus quos morbos pertulisset, quibusve novissime esset confectus, magis ex mortui dissectione licuit, quam ex vi-

(1) N. 30.
(2) Locis paulo ante indicatis.
(3) Ibid.

ventis narratione aut medicorum observatione cognoscere. Paulo enim postea quam fuerat in hoc nosocomium illatus, vivendi finem fecerat. Cadaver, quale idcumque erat, gymnasium habuit, ubi anatomen docebamus frigidissima illa quam alibi(1) memoravimus, tempestate an. 1740, februario mense. Venter nihil ostendit, præter naturam, si quæ ad scrotum attinent, excipias, de quo post dicemus, et ossei aliquid in arteriis iliacis. In thoracis utroque cavo aqua plurima: in pericardio non pauca, gelu ubique concreta. Pulmones tamen, nisi quod alter magnum ad tractum erat cum pleura connexus, et ad primam bronchiorum partitionem, inter plures bronchiales glandulas unam magnitudinis haud mediocris habuere, nihil notabilis vitii ostenderunt: ut neque crura aut pedes ullum vel levis œdematis initium. Pericardii, crassioris facti, interiori superficiei, exteriori autem cordis adhærebat hic illic crassa quædam quasi puriformis materia, quam viscidiorem et polyposam ejus aquæ partem fuisse censui; quæ aqua, ut dixi, intra pericardium conglaciaverat. Ea materia cum a corde avelleretur, pinguedo quæ hoc undique, nec pauca, operiebat, hic illic quasi erosa relinquebatur. Qua me specie decipi non sum passus, eorum memor, quæ olim animadverteram, ut ad

(1) Epist. 13, n. 5.

te scribens epistolam XXI (1) et XXV (2), ubi hunc etiam militem obiter commemoro, satis indicavi. Cor ipsum æquo amplius esse visum est, latioresque esse rami, subclavii præsertim, et carotici arteriæ magnæ. Sed amplificatæ manifesto erant hujus valvulæ, et truncus ipse ad primos a corde tractus. Neque ibi deerant hic illic ossium initia, imo inter tunicas interiores osseæ squamulæ: quæ vel magis extra illos tractus occurrebant, et nominatim intra orificia carotidum sinistrarum, internæ videlicet atque externæ, et in brachiali quoque arteria ad cubiti flexum, et infra hunc. Thoracis vertebræ septem octove superiores ita erant positæ, ut, spina ibi in alterum latus curvata et inflexa, totidem ejusdem lateris costæ retrorsum prominerent, et gibbum facerent. Cranium, cum meliora interea oblata essent capita, non aperuimus. Restat, ut quæ primis diebus scrotum incidentes, deprehendimus, subjiciamus. Fuit hoc a dextris intus extraque sanum; a sinistris tumidum. Itaque sub crassioribus tunicis erythroide et vaginali, intra hujus cavum amplificatum aquam inveni ex fusco flavam, gelu semiconcretam, aliqua, sed non magna copia. Cum testem inspicerem, longiorem potius visum quam crassiorem, et longiorem certe epididymidem; animadverti parvam quamdam fimbriam,

(1) N. 2.
(2) N. 24.

ex albuginea pendentem, qua propius majorem illius globum testiculum convestiebat : quam fimbriam pro disruptæ hydatidis reliquiis accipiendam esse censui, præsertim cum haud procul integram hydatidem cernerem, ex eadem tunica exstantem.

18. Vir fuit ex iis quorum plerasque partes extremo novembri anni 1718, Patavii dissecabam, qui alterum scroti latus subtumidum habebat. Tunicas inter vaginalem et albugineam ejus lateris aquam, urinæ colore, non multam inveni, albugineam autem exiguis tuberculis inæqualem : quæ ut pro parvarum hydatidum quæ dissiliissent, vestigiis acciperem, hydatides fecerunt nonnullæ quas in eadem tunica iis qui aderant, ostendi necdum omnino disruptas.

19. Vir alius inter eos fuit quorum cadavera Bononiæ incidi, vere anni 1703, qui altero itidem latere non magna hydrocele laborabat. Tunicæ illæ eædem duæ humorem intercludebant aquæ similem in qua caro recens lota est. A majori autem epididymidis globo pertenue et breve filamentum parvula hydatis pendebat. Per id filamentum multo exilius sanguiferum vasculum ferebatur.

20. Quod in his tribus exemplis non magna fuerit aquæ copia, inde fortasse repetendum conjiciemus, quod neque omnes omnino dissiliissent hydatides, et parvæ fuissent quæ dissilierant, neque diu post disruptionem humorem stil-

lare perrexissent. Exemplum autem ultimum faciet ut in memoriam redeas eorum quæ de origine hydatidum pariter ex mulierum testibus pendentium epistola attigimus XXXVIII (1). Plura vero quæ ibi (2) de hydatidibus scripta sunt, ut iis illustrantur quæ hic scribuntur, ita vicissim illa, si relegas, ad horum facient illustrationem. Quamobrem exemplis hic supersedebimus eorum quæ hydatidibus itidem aliis in partibus contingunt, ut in virorum testiculis. In quibus jam eamdem mutationum seriem mecum ex observationibus recognosce.

21. Et primum fac memineris, ut in lanio, cujus dissectionem epistola dedi XXI (3), cum intra vaginalem utramque esset aqua subflava, hydatides, quæ hanc, opinor, non ita diu antea effuderant, apparuerint mihi vesiculæ instar ex crassis, quasi in se contracti essent, parietibus factæ, ideoque jam propemodum solidæ, carneique coloris, ab albuginea prope majorem epididymidis globum, eodem prorsus a dextris sinistrisque loco, per suum pedunculum propendentis. Hinc, ut id obiter interjiciam, facile intelliges quid illa fuerit veluti glandula carnosa quam per suum petiolum a muliebri ovario

(1) N. 38 in fin.

(2) N. 35 et seq.

(3) N. 19.

pendentem Vallisnerius (1) memoravit: ex tam crebra autem hydatidum sive adnatarum, sive nonnunquam dependentium tum in feminarum ovariis, tum in virorum testiculis observatione, novum argumentum capies similitudinis quæ inter utrasque has partes intercedit, si rem quidem sic generatim spectemus. Sed a vesicula propemodum solida ad tuberculum, sive corpusculum omnino jam solidum pergamus.

22. Bubulcus post medium januarium mensem anni 1743, in hoc obierat nosocomio. Is quibus potissimum obnoxius fuisset morbis, et quibus sublatus, cum pro certo dicere non possim, conjicies ipse ex iis quæ præter naturam deprehendi, cum in gymnasio quæ ad ventrem attinent, et quæ ad thoracem, inciderentur.

Thorax, ab hoc enim hic juvat initium ducere, pulmones habuit arcte cum pleura connexos, cætera sanos: cor magnum: arteriam aortam qua descendere incipiebat, non sine aliqua ossea squamula: carotides latiores quam soleant, latissimas autem jugulares venas internas, dexteram præsertim, quæ aere magis ut videbatur, quam sanguine plena, digitum pollicem ferme æquabat. Ventre aperto, oculos ad se convertit sinistra ima pars coli intestini, flatibus dilatata, eoque compulsa, ut ejus inflexus ille tractus pene totus

(1) Istor. della generaz. p. 2, c. 5, n. 21.

in umbilicali esset regione in transversum locatus, magno objecto errandi periculo, si quis ibi ex dolorum sede, non colon, sed jejunum intestinum torqueri censuisset. Ventriculus erat amplissimus laxissimusque. Huic lumbrici inerant multi, tunica autem intima deerat ad spatium aliquod a sinistris in fundi posteriore facie, et gangrenæ initium apparebat in ea parte quæ pyloro propior est. Qua omentum ventriculo cohærebat, ubi sæpenumero, si quas, minimas certe videas glandulas de lymphaticarum genere, occurrebant aliquot, parvæ fabæ magnitudine. Lien sex digitos transversos latus, duos tresve pollices crassus, sesquispithama longior, substantia fuit valde laxa, et præmolli. Jecur tamen non æquo grandius, intus dimidia ex parte decolor, ex dimidia altera dilute flavum, tres aut quatuor emittebat bilarios ductus quibus latiores vidisse non memini, uno præsertim qui minimi digiti apicem propemodum admisisset. Quorum dilatationis causa nulla apparebat eo tempore: calculum autem aliquem olim in trunco substitisse, in quem illi, ut solent, confluebant, fortasse conjecissem, si is truncus, qui latus alioquin erat, ipse quoque ea latitudine esset quæ proportione requireretur. In cysti bilis fusca, sed quæ flavissimo colore inficeret: cum multa ex illa discissa effluxisset; fæces tamen lentæ, earum similes quæ in vino subsident, restiterunt. Iliacarum arteriarum altera intorta alicubi quasi ut in splenica

videmus: utriusque autem illarum interior facies pene rugosa, et infuscata, nisi qua altera uno in loco subalbi aliquid ostendit ligamenti duritie, necdum ossis. Spongiosi urethræ corporis bulbus, qui solet intus extraque a subsistente sanguine nigricare, hic, quod alias vidisse non recordor, nullum continebat, ut ejus cellulæ, patulæ alioquin, carneo duntaxat colore subruberent. Testium alter fuit secundum naturæ modum, nisi quod inter se, et epididymidem levem pinguedinis laciniam in viro cæteroquin non pingui interjectam habebat. Alter vero ea erat copia valde flavæ aquæ circumfusus, ut per tunicam erythroidem fibræ jam nullæ amplius apparerent, distentam videlicet a vaginali, quæ non modo ipsa quoque distendebatur, sed caveam suam, semper quidem eo minus latam quo magis sursum ibat, ad tres pollices extendebat supra testis supremam partem, sani utique, sed ita in longitudinem producti, ut alligatam epididymidem distraxisse videretur. Prope hujus majorem globum ex albuginea prominebat subrotundum corpusculum, quasi ex ejus substantia factum. Vasorum autem spermaticorum fasciculus crassior quidem erat; sed ex subflava fiebat pinguedine majori ex parte.

23. In hac, aliisve quas indicaturus sum aut prolaturus, observationibus, nolim mireris, si cum multa esset, aut non pauca intra vaginalem tunicam aquæ copia, unum tamen sæpe esset cor-

pusculum, nec illud magnum. Reliquiæ enim magnæ hydatidis esse potuit, et quæ diu aquam dedisset, tametsi denique a longo tempore in eam se contraxisset exiguitatem, et siqua præterea corpuscula similia fuerant, omnino interdum potuerant evanuisse. Hoc monito, non modo tibi ad memoriam reducam senem de quo epistola scripsi XL (1), in cujus altera vaginali turbida aqua erat non pauca, subrotundum autem corpusculum, albugineæ concolor, ex hac prope globum epididymidis majorem prominebat; verum insuper huc duas alias adscribam historias, quarum altera simul plura confirmet esse potuisse corpuscula, altera ostendat qua interdum ratione prosectorum oculos possint effugere.

24. Senem rusticum in hoc nosocomio thoracis hydrops confecerat eo tempore quo mihi januario mense anni 1731, publica incipienda erat anatome. Itaque ejus cadaver in theatrum illatum est, et quo par est, ordine dissectum: quanquam hic quoque, ut in bubulco feci, quæ prius examinata sunt, posteriore loco describam. Thoracis aqua educta, pulmones inventi sunt flaccidi, et male affecti. Cor non item. Abdomine diducto, præter ea de appendicula vermiformi, de valvula Bauhini, de jecinore, et liene, quæ cum satis indicata sint epistola ana-

(1) N. 22. Vid. et Epist. 64, n. 7.

tomica XIV (1), hic iterare non est operæ; arteriæ magnæ truncus interiore facie passim inventus est inæqualis, hic illic, aut osseus factus, aut ad osseum inclinans. Ex cœliacæ autem ramis ille qui ventriculi fundo subtenditur, miris adeo ut nunquam ita conspexerim, modis quasi in cincinnorum formam se se totus intorquebat, sæpius se retrorsum inflectens. Vesica urinaria in se maxime contracta, crassa, dura, aeri immisso renitens, dilatari non potuit. Intus sanguinolento rubore, quasi ab inflammatione, erat circumcirca infecta ad imam sui partem, qua ex medio ambitus ipsius urethræ orificii ab interiore, eademque posteriore facie protuberantia intra vesicam exstabat, mediocris uvæ acini forma, et magnitudine. Quæ protuberantia etsi ipsa quoque a distentis sanguiferis vasculis ibidem rubebat; tamen intus ex alba, compactaque fiebat substantia, in quam manifesto se prostata glandula producebat. Denique testium alter parvus intra aquam erat multam, quæ vi frigidæ tempestatis in glaciei lamellas ex parte concreverat. Eam tunica vaginalis complectebatur. Ex albuginea autem tum qua testiculum vestiebat prope majorem epididymidis globum, tum qua se producens hunc ipsum globum operiebat, ex singulis, inquam, his locis singula prominebant

(1) N. 62.

inter se vicina corpuscula, quæ ex densa duràque substantia compingebantur.

25. Virum qui ab alto ceciderat sub initium aprilis anni 1740, ut fracta capitis et thoracis ossa haberet, aliis litteris (1) perscribam. Nunc quoniam utrinque in scroto hydrocele laboraverat; quid utraque in parte viderim, non reticebo. Vaginales tunicæ aquam limpidam, sed copia non pari, continebant. Nam alterius cavea aut nihil erat, aut parum extra naturalem modum extensa: alterius vero ad summum usque os pubis sensim quidem contractior, sed satis tamen lata, nullisque interrupta cellulis, fibrisve se producebat. Uterque sanus erat testiculus: quanquam is qui in ampliori erat cavea, altero erat, nec paulo, major. Minor tuberculum habuit parvum, albugineæ concolor, et affixum, et quasi ex ea factum, non tamen durum. Major nihil ejusmodi ostendit. Verum cum forte animadvertissem, dum aqua effunderetur qua fuerat circumfusus, nescio quod corpusculum simul exire, in hac quærens, corpusculum inveni minoris uvæ acini magnitudine, et forma quoque; nisi quod hæc ad ovalem nonnihil vergens, in medio alterius extremi breve, et tenue quasi collum habebat, ut exiguam referret ampullam, aut si mavis, uvæ acinum, petiolo tamen ex ea-

(1) Epist. 52, n. 34.

dem acini substantia instructum. Sane et hoc corpusculum per suum illud collum ad partem aliquam adhæsisse videbatur, unde, quacumque ex causa, decussum, in aquam deciderit, in ea facile se observationi subducturum. Alba erat, densa, et compacta substantia ex qua intus extraque constabat, si particulam excipias minimam, abnormi figura, quæ quasi nucleus medium tenebat. Hæc enim erat subflava, et pene ossea duritie, cum pars omnis reliqua, inter digitos compressa, nonnihil cederet.

26. Non me fugit quid potissimum adversus ea quæ ex propositis observationibus mihi videor posse conjicere, vicissim opponere ipse possis, vel meis, quas alias accepisti observationibus quibusdam fretus. Probe enim memini, epistolis XXIV (1), XLI (2), et XLII (3) testiculos descripsisse, e quibus corpusculum illud exstaret, aut etiam penderet subrotundum, quod mihi quidem ruptæ est hydatidis indicium, cum tamen vaginalis tunica modicum, vix parum, nihil etiam nonnunquam aquæ contineret. Quas ego observationes tantum abest ut velim subterfugere; volo insuper alias ejuscemodi adjicere, et quare nulla earum tamen conjecturis prorsus officiat meis, denique indicare.

(1) N. 16.
(2) N. 18.
(3) N. 11.

27. Vir alter perpaucis postquam illum de quo novissime dictum est, secueramus, diebus in nosocomio decessit: quo serius illatus fuerat, quam hernia in scroto, ut vocant, incarcerata postulasset. Me absente Mediavia noster cadaver incidit: qui mox eodem die simul quid conspexisset, narravit, simul nonnullas quas ipse inspicere avebam, partes ad me curavit afferendas. Quæ igitur retulit, primum accipe, ut cum iis conjungas quæ supra de enterocele sunt scripta, accepturus deinde quæ ego de hydrocele observavi. Herniæ sacculus sub cremastere musculo, et huic annexa tunica erythroide conclusus, pone se spermatica vasa, et testiculum habebat. In sacculo duplicata intestini ilei portio leviter eidem annexa erat, sic ut digitis separari potuerit, neque tamen in ventrem retrudi, prohibente annuli angustia, et intestini ab inclusa materia dilatatione. Nigricabat annulus, et intestinum non intra sacculum modo, sed in ventre quoque ad proximum semiulnæ tractum. Reliqua intestina non turgebant: quanquam in vivente abdomen erat subtumidum. Teterrimo cadaveris odore prohibitus, non alia, nisi quæ a me expectari sciebat, præterea attigit. Cranio aperto, sanguine multum distenta meningum vasa animadvertit, et serum effusum. Quid ipse in meningibus adnotaverim, scribendi non est hic locus.

Est de nonnullis duntaxat quæ in allato ad me

testiculo altero, et propriis quibus etiamtum inclusus erat, membranis conspexi. Intra vaginalem aqua leviter subflava continebatur, sed pauca adeo, ut tertiam cochlearis partem non superasset. Tamen ex albuginea, ubi, sani alioquin, ut cætera quæ ipse examinavi, testiculi supremam propemodum partem convestiebat, subrotundum exstabat corpusculum quod et colore eodem erat quo ipsa tunica, et ex eadem fieri substantia videbatur.

28. Senex Tridentinus procerus, sed arctis ventribus, qui unde mortuus, et quale in corde ossiculum, et quam crebras in arteria magna osseas bracteolas haberet, cum tibi aliis litteris (1), quanquam id obiter, significaverim, non hic repetam. Duo potius quæ cadaver ejus dissecans, mense martio anni 1717, præterea animadverti, huc adscribam, ut minus imperfectam historiam habeas. Cordis ventriculi, et vasa magna polyposis concretionibus, iisque grandibus, densis, et, si distrahere velles, resistentibus, non carebant: et tamen fluidi, et nigri sanguinis tanta copia partes omnes redundabant, ut secanti mihi id molestiæ sæpius, et moræ fuerit. In scroti altera parte vaginalis tunica aquam non multam continebat. Albugineæ vero, crassioris factæ, superficiem corpuscula hic illic

(1) Epist. 3, n. 22.

occupabant ejusdem ac ea coloris, glandularum exiguarum forma, duriuscula, alicubi ferme in quincuncem disposita.

29. Viri cadaver, qui a pleuritide quasi quadam mortuus dicebatur, in gymnasium illatum est, cum ibi anatomen docerem, sub januarii finem anni 1750. Thorace recluso, vitium revera multiplex in eo deprehensum est. Plurima enim et in ejus cavis, et in pericardio aqua fuit: pulmones, a sinistris præsertim, magna ex parte ad pleuram affixi, et alicubi subduri: inter eas glandulas quæ ad primam bronchiorum sunt divisionem una transversum pollicem longa. Consulto hic omitto quæ alibi melius dicam, triangulares pectoris musculos propemodum totos huic a natura defuisse: e fibulæ autem alterius supremo interiore latere processum osseum, styloidis simillimum, extitisse. Sed ea quorum potissimum causa hanc scribere observationem incepi, non omittam. Communibus testium tunicis detractis, sub quarum illa quæ scrotum proprie dicitur, plus pinguedinis, in imo etiam, vidi, quam in homine præsertim non valde pingui expectassem, cum reliquas ab altero latere ipse incidissem, nec humoris quidquam e vaginalis cavo defluere animadvertissem; inclusus tamen testiculus prope extremum superius parvam habuit excrescentiam rubellam, ex albuginea exstantem.

30. Post hæc addere non attinet juvenem, de

quo ubi de vulneribus thoracis (1), et multo minus virum de quo ubi de gonorrhœa (2) scribemus, illum quidem uno in teste prope alterum epididymidis globum, hunc vero ad summum epididymidis, illum parvam quasi albugineæ excrescentiam subrubram, et mollem, hunc vero subrotundum corpusculum habuisse; neutri tamen intra vaginalem plus madoris fuisse, quam in sanissimo quovis homine videamus. Jam enim satis ex superioribus historiis liquet, non solum præsente corpusculo, imo pluribus nonnunquam corpusculis, aquam in vaginali fuisse non multam, sed nullam tunc quoque cum rubella exstaret adhuc excrescentia, quæ mihi esset hydatidis non ita pridem disruptæ indicium. Quæ omnia etsi ita sunt, tamen quando nihil est quod vetet concipere, hydatidem recens disruptam, fuisse exiguam, corpuscula autem quædam, vel plura, vetustarum hydatidum esse vestigia, denique revehentium vasorum oscula, ut in quorumdam vaginali tunica vix ulla, aut obstructa esse, ideoque in iis effusam aquam diutius servari, sic contra in aliis majori esse numero, magisque patentia; cum igitur concipere hæc liceat; satis esse causæ non video, cur priores illas conjecturas omnino abjicere cogamur. Utcumque id est; ex lectis quas proposuimus, ex relectis au-

(1) Epist. 53, n. 40.
(2) Epist. 44, n. 5.

tem quas indicavimus, observationibus collegeris hydatides, excrescentias, corpuscula nobis ut plurimum ad superius testis extremum, atque adeo prope majorem epididymidis globum occurrisse, et cum in utroque exstarent testiculo sæpius eumdem utrobique locum tenuisse, quin etiam ei adnatam, aut saltem proximam, quantum delineatio videtur ostendere, illam hydatidem fuisse quam testis figuram et magnitudinem referentem supra (1) memoravimus: quæ res non prorsus indignæ sunt fortasse quæ animadvertantur, et quorum causæ forsitan ex propiore spermaticorum vasorum fasciculi insertione perquirantur. Verum te illud magis ex me quæsiturum puto, num igitur nusquam, nisi inter vaginalem tunicam, et albugineam hydrocelem offenderim. Ego vero ut semel viderim in ipsa, ut arbitror, albuginea, continuo exponam.

31. Senis, qui ab alto cadens, martio mense anni 1706, ex capitis ictu mortuus est, reliquam historiam, cum de iis ictibus agam, (2) habebis: hic ea tantum quæ ad herniam attinent duplicem qua in dextero tantummodo scroto laboraverat. Omentum, quod in ipso ventre erat dextrorsum retractum, ex eo descendebat in sacculum qui ad latus fasciculi spermaticorum vasorum non

---

(1) N. 3.
(2) Epist. 52, n. 8.

ultra summam testiculi partem extendebatur. Intus erat lævis, ex eoque omentum nullo negotio in ventris caveam reductum est. Hernia autem altera ad hunc modum se habebat. Erat alter sacculus priore multo minor, quippe testiculo non longior, satis tamen latus, ex lævi et inseparabili factus membrana, subflavam aquam continens. Is testiculi multo maximam partem cingebat, quippe latera hinc et hinc arctissime committens sua cum ea dorsi testiculi parte quæ utrinque secundum longitudinem epididymidi erat proxima, ut hæc particula extra sacculum esset tota.

32. Qui albugineam tunicam in duas membranas facili et æquabili divisione haud semel diduxerim (1), cl. autem Teichmeyerum (2) videam id benigne augentem affirmantemque *in tres evidentes tunicas separari posse*; sacculum hunc minorem crediderim ex earum duabus ab interposita aqua effectum, quod hydroceles genus, nisi forte a Fabricio nostro (3) indicatum velis, nescio an ab aliis antea fuerit adnotatum. Genus autem illud quod viri cæteroquin doctissimi frequentissimum esse aiunt, et ego, nec sine curandi ipsum modo, in illa introductione (4) ag-

(1) Advers. 4, animad. 1.
(2) Vindic. quorumd. invent. in fine.
(3) Pentateuch. chir. l. 1, c. 27.
(4) C. 18.

nosco quæ adeo antiqua est, ut Galeno adscribatur, illud, inquam, genus nec Valsalvæ, nec mihi occurrit, neque experientissimo Heistero(1). Non tamen propterea ab aliis vel creberrime visum negaverim, quin videlicet multo sæpius aquam inter membraneas cellulas quæ supra vaginalem tunicam sunt interclusam, quam intra hanc effusam proponunt. Diu est cum alii, et in his certe Gerardus Blasius (2), admonuere hanc tunicam *non extendere se ultra testem*, nec *vasa spermatica vaginali quadam tunica libera tegi,... sed* pro ea *membranulas dari plurimas, coagmentatas, vasa hæc connectentes :* itaque vel rupto ad inguina peritonæo, tamen humori *ex ventre ad hoc spatium, id est in vaginalis cavum, nullum dari transitum, sed vero intra hanc et scrotum ipsum*, id est in cellulas inter utramque interjectas, et cum superioribus illis aut per se aut vi demum morbi communicantes. Hæc fere omnia sequuntur nunc plures, nec ipse nego, ut neque illud quod adjiciunt, pondere tamen aliquando, aut acrimonia humoris, in superioribus illis cellulis collecti, posse disrumpi aut erodi illud quasi septum membraneum quod inter vaginalis caveam et illas cellulas intercedit, sicque demum in eam humorem effundi, et unum

(1) Dissert. de hydroc. n. 28, et Instit. chir. p. 2, s 5, c. 122, not. *b*, ad n. 1.

(2) In observatis supra ad n. 8 citatis.

perpetuum cavum fieri, vaginalis nempe, et spatii quod superiores illæ distentæ cellulæ occupabant. Qua ratione forsitan illam nostram explicabunt observationem (1) vaginalis caveæ ad summum usque os pubis productæ, cui quidem explicationi pertinaciter haud refragabimur; quanquam non satis intelligimus, quomodo cum eo consentiat quod non modo alii, sed ipsi quoque agnoscunt, hydrocelem, ut cæteræ herniæ spuriæ, *dum increscunt*, *adscendere versus inguina videri* contra ac legitimæ, quæ *descendendo versus testes*, *augescunt*. Sed et alteram nostram in bubulco observationem (2), cujus vaginalis cavum tres supra testiculum digitos pollices ascendebat, si ad eumdem modum explicent, aut nonnullas etiam de tot aliis in quibus ea cavea non magis quam soleat sursum producta, plus minusve humoris continebat; mirum erit, ne unam quidem unquam supra vaginalem superstitem fuisse cellulam, quam videremus, humore distentam, imo, salvo illo quod diximus septo, humorem tamen, quod ipsi fieri posse negant, intra vaginalem transiisse. Igitur si ea tantummodo quæ nos conspeximus, fideliter, ut solemus, hic quoque narrare tibi velimus, nusquam in scroto, nisi in vaginalis cavo, humorem collectum vidimus, si præter senem de quo novis-

(1) Supra, n. 25.
(2) Supra, n. 23.

sime locuti sumus, asciticos excipias, in quibus tamen in minutas erat illas cellulas dispertitus quæ cuti propius subsunt, ut epistolisXXXVIII(1) et XLI (2) expositum est.

33. Asciticorum hanc hydrocelem, quam potius scroti hydropem vocant, minime necesse est cum vulgo ab aqua illa repetere qua distentus eorum est venter, cum eædem causæ propter quas aqua tunc cæteras persæpe infarcit cellulas quæ cuti subjiciuntur, præsertim autem inferiores, efficere satis possint, ut in scroto pariter illas infarcit, eoque id facilius quod pendulum est, et musculorum viribus parum instructum. Nec tamen inficias ivero, nonnunquam immani aquæ vi quæ in peritonæum nitatur, posse hoc intra scrotum adeo urgeri, ut si scrotum perfores, magno illac impetu ex ventre descendens aqua erumpat, quemadmodum se vidisse ingenuus, si quis alius, vir narrat Benevolus (3), qui cum ait abdominis annulum tunc fuisse ita dilatatum, ut pugnum admittere potuisset, nobis ansam dat admonendi, non licere uti, semper saltem, ingeniosa quadam explicatione originis in asciticis veræ hydroceles *ab intento adductoque multum*, ob ventris tumorem, *musculo obliquo, atque sic arctato ejus ostio*; oblonga vide-

---

(1) N. 26.
(2) N. 18.
(3) Dissert. 1.

licet fissura quam annulum vocant, unde illac transeuntes venæ spermaticæ comprimantur.

34. Cæterum earum venarum pressio interdum ab immani potius aquarum pondere illis, dum sub peritonæo transeunt, incumbentium facile repetenda, quantum possit facere ad hydrocelem gignendam, ostenderem, si opus esset, exemplo præsertim quod apud cl. Bassium (1) leges, magnæ hydroceles, quæ subligaris, arctius et validius inguen comprimentis, usum brevi post consecuta est. Et medicum tamen novi senem, qui ad defluxionem, ut ipse aiebat, ad testiculi non modicum jam tumorem intercipiendam adstringentia medicamenta inguini imponi jusserat, quasi arteriam invehentem possent, venas autem et lymphæductus revehentes, tanto magis, quanto infirmioribus sunt tunicis, non possent adstringere. Quæ cum me consulens pharmacopola, is enim erat æger, ex me audivisset, continuo illa abjecit, et curatio reliqua magis profuit. Atque, ut cæteris hic omissis causis, spermaticas tantum venas in hydrocele, et plerisque aliis illegitimis herniis spectemus; sunt illæ per se ad hæc gignenda et fovenda mala satis pronæ, sive positum attendas, sive ingentem ab initio ad finem usque longitudinem, sive inertiorem quem revehunt, sanguinem, quippe tenuibus et ac-

(1) Dec. 1, obs. anat. chir. 9.

tuosis particulis in teste orbatum, sive arteriæ sociæ ab origine exilitatem longissimumque decursum, sive adjecti unius cremasteris musculi infirmitatem, sive denique valvulas in venis ipsis aut nullas aut paucas, aut officio, id quod injecta testes versus ostendunt, non satis pares, in iis præsertim qui crebrius diutiusque aut veneri aut venereis cogitationibus intenti, venas illas dilataverint. Ob has igitur causas, ab doctis viris satis agnitas, et quæ tamen ad semen rite secernendum requirebantur, ita sunt hæ venæ ad ea, quæ indicavimus, mala inferenda aut augenda idoneæ, ut si libidinum intemperantia accedat, compressio, ictus, aut aliud quidpiam unde motus sanguinis per ipsas magis retardetur, illa non difficile sequantur, nedum, si eæ non vitentur res, augeantur. Atque adeo ex retardatione ista deduci video ab eruditissimo scriptore explicationem observationis Dodonæi, in Sepulchreti quoque sectionem proximam (1) relatæ, et in hac (2) laudatæ, hydroceles videlicet, cum ab interna causa est, in sinistra scroti parte semper, aut saltem, ut illam observationem contraxit Hildanus(3) *ut plurimum* occurrentis. Cum enim quod illi de sinistra vena spermatica quasi a proximo rene serum in scrotum vehere posset, commi-

(1) Sect. 30 in schol. ad obs. 1.
(2) In schol. ad § 3, obs. 21.
(3) Cent. 4, obs. chir. 6[?].

niscebantur, locum haud habeat hoc tempore; optime quidem id substituitur, sanguinem ab ea vena in emulgentem expedite non referri. Exemplum vero quod ad impedimentum explicandum producitur, ut si ren proximus calculis, et arena et ulcere laboret, exiguus autem calculus ex ulcere cum sanguine in emulgentem venam abripiatur, ex hac autem procidat in spermaticam, et sanguinis e teste refluxum turbet; exemplum hoc, inquam, adeo in hydrocele rarum est, ut ipse qui proponit, non diffiteatur, imo ab aliis probabiliorem causam requirat frequentissimæ rei, aut certe ex ejus quoque observatione *longe crebrius* in sinistro quam in dextero scroto occurrentis. Mihi vero non alia hic quærenda videtur causa quam ea quæ a me alibi (1) cum doctissimis viris agnita est, cur ren sinister sæpius quam dexter, sit calculis obnoxius. Cum enim sanguis per sinistram emulgentem venam, quippe longiorem, et magnæ arteriæ in transversum impositam, non expedite adeo et cito, ut per dexteram feratur in cavam, spermatica autem vena sinistra, non ut dextera, in cavam ipsam, sed in emulgentem illam sinistram influat; satis apparet ubi sanguis in vena utraque spermatica æque ad subsistendum pronus fuerit, facilius tamen fore, ut in sinistra subsistat, sive lentius ascendat,

(1) Epist. 40, n. 12.

quam in dextera. Neque aliam proferrem causam, cur cirsocele *sinistrum latus fere semper afficiat*, secundum Arantii (1) observationes: quæ tamen, ut et superiores quas modo de hydrocele memoravi, an cæteris pariter observatoribus respondeant, in medio relinquo. Nam et plures plerorumque opus esset editas exstare hac de re in utroque morbo observationes, et quas Valsalva et ego habuimus, forte accidit, ut quo eæ in latere habitæ sint, non nisi perraro sit adnotatum.

35. Sed priusquam de cirsocele pauca adscribamus, de pneumatocele et de hæmatocele, ut propositus ordo (2) postulat, multo pauciora attingemus. Hanc enim haud vidimus, quippe raro diuturnam, ut cæteræ. Nam, cum sanguis sive ex vulnere inflicto, sive ex curatione in scrotum defluxit, cito chirurgi rationem ipsam, nedum Celsi (3) præceptum secuti, via facta detrahunt. Nonnunquam tamen ex erosione membranarum testiculi *notabilis copia cruenti ichoris* vaginalem tunicam distendit, ut, hac incisa, *cum impetu erumperet*, quemadmodum invenio apud Justum Schraderum (4). Pneumatocelem autem si ita accipiamus, ut ab aere fiat intra aliquod

(1) De tumor. p. n. c. 51.
(2) N. 15.
(3) De medic. l. 7, c. 19.
(4) Dec. 2 obs. anat. med. 1.

amisisse, sicuti in eo modo Celsus (1) loquitur, videretur, subjectumque habebat corpusculum exiguum osseum: quod in memoriam redigit certam quamdam aliam Valsalvæ, nescio quo in homine habitam observationem. In dextero enim vasorum spermaticorum fasciculo intra peculiares membranulas corpusculum offendit osseum: quod cum inter digitos valide premeret, ex duobus factum esse vidit. Globuli forma utrumque erat; sed alterum grani milii, alterum viciæ magnitudine, hoc in parte subasperum, illud vero eleganter ad margaritæ similitudinem lævigatum. Cæterum de cirsocele hæc adnotavit Arantius (2), maximam, opinor, describens: *tactui turgentia vasa digiti crassitudine se se offerunt, intestinorum in modum, orbibus, et anfractibus obvoluta, quæ decumbentibus, magna ex parte delitescunt, hyemalique tempore, contracto scroto, minuuntur, ac minus infestant; æstate vero maxime.*

37. Steatocele eidem auctori est (3), *ubi adiposus quidam humor in scroto, et circa testem concrescit.* Secutus est autem antiquum illius *introductionis* scriptorem, quæ inter Galeni libros servata est, qui scriptor cum inter cæteras hernias 17 et 18 capit. steatocelem nominaverit, in

---

(1) Cit. c. 18.
(2) C. supra ad n. 34 cit.
(3) Ibid.

hoc altero curationem indicans, *adipem*, ait, esse *auferendum*. Verum sive sebum, sive adipem vocare malimus quidquid unctuosi intra scrotum aliquando, concrescit, ipsumque distendit, id certe aut sub cute ipsa congeritur, aut in cellulis interioribus. Prius ad genus attinet quod supra (1) dixi, sub scroto proprie sic appellato plus pinguedinis, in imo etiam, me vidisse, quam in homine præsertim non multum pingui expectassem; nihil enim ibi pinguedinis, aut certe vix aliquid subest, idque interdum. Sed illud erat inchoamentum duntaxat quoddam vitii hujus, quod expletum vides in sectione hac Sepulchreti XXIX (2) ex Graafio: eodemque fortasse referendum est quod in memorata Horstii observatione ibidem (3) legitur: *in dextra scroti parte caro adiposa*. Ad interiores autem cellulas spectat quod in cadavere admodum pingui adnotavit, ut supra (4) aliam ob causam dictum est, cl. Petschius (5), cum enterocele, aut epiplocele, in altero scroti latere esse videretur, nil nisi *pinguedinem* fuisse *in substantia peritonæi cellulosa collectam, et per annulos ad scrotum progredientem*: Sic apud Boerhaavium (6) legeris visum

(1) N. 29.
(2) Obs. 14, § 2.
(3) Obs. 17.
(4) N. 18.
(5) Syllog. anat. obs. § 89.
(6) Prælect. ad instit. § 712.

ab ipso in scroto tumorem maximum; in obeso enim homine, testiculo sano, et libero, *pinguedo luxurians, exorbitaverat per annulum in scrotum cum vasis spermaticis.* Schulzius (1) autem non infra inguina videtur offendisse *quantitatem magnam pinguedinis* a dextris, longe pauciorem a sinistris, iisdem vasis *arcte intertextam*, ut a primo intestinum, aut omentum eo prolapsum mentiretur, idque in cadavere potius strigoso, sicut antea (2), ut aliud ostenderem, a me relatum esse memineris. Mihi vero, qui interdum vel in macilento corpore pinguedinem iis vasis passim interpositam a summa vaginali tunica ad annulum usque; eum enim tractum peculiariter tunc observabam; vidisse me, sciam, in homine autem maxime toroso, minime pingui, cum sanissimus esset, occiso, non solum in ima eorumdem vasorum sede pinguedinem, sed et inter epididymidem, testemque offendisse, denique in bubulco pariter non pingui, his litteris (3) descripto, cum fasciculus illorum crassior, qui ad alterum spectabat testem, e pinguedine fieret majori ex parte, inter alterum testiculum, ejusque epididymidem non defuisse pinguedinem: quæ res tametsi ab anatomicis non est, quod recorder, memorata, fortasse haud infrequens

(1) Act. N. C. tom. 1, obs. 225.
(2) N. 10.
(3) N. 22.

est; mihi, inquam, non tam mirum videtur, in eorum vasorum fasciculo præter modum auctam pinguedinem fuisse non semel deprehensam, quam inter epididymidem et testiculum, nunquam fuisse; nisi forte aliquando in sarcocele quadam pinguedo pro carne accepta est.

38. Sarcocelis enim carnem non rubram modo, sed et *albicantem* commemorat paulo ante laudatus *Introductionis* auctor (1), et ipse, ut alibi (2) indicatum est, pinguedinis sacculos vidi, qui, cum hæc subsistente, intermistoque sanguine esset infecta, carnem mentirentur. Porro de hujus herniæ natura, et sede alii in alias, easque inter se adversantes sententias medici abiere. Vesalius enim, quod ex Sepulchreto (3) cognosces, sibi persuaserat ex omento fieri in scrotum prolapso. Alii ab ipso testiculo extumescente, et indurescente non differre existimarunt. Reliqui autem sicuti non negant, a primo eorum vitiorum interdum posse, minus cautis observatoribus imponi, ut pro sarcocele accipiant, ita hoc nomine revera excrescentem circa testiculum, et ejus vasa carnem, aut aliam ejusmodi substantiam intelligunt. *Raro* id tamen, ut Celsus (4) admonuit, aut certe minus sæpe quam

(1) C. 18.
(2) Advers. anat. 2, animad. 6.
(3) Sect. hac 29, obs. 15, § 3.
(4) L. 7, c. 18.

vulgus putat, si in dubias observationes quærimus videtur accidere, nec fortasse longius a vero aberasse Olaus Borrichius, cum ad observationem suam, ut in Sepulchreto habes (1), adnotavit, *frequenter sarcocelem non tam adnasci testibus, quam innasci:* ubi etiam tradidit, quomodo hydrocele mentiri aliquando sarcocelem possit, utque illa forsan, non hæc fuerit, quam radicis ononidis pulvere, urinam utique ciente, sublatam credunt. Prudenter igitur tantum tribuit ei sententiæ quam secundo loco memoravimus, ut tamen diserte locum relinquat etiam tertiæ; pro qua stare indicat exempla quæ apud Lotichium sunt, et Hildanum. Hæc ego quærens, in illius quidem Consiliorum libro 6 (2), in hujus autem Observationum centuria 4, facile inveni, miratusque sum, non ex hujus observatione 65 quidquam in hanc Sepulchreti sectionem esse relatum. Quod si ea quæ per anatomen penitus examinata essent, quærebantur; at erat quæ referri huc posset Blasii observatio (3), in qua, non ut in illa Borrichii, tota carnea massa nihil erat, nisi ipse testiculus; sed contra, crasso quasi ex glandulis durioribus cortice, nuclei instar, testiculus continebatur. Nos vero etsi minime dubitamus, quin ut a cæterarum par-

---

(1) Sect. cit. schol. ad obs. 22, §. 1.
(2) C. 3, obs. 9.
(3) 15, partis. 1.

tium, ita ab erosis, quacumque tandem ex causa, testium tunicis morbida possit caro excrescere; in hanc tamen per dissectiones necdum incidimus. Sed incidit quidem cl. Pohlius (1), qui *secundum propriam observationem* sarcocelem esse dixit, *tumorem testiculorum fibrosum et carneum, plus minus durum, et dolorosum, successive ortum, qui aut totam testiculi substantiam auget, inque molem carni similem convertit, aut saltem parti hujus adnatus excrescentiam veluti carnosam format.* Verumtamen præcipue ut vides, in toto id agnoscit testiculo: exemplum autem profert sarcocelis ab se dissectæ in qua testis substantia *tota in materiam purulentam abierat.* Quod si legeris exercitatissimi viri Dieterici Sproegelii (2) observationes illas in quibus cum hydrocele, ut causa, vel ut effectu, sarcocele conjungitur, testem videbis répertum *livido-atrum, putridum*, aut *extensum, durum, et ad extra cum epididymidibus corrosum et callosum*, aut *partim putredine friabilem, partim vero perfecte cartilaginosum*, et *tunicam* quoque *albugineam cum epididymidibus totam cartilagineam*, aut denique *tumidum*, et cum dissecaretur, *pus genuinum flavescens spissum in medietate exhibentem, cum arrosione, et incipienti*

(1) Progr. de hern. et speciatim de sarcocele.
(2) Observ. quædam selectiores, § 50 et seq.

callositate parietum. Vix in una observatione (1) *tumidæ et skirrhosæ glandulæ* inventæ memorantur ; sed non in testiculi substantia : num ergo in ejus superficie ? an in funiculo spermatico ? nam in hoc quoque sarcocelem agnoscunt, et minime attingunt, si ventrem subiit; velut illa quam a Valsalva conspectam descripsi (2) in teste incipientem, et duri instar tuberis quasi glandulosæ naturæ illuc ascendentem ubi cum simili mesenterii immani tumore conjungebatur. Sed ne a sarcocele, ipsis in testibus quæsita recedamus : præclaræ sunt ill. viri Heisteri (3) observationes. Deprehendit hic testiculos, quales delineat (4) quatuor, ea omnes magnitudine, ut merito redarguerit (5) qui sarcocelem *ovum gallinaceum nunquam excedere* scripserunt. Omnes quoque invenit skirrhosos, et æquali superficie, ut non sine causa affirmaverit (6), *testiculos skirrhosos longe frequentiores esse excrescentiis e testiculis.* Cætera apud ipsum videbis, et in his unum ex iis testibus (7) *corruptum, et quasi cancrosum fuisse.* Interea ad ultimam ex herniis a nobis enumeratis veniamus.

---

(1) § 51.
(2) Epist. 39, n. 2.
(3) Dissert. de sarcocele.
(4) Fig. 1 et seq. cum explic.
(5) In procemio.
(6) § 37.
(7) § 34.

39. Spermatoceles nomine auctor quidem observationis quæ XX est in hac Sepulchreti XXIX sectione, herniam accepit quam faciat *vas deferens corrugatum, in scrotum descendens*, facillime tamen aut manuum ope aut corporis situ resupino intro rediens. Quis esset is auctor, ut melius possem quid sibi vellet percipere, frustra sub observatione quæsivi. Est enim subscriptum *idem ibid.*, nempe aut Rolfinckius, aut Riolanus, aut Hildanus, aut Roscius hi, enim in proximis superioribus scholiis, et observatione fuerant nominati. Quorum neminis cum illa esse verba agnoscerem; casu denique factum est, ut chirurgiam versans Barbettianam (1), in illa ipsa verba inciderem, nec plus tamen quam quod in Sepulchreto exscriptum est, invenirem. Difficile sane est intellectu minime ignorantibus, quomodo vas semen deferens, adhærens ad vesicam, ureteri autem in transitu impositum, unde Ruttyus (2) in nephriticis doloribus retractionem testis repetebat, et denique per creberrimas cellulosas membranas ubique tum supra abdominis annulum, tum infra ad suum usque ortum cum proximis partibus sit colligatum; difficile, inquam, iis qui hæc sciant, est intellectu qui possit adeo intra scrotum hoc vas descendere, ibique complicari, ut herniam faciat. Quod cum ipse non memine-

(1) Part. 1, c. 7.

(2) Treatise of the urinary passag. sect. 3, part. 1.

rim ab ullo in dissectionibus esse conspectum, nec per eas quod aiat, Barbettus viderit; suspicioni locum esse censeo, longe aliam rem ac quam ipse credidit, fuisse quam ab se dicit non semel observatam. Itaque spermatocele, quæ si illud mihi significaret, supra esset inter legitimas hernias relata, inter illegitimas retinetur sic intellecta, ut *seminis aggestionem* designet *in testiculis*, quæ hos interdum *ad ingentem attollat molem;* utor autem verbis quibus olim collectores *Bibliothecæ Anatomicæ* (1) rem hanc proposuerunt, petentes ut ejusmodi hernias *liceret spermatocelas* vocare: neque enim ista significatio, nedum istud nomen, primum inter medicos nuperrime vulgatum est, ut vir cæteroquin doctissimus videtur existimare. Quin rem *non semel* ab se in viris salacioribus esse animadversam, collectores illi confirmarunt, cum esset *obstructio in aliquà epididymidis parte a seminis particulis concrescibilibus efformata;* semel autem oculis ipsis rem usurpasse cum post seminis ita cohibiti, intra scrotum effusionem, indeque ortum abscessum ferro aperiendum, post ejusque expurgationem, non pus amplius, sed ex ea epididymidis parte quæ inter ejus globos media est, semen quod ipsam distendendo perruperat, evidenter prodiret. Quod epididymidis foramen si

(1) Tom. 1 in adnot. ad Graaf. tract. de viror. organ. et est,

forte malis erodenti potius abscessus materiæ quam semini distendenti tribuere; negare tamen non poteris quod ratio dictat, si transitus semini in suas vesiculas quacumque de causa intercipiatur, aut si ex vesiculis jam distentis reditus per revehentia vascula in sanguinem prohibeatur; fore ut ab novo semine usque et usque in testibus secreto, testes ipsi, epididymides, et reliqua ejus conceptacula repleantur adeo, ut primum intumescant, quo tempore spermatocelem esse dicemus; tum deinde ut structura tenuior, et mollior quæ in testiculis præsertim est, paulatim vitietur, disruptisque vasculis tum semen, tum sanguinem, tum lympham vehentibus, tumores denique misti generis in testibus procreentur. Nunc agesis aliquot exemplis hæc declaremus.

40. Questi sunt aliqui apud me, quibus ilia flatibus erant distenta, non tam de tensione et dolore, quam alii de uno, alii de utroque testiculo tunc potissimum intumescente, cum flatus maxime urgebant, detumescente autem, nullo prorsus relicto incommodo, cum flatus remittebant. Credidi, ab intestinis distentis viam semini intercludi compressis vasis hoc ad vesiculas deferentibus, imo ipsis interdum vesiculis, ut delatum non admitterent. Sic quoque memini, cum ante hos triginta annos Rhodigio ad nos vir honestus venisset, tumori cuidam obnoxius qui inter abdominis musculos ad epicolicam regionem dexteram non semel redierat, diceretque, quo-

tiescumque aderat tumor, testem subjectum moleste sibi graviorem fieri, ut sacculo scrotum excipere et sustinere opus esset; memini, inquam, rem hanc ita ipsi et medicis qui in consilio mecum aderant, jam tum explicasse, ut cum obliquus dexter musculus ab attollente tumore tenderetur, et quod consequitur, oblonga ejus fissura, quæ annulus dicitur, constringeretur, non esset mirandum, si vase quadantenus adstricto quod, illac transiens, semen defert, nonnihil hujus retardaretur ascensus. Sed in hoc et in illis quoque fortasse viris fieri potest, quanquam restitantis sanguinis indicia non erant, ut compressa aut arctata pariter vena spermatica, remorato non minus sanguini quam semini, ea quæ diximus, essent tribuenda. Sunt autem inter Valsalvæ litteras quædam ad virum principem datæ, cui post nuptias testiculus creverat ad gallinacei ovi magnitudinem. Hunc Valsalva tumorem a subsistente semine esse posse cogitabat, nec præter rationem, propterea quia æger non facile semen, quo abundabat alioquin, solebat emittere, ut interdum re imperfecta a concubitu discederet. Pariter in juvene, de quo narrat Hildanus (1), cujus narrationis summam habes in scholio ad eam quam in Sepulchreto indicavimus (2) Barbetti observationem, quis non a se-

---

(1) Cent. 4, obs. 64, exempl. 1.
(2) N. 39.

mine, sed a sanguine repetat dolorem inguinum et testiculorum tumorem, imminentem seminis ejaculationem repente prohibitam consecutos? Evanuit quidem uterque a sinistris; a dextris vero tumor non modo perstitit, sed progressu temporis in carnosam ingentem herniam excrevit. Idem ab eadem causa alteri contigisset, nisi tumorem, ad pugni majoris magnitudinem intra annos duos jam auctum, rara felicitate resolvisset cl. Crausius (1). Generoso autem viro cujus ejusdemmodi tumorem, nec alia ex origine natum conspexi, quis contigerit exitus, scire non possum, cum hac transiens, vix me consulto, perrexerit necessarium iter conficere. Inutile certe præter chirurgi ferrum, auxilium omne expertus esset, si tumor ejusdem fuisset naturæ ac in juvene (2) fuit, cui ab non ita dissimili causa exsecta e scroto est massa carnis albissimæ et solidissimæ, in cujus centro globus osseus concludebatur. His autem quatuor cur non ambo testes, sed alter aut tumuerit aut tumens perstiterit, quando in utroque pariter teste cohibita seminis copia est in medio veneris æstu, non ita facile dictu est, nisi forte non æqualem utrinque copiam aut fluxilitatem seminis, aut tunicarum et cremasteris musculi vim, aut revehentia vasa ab altero latere

(1) Eph. N. C. dec. 3, A. 5 et 6, obs. 282.

(2) Hist. de l'Acad. royale des Sc. an. 1700, obs. anat. 4.

magis patula fuisse aut aliud aliquod istiusmodi conjiciamus.

41. Cæterum tumores testium, quacumque a causa originem habeant, ex alia in aliis constare videntur materia, ut puta (præter exempla hactenus proposita) ex substantia carnea et nervosa apud Borrichium (1), ex glandulosa, et vesiculis sanguine plenis apud Bartholinum (2), ex *ligamentosa*, et ex parte ad cartilaginis naturam accedente apud Schraderum (3), ex cartilaginea apud Ruyschium (4). Ego cum in viro quem de gonorrhœa scribens (5) commemorabo, testiculum præsertim dexterum æquo grandiorem offendissem; dissecans inveni adipis aliquid intimæ ejus substantiæ interjectum, non pessime alioquin se habenti. Unde fieri posse conjeci, ut nonnunquam ex pinguedine præter naturam innata et aucta aliqui testium tumores facti deprehendantur. Quod si ingentes, quos aliquando in viventibus conspexi, in mortuis vidissem et incidere potuissem; non dubito quin singularia quædam fuissem observaturus, si moli structura respondisset. Nam primum Bononiæ vidi olim grandem adeo, ut ad illam accederet quem Ruys-

(1) Sepulchr. s. hac 29, obs. 22, § 1.
(2) Ibid. § 2.
(3) Obs. supra ad n. 35 cit.
(4) Thes. anat. 9, n. 51.
(5) Epist. 44, n. 6.

chius (1) dixit *prodigiosæ magnitudinis*, sive *humanum maximum*, si curis quoque posterioribus (2), ut videtur, de eodem loquitur. Sed quamvis minorem, non eo tamen exitu quo ille major exsectum fuisse audivi. Deinde vero Patavii ea magnitudine testem vidi, ut nisi qua fide sim probe nosses, tibi scribere non auderem, veritus ne mendacem suspicareris. Nam si Ruyschianus ille *caput fœtus humani* superabat, is de quo loquor, duo plane superabat virorum capita in unum juncta. Itaque ut rem perraram inspicerem, maio mense anni 1730, transeuntem hac hominem cum Atestem repeteret, ubi degebat, venire ad me domum voluit Antonius Mocenicus, eques splendidissimus, et Aloysio fratre, qui tum Venetiarum dux erat dignissimus. Ubi primum hominem aspexi, ignarus quis esset et cur ad me veniret, magno hydrope ascite laborantem credidissem nisi a dextris tantummodo ventrem adhuc obtectum vestibus tumere animadvertissem. Ubi vero omni ablato integumento, et fasciis detractis quibus tumorem illuc per se vergentem, ad abdomen adductum, hypochondrium usque versus servabat, eam quam dixi magnitudinem miratus, contrectare cœpi; tactum enim ferebat, omni semper dolore carens; mihique visus sum quasi sarcoma quod-

(1) N. 51, cit. et tab. ibid. 3, fig. 1.
(2) N. 28.

dam tangere, sphæroidis forma, et sua ubique cute obductum. Qua ex causa, et quomodo cœpisset, quærenti respondit æger, etsi ictum jam inde a puero ibi excepisset, testiculum tamen non nisi virili ætate in tumorem crescere cœpisse, qui plurium demum annorum spatio ad eam pervenerat molem.

42. Unum vero hic es admonendus, testium auctam magnitudinem Valsalvam, ut in ejus schedis est, plerumque deberi vidisse tunicarum vitio eosdem vestientium. Nec mihi quibusdam præsertim in casibus id creditu difficile est, qui ut superiore epistola (1) scripsi, cum æquo majores testiculos planeque tumidos offendissem, non a distenta eorum substantia, sed a tunicis crassioribus factis id esse comperi: quin etiam in herniis, tum spuriis, tum legitimis, auctam membranarum quibus continebantur crassitudinem animadverti. Sic in hydrocele quam in milite supra (2) descripsi, erythroidem et vaginalem adnotavi fuisse crassiores; ut alibi (3) in lanio, ejusdemmodi herniis affecto, densiorem utramque vaginalem. Sic in senis epiplocele (4) peritonæum, sacculum faciens, simul dilatari et crassius fieri; in juvenis autem enteroepiplo-

(1) N. 28.
(2) N. 17.
(3) Epist. 24, n. 19.
(4) Ibid. n. 15.

cele (1) sacculi tunicam non minus crassam et firmam, quam arteriæ pulmonaris, et in mulieris crurali hernia (2) ita crassam, ut in plures quasi laminas non difficillime posset dividi. Fieri tamen potest, ubi sacculi orificium multo majus est, sicuti in herniis ingentibus contingit, quam annulus, aut ubi herniæ iis locis accidunt in quibus musculorum tendines nullo secundum naturam hiatu pertunduntur, quemadmodum inter rectos fiunt, et obliquos, aut supra infrave umbilicum, inter et rectum, fieri, inquam, potest, ut sacculi crassitudo non tantum a peritonæo sit, sed fere a tendinibus quoque, simul cum peritonæo extrorsus compulsis. Itaque Meryus (3) in hernia illa quam pene omnia intestina tenuia faciebant, in saccum vidit non peritonæum modo, sed et singulos utriusque obliqui musculi, et transversi tendines sese evidenter producere; et tres quoque hos tendines quatenus Waltherus viderit in hernia se extendentes, et magnum, quamvis cum illo Meryi non comparandum intestinorum pondus sustinentes, et ne hernia porro cresceret (quam utilitatem in aliis pariter, neque id raro præstare arbitrabatur) quoad ejus fieri posset obsistentes, ex actis

(1) Epist. 34, n. 9.
(2) Ibid. n. 15.
(3) Mém. de l'Acad. royale des Sciences, an. 1701, obs. anat. 5.

quæ Lipsiæ prodeunt, eruditorum (1) cognosces. Sed etsi Mauchartus (2) laminam ex fibris tendineis ortam musculi obliqui externi non solum delineat (3), verum etiam nomine *tunicæ aponeuroticæ* inter cæteras herniarum tunicas proponit; tu tamen quatenus hæc agnosci à me dixerim, probe memento. Neque enim me fugit præstantissimos esse anatomicos, qui in herniis ab se dissectis ea negent perspici potuisse. Quibus ut libentissime credo, sic invitus crederem Meryum et Waltherum, egregios prosectores, in aliis herniis, neque enim de omnibus loquebantur, cum tanta usi fuerint diligentia in eâ perquisitione, quæ se vidisse aiunt, pervidere non potuisse. Verumtamen, ut hanc interea controversiam seponamus, satis est exemplorum in iis tunicis quas in herniis omnes agnoscunt, unde pateat, quomodo ex illarum potissimum auctâ crassitudine testiculus, qui non ita ipse extumuerit, in immanem tumorem excrevisse videatur. Observatio est altera ejusdem Waltheri, in iisdem actis (4) proposita, qua scrotum et penis tumida adeo describuntur, ut hic ad genua, illud infra genua se extenderet; crassitudo autem utriusque ei longitudini responderet. Quam ad

(1) An. 1738 m. jun., p. 2.
(2) Dissert. et cæt. supra ad n. 3 cit.
(3) Fig. 2 ad DD.
(4) An. 1725, m. novembr. cum tab. 5, fig. 1.

observationem nullam memini legisse quæ propius accedat quam ea quæ anno 1755, Syracusis missa ad me est, typis exscripta, et publico civitatis testimonio confirmata. Sed hæc in vivente homine, Waltheriana autem etiam in mortuo habita est. In hoc igitur, instituto examine, cutis scroti triplo crassior, cellulæ autem sub illa adnatæ, interque testiculos pergentes, adeo distentæ a tenaci humore compertæ sunt, ut molem inertis carnis repræsentarent, cui pondus tumoris totius, librarum videlicet ferme quadraginta, potissimum deberi videbatur. Erant quidem testiculi naturalibus multo majores; quippe crassiore albuginea tunica humorem et tophos comprehendente, ut vix pars exigua, eaque in altero duntaxat latere tubulis tenuissimis relinqueretur, qui propriam testis substantiam faciunt. Sed hæc quantulam demum universi tumoris partem efficerent, satis intelligis. Itaque scite, ut solet, vir præstantissimus Heisterus (1) tumorem hunc ipsum scroti potius quam testiculi fuisse censuit, nec aliter de maximis aliis quorum dissectio non habetur, existimavit, quos inter ille est librarum sexaginta, memoratus in Regiæ Parisiensis Academiæ Scientiarum Historia (2). Noverat quippe vir exercitatissimus (3) vel in hydrocele, præser-

(1) Dissert. de sarcocele, § 36.
(2) An. 1711, obs. anat. 1.
(3) Dissert. de hydrocele, n. 32.

tim antiqua, testiculorum tunicas, et præcipue *dartum et vaginalem admodum sæpe crassas reddi*, ut crassitudinem æquare viderit *quinque vel sex linearum, et quod excedit:* quamobrem monuit, triangulari instrumenti apice *plerumque non nisi difficillime perforari*, ideoque (1) apicem illum *non nimis cito esse retrahendum*, *quia alias tunicæ non perforatæ essent.* Quin etiam in sarcocele quanto albuginea tunica crassior fiat, nobis facile conjiciendum reliquit, cum postquam illam tunicam incideret, ea spe fore ut vascula seminis magna et valde distenta apparerent, *æque parva* invenit *ut in sano et naturali testiculo esse solent, id quod mirandum*, inquit, fuit *in tanta testiculi distentione.* Atque ut crassioris factæ ejus tunicæ aliud habeas exemplum, inspice ossei facti humani testis iconem illam quam exhibuit cl. Rheinholdus Wagnerus (2). Cum videris quanto major naturali testiculo ille fuerit, tum animadverte ejus duntaxat *superficiem*, *crassitie pennæ columbinæ, in os durissimum abiisse*, exterius tuberculis osseis pisi magnitudine asperum, intus vero læve, qua mediocrem caveam comprehendebat ubi *latitabat materia gelatinosa seminis corrupti.* Scilicet testis substantia, olim inclusa, nulla jam erat; superficies ossea, crassæ factæ albugineæ tunicæ debebatur.

---

(1) N. 36.

(2) Eph. N. C. cent. 1, obs. 30.

43. Verum ut hæ litteræ superioribus, quemadmodum promisi, breviores sint; alia de herniis, et testiculis huc addere supersedeo, ne de horum quidem dolore quidquam adjecturus, nisi ut observationes legas, quas supra (1) indicavi, cl. virorum et in quibus dolorem fuisse invenies, in pluribus autem invenies; quomodo se habuerit testis, attendas. Simul ex una earum quæ Heisteri est (2), facile cognosces, qua ratione non modo in ægro illo, sed in altero etiam quem describit Sproegelius (3) dolores a testiculo ad lumbos possent propagari. Nec alia adjicio, quamvis de testiculorum dolore sectio proxima Sepulchreti inscripta sit. Tota enim vix duas simul cum scholiis paginas implet, in eaque, ut omittam observationem IV, fortasse ex I compendio ortam; certe V, ut Bonetus ipse fatetur, ex § 2, repetita est XXII observationis sectionis superioris, scholiorum autem, quod non fatetur, ad obs. illam I pars aliqua, etiam ubi sanguinis circulationi apertissime adversatur, jam adoptata ab ipso fuerat, et apposita ad § 3, obs. XXI ejusdem superioris sectionis, ut scholii partem observationi II hic subjicit, quam illic subjecerat observationi XX. Sed illic quoque non tam mirum est, observatione XXIII iteratum

---

(1) N. 38.
(2) Dissert. ibid. cit. § 30.
(3) Obs. ibid. cit. § 51.

esse, quod § 2, obs. XV positum fuerat, quam in una eademque pagina idem in prima parte scholii ad § 2, obs. XXII rescribi quod scriptum modum fuerat in secunda scholii parte ad § 1. Neque dicas a me pariter in hac epistola repetita esse plura, quæ in aliis, mea, aut Valsalvæ observata narrans, proposueram. Aliud enim est quæ jam satis dicta sunt, iterare; aliud quæ ne passim discerperentur observationes, alibi ad ipsas explendas tradita sunt, summatim perstringere, ut oportuniore, quemadmodum ibi promissum sæpe fuerat, loco perpendantur. Morem hunc, te, ut sperare juvat, probante, servabimus; illum vero, quem haud dubitamus a te quoque minus probari, non sequemur. Vale (*).

(*) Sæpe multas et magnas mutationes experitur epiploi portio, quæ in herniæ sacculo continetur. Quandoque elongatur, aut velut funis elongatur; quandoque indurescit et skirrosa aut carnosa fit, alias, ut notat Schmuckerus, annulo aut sub ligaculo constricta, efformat tumorem rotundum, mobilem, aliis partibus unice adhærentem filo tenui et longo. In abdomine hominis a longo tempore herniosi, obesi et dysenteria extincti, duodecim invenimus corpora compacta, globosa, lævia, nulli parti alligata, sed in abdomine libere fluctuantia, et ulteriori examine hæc corpora, variæ magnitudinis et densitatis, nil erant nisi appendices adiposæ ab intestino colo separatæ, et motu continuo abdominis in globos compactæ. (*Adnot. Editor.*)

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLIV.

Verba fiunt de Gonorrhœa.

Etsi pauci forte sint anatomici a quibus tot fuerint, quot a me, urethræ viriles dissectæ et diligenter perlustratæ; tamen aut rarius quam vulgo existimant, luculentiora in eo canali vitia occurrunt quæ contagiosam gonorrhœam comitentur, aut nescio quo casu factum est, ut cum magnus hominum hac infectorum sit numerus, illa ego vitia tam luculenta vix unquam, aut ne vix quidem conspexerim. Quid Valsalvæ acciderit ignoro; neque enim scriptis mandavit si quid forte in eis invenit qui cum laborarent eo morbo, decesserant. Quid aliis contigerit, legi. Quæ vero ipse viderim, aut non viderim, nunc eo ordine ad te scribam, ut ab extimo urethræ orificio incipiens, ad intimum quod ad vesicam est, perveniam.

2. Cum in Adversariis (1) causas protuli, cur prima gonorrhœæ virulentæ sedes videretur mihi in iis potissimum, quos detexeram, majoribus urethræ canaliculis statuenda, inter eas causas hanc non omisi, quod ex iis præcipue canali-

(1) IV, Animad. 9.

culis maligno halitu suscepto irritatis, provenire is humor posset qui primo ejus morbi tempore ex urethra solet destillare. Neque enim verum est semen, ut comparatio cum hoc docuit aliquando vel illos ipsos, qui improbanda opinione seducti, ut morbum abigerent, venerem sæpius exercebant: quod ut ab iisdem accepi, sic etiam ab aliis certior sæpenumero factus sum, eo primo tempore necdum illum esse in perinæo molestum sensum qui altius descendisse vitium, indicet. Neque rursus id quod tunc defluit, verum est pus, cum dolor necdum is sit qui erosionem significet, neque sanguinis ulla adhuc vel levissima tinctura, nedum guttula apparuerit. Quibus nunc addere, opinor, liceret summi viri Senacii (1) observationes, secundum quas globuli materiæ in gonorrhœa effluentis majores sunt, globuli autem qui ulcerum pus faciunt, sunt minores, et inæquales, si utrique oculo exquisitissimis vitris instructo aspiciantur, et cum sanguinis globulis comparentur. Itaque Rondeletium in primis secutus, qui caute sapienterque, ut in Sepulchreto (2) habes, materiam illam *puris similitudinem referre*, aut *puri similem* esse dixit, ego quoque *puriformem* appellavi. Placuit ea gonorrhœæ in canaliculis sedes, non

---

(1) Traité du cœur, supplém. ch. 8, n. 5.

(2) Sect. hac 31, l. 3 in schol. ad obs. 1.

dico Cockburnio (1); huic enim, docto alioquin viro, vel præter modum perplacuit; sed magno Boerhaavio (2) dico, et illustri Hallero (3), ibi *primæ speciei gonorrhϾ sedem* agnoscentibus, et cur irritatione in erosionem demum abeunte spongiosi urethræ corporis, sola membrana a canaliculis divisi, non raro sanguis ipse effluat. Placuit et viris aliis eruditissimis *cellularum multiplicium* nomine canaliculos designantibus, quibuscum tamen, haud satis intelligo, quomodo Littrii quoque glandulam comprehendant, aut quomodo ipsi qui canaliculos nunquam memoravit, horum etiam, in gonorrhœa male se habentium, observationem tribuere videantur, quasi ea in commentariis legeretur regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis anno 1711. De muliebris autem urethræ canaliculis, non secus ac in virili a me descriptis (4), et de sebaceis quas item reperi, nympharum, proximorumque labiorum glandulis (5), quarum has hoc ipso nomine, illos cellularum appellatione significant, verba hic non faciam propterea quia cum in mulieres inciderim nunquam quæ certa quadam exteriore gonorrhœa laborarent, aut cum inte-

(1) The symptom's, etc. of a Gonorrhœa, ch. 4.
(2) Prælect. ad Instit. § 654.
(3) Nota *i* ad eum locum, et nota *d* ad § 657,
(4) Advers. 4, animad. 24.
(5) Advers. 1, n. 11 et 12.

riore vexarentur, obierint, statuere non possum, an hæc aliquando in iis canaliculis, illa in iis glandulis sedem habeat. Nec in viris felicior fui, ut infectos reperirem gonorrhœa eadem exteriore, quam *spuriam* olim appellasse dicuntur medici Monspelienses (1), ut quærere possem, an ejus materia e glandis superficie prodiret nullo ulcere affecta, an ex glandulis coronæ glandis ejusdem, ut sic Littrii sententia confirmaretur, ea coronæ granula pro glandulis, non pro papillis, quemadmodum Ruyschius, habentis. Littrii sententiam dixi; neque enim mei unquam fuit, qui cum illam commemorarem, assensum ab utraque cohibui, diligentius postea quæsiturus; ut mirer, esse potuisse qui cum mea I (2) et IV (3) Adversaria legissent, primam mihi sententiam tribuerent, imo ea de re *celebrem litem*, si Superis placet, *Ruyschium inter atque Morgagnum subortam esse* scriberent. Ruyschio enim hoc quidem excidit (4) me, granula illa *pro glandulis descripsisse et delineari curavisse:* ego vero sperans ex meis Adversariis omnes facile agnituros optimum et occupatissimum senem meam non satis assecutum esse mentem, superfluum existimavi, vel uno verbo respon-

---

(1) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1722, obs. anat 4.

(2) N. 11.

(3) Animad. 14 in fin.

(4) Thes. 10, n. 98.

dere. Huc tota *celebris lis* illa recidit. Hisce exterioribus gonorrhœis multo rarior illa est quam vidit, curavitque cl. Wolffius (1). Humor enim ex urethra destillabat *semini analogus*, primum albus, dein viridis factus, cum maximis in mingendo doloribus, et penis incurvatione, nec tamen impuram venerem, imo nullam venerem, sed alias, quas enumerat, causas erat illa gonorrhœa consecuta, quod et ille asseverat, et ipsa, ut Hippocrates (2) loquitur, *ostendit sanatio*, facile nimirum, et cito per data remedia obveniens, quæ causis illis erant opposita. Sed hac, et gonorrhœa quæ vulgo dicitur *sicca*, sive, ut proprie esset juxta cel. Astrucii (3) monitum appellanda, dysuria venerea sicca, prætermissis, ad eam quæ frequentissima est, et de qua scribere cœperamus, noster contrahendus est sermo. Igitur quæ de hac per dissectiones conspicere potui ex iis cognosces observationibus quas continuo subjiciam, initio ducto a longiuscula historia, sed eo gratiore tibi futura, quod cum alias (4) de angina mentionem injeci, maxime questus sum, in gravissimo ejusmodi morbo, sectiones eorum qui confecti illo sint, adhuc desiderari. Quod igitur vel mihi tunc deerat,

(1) Commerc. litt. an. 1742, hebd. 47, n. 2.
(2) Sect. 2, aph. 17.
(3) De morb. vener. l. 3, c. 3.
(4) Epist. 14, n. 39.

hic primum habebis; extremo autem loco quæ ad hujus epistolæ argumentum spectant, ex eadem historia non omittentur.

3. Faber lignarius triginta tres circiter annos natus, procerus, et magno corpore, habitu subpingui, antea, quantum sciri poterat, sanus, cum a vino, et igne præter modum incaluisset, noctu frigidissima tempestate domum petiit. Ibi vehementi febre et angina correpto, accersitus illa eadem nocte medicus sanguinem e brachio mittit. Nihil remittente morbo fertur mane in nosocomium; ubi idem auxilium iteratur, sed frustra, adeo ut pomeridianis horis sanguinem miserint e pede. Proximo die cum cætera pariter quæ antea, et quæ tum dabantur, sive, ut lente poterat, deglutienda, sive exterius admovenda, nullam afferrent utilitatem; mane rursus e brachio sanguis est missus, a meridie autem ex iis quæ sub lingua sunt, venis; nam jugularis, ut voluissent, ægro eum qui requirebatur positum non ferente, incidi non potuerat. Post hæc omnia non modo non decrescentibus, imo semper magis invalescentibus febre et corporis jactatione, et cum his simul deglutiendi, loquendi, spirandi difficultate, cum tertio jam morbi die se dixisset a quindecim, aut certe non multo pluribus diebus virulenta gonorrhœa laborare, vena iterum pedis secta est. Sanguis, toties eductus, crustam in summo habuit nunquam; sed duriusculus semper fuit, paucoque cum sero,

Collum erat subtumidum; non facies, quæ nec rubicunda erat. Duabus circiter a novissima venæ pedis sectione interjectis horis, etsi pulsus adhuc perstabant validi, ipse tamen æger proximam esse mortem præsensit. Quæ revera mox ingruit eodem die tertio circa meridiem, sic tamen, ut casu videri posset ingruisse. Cum enim eam qua utebatur, aquam poposcisset, et incautius fortasse in fauces paululo plus demittere voluisset; continuo ea ratione mortuus est, ut qui adstabant, inde suffocatum existimarent. Cum dies instaret, quo die tradendæ anatomes initium facere in theatro debebam, id est XIV kal. februarias anni 1748, cadaver biduum an triduum servatum, nihilominus, quippe frigidissimo anni tempore, idoneum maxime fuit, ut vel vigesimo sexto ab interitu die, nonnullis etiamtum ejus partibus uti possem. Totum igitur ordine ac diligenter prosectum, cum alia quæ hujus loci non sunt, adnotanda obtulit, tum hæc præsertim, quæ ab ultimis ad prima rediens hic scribam.

Cerebri vasa tum quæ extra, tum quæ intus sunt non intra ventriculos modo, sed et passim per medullarem substantiam, sanguine erant distenta, ea autem magis quæ per sinistram tenuis meningis partem repunt. Ea meninx, ut cæteræ omnes hujus corporis membranæ, sive incidere, sive discindere velles, magis quam solet, renitebatur. In lateralibus ventriculis aquæ pauxillum fuit subcruentæ. Lingua visa est æquo crassior:

certe autem vasa ostendit per faciem superiorem a basi apicem versus tendentia a remorante sanguine crassiuscula, nedum manifesta. Et uvula quidem ac palatum mobile sana erant. Tonsillæ vero et membranam habebant qua obteguntur, a flavo sero subsistente crassiorem factam, ut *gelatinam* quamdam subflavam referret, et ipsæ tumebant, sed magis sinistra, quæ durior erat, et, si exprimeres aut secares, pus emittebat. Proximæ laryngis non cartilagines solum, sed et proprii musculi, quos singulos perlustravi, labe omni, et inflammatione carebant. Vitium autem in membrana erat qua larynx intus extraque vestitur, intus quidem levius, sed extra gravius. Intus enim rubicundior illa erat, quam solet, ut in vicina etiam parte asperæ arteriæ et subtumida quoque, sed leviter, ut glottidis rima non propterea appareret angustior. Qua autem eadem membrana epiglottidem amiciebat, tum a facie cava, tum a convexa, tum a lateribus quoque tumida erat, et alibi coccinea, alibi ex coccineo fusca, minus tamen a facie cava, quam alibi, neque ab ea tota, sed a tertia duntaxat suprema parte. Secando perspicuum erat, eum tumorem coloremque sanguini, et sero deberi, nil nisi membranam, junctosque acinos glandulosos distendentibus, quorum pars humorum in convexa facie jam converti in pus incipiebat. Porro qua eadem membrana laryngem exterius a tergo operit, ipsa et innexi glandulosi acini magna in-

flammatione tenebantur, a lateribus præsertim. In singulis enim lateribus se attollebat in singulas protuberantias paulo minori quam digiti minimi crassitudine. Hæ ab regione imæ basis cricoidis cartilaginis profectæ, et inter ascendendum convergentes, eo usque perveniebant, ut altitudinem cartilaginum arytænoidum aliquanto superarent, ab his tamen, ab eaque summa laryngis parte omnino sejunctæ, reliquæ inferiori adhærentes. Duo inflammata condylomata esse dixisses, formam et colorem aspiciens, eumdem videlicet atque ad epiglottidem descripsi, nisi quod in his plus erat ex coccineo, minus ex fusco. Dissecans autem membranam, et acinos esse vidi, a remorato sanguine, et sero tumentes, idque a sinistris magis: quod latus ut in tonsillis quoque et tenui meninge diximus, magis affectum fuit. Habes quam sedem hujus anginæ, et quam naturam deprehenderim. In thorace neque turgidi, neque inflammati erant pulmones, sed omnino sani: quanquam ut de cæteris membranis dixi, illæ quoque ex quibus ipsi construuntur, secantibus aut distrahentibus renitebantur magis quam solent, et sinister arctissime fuerat cum pleura connexus, cum dexter esset omnino solutus. In pericardio paululum aquæ fuit rubentis, neque id certe ab admisto inter incidendum sanguine: erat enim illa aqua vi frigoris in lamellas concreta intime rubentes. In corde quod æquo amplius, vel

magni in quo erat corporis habita ratione, mihi visum est, nihil polyposi, ut neque alibi, conspectum est, sed niger sanguis, non multus, isque nec fluidus nimis, neque concretus. Magna arteria a valvulis ipsi præfixis, quæ, ut cordis reliquæ, sanæ erant, fere ad cœliacam usque vitia habuit plura, eaque manifestissima. Nam maculis quibusdam, quamvis nec creberrimis, neque adhuc in osseam duritiem vergentibus, hic illic intus albebat. Intus quoque, si macularum loca excipias, nusquam fere albam, sed ex rubro fuscam superficiem habebat, neque lævem et nitidam, ut solet, sed parvis quibusdam et humilibus excrescentiis inæqualem, ejus quem dixi, intus extraque coloris, variæ autem formæ, et magnitudinis sic tamen ut maximas lupino, ad cujus figuram accedebant, operire potuisses. Eas cum aspiceres, molles crederes; sed cum incideres, non minus duras, quam arteriæ parietes, deprehenderes. Id vitii quo propius a corde arteria aberat, eo erat majus; neque in carotides tamen neque in subclavias se extendebat, neque infra cœliacam: sub qua vel primum illud albarum macularum vitium multo minus ac minus fiebat. Præter hæc, omnes arteriæ magnæ parietes erant æquo duriores. Denique sinus Valsalvæ quartus non multo quidem, sed perspicue tamen erat amplior, quam secundum naturam. Illud quoque in venosorum cordis sinuum, seu mavis in auricularum cordis

septo animadverti: qua facie ad venam spectat pulmonarem, et accedit ad anteriora, sulcis erat parallelis, neque ita parvis, excavatum. In ventre, cujus viscera gelu induruerant, et bilis ipsa ex parte aliqua in sua vesicula, sanguis autem intra lienem conglaciaverat, nihil quod ab naturæ norma abesset, invehi, si globulum in mesaræo excipias, hujus, limbo propinquum, et nihil magis forma, colore, magnitudine quam coctum vitellum majusculum referentem, ex iis qui in gallinaceo ovario extuberant. Nihil erat aliud nisi pinguedo, sed colore magis quam reliqua, flavo, nullisque intus, quæ animadverti possent, membraneis lamellis intercurrentibus, intra unam comprehensa membranam, in sphæricæ vesicæ modum conformatam. Propter ea quæ ultro de gonorrhœa fassus æger fuerat, diligenter urethram totam perlustravi. Prostata glandula æquo major videri potuisset, nisi esset, ut in magno corpore, magno quoque cum pene conjuncta. Sana ipsa, sana caruncula, sanæ vesiculæ, et semen et oscula per quæ e vesiculis expressum est. Sed ne canaliculi quidem nostri peculiare quidquam ostenderunt, nisi quod urethræ interior facies aliquanto humidior apparuit, et rubicundior quam soleat. Ex Cowperi glandulis altera, quod minime rarum est, defuit; alterius substantia in duram firmamque ligamenti instar erat mutata.

4. Igitur ne ab hujus epistolæ proposito lon-

gius abeam, mitto quæ ad anginam spectant, et peculiaria, quæ in aorta observata sunt, vitia hoc loco perpendere; hæc, inquam, et alia omitto; et illud quod ad gonorrhœam attinet, tantummodo attendo. Si duram factam Cowperi glandulam seponas, quæ res si ad gonorrhœam pertinet, certe ad recentem, atque adeo præsentem non pertinet; vides utique, nihil referri ad hanc posse, nisi auctam in canaliculis humoris secretionem; unde humidior urethræ facies, et ab acrius irritante ejusdem humoris natura rubicundior. Spectare huc potest quod in viro altero vidimus, aliud agentes.

5. Viri nimirum thoracis inflammatione sublati cadaver, musculorum aliarumque ejusmodi partium examini idoneum, non quæ præter, sed quæ secundum naturam sunt, inquirentes, accurate in nosocomio magna ex parte secueramus sub martii finem anni 1741, cum testiculos perlustraturi, in quorum altero ea deprehendimus quæ sunt litteris superioribus (1) commemorata, forte animadvertimus, compressa proximi penis glande, ex urethræ orificio materiam aliquam prodire. Urethram continuo aperuimus tota ea parte quæ cum pene extra corpus pendebat, suspicati hominem gonorrhœa laborasse. Nec tamen præter ruborem dilute coccineum, quo

(1) Epist. 43, n. 30 et 41.

interior canalis illius facies infecta erat, et madorem quemdam æquo majorem, quidquam conspicere licuit quod ad suspicionem attineret. Urethræ partem reliquam secare cum in alterum distulissemus diem, aliis, ut fit, observationibus abducti, hanc perficere obliti sumus.

6. Hic tamen nihil nisi suspicio fuerat. Accipe jam quæ, cum certa esset gonorrhœa, quamvis non recens, invenerimus.

7. Juvenis annum agens vigesimum quintum, cujus flavescebat facies, virulentam gonorrhœam vetustam recentiore altera ante sex menses renovaverat. Qua perstante, ex profundo vulnere in colli sinistrum latus inflicto, tantum sanguinis, et toties profluxit, ut inevitabilem mortem attulerit inter initia anni 1740. Cadaver ob prægressas hæmorrhagias propemodum exsangue, eoque anatomicis perquisitionibus aptissimum ibidem, nostris inspectantibus auditoribus, tanto diligentius persectum est, quod perpauca habuit ab naturali constitutione discrepantia: quæ priusquam de urethra scribam, indicabo. In cerebri lateralibus ventriculis cum plexibus choroidibus, ob eam quæ modo dicta est, causam pallentibus, aquæ non ita limpidæ pauxillum fuit. Colli vulnus ad ramos denique non tenues sanguiferorum vasorum haud procul a mediis cervicis vertebris pertinebat. Venter jecur habuit durum, lobulis præclare conspicuis, lienem magnum. Ubi ad genitalia ventum est,

præputium, glandem, urethram totam peratente inspiciens, nihil usquam ulcerum, erosionis, ruboris inveni, nec quidpiam aliud quod ad præsentem gonorrhœam attineret, si madorem excipias, quam soleat, majorem a media urethra ad glandem usque pertinentem. Ad gonorrhœam autem illam veterem, diuturnamque spectare hæc credidi, primum ab eo ferme loco unde mador incipiebat, exstantem oblongam albidam lineam, ulteriora versus oblique tendentem, quam epistola XLII (1) memoravi, et pro excrescentiæ reliquis habui carnis quondam luxuriantis: deinde etsi prostatæ glandulæ, et carunculæ ipsius colore et substantia nil vitii animadverti, osculorum tamen per quæ semen in urethram extruditur, sinistrum deletum, aut certe obcœcatum, dexterum, autem adeo angustum, vix ut viderim, tenuissimamque setam immiserim: tum seminales vesiculas ita strigosas, nihil ut continere intelligeres; quod reapse constitit omnibus, cum eas vel sæpius premendo, ne per dexterum quidem de quo modo dictum est, osculum quidquam exivit; in testiculis tamen nullum quod in sensus incurreret, compertum est vitium: denique ut omittam, vix aliquod fuisse Cowperi glandularum indicium; possunt enim, ut alias (2) docuit, a primordiis deesse:

(1) N. 41.

(2) Advers. anat. 4, animad. 15.

meorum canaliculorum, præter unum, eumque angustum, et brevem, nullum prorsus apparuisse; ut eum madorem quem ab ipsis, non solum, sed potissimum deducere consuevi, hic maxima ex parte a minimis illis ante nos vulgatis, repetere opporteret: quorum tamen neutros *Eustachium olim perspectos jam habuisse*, etsi contrarium egregius humanusque juvenis diserte affirmet, *tabulasque ejus* hoc, aiat, *docere*, si tamdiu perges mihi credere donec tabularum quæ id doceant, numeri indicentur, non dubito quin longo tempore sis crediturus.

8. Miraberis forsan in propositis observationibus cum præsens esset gonorrhœa, non plura nobis occurrisse quæ ad præsentem quidem referri possent, quam urethræ madorem, nonnunquam cum rubore conjunctum, quando, ut Terranei (1) observationem mittamus, urethræ *omninò inflammatione livescentis*, *glandularumque* in ea *disgregatarum*, quæ minimi nobis canaliculi sunt, *immodicam extumescentiam;* in hac ipsa prima, de qua loquimur, urethræ parte Vesalius (2) fossulam quæ intrà glandem est *plurimum* in hoc morbo *ulceribus infestari*, scripsit, confirmantibus passim aliis, et nominatim cl. Astrucio (3) in ea fossula *compertùm esse*

(1) De glandul. post. c. 5, obs. 5.
(2) De corp. hum. fabr. s. 5, c. 14.
(3) De morb. vener. l. 3, c. 1, § 2.

exulcerationes graves plerumque latere in gonorrhœa. Nempe hoc ipsum erat ex iis unum quæ ipse quoque mihi non occurrisse mirabar, præsertim cum toties ejusmodi ægrorum querelas audiverim de acerbo dolore ibi *insigniter, dum urinam reddunt,* torquente, ut Vesalii verbis utar; quando Terraneus (1) non ut alii, et in his Astrucius (2), dolorem *inter meiendum* acrem, urentemque commemorat, imo tunc *plerumque vix percipi,* ait, sed *ægro jam a mictu cessante, per omnem urethræ ductum acriter admodum urere, maxime qua in glandem desinit.* Quem ego dolorem qui mictionem consequitur, non propterea imminuo; sed de eo qui comitatur, querimonias maximas audivisse me dico, ut in aliquos nonnunquam inciderim, se lotium reddituros negantes, nisi opportuno quopiam auxilio tormentum quo tunc cruciarentur, levarem. Quibus est a me satis factum, cum urinæ acrimoniam quoad ejus fieri posset, minuendo, tum præsertim ratione haud ita dissimili atque Arantius (3) quos dolor hæmorrhoidum male habebat, minori cruciatu alvi excrementa dejicere docuit dum super lasanum sederent, tepentis hydrælei plenum, cujus fotu non solum clausus, sed mox etiam in dejiciendo apertus

(1) Loc. cit.

(2) C. cit. § 3.

(3) De tumor. p. n. c. 6q.

anus leniretur. Nempe et ego in vitream matellam, tepido lacte semiplenam, demittere illos penem docui, et cum dolorem eo fotu paulisper mitigassent, tunc intra ipsum lac servato pene, urinam sensim, et sine conatu emittere. Fuerunt et quibus cum pro lacte (cujus hunc usum vidi postea etiam ab Riolano (1), ut brevis quoque fistulæ plumbeæ aut argenteæ, quam Fabricius noster (2) excogitaverat, immissionem commemorari) fuerunt, inquam, et quibus cum pro lacte oleum forte esset ad manus ex lini seminibus recens expressum, hoc uti placuit. Magnum utrique inde levamen se retulisse, confirmavere: hi alteri illud etiam addidere, cum tumidum esset, dolensque præputium, eo more servato, intra unum, haud amplius, diem præputii tumorem doloremque abiisse. Sed hæc obiter: quæ, casus distinguendo, et aliquid in lacte pro re idoneum incoquendo, reddere poteris utiliora. Illuc revertamur. Etsi Vesalius, atque alii vera dixerint; non omnes tamen gonorrhϾ, neque semper, eadem acrimonia sunt. Casus quidem tulit, idque unum mirandum est, nunquam mihi nisi leves, aut meliori earum tempore in dissectionibus occurrisse. Sæpe tamen in ea vestigia incidi quæ satis ostenderent, quas vel in hac prima urethræ parte fuissem inventu-

(1) Anthropogr. l. 2, c. 30.

(2) De chirur. oper. ubi de penis chir.

rus læsiones, si cum illæ urgerent olim, dissecuissem.

9. Legisti enim paulo ante (1) in illo juvene quem vetusta gonorrhœa male habuerat, vix unum, eumque angustum, et brevem, meorum canaliculorum fuisse superstitem. Vix unus pariter in quodam bajulo apparuit, quem ex casu ab alto mortuum, ubi de vulneribus, ictibusque (2) agetur, describam, cujus urethra qua alteri lateri coronæ glandis respondebat, veteris læsionis servabat indicium. Neque uno plures in peregrino sene reliquos fuisse canaliculos, vidisti epistola XLII (3), cum glans cicatricosa et urethra valde contracta, quid olim præcessisset morbi, indicarent: imo ne unum quidem amplius superfuisse, indidem (4) nosti in juvene in quo illa eadem indicia non deerant; ne quid dicam de viro alibi (5) describendo. Nihil autem veri similius est, quam ab inflammatione, et exulceratione in canaliculis demum orta, tenues membraneos ipsorum parietes alterum ad alterum adhæsisse, cavumque interceptum sic periisse: fuisse enim in illa eadem urethræ parte exulcerationes, coarctatio ibidem, quin etiam in ipsa

(1) Supra, n. 7.
(2) Epist. 53, n. 37.
(3) N. 40.
(4) N. 39.
(5) Epist. 50, n. 30.

canaliculorum sede luxuriantis carnis excrescentia commonstrabant. Quod si gravia quidem, sed aut non adeo gravia, aut non omnibus canaliculis communia fuerint illa vitia; aut omnes, aut nonnulli poterunt esse superstites. Sic in quodam viro, quem sub novembris finem anni 1718, in nosocomio dissecabam, cum prægressæ venereæ luis indicia in primo urinario meatu offendissem; paucos quidem, sed nonnullos tamen restare adhuc canaliculos vidi, non secus atque in lanio, qui, ut scripsi ad te epistola VIII (1), in præputio ulcuscula, in urethra cicatrices habebat, fuisse perpaucos legisti, neque uno aut altero plures in nobili viro, quem lues venerea non semel affecerat, XXVIII epistola (2) memoravi. Omnes autem fuisse memini in stabulario (3), cujus alioquin urethram trium circiter ab extimo orificio digitorum transversorum intervallo lineis duabus albidis inæqualem deprehendi, videlicet aut cicatricum aut excrescentiarum vestigiis. Ubi tamen attentius illi ab aliquo inspectentur qui sæpius sit in eorum, cum secundum naturam sunt, contemplatione versatus, nescio quid tunc percipiatur aliquando, unde aliquid esse passos intelligatur, velut mihi in eo de quo mox scri-

(1) N. 28.
(2) N. 6.
(3) Epist. 4, n. 19.

bam, accidisse, scio. Ut iis autem quibus hi majores omnes oblitterantur, deesse tantum constat quantum secernere iidem solebant humoris ad urethræ parietes adversus lotii acrimoniam illiniendos; sic rationi consonum est, illos præ cæteris, nisi urethra tota occalluerit, obnoxios fieri in posterum ardoris sensui ab eodem lotio, et si hoc acrius sit, etiam erosioni: reliquos autem pro numero amissorum canaliculorum, aut pro noxa canaliculis illata, levioribus quidem, sedem ejusdem generis, tentari molestiis. Sed hoc satis sit attigisse. Ad id quod modo indicabatur, veniamus.

10. Asthmatici qui in nosocomio decesserat, quædam in gymnasium partes illatæ sunt, cum in virili altero cadavere anatomen traderem anno 1746. Juvat enim ejusdem partes ex non uno, cum licet, corpore, aliasque aliter dissectas ostendere: quod tunc facere ferebat animus in vesiculis seminalibus, et pene. Vesiculæ etsi cellulis intus erant humidis; nihil tamen seminis continebant. Caruncula, et quidquid ad superiorem urethram spectabat, bene se habebat. Sed cum inferiorem persecturi, crassiusculo specillo per infimum orificium indito, eam partem quam glans complectitur, aperuissemus, cujus superficies partis nonnihil erat inæqualis, ulterius immittere specillum volentes, ultra sesquidigitum non potuimus. Tum a superiore, quæ aperta erat, parte idem conati, idem obsta-

culum, cum ad eum qui designatus est, locum accederemus, offendimus. Paulatim igitur ab ea facie aperientes, ut soliti sumus, quæ facies nostris opposita est canaliculis, hæc denique animadvertimus. Tractus erat transversorum digitorum trium, aut eo amplius, quo proclive erat intelligere urethram olim fuisse exulceratam. Per eam enim faciem in qua illi sunt canaliculi, tres quatuorve exstabant in transversum ductæ albidæ, et quasi tendineæ chordulæ, vel potius institæ, non valde prominentes, nec usquam se ab interna urethræ membrana sejungentes. Erat inter chordulam et chordulam interstitium, tum medio ferme inter primam et ultimam loco urethra se tanto spatio quantum duo circiter occupassent transversi digiti coarctabat, ut ibi dimidio propemodum quam supra aut infra, esset angustior. Cum hæc omnia intra eorum de quibus loquimur, canaliculorum regionem caderent; ipsi tamen, eorumque orificia primo quidem aspectu non præter naturam se habere videbantur. Ubi vero oculos attentius defixi, et accuratius inspectavi, satis cognovi, certo quodam modo quem facilius ipse percipere quam verbis explicare possim, ab naturali consuetudine discrepare, ut non obscurum esset, minorem quidem quam proxima urethra, sed aliquam tamen noxam olim pertulisse. Quod et chordularum, id est cicatricum sedes in ea duntaxat urethræ facie, nempe inter canaliculorum ori-

luisse, vel ad summas angustias contractos existimaverim. Contra sinister, subflavo mucoso humore distentus, specillum non tenuissimum admissurus videbatur, et reapse nullo negotio admisit, sed a parte glandulæ; nam extremum oppositum in urethra habebat finem perangustum, atque adeo obscurum, ut hinc esse censuerim quod ita ipse humore esset plenus, et glandula ejus crassa, cum altera exilis esset, ac strigosa.

13. Hic quæres cur illas ejus finis angustias conjecerim a prægresso ulcere esse potuisse. Nempe recordabar Littrium in eo cadavere in quo uno dictum est (1) hoc gonorrhϾ genus deprehendisse, nonnunquam exulcerationem nisi ad oras, et circum oras adnotasse osculi alterius illorum ductuum, Cowperumque ipsum in explicatione ejus figuræ (2) qua ambos eos ductus delineavit, monuisse alterius orificium amplum admodum *in eo subjecto esse ex ulcere*. Et viderunt quidem ambo ulcus ad osculum ductus; sed illi, alter certe, erodens, adhuc ego vero, nisi me conjectura fallit, ad cicatricem perductum; itaque illi patentius orificium videre potuerunt; ego a cicatrice adstrictum conjicere.

---

(1) Supra, n. 11.

(2) Vid. in Act. erud. Lips. an. 1702, m. novembr. ad tab. 8, fig. 1, litt. H.

Quin Terraneus (1) prorsus obstructum osculum, indeque ductum mire dilatatum offendit, eumque sinistrum : quo in latere accidit ut tres isti, et ego orificii vitia deprehenderemus.

14. Sed ab illis osculis ulterius per urethram pergentes, ad alterum hujus pervenimus locum de duobus in quibus Vesalius (2) non modo quod omnes adnotavit gonorrhœa affectos *graviter cruciari*, sed et causam protulit quare in hoc altero crucientur, cum penis riget. Is locus imo perinæo respondet. Ibi enim ob canalis reflexum, declivemque ac humillimam sedem cum restitet erodens humor, ibi quoque *magis quam in reliqua meatus sede erodit* (aut certe irritat), *erosus* autem *meatus*, *quando una cum pene tenditur*, *solutionem unitatis vehementius inibi percipit.* Nec vero tunc solum, sed dum etiam prostremas lotii guttas sursum inde promoturi, per advolutos musculos eam comprimunt meatus partem, de molesto ibidem sensu conquerentes audiuntur. Eum locum cingit Littrii glandula : eoque loco exulcerari urethram credo cum ibi ipse quoque lineas nonnunquam viderim illas exstantes, quas pro cicatricibus habeo, Terraneus autem (3) ulcera offenderit ex diuturna gonor-

(1) De glandul. obs. 6, et fig. 1 ad D.
(2) C. 14 cit. supra ad n. 8.
(3) De glandul. c. 5 et obs. 3.

ficia, confirmare videbatur, quippe indicans unde irritans virus et demum exulcerans distillasset.

11. Jam vero ad ulteriorem, uti promisimus, urethræ partem transeamus. Occurrit hic quoque gonorrhœæ sedes, nobis altera, Littrio prima, videlicet, ut ipse constituit, Cowperi glandulæ, sic enim pergam appellare, quando Meryus, nescio quam ob causam, suo jure videtur cessisse, tacite ferens; sic eas ab Littrio quoque, nec semel, nominatas esse, ostensasque in regia Scientiarum Academia (1), atque insuper in hujus historia (2) primam earum inventionem Cowpero diserte fuisse tributam. Cæterum quam raro hæ glandulæ gonorrhœæ sedes sint, illud præclare ostendit quod Littrius (3) cum affectorum gonorrhœa cadavera secuisset circiter quadraginta, unum modo reperit in quo harum glandularum vitia apparerent, quæ diligenter cum omnibus quæ ad id gonorrhœæ genus attinent, partiteque describit, ne causam quidem reticens cur rarum sit. Minus igitur miror quod in cadaver non inciderim viri eo affecti. Prægressi tamen olim indicia a me conspecta esse opinor, sive cum has glandulas aut harum alte-

(1) Mém. an. 1700 et 1711.

(2) Annor. eorumd.

(3) Mém. ann. 1711.

ram, ut in fabro lignario de quo supra (1) dictum est, mutatam deprehendi in duram substantiam; non raro enim post inflammationem glandulæ solent indurescere, sive cum vestigia offendi in illarum ductibus non inflammationis solum, verum etiam exulcerationis, velut in eo de quo protinus dicam.

12. Juvenis, a capitis ictu in nosocomio mortui circa medium aprilem anni 1718, genitalia, in quorum anatome sæpe tunc eram occupatus, diligenter incidi. Et cætera quidem intra naturæ modum inveni.

Urethra autem ne recte se haberet, statim veritus sum ac retecta glande cavam in hac cicatricem animadverti. Glandula tamen prostata, et Littrii et seminalis caruncula nihil quidquam vitii ostenderunt. Sed cum urethræ partem reliquam aperuissem, et primos aliquot ex meis canaliculis deletos vidissem; neque enim ulla eorum incipiebant apparere orificia, nisi quatuor circiter transversis digitis ab extrema urethra intermissis; attentius inspectans omnia, substiti in Cowperi glandularum ductibus, quorum dexter æquo tenuior, sinister autem æquo crassior per intimam urethræ tunicam transpiciebantur. In tenuiorem frustra quidquam immittere conatus sum; ut parietes ab inflammatione vel coa-

(1) N. 3.

in humorem lentum, et quasi *tabacci* dilutissimo colore infectum, abire vidi; ut postquam hydatides, sicuti alias (1) ad te scripsi, ab eadem tunica pendentes inveni, ejusdem generis illas de quibus loquor, guttas fuisse arbitrer. Porro vesica ex crassissimis tunicis facta, per quarum internam faciem crassi quasi lacerti, varia inter se implicatione conjuncti, transpiciebantur, albo turbidoque humore scatebat. Tum a glande, cujus alterum coronæ latus ulcere olim exesum fuerat, urethræ incisionem exorsus; nihil fere adnotatione dignum reperi, donec ventum est ad Littrii glandulam. Erat ea sedes confertissimis sanguiferis vasculis intus obducta, ut longe magis ex atro quam consuevit, ruberet. Prostata autem glandula nihil obtulit in quo morarer, præter brevissimos et superficiarios sinus tres ex ampliori osculo in coni modum se contrahentes, inter caruncularn recte se habentem, et vesicæ orificium secundum urethræ longitudinem positos.

16. In hoc uno sic affectam ad perinæum urethram vidisse memini: cui tamen affectioni causam præbere quoque potuit restitans, decrepita præsertim ætate, eo in loco pars aliqua urinæ, ejusque non secundum naturam se habentis. Certe in tot aliis nunquam fuit, quos gonorrhœa

(1) Epist. 42, n. 11.

prehensos descripsi, neque in epistola hac tantum, sed in aliis etiam, et nominatim in molitoris quodam famulo (1), qui dum gonorrhœa teneretur, interiens, noxam in pendula, quam dissecare non licuit, urethræ parte habuerit, necesse est, quando in summa hac non secus ac tot alii, nusquam habebat. Unde ergo factum est, inquis, ut in prostata glandula, et caruncula ipsa seminali vitium esse, communi quadam sententia traderent? Nimirum quia ut humorem in gonorrhœa distillantem, si esset legitima, semen esse non infectum, ita, si spuria, venereo miasmate contaminatum, non dubitabant eo tempore. Postea vero cœperunt medicorum aliqui suspicari, id quod in legitima effluit gonorrhœa, non semper esse ipsum semen, quippe cum plures viderent non ita marcescere, et enervari, ut copia humoris posceret, annos haud raro pergens profluere, si semen esset. Et sane videmus quam in maciem, et infirmitatem virium incidant qui nimis crebo per venerea insomnia ad longum tempus semen effundunt. Quorum ego aliquos novi qui nullis proficientibus auxiliis, veriti ne in lethalem demum atrophiam præcipitarentur, ita penem sibi dormituris, institâ ex molli aluta sub ipso margine coronæ glandis circumligare non infeliciter insti-

(1) Epist. 24, n. 18.

rhœa. Sed hæc interdum. Sæpius enim ad ea quæ Vesalius ait, explicanda loci illius irritationem, inflammationemque satis esse arbitror. De hoc genere quid a me conspectum sit, accipe.

15. Senex decrepitus, lue venerea plurimos jam annos male mulctatus, ut quæ loqueretur vix intelligeres, urinæ autem difficultate, et gonorrhœa denique a duodecim jam annis laboraret, his malis, et ipsa ætate lente confectus, e vita cesserat ante medium januarium anni 1717. Cadaveris quasdam partes in nosocomio dissecantes, hæc quæ ad propositos morbos spectarent, animadvertimus. Uvula, cujus pars deerat, linguæ superior postrema superficies, et annexa olim per ligamenta epiglottis cartilago ita erant cicatricosæ, ut nihil magis. Itaque ea cartilago inæqualiter contracta, in triangularem propemodum verticem desinebat, multo caninæ similior, quam humanæ. Quin vitium in laryngem reliquam, et huic proximum asperæ arteriæ truncum se propagabat: eratque arytænoidum altera quasi luxata, non compari parallela: intra illam autem arteriam inæquales magnique prominebant quasi lacerti; exteriore autem sede duobus infra cricoidem cartilaginem transversis digitis ad alterum membraneo musculosi interstitii latus glandula exstabat ciceris magnitudine et forma, colore autem cinereo, intus ex rubro fusco, in rotunda videlicet cavea quam albi, nec laxi parietes comprehendebant. Eam glandulam

pro una ex tot illis, ibi a nobis delineatis (1), accepimus: quæ occluso ob interna vitia foramine ad arteriæ cavum pertinente, sic, et fortasse olim magis, excrevisset. Ventrem priusquam aperiremus, cranii enim, et thoracis aperiendi tempus non fuit, manifestissimas a Bubonibus inguinum cicatrices adnotavimus. Tum visceribus cæteris quæ sic satis intra naturæ modum esse visa sunt, prætermissis, in urinariis substitimus partibus. Renes valde parvi erant, et ob hemisphæricas protuberantias inæquali superficie: substantia tamen, nisi quod firmior fuit quam soleat, magisque compacta, nihil vitii ostendit; quanquam in renis alterius pelvi seri aliquid inerat albidi, turbidi. Ureteres et multum dilatati, et intus rubentes fere ad renes usque conspiciebantur; utraque autem hæc noxa quo magis ascendebant, eo magis decrescebat. In dextero circa medium, interiorem tunicam vidi exstantem, et se duplicantem, ut annularem mediocris altitudinis quasi valvulam faceret contra urinæ cursum conversam. Cum ambo essent mucosa materia semipleni, ab interiore eorum facie a medio sursum prostabant hic illic majores, minoresve sphæricæ, ut videbantur, guttæ, quas spongia abstergere nequicquam conatus, cultello amotas, et inter digitos compressas, statim

(1) Advers. 1, tab. 2, fig 1.

sunt, atque adeo in Sepulchreto (1) exstant Bartholini, Severini, Wirsungii observationes ejusdem glandulæ in gonorrhœa ulceribus, aut abscessu affectæ, post gonorrhœam autem cicatricosæ: legiturque ibidem (2), ut in eo morbo curationem desperaret Guenotius, ubi digito in podicem immisso, renitentem illius glandulæ tumorem perciperet. Nec desunt aliæ postea habitæ ejusdem glandulæ a gonorrhœa vitiatæ observationes. Quarum duas potissimum juvat proferre, alteram Brunneri (3), Genselii (4) alteram. Hi enim cum de excrescentibus in urethra carunculis inter se adeo discreparent, ut has primus figmentum chirurgorum esse diceret, utpote qui catheteris impedimentum in quadam, non a caruncula quæ nusquam erat, sed ab urethræ *insigni strictura, et coarctatione, seu ex adustione*, fuisse observasset, ferme ut nos in asthmatico supra (5) descripsimus; Genselius autem qui in altero, ejusmodi quidem carunculam, nullam vero coarctationem vidisset, pro carunculis contenderet; cum in hoc igitur dissentirent, in eo plane conveniebant, quod secundus in suo, qui post virulentas aliquot gonor-

---

(1) Sect. hac 31, obs. 5, § 1 et 2.
(2) In schol. ad obs. 4.
(3) Eph. N. C. cent. 1, obs. 97.
(4) Earumd. cent. 6, obs. 84.
(5) N. 10.

rhœas in novam inciderat, *circa prostatas diversa* invenerat *ulcuscula*, et primus, quod in suo præter *summam* ibi quoque *meatus angustiam*, viderat *circa prostatas miram cicatricum ex ulceribus antiquis, inveteratis, tunc persanatis, faciem conspicuam fuisse*. Quod vero ad seminalem carunculam ipsam attinet, non in Sepulchreto duntaxat habes (1), ut Vesalius hac in urbe extremos ambos fines vasorum semen deferentium qui in lateribus carunculæ conspectum quodammodo, in cæteris fugiunt, in quodam, hoc morbo laborante, *apertos laxosque* offenderit: verum etiam apud cl. Benevolum (2) tum ejus observationem in viro qui duodeviginti jam annos eumdem pertulerat morbum, magni et callosi ulceris sic intra glandulam prostatam latentis, ut pus tamen per carunculam tantummodo emitteret, ulcere pariter intus erosam, tum observationes alias (3) exulceratæ in gonorrhœa carunculæ ejusdem, ex Genga commemoratas. Caruncula autem, ut nosti, parva adeo est, vix ut ulcus esse in ea possit, quin amborum, aut alterius saltem canalis seminis finem corrodat, eique jugiter distillaturo viam sic vel magis aperiat, quam cum eorumdem canalium laxa nimium, patulaque sunt oscula. Ulcera vero

(1) Sect. cit. obs. 2.
(2) Proposiz. int. alla carunc. c. 3.
(3) C. 5.

tuerant, ut donec penis non rigeret, nihil hinc sentirent incommodi; ubi vero rigere inciperet, eam continuo molestiam crearet, ut simul cum somno tolleretur periculum seminis effundendi. Multum porro ultra illorum medicorum suspiciones processit Boerhaavius (1), diserte negans, semen verum se unquam novisse absque tentigine venerea sive in somniis, sive extra somnia fuisse effusum; ut rarissimus sit morbus oporteat, in quo sponte, et sine sensu effundatur. A prostata igitur glandula id esse censuit. Equidem hæc non dico quod credam verum semen sine venereis cogitationibus nunquam effluere. Credo enim ubi laxiores, aut erosæ sint oræ foraminulorum per quæ semen in urethram descendit, aut ubi ipsum aquosius sit, posse absque illis cogitationibus defluere, ut nonnullis accidit a calidioris clysmatis injectione, aut ab duriorum alvi recrementorum excretione; nisi et illis id quod exit, semper paucum adeo, et tale sit, ut a prostata deducere liceat; his vero nunquam esse queat a vesiculis seminalibus. Quod ut semper, quemadmodum olim arbitrabantur, non fieri scio, ita nonnunquam fieri, negare non possum.

17. Ventum est, ut vides, ad postremam in urethra gonorrhœæ sedem, prostatam videlicet glandulam, et carunculam seminalem. Quarum

---

(1) Prælect. ad Institut. § 776.

hæc si exitus seminis aut laxitate, aut erosione patulos tunc semper ostenderet, aut illa si ita in omnibus exulcerata esset, ut ulcus ad seminis canales, per ipsam glandulam traductos, perveniret, nihil esset causæ cur seminis fluxum, semper revera tunc fieri negaremus. Atqui in pluribus nihil quidquam istorum est, ut non modo quæ hactenus in hac epistola scripsimus, fere omnia satis ostendunt, sed aliorum quoque observationes confirmant, in quibus Terraneus (1) est, et quem ipse laudat Blancardus, potissimum autem Littrius (2), qui ex propriis inspectionibus primum statuit gonorrhœæ sedes tres, in quarum singulis morbus interdum est, illæsis duabus reliquis; de tribus autem unam facit prostatam glandulam : deinde ostendit, cum sedes in Cowperi esset glandulis, in prostata non fuisse, et quam difficile in hanc, aut in carunculam ab aliis virus propagetur. Sed, ut hæc vera sint, in aliis tamen, ut in plerisque eorum qui gonorrhœa quam virulenta, et quam diuturna vexati fuerint, in prostata quoque et caruncula repertum esse vitium, inficiari non licet. Ut sileam quod scripsit Whartonus (3), excretoria prostatæ glandulæ foraminula, in sanis inconspicua, in illis *evidenter cerni*; pervulgatæ

(1) De glandul. c. 5, et obs. 3 et seq.

(2) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1711.

(3) Adenogr. c. 31.

20. Quid hoc cavo olim comprehensum fuisset, et quomodo postea inde abiisset, cum esset obscurum; in memoriam redii, quid anno ante in sene altero vidissem, de quo ubi de febribus(1), ad te scribam. Scilicet in prostata glandula amplificata, et exteriore ambitu ex rubro fusca, intra substantiam reliquam, cæteroquin secundum naturam se habentem, granula alicubi inveni quasi *tabacci* ex subflavo nigricantia. Erant hæc haud procul ab interiore urethræ facie, alia quidem huc illuc disjecta, alia autem in unum cavum, eo de quo modo dictum est, multo minus, constipata. Num ergo illud quoque majus cavum istiusmodi plenum granulis fuisse credemus? Sed quid ea granula sunt? in pluribus enim, neque tunc primum, deprehendi. Et in Adversariis (2) quidem pro humore habui qui in prostata secernitur, in eam formam coacto: nec esse quidquam video, cur in præsentia quoque non habeam. Verum quæ causa sit unde formam, coloremque sic mutet, prægressa ne olim venerea lues, an vitii aliud genus, in medio relinquo, ut illud pariter de quo suspicio in aliis litteris (3) injecta est, an ea granula materia interdum esse possint calculorum qui in hac glandula reperiuntur. Nunquam tamen intra ipsam,

(1) Epist. 49, n. 18.
(2) IV, animad. 14.
(3) Epist. 42, n. 37 in fine.

majorem eorum granulorum copiam offendi quam in figulo, ut relegens epistolam VII (1), facile cognosces: in quo antiquæ ne lui tribuas ob nullum ad glandem superstes frænuli vestigium, deliberabis, non secus atque in sene de quo epistola scriptum est XXIV (2), cui cum vix unus, isque tenuis, superesset, de majoribus urethræ canaliculis, ea granula non deerant ad latera carunculæ seminalis. Placet huc alia duo adscribere exempla in viris qui tametsi quibus obnoxii fuissent affectionibus, omnino propemodum ignoro, quæ tamen in aliis quoque corporis partibus haberent ab naturæ norma aberrantia, non reticebo; neque enim prorsus inutile, ut alibi quoque vidisti, censeo, præter naturam inventa commemorare saltem ut quæ sæpius, quæ rarius in certis ætatibus et habitibus corporum, morbida occurrant, comparatione instituta cognosci liceat.

21. Viri annos nati quatuor et quinquaginta, quem apoplectica affectio lente confecerat, cadaver, anno 1728, Gymnasio est datum, unde publicæ anatomes initium fieret, donec meliorum cadaverum copiat esset. Itaque caput non attigimus. Quæ venter, et quæ thorax quoque ex parte, adnotanda obtulerint, hic habebis. Intestina quidem laxa erant, et quasi inflammata:

(1) N. 11.
(2) N. 6.

quæ in prostata sunt glandula, non omnia id faciunt; sed ea duntaxat quæ hinc illa ejus parte sunt per quam alter, ambove eorum canalium traducuntur, quæ pars pone urethram summa est, inde vero ulcerosis cuniculis actis, sibi, et puri, et semini aditum in urethræ interiorem faciem aperiunt, sive contra ab hac ad illos usque canales serpendo perveniunt. Cætera ejus glandulæ ulcera cum secreto in ea humore pus commistum emittunt, aut per propria ulcerum ipsorum quæ intra urethram patere possunt, orificia, aut per naturalia glandulæ ejusdem oscula: per quæ, cum sine ulcere laxiora tantummodo sunt, solus ille humor, non pus, non semen, effluit. Atque hæc attigi, ut veterum noxarum vestigia quæ mihi aut in ea glandula, aut in caruncula, aut in utraque videri contigit, vel me tacente, intelligi liceat quo attinerent.

18. Et primum quidem offendi superficiaria, veluti albidas illas exstantes lineas, excrescentiarum, ut opinor, reliquias, aut tres illos perbreves sinus quos supra (1) in decrepito sene descripsi: alia autem profunda, et prorsus abdita, ut ex proxima cognosces historia.

19. Senis cadavere usus sum anno 1742, ad anatomen publice inchoandam, cujus quoniam morbi qui fuissent, scire pro certo non potui,

(1) N. 15.

ideo quæ præter naturam inveni, pressius indicabo. Thorax cor habuit magnum, et crassis parietibus, arteriæ autem aortæ initium æquo latius, et creberrimis intus maculis distinctum albis quasi tendineis, necdum osseis. Venter autem, antea perlustratus, in eadem arteria obtulerat ejusdemmodi, sed leviores, maculas; si duriorem excipias unam quæ ad orificium erat arteriæ sacræ, ipsumque angustius quam ejus esset trunculus, videbatur reddidisse. Quæ, et qualia pylori annulo insiderent corpora, glandulæve extarent in pylori antro, cum scribendi occasionem habuerim epistola XXIX (1), nihil est causæ cur hic repetam. Jecur facie convexa propemodum tota cum diaphragmate erat connatum. Lien justo crassior et latior, colore intus coccineo diluto; arteriosis autem qui eum subibant, ramis ipsis quidem flexuosis, sed toto unde veniebant, splenicæ arteriæ trunco nullis prorsus flexibus contra atque solet, contorto. Renes pro latitudine justo longiores. Vesicæ crassiores tunicæ. Denique prostata glandula ea parte qua urethræ anteriora tenet, inclusam penitus intra suam substantiam habebat caveam, mediocris uvæ acini figura, et magnitudine, cujus parietes eodem quo reliqua glandula, colore, membranula quadam, quasi tumoris folliculo, convestiri videbantur: nihil autem continebant.

(1) N. 17.

nullum tamen aut ipsa, aut ventriculus erosionis habebant indicium, ut recens causa aliqua credi posset id quod in duodeno describam, effecisse, præsertim cum pus, gravis odor, crassitudo et inæqualitas labrorum, aliaque omnia ulceris indicia abessent. Intervallo gemini transversi digiti infra pylorum, locus erat in quo interiores deerant intestini tunicæ, sicque orificium relinquebatur digiti capax, quo immisso, facile extrorsum cedens tunica omnium extima in quoddam quasi diverticulum formabatur. Lien sanus; sed multo minor justo, et plane exiguus. Arteriæ magnæ truncus intus habuit, qua parte lumborum vertebris adhærebat, squamas osseas non mediocres: idem tamen intra thoracem, non secus ac cor, sanissimus fuit. Vesica urinaria æquo minor pro reliqua corporis magnitudine. Nihil in urethra animadversum peculiare, nisi granula quasi *tabacci* ad oscula prostatæ glandulæ.

22. Virum alterum, illo aliquanto juniorem, quo corporis habitu, et unde mortuum, et ubi, et quando secuerim, obiter dixi, cum de hæmorrhoidibus ipsius scriberem epistola XXXII (1); ut quid in summa urethra viderim, hic addere satis sit. Caruncula seminalis ad latera habuit ea de quibus loquimur, granula, a quorum aliquibus loci madore, ut opinor, dissolutis non vici-

(1) N. 10 in fine.

nia modo reliqua, sed et seminalium ductuum oscula flavescebant. Animadverti simul, hæc oscula multo quam soleant, fuisse ampliora, figura autem ellyptica. Unum vero ipsorum paulo quam alterum, majus erat.

23. Nunc quoniam de carunculæ ipsius vitiis sermo fieri cœptus est, possem, nisi supra (1), aut alias (2) faciendi occasionem jam habuissem, vitia alia his quæ modo dicta sunt, contraria duorum quæ in ea sunt, osculorum proponere, videlicet ut alterum multo majori quam soleat, angustia viderim, alterum prorsus occlusum, imo ut neutrum, atque adeo ne majus quidem, ipsis interjectum, sinus orificium, ob deformatam a veteri lue carunculam, dignoscere potuerim, ac demonstrare.

Habes igitur quas pollicitus initio sum, quales cæcumque fuerint, meas ab uno ad alterum urethræ extremum observationes in iis qui gonorrhœa aut tunc laborarent, aut olim laborassent, aut etiam laborasse videri possent (3).

24. Non me fugit, vel extra urethram, eique propiores glandulas, alias huic morbo sedes in seminalibus vesiculis, in testibus, imo in urinaria etiam vesica, et renibus fuisse assignatas. De qui-

---

(1) N. 7.
(2) Epist. 40, n. 29.
(3) Vid. etiam Epist. 60, n. 12.

bus singulis cum pauca cursim attigero, his litteris finem imponam.

25. De seminalibus vesiculis, præter majorum, et in his Riolani, qui in Sepulchreto (1) laudatur, sententiam, observationes haberemus Littrii, si quod promiserat (2) cum de gonorrhœa ageret glandularum Cowperi, præstitisset. Cæterum proclive est intelligere, a caruncula et prostata glandula, cum seminis canales, per hanc traducti, et in illa hiantes, erosi sunt, facile morbum posse cum vesiculis communicari. Cujus rei nobis tunc fortasse indicium extitit, cum in juvene (3) annos nato viginti quinque, strigosas adeo atque exsuccas contra atque ætas illa fert, vesiculas deprehendimus: eadem enim virulenta inflammatio quæ extremorum seminis ductuum alterum olim contraxerat, alterum obcæcaverat, in vesiculas propagari potuit, easque vitiare. Noli tamen quotiescumque alicui, longa et dira gonorrhœa laboranti, accidit, ut in venereis somniis effundat semen sanguinolentum, fetidum, et sordibus, ac pure inquinatum, noli, inquam, propterea continuo credere, vitium ad vesiculas jam pervenisse; potuerint enim aliquando purulentæ, et fetidæ sordes, et cruoris aliquid a transeunte, sano alioquin, semine

(1) Sect. hac. in schol. ad obs. 4.
(2) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1711.
(3) Supra, n. 7.

abripi, atque averri ex ulceribus quæ urethram, et prostatam glandulam, et seminalem carunculam occuparent. Ab his enim ultimis ipsis ulceribus non semper necesse est, vitium cum vesiculis communicari; tametsi non difficile communicari posse diximus.

26. Sed num pariter facilis est a vesiculis in testes morbi transitus? Ab illis in hos, cum vi adstringentium remediorum exitus intercipitur, virulentam regurgitare materiam, eoque tumere ipsos, et ex parte sedem esse gonorrhœæ, docuit Whartonus (1); hujus enim verba sunt, quanquam id minus perspicue in Sepulchreto (2) significatur, quæ ferme descripsit, non modo secutus est Graafius (3) tunc etiam cum ad id confirmandum, gonorrhœam feminarum *procul dubio*, ait, cum prostatis careant, *a testibus provenire*. Hanc tamen confirmationem Graafius postea (4) abjecerit necesse est, cum mulieres et prostatas habere, et fluido in testibus semine destitui tradidit. Quod si Whartono aut Graafio, tunc cum Whartonum sequebatur, in mentem venisset observationis Panaroli (5), qui in mortua post assiduam gonorrhœam, inventam scri-

(1) Adenogr. c. 31.
(2) Sect. hac schol. 2 ad obs. 5.
(3) Ibid. scholio ultimo ad obs. 1.
(4) De mulier. organ. generat. c. 6 in fin.
(5) Pentec. 1, obs. 14.

bit *vomicam in uno quoque teste;* hinc etiam fortasse pro opinione ista sua argumentum duxissent; infirmum tamen; quando, non ut Bonetus isti, haud accurate descriptæ, observationi (1) titulum fecit, *gonorrhœa muliebris a vomica in uno teste genita*; sed longe alium præscripsit Panarolus, *vomica in testibus mulieris ex antiqua gonorrhœa.* Scilicet ut alias in partes, sic in ovaria quoque traduci potest ex diuturnæ gonorrhœæ sede venereum virus, posteaquam sive per lymphæ ductus, sive per vasa sanguifera absorptum, sanguinem infecit universum; neque enim magis quam alia complura quæ apud Vercellonum leguntur, placet illa quam excogitavit (2), via a vagina per hypogastricas arterias ad ovaria; quasi arteriæ e partibus juxta quas transeunt, aliquid acciperent in ulteriora importandum. Non est igitur ex Panaroli observatione gonorrhœæ sedes in muliebribus testiculis ponenda. Num vero saltem in virilibus? Minus difficile aliquanto; si id tamen alia quam eorum tumoris observatione, quando adstringentium vi suppressa est gonorrhœa, comprobetur. Minime enim necesse est, ut si materiæ cujuslibet repentinam, violentamque suppressionem tumor partis alicujus consequatur, eo continuo decurramus, ut ex tumente nunc parte eam materiam

(1) 6 in sect. hac.

(2) De pudend. morb. c. 3, § 3.

antea profluxisse, aut in illam nunc regurgitasse affirmemus. Posse tamen intempestiva adstringentium vi auctam irritationem, aut inflammationem a suprema urethra, adjunctisque vesiculis per vasa, semen deferentia, ad testiculos propagari: et posse quoque, idque facilius, et citius, eo usque produci, ut inter ea vasa, et vesiculas viam seminis ferme intercipiat, a quo propterea retardato testiculi distendantur: et posse denique materiam quæ per urethram excernebatur, sanguinis alveum subire, et cum sanguine in testiculos inferri non negamus. Sed modorum horum trium esse unum vides, nempe secundum, per quem tumere quidem testes intelligas, neque tamen venereo contagio infici, et quod consequitur, non fieri sedem gonorrhϾ virulentæ.

27. Non paulo autem longior est via ab urethra ad renes, quam ad testiculos; et malum tamen, si diutius perstiterit, ab urethra ulterius serpere, et *vesicam, ureteres et tandem ipsos etiam renes inficere*, Dodonæus (1) affirmat. Hujus enim verba esse animadverti, quæ in prima scholii particula ad observationem IV, leges hujus Sepulchreti sectionis XXXI, ab ipso Dodonæo sumptam; sed neque ibi, neque titulo ad quem amandamur, *de Hypogastrii Dolori-*

(1) Medic. observat. c. 41.

bus, id est sectione XXIII, ubi sub observatione habetur VI § 4, ex toto descriptam, cum de urethra universa exulcerata, et sanguine concreto plena neutrubi ulla mentio fiat. Verum ut ad renes usque serpat malum, *diuturnitas*, ut vides, a Dodonæo requiritur; et gonorrhœa quæ observatione illa proponitur, annos perstiterat duodeviginti. Quo tamen modo, ubi vesica exulcerata est, vitium per urinam vel multo citius possit cum ureteribus, renibusque communicari, alia a nobis epistola (1) indicatum est: quo ex loco quædam posses tanquam *concausas*, si opus esset, prudenter accipere, et ad hanc Dodonæi observationem, ut tres nostras non ita dissimiles (2) omittamus, accommodare. Nam in gonorrhœa tam diuturna, tamque atroci, quæ dysuria, et quæ interdum stranguria esse debuerit, satis apparet; vesica autem *plane rigida* (non *plane frigida*, ut ineptissimæ descripserunt operæ in Sepulchreto) *nec extendi*, *nec contrahi poterat*. Sed et salva vesica, a gravibus, et repetitis gonorrhœis renes posse vitiari, vel ex ea evidenter elucet Valsalvæ historia, quam inter initia ejusdem epistolæ (3) proposuimus, non serpente igitur ex urethra malo, sed vias sanguinis subeunte, per easque ad renes traducto. Cæte-

(1) 42, n. 23.
(2) Supra, n. 15, et Epist. IV, n. 19, et XLII, n. 40.
(3) N. 2.

rum utcumque se res habeat; non propterea vesicam, ureteres, renes gonorrhœæ sedem esse putabimus, tum quia nihil seminis, aut humoris ad semen attinentis ex iis profluit partibus, tum etiam quia ex iis distillans ichor nequit, nisi forte vesicæ sphincter sit læsus, aliquando ferme sine lotio guttatim in urethram venire, et mentiri gonorrhœam. Sed manum de tabula. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLV.

Agitur de Uteri tum descensu, tum, ut mulieres aiunt, ascensu.

Quod scripsit Hippocrates (1), *uteri quocumque e sede naturali moti fuerint, morbos afferunt, sive foras processerint, sive intro cesserint*, hujus erit epistolæ argumentum, quæ duabus proximis Sepulchreti sectionibus respondebit, XXXII, *de Uteri Procidentia*, *Descensu*, *et cæt.* et XXXIII, *de Hystericis Affectibus*, *Suffocatione*, *et cæt.* Visum est enim unis litteris bina hæc morborum genera comprehendere, ne æquo breviores alioquin forent, quando nec Valsalva dissectiones huc attinentes reliquit, et nos perpaucas habemus, quas tu, quales eæcumque sint, animo, ut soles, libenti accipe.

2. Primum igitur, quod ad uteri prolapsum, descensumve attinet, præclare nosti, Fernelio (2) docente, tunc uteri descensum esse, cum deorsum quidem, sed necdum extrorsum se demisit, prolapsum vero cum se invertens præcipitat foras, quod ex vehementiore solum pariendi conatu

(1) De loc. in hom. n. 59.
(2) Pathol. l. 6, c. 16.

accidat, nisi quod interdum ex imprudentis quoque obstetricis, secundas violenter detrahentis temeritate. Rem plane absolvisset, si prolapsus alterum genus non omisisset, tum videlicet cum se non invertens, sed intra inversam vaginam conclusus uterus extrorsum prolabitur. Nam in descensu quoque vagina tantum se invertat, quantum uterus descendit, necesse est. Hæc autem se invertit ob easdem sive externas, sive internas, ob quas uterus descendit, causas, vincula scilicet utriusque simul aut distrahentes, aut laxantes. Quas inter causas quomodo ipse quoque uterus, ipsaque vagina recenseri possit, infra (1) ostendemus. Præter hos veros uteri sive descensus, sive prolapsus, vaginæ etiam prolapsus est, non levior modo, sed nonnunquam tantus, atque ejusmodi, ut quem secundo loco memoravimus, uteri prolapsum mentiri possit, qualem descriptum, pictumque videris ab Jo. Guilielmo Widmanno (2) qui a sola factum intima vaginæ tunica invenit.

3. Hæc morbi genera omnia apud vetustos quoque medicos agnoscimus commemorata, imo apud vetustissimum omnium magistrum Hippocratem, si prolapsum illum excipias in quo uterus se se invertit. Quem tamen a Celso (3) indi-

(1) N. 12.

(2) Eph. N. C. cent. 8, obs. 98.

(3) De medic. in Præfat.

catum esse, IV in ipsum epistola satis videor ostendisse. In Hippocraticis autem libris non modo vaginæ prolapsum, *uterorum* nomine *foras prodeuntium* (1) memorari curatio ipsa monstrat, sed et verum uteri ipsius descensum, et secundum prolapsus genus verba illa, *si vero propinquissimi fuerint uteri* (2), et *si penitus ex pudendo exciderint uteri; dependent velut scrotum* (3): *si vero extra pudendum os uterorum exciderit, et cæt.* (4). Hæc fere omnia cum a posteris ad patrum usque nostrorum memoriam sine ulla dubitatione jure meritoque servata essent; imo plures, alii aliis temporibus, propendentem uterum exstirpatum esse, salva muliere, neque id rarissime, nimia plerumque, ut verum fateamur, credulitate non dubitassent, ne de illis quidquam dicamus qui eo usque processerant, ut ab iis postea mulieribus liberos nihilominus, si Superis placet, procreatos esse contenderent; extiterunt denique, ut ex Sepulchreto ipso præclare noveris, in re anatomica et chirurgica exercitati viri, qui ut recte se nimiæ aliorum credulitati objecerunt, ita non recte in contrarium adeo eucurrerunt, ut non modo concedenda quædam, verum insuper sana illa de uteri

(1) De exsect. fœt. n. 4.
(2) De morb. muliebr. l. 2, n. 37.
(3) Ibid. n 38.
(4) Ibid. n. 39.

prolapsu antiquissima dogmata ipsa quoque pernegarent, et, quod magis mirum est, aliquot celebres utriusque illius facultatis et medicinæ magistros asseclas suos facerent, et astipulatores.

4. Nam uterum quidem, superstite muliere, nonnunquam *extraodinario et rariore casu* excisum esse, cur non potius cum Georgio Wolffg. Wedelio (1) dicamus, quam nunquam cum Jo. Guilielmo Pauli (2), docte alioquin hac de re disserente? Nimis enim durum videtur de tot qui illud ab se factum, conspectumve scripserunt, omnes deceptos pronunciare. Certe autem si edita tunc fuisset, aut ad ejus manus pervenisset Slevogtii observatio (3), hanc saltem non secus ac Abr. Vaterus (4), agnovisset omni deceptione carentem. Magnum enim corpus e mulieris naturali exsectum, cum excrescentiam esse putaret Slevogtius, et a sordibus purgaret; præter opinionem deprehendit, thecæ instar crassæ uterum cum tubarum reliquiis continere secundum naturam se habentem: quæ Genenses professores, et medici plerique alii, et studiosi centum conspexere: mulier autem illa feliciter est restituta. Quod si me interpelles, quærendo, cur neque hanc, neque aliam aliquam aut magna

(1) Dissert. de procid. uteri, c. 4.

(2) Progr. addit. diss. Schacheri de placentæ morbis.

(3) Vid. in calce obs. Von Sanden de prolapsu uteri.

(4) Dissert. de sarcom. e pudendo muliebr. et cæt. thes. 7.

ex sectis non modicis uteri vasis hæmorrhagia continuo sustulerit, aut paulo post grave vulnus, quod propendente simul cum utero vesica, huic quoque necessario infligendum esse animadvertit Ruyschius (1); ad primum fortasse dicam, distractis diu, eoque contractis vasis, et corruptione insuper sensim, ut in emortuis sphacelo carnibus, adjuvante, non multum sanguinis debuisse profundi, ad alterum autem, vel inversam superiore duntaxat parte fuisse vaginam, vel non exteriore quacum vesica conjungitur, sed intima solum tunica inversam, ut vesicam trahere secum non debuerit. Quæ si fieri potuisse non probas; neque enim mihi undique placent; meliora ipse per te quæres: videndum est enim, ne Slevogtio, et siquis præterea alius est vir spectatus qui se diligenter aut in exciso corpore, aut in cadavere examinasse rem testetur, nullam tribuere fidem videamur. Quod examen ut facile, et bene poterat, vellem instituisset Molinettus, qui (2) se *tutissimam semper esse expertum*, et *adhibuisse pluries* dicit, uteri amputandi rationem, *in vetulis præsertim:* in quibus inversio uteri, de qua hæc ait, quanto rarior est, tanto post amputationem examinanda erat diligentius, ne forte aliquid erroris subesset, cujus suspicionem perpetua illa curationis feli-

(1) Thes. anat. 8, n. 102.
(2) Dissert. anat. path. l. 6, c. 12.

citas videtur augere. Est etiam multo recentior altera inversi uteri, feliciterque exsecti observatio, in qua examen omissum nolles post exsectionem, cum ante hanc casus iste similis fuisse dicatur casui, ex Wepfero in Ephemerides relato inclytæ Nat. Cur. Academiæ Dec. 2, A. 5, Obs. 50, ubi tamen non modo non invenias uterum inversum, sed excrescentiam quam Wepferus ipse ad vaginam potius quam ad uterum attinere potuisse indicaverat (1), imo ex iis quæ intra biennium postea eidem mulieri acciderant, attinuisse confirmaverat (2). Nec vero inversi duntaxat uteri, sed et extrorsum cum vagina prolapsi in vivis, mortuisque diligens est requirenda examinatio, præsertim postquam ex laudata (3) Widmanni observatione constat, solius inversæ vaginæ prolapsum ita imponere interdum posse, quasi intra ipsam uterus simul prolapsus esset. Nam si Ruyschii figuras (4), secundum hunc casum exprimentes, cum Widmanni figura conferas quæ primum repræsentat; nihil invenies discriminis, ut alia omittam, in eo quod præcipui signi loco ad alterum ab altero internoscendum habebatur. Scilicet internum uteri osculum in media infima prolapsi corporis parte, ut in iconibus est Ruys-

(1) In schol. ad n. 4.

(2) Dec. ead. 2, A. 7, obs. 54.

(3) Supra n. 2.

(4) Obs. anat. chir. fig. 2, 8 et 11.

chii, sic in ea Widmanni a te cerni credas, cum tamen a sola vagina effictum fuisse dissectio ostenderit, qua vaginæ interior tunica, crassior facta, ipsa quidem prolapsa, uterus autem in sua naturali sede inventus est. Qua ratione igitur, inquis, in viva femina rem hanc internoscemus, magni utique momenti ubi de amputatione oporteat deliberare? Idem quod tu, quæsivit Abr. Vaterus (1). Sed nihil constituit: imo obvium quoddam signum inutile esse posse indicavit, fretus eadem Widmanni dissectione. Mihi vero ex re quadam alia quam ante sectionem animadvertens Widmannus, dubitare cœpit num id quod videbatur uterus, revera esset, mihi, inquam, cogitatio orta est ex ea ipsa re signum petendi ut cognoscamus uterus sit, an non sit: nimirum per osculum quod uteri esse, incertum sit, specillum oblongum immittenti, si idem quod illi accidat, ut sine obstaculo adigere possit multo ultra naturalem caveæ uteri longitudinem, nec tamen propendens corpus hanc superet, neque interiori jam sit putrefactione alte exesum; indicium, opinor, habebitur, ut in re ambigua et perdifficili non contemnendum, illud osculum non ad uterum, sed ad vaginam duntaxat pertinere: contra vero, si contra. In mortuis autem, si rem sæpius cultro exami-

---

(1) Dissert. de polypo ex utero egresso, thes. 10.

nassent qui uterum nunquam descendere, aut prolabi contenderunt; non omnes aliorum observationes ad vaginæ unius prolapsus, aut ad ejus, et osculi uterini excrescentias referri oportere censuissent; quasi vero præter ea quæ ipsi viderunt, aliud videre potuisset nemo.

5. Facile quidem, ultroque ipsis damus, eos qui uterum abscidisse se scribunt, fere omnes illiusmodi aut excrescentiis, aut vaginæ prolapsibus fuisse deceptos, quod, velint, nolint, illi quoque fateantur necesse est, qui post excisionem, mulieres filios peperisse tradiderunt; nisi forte res longe rarissimas duas in unam eamdemque mulierem cecidisse contenderent, ut exciso utero fuisset superstes, et duplicem a primordiis uterum habuisset. Sed ut dicere ingressus eram, num ex eo quod in excrescentiis vaginæve prolapsibus pro utero accipiendis tot chirurgi decepti sunt, num, inquam, illud consequitur, deceptos pariter esse omnes qui uteri descensum, prolapsum se vidisse scripserunt? Quod vero non consequi, cum ratio ipsa, tum evidentissime ostendunt observationes quam plures ad aliquot addendæ quæ in Sepulchreto producuntur. Illas, vel me tacente, indicabit Slevogtius(1), et copiosior in iis colligendis quæ ad hanc Sepulchreti XXXII sectionem attineant,

(1) Dissert. de muliere gravida lapsu vag. uteri, etc. § 12.

Sandenius (1): in cujus sectionis additamentis mirum in primis est, eas observationes deesse, quæ ex Ruischiana centuria excerpi eo tempore potuissent, non secus ac quæ ex pervulgato Bohnii libro mox a nobis commemorabitur. Ad has adjicies quæ tunc non exstabant, partim supra indicatas, partim infra indicandas, præterea que alias sive descensus uteri, sive prolapsus, ad quas pertinent Vateri (2) una, cl. Phil. Adolphi Boehmeri (3) altera; ambæ, ut cæteræ, per dissectionem evidentissime comprobatæ.

6. Cæterum etsi medicis quidem, et chirurgis, ut in illa epistola (4) in Celsum dixi, *aspectus inversi uteri nimis est rarus*, idque *rarissime venire* Graafius (5) scripserat; obstetricibus tamen, imperitis præsertim, et in puerperis certarum regionum, haud rarissimum esse ex libris intelligo, in primisque ex II *Adversariorum* Ruyschii decade (6). Inde etiam patet, non semper aut ex illarum imperitia, aut ex harum vehementiore pariendi conatu inversum uterum extrudi, sed a conatibus quoque *exonerandi uteri post partum*. Est præterea causa alia, sed quod ad effec-

(1) Obs. supra ad n. 4 cit.
(2) Dissert. de polypo et cæt. ibid. cit. thes. 8 in fine.
(3) Dissert. de prolaps. et invers. uteri, in præfat.
(4) IV.
(5) De mulier. org. c. 10.
(6) C. 10.

tum hunc attinet, longe rarissima, nimirum cum ampla excrescentia, fundo uteri intus innata, suo pondere invertit uterum, deorsumque trahit, quemadmodum Sandenius quidem proposuit (1). Certe autem eum uterum fuisse inversum, anatome ostendit; nam intra ejus cavum, illa facie comprehensum quæ exterior antea fuerat, uteri vincula et Falloppii tubæ, et ovaria conclusa deprehenderunt. Qua ratione facilius intelliges, quomodo in Henrici ab Heer relata in Sepulchretum (2) observatione in uterum, ab agyrta exsectum, prolabi potuisset pars non modica intestini coli, et simul cum illo, ut quæ intra ipsum inversum contineretur, amputari. Colliges etiam ex Sandenii observatione (3), posse nonnunquam mulierem inverso, nec reposito utero, hebdomadas plures vivere; imo ex Genselii curatione (4) post plures dies in suam denique sedem restituto, servari. Verum hæc rara sunt, si cum tot aliis cito funestis casibus conferas, ad quos addenda est producta a Bohnio (5) primiparæ mors intra *horulam* consecuta violentam uteri e sua sede, vacua inventa, detractionem; et vel citior, si recte intelligo, in femina

(1) Obs. supra ad n. 4 cit.
(2) Sect. hac obs. 6.
(3) § 27.
(4) Act. erud. Lips. an. 1716, m. maj.
(5) De renunc. vulner. sect. 2, c. 4, vers. finem.

alia de qua ex Champan refert laudatus Boehmerus (1).

Alter quoque uteri, id est sine inversione, prolapsus neque adeo creber est, ut *integrum* ejus observatorum *catalogum retulerit Blasius in Commentariis ad Veslingium*, quemadmodum hallucinatus scripsit Graafius (2), nec rursus adeo rarus est, ut *præter Ruyschium* viderit *nemo*, quod Widmanno (3) haud excidisset, nisi oblito, ut fit, observationum Plateri (4) et Peyeri (5). Descensus potius uteri, et prolapsus vaginæ potissimum, haud raro occurrit. Itaque inversi uteri prolapsum non nisi semel, non inversi nunquam mihi accidit, ut hic audirem. Descensum autem uteri et vaginæ prolapsum tum in viventibus interdum vidi, tum in mortuis animadverti.

7. Rogatus ut honestæ feminæ, annos natæ viginti quinque, naturalia inspicerem, ut quidnam esset corpus teres, penis simile, intra vaginam propendens, dignoscerem, continuo esse uteri cervicem vidi, quæ infra medium vaginæ descenderat. Uteri osculum, quippe in nupta quidem, sed quæ nunquam peperisset, angustum erat, et

(1) Dissert. supra ad n. 5 cit. § 13.
(2) C. 10 cit.
(3) Obs. supra ad n. 2 cit.
(4) L. 3.
(5) In Additam. ad hanc Sepulchr. sect. obs. 5.

circuli propemodum forma: ex eoque pauxillum sanguinis exire conspexi; nuperrime enim in menstruis mulier fuerat; ut si quis forte dubitaret, an hæc ex utero prodeant, posset illa inspectione convinci. Sed jam quæ in mortuis animadverterimus, bestiis primum, deinde et mulieribus, proponamus; sic enim non a solo pondere, sed a causis etiam aliis quæ in corporibus agant secundum finitorem positis, hæc mala fieri, perspicuum erit. A Valsalva autem quod primum scribam, olim accepi.

8. Catellam prægnantem cum dissecaret, inversam offendit vaginam, conjunctumque uterum non paulo quam soleat, vaginæ orificio propiorem. Quam sedis uteri mutationem hujus quoque cornua, et præsertim dexterum, in quo tres erant catuli, confirmabant. Secuta enim erant uterum, neque modico spatio vaginam versus.

9. Vaccam, quæ vaginæ prolapsui obnoxia fuerat, ob hanc ipsam causam dominus mactari voluit, cum gravida esset menses jam circiter septem, veritus, ne in partu moreretur, sicque ejus viscerum, et carnium pretium vilius fieret. Vaginam cum utero nactus, illam inversam ad tractum aliquem inveni qua cum extrema uteri cervice connexa est. Ibi vero vagina exulceratione non carebat. In utero, et fœtu, quoniam secundum naturam se habebant, quæ adnotavi, huc minime attinent.

10. Sed sicuti in his brutis non poterat mor-

bus ponderi imputari deorsum urgenti, aut trahenti, ita in mulieribus sæpenumero posse, reor, velut in hac de qua protinus scribam.

11. Anus Bononiensis hemiplectica plures jam annos hactenus fuerat, ut totum alterum corporis latus movere non posset, cum denique in altero quoque movendi facultatem amisit. Eidem ex naturalibus teres quoddam corpus exstare dicebatur. Novissime thoracis morbo confectam in nosocomio dissecuimus circa annum 1704. Thoracem, aliis occupati dissectionibus, non attigimus. Caput vero, ab amicis apertum, nihil adnotatione dignum habuit, præter serum, crassam inter meningem et tenuem. Ipse tyroidæam glandulam, quippe tumentem, et præduram, et ventrem, quod ad uterum, et reliqua genitalia attinebat, diligenter inspexi. In illa glandula quid deprehenderim, satis est alibi (1) ostensum. In ventre autem summum uteri fundum aliquanto inferiorem quam par esset, obtinere sedem animadverti, nec tamen tanto, ut posse ejus osculum illuc quo dicam, pervenire suspicarer. Extra naturalis multum dilatati labia corpus tres quatuorve transversos digitos longum prominebat cylindri forma, valde crassum, factum ex substantia ligamenti simili, et lævigata, nisi qua ad imum exulcerabatur. Esse vaginam in-

(1) Epist. anat. 9, n. 39.

versam, facile agnovi. Itaque ad summam anteriorem ejus corporis partem urethræ erat osculum, et sub hoc singula ab singulis lateribus satis patentia lacunarum foramina. In medio autem partis infimæ orificium erat, mox abiens in uteri osculum, per quod specillum ad summos usque caveæ uteri parietes nullo negotio trajiciebam. Miratus insolitam longitudinem, vaginam incidi, atque intra ipsam, conclusam reperi uteri cervicem, permulto quam soleat longiorem factam; nec mirum, cum cervicis ipsius fundique uterini parietes non firmi, ut secundum naturam consueverunt, sed laxi valde essent, ac flaccidi, ut cætera quoque erant omnia, quæ in pelvi ad uterum attinebant.

12. Evidens est, vaginæ adeo crassæ pondere deorsum tractum fuisse uterum, cujus fundus aliquanto inferior fuisset, nisi cervix jam inde ab initio, ut puto, ea esset laxitate, ut se præ cæteris distrahi, distendique in raram istam longitudinem sineret; neque enim cum hac erat, opinor, illa ejus longitudo comparanda, quam Vaterus (1) ab se visam indicat, cum uterum hinc prolapsa vagina deorsum traheret, inde vero enormis ovarii amplitudo ulterius descendere prohiberet. In femina autem altera quam tibi epistola descripsi XXXIV (2), aucta crassitudo,

(1) Dissert de sarcom. et cæt. supra ad n. 4 cit. thes. 3.

(2) N. 11.

et quod consequitur, pondus glandosi urethræ corporis, uterum quidem aliquanto deorsum traxerat; sed quia cervix non ista erat laxitate, osculum non adeo descenderat, itaque glandosum ipsum corpus, in medio suæ partis imæ pertusum urethræ orificio, propendebat, uterique osculum mentiebatur. Nec sane ibi accusari poterat uteri pondus, quippe ea parvitate, et partium tenuitate. Quod cum dicimus, non ideo inficiamur, prægravem a pondere quod præter naturam sit, uterum in aliis vaginam invertere: secumque deorsum rapere, cujus rei præclarum habes exemplum in Hartmanni observatione quæ inter additamenta ad Sepulchreti XXI sectionem (1) relata est. Vides igitur, tum vaginæ pondus, distractis uteri ligamentis, hunc aliquando secum ducere ad inferiora, tum uteri pondus alias nexibus vaginæ distractis, hanc invertere, secumque deorsum protrahere. Neque enim ea ligamenta, aut hi nexus se se distrahi non patiuntur, cum membranea sint, et ab internis sæpe causis laxiora, distractio autem, qua de loquimur, sæpius longo tempore paulatim fiat. Magnus certe erat ille uteri prolapsus quem Peyerus (2) descripsit, cum uterus extra naturale provolutus, intra vaginam inversam penderet. *Nec tamen*, egregius inquit anatomicus, *rupta fuerant uteri et vesicæ*

---

(1) L. 3, obs. 54.
(2) Sect. hac 32, Sepulchr. obs. 5.

vincula, sed tantum laxata. Dixit autem *et vesicæ vincula, quia cum utero vesicam urinariam similiter mutata sede procubuisse*, per dissectionem deprehendit: quod *mirum* tunc ipsi visum, *et plane novum*, necessario accidere in ejusmodi prolapsuum genere, admonuit postea Ruyschius (1).

13. Quod si mira hæc videntur quæ tamen paulatim fieri solent, ut diximus, et longo tempore; illud non caret admiratione, quod tametsi multo minus sit, fit citissime brevique tempore ab ipsa natura. In partu enim, ut verbis Slevogtii (2) rem eloquar, *osculum* uteri *ad orificium vaginæ propius accedit, hancque ex longo plicatili canali in amplum circulum distendit, transituro embryoni respondentem.* Quin etiam ubi propter fœtus crassitudinem, viarumque angustias, tardius ægriusque fit partus, *tunc sæpenumero per continuatos nisus parientis, ostium matricis a capite infantis plane, et ad pollicem unum vel duos latos, extra vulvam propellitur*; hoc enim, quod Munnickius rarius crediderat, *satis frequenter sibi occurrisse, nec aliquid portendisse mali*, testatur Slevogtius. Illud mirabilius, quod utero gravido extra naturalis oras intra vaginam inversam propendente, fœtus nihilominus editus sit. Cujus rei primam, quod sciam, observatio-

(1) Loco supra indicat. ad n. 4.

(2) Dissert. supra ad n. 4 cit., § 4 et 5.

nem, quæ ipsius Harveii (1) est, ad alias addes quæ a cl. Sandenio collectæ sunt: ad quas ea quoque spectat, quam postea proposuit præcl. Helmstadiensis professor Fabricius (2). Quæ omnes etsi inservire possunt ad eos convincendos a quibus uteri prolapsus intra inversam vaginam negabatur (3), non secus ac illa observatio quam cum Widmanno (4) communicavit cl. Friedius; hic tamen ex iis illas duntaxat velim attendas quæ uterum exhibent in ipso partu sic prolapsum. Minus enim dein miraberis, vinculorum de quibus dicebamus (5), illas distractiones posse fieri quæ sensim, longoque temporis spatio fiunt, præsertim cum feminæ sic affectæ molesto sensu non careant, illis distractionibus respondente, neque pristina facilitate aut rectum intestinum, aut vesicam, aut utrumque exonerent: quam difficultatem in quadam, cui vagina extrorsum propendebat, hanc sublevando emendatam, non tam a compressione eorum meatuum, quam ab ipsorum distorsione, propter alligatas propendentis vaginæ fibras in obliquum trahentes, et se eorum cavum arctantes, repetebat Slevog-

(1) In addit. ad exercit. de generat. ubi de partu.
(2) Obs. supra ad n. 4 cit. § 6 et seq.
(3) Program. quo facil. extract. fœt. in procid. uter.
(4) Obs. supra ad n. 2 cit.
(5) N. 12.

tius (1). Cæterum is nexum vaginæ multo quam sit, ampliorem faciebat, cum *secundum totam suam longitudinem subjacenti intestino accuratissime adnasci*, existimabat (2).

14. Haud equidem dissimulo, quæ alias (3) sunt a me dubitationes propositæ, non penitus mihi posse eximi, nisi prævio examine accuratiore cadaverum his morbis laborantium, cujus instituendi facultas mihi a longo jam tempore non est data. Inter eos certe frequentissimum esse fateor vaginæ prolapsum, et hunc multis, pro uteri prolapsu imposuisse. Verum interior ne tantum vaginæ membrana, humorum affluxu laxata, et extensa, procidit? an utraque? Illud non modo plures, in quibus Wedelius (4), *frequentius fieri* docent; sed et *omnes*, quod Widmannus (5) ait, *consentiunt*. Et sane ubi rem sic ponas; quædam ex difficilibus facilia intellectu facis, quorum aliquod supra (6) attigimus, aliud Wedelius (7) indicavit. Sed interea, præsertim si prolapsus magna sit

(1) Dissert. modo indicat. § 16.

(2) Ibid. § 11.

(3) Epist. 33, n. 15.

(4) Dissert. supra ad n. 4 cit. c. 1 et 2.

(5) Obs. supra ad n. 2 cit.

(6) N. 4.

(7) Diss. modo indicata c. 4.

longitudine, multoque magis si ut Widmannus (1) proponit membrana interior ab summo ad imum penitus avulsa, deorsumque reflexa propendeat; in illas alias quas alibi indicasse me dixi, dubitationes incidas necesse est. Nec tamen omnium simul parietum vaginæ inversio facillimos habet explicatus. Præterea, utrumlibet ponas; haud ita perspicuum est, post vinculorum, et nexuum distractiones, quomodo interdum saltem, arte opitulante, recuperare hæ partes queant pristinam sedem, in eaque permanere.

15. Ars autem præter alia, interius, exteriusve adhibita, remedia, pessis utitur sive in annuli, sive in aliam formam quæ foramen habeat, constructis. Neque enim, ut sæpius in recti intestini prolapsu, ita hic quoque licet prætermittere id auxilii genus. Hic enim duo sunt quæ curationem reddant difficiliorem, uteri pondus, cum antea procidit, inevitabile, repositam vaginam rursus invertens, et sphincter musculus neque tam valide, neque tam arcte vaginæ orificium conclusum servans, quam anum suus. Itaque ergo vagina iterum extrorsum provolvitur, referens aut intestinum, aut aliud, ut puta, quemadmodum apud Hippocratem vidimus (2),

(1) Obs. indicata.
(2) Supra, n. 3.

scrotum, quod et apud Harveium (1) referebat. Ut malum indecens, et perincommodum aut tollatur, aut certe occulatur, illi excogitati sunt pessi. Quorum si omnes cujuscumque adhuc cognitæ formæ, et structuræ, uteri prolapsum *non modo non curarent, sed plerumque pejorem redderent*, ut apud virum doctum legebam nuper, jam diu a medicis et chirurgis, ipsisque mulieribus abjecti essent. Ego vero, ut alias (2) ad te scripsi, proficuum potius eorum usum, cum feminam dissecarem, his obnoxiam morbis, animadverti. Neque tamen inficior, ubi aut violentius intrusi, aut inepte, ac perperam constructi sint, aut mortem, ut Benevolus (3) vidit, aut detrimentum afferre posse, præsertim si in eorum usu nihilominus feminæ diutissime perseverent, et ne abstergendi quidem, et purgandi gratia unquam extrahant. Videsis in Commercio litterario (4) quid duabus ob ejusmodi causas acciderit. Invenies, alteri circa glomum, quem intruserat, contortorum filorum tartaream quamdam materiam concrevisse ea altitudine, ut undique tres digiti partes quartas æquaret; ea autem duritie, ut scalpro opus fuerit ad desquamandam;

(1) Loco supra ad n. 13 indicato.

(2) Epist. 22, n. 22 in fine.

(3) Osservaz. 3.

(4) An. 1733, hebd. 10, n. 5, et an. 1738, hebd. 32, n. 1 ad part. 7.

ea denique molestia, ut jam acerbissimam stranguriam induxisset; alteri autem a ferreo pesso, quamvis cera, ut ille etiam glomus, obducto, vaginæ et proximi intestini ulcus ortum. Huc meam addam observationem, quam tametsi libentius inter alios ad quos magis attinet, morbos retulissem, si cum de iis scriberem, habuissem; attamen haud omittendam hoc loco censui, quippe huc extrema saltem parte spectantem.

16. Mulier consistente ætate, mediocri habitu et statura, nullo alio incommodo quam catarrho a frigidi aeris injuria, laborabat, cum ad hunc accessit febris ob quam continuo in nosocomium illata est. Acuta enim erat, et cum magna spirandi difficultate, genarum rubore, permolesto in thorace ponderis sensu, duriusculis pulsibus conjuncta. Incassum quæ oportebat, facta sunt omnia. Expectorare, id quod unice optabat, nihil poterat. Humiles et intermittentes pulsus sunt facti, respiratio autem difficilis adeo, ut novissime jacere non posset. Igitur quinto ex quo febricitare cœperat, die e vita cessit circa medium martium anni 1748. Cadaver ibi, studiosorum juvenum gratia, diligenter, et ordine persectum est. Sed hic tibi quæ in thorace et capite præter naturam invenerim, primum exponam. Etsi pulmones turgidi, ad pleuram costas succingentem fere ubique, præsertim autem a sinistris, arcte adhærebant; e sinistro tamen thoracis cavo serum, quod a pure admisto al-

bicare libentius dixisses, si ulla puris hic fuissent indicia, ea copia profluxit, quam septi transversi pars sinistra, non fornicata, sed potius depressa, cum a ventris cavea inspiceremus, antea significaverat. Ejusmodi pars seri peculiariter inter pulmonem sinistrum, et pleuram qua prope vertebras fere medias thoracis, costas vestiebat, ad non parvum tractum concludebatur, quo tractu albas concretiones, membranarum instar crassissimarum, tum pulmo, tum pleura adhærentes habebant; eaque duntaxat parte pulmo durior, densusque factus, inventus est. Neque tamen ægra de peculiari ad dorsum molestia querebatur, ut neque de pungente dolore, cum pleura utroque in latere roseo rubore ad non parva spatia ruberet, neque demum, nam hæc omnia diligenter quæsivi, de cordis tremore, aut de animi defectionibus aut in nosocomio, aut domi unquam conquesta fuerat, etsi in pericardio ea deprehendi quæ continuo describam. Pericardium erat amplum et sero ejusmodi plenum, quale in thoracis sinistra cavea fuisse dixi; ut a primo non pericardium, sed apertum magnum quemdam abscessum videre crederes. Eo sero exhausto, superficies omnis pericardii interior, exterior autem cordis, et auricularum et magnorum vasorum, lurida apparuit, obducente omnia materia quadam ex albo cinerea, nihil magis quam calcem, parieti modo inductam, referente; ut continuo in mentem venerit Guarinonii, qui,

sicuti alias (1) ad te scripsi, in hujusmodi inflammatoriis pulmonum, et pleuræ morbis cor *quasi calce coopertum* offendit, id est polyposis, ut ibi explicavi, et hic rursus vidi, concretionibus, membranam crassam sed laxam, mentientibus, nullo negotio ut detrahendam, sic quoque discerpendam. Qua detracta, omnia quæ operuerat, naturali colore, et constitutione in conspectum venere, nisi quod pericardium crassius factum erat, et subrubrum, id est non inflammatione quidem, sed phlogosi tamen affectum. Cor, æquo majus visum, nigrum, qualis passim in hoc cadavere occurrebat, sanguinem utrobique habuit, in dextero autem ventriculo, annexaque auricula etiam teretes polyposas concretiones. Cerebri medullaris substantia, quacumque incideres, ut et lateralium ventriculorum superficies, vascula sanguine turgidula ostendebant: in iisdem autem ventriculis erat serum, colore ad subflavum obsoletum inclinante. In ventre hæc adnotaveram: lien grandis; jecur maximum, ut sinistrum quoque occupans hypochondrium, ventriculum deprimeret; itaque gulæ, in hunc desinentis, portio ad transversos digitos duos infra diaphragma apparebat. Sed præter eam magnitudinem, vitium in illis visceribus percipiebatur nullum. In subjecto venæ

(1) Epist. 20, n. 37.

cavæ trunco oblonga, et crassa erat concretio polyposa. Tandem quod ad muliebria attinet, uterus sinistro lateri aliquanto propior erat, quam dextero, et antrorsum concidebat. Ovaria prælonga, sed exilia, alba, dura cum eo jungebantur per sua vincula, non paulo quam soleant, crassiora. Quæ per lata uteri vincula discurrunt, vasa nigro sanguine nimis turgebant, hic illic varicosa. Cum a summo utero ad imum vaginæ orificium sectionem perduxissem; fundi illius, et continuatæ cervicis cavum muco plenum vidi, *gelatinæ* instar ferme perspicuo, nulloque colore infecto, et eo tenuiore, qui ad uteri osculum esse consuevit, neque hic deerat. Muco illo superiore adempto, minima excrescentia circuli ferme ambitu, ex rubro fusca, leviter exstare conspecta est e fundi interiore facie. Dempto autem crasso inferiore muco, infima cervicis pars insolitis quibusdam lineis inæqualis apparuit brevibus, rubicundis, secundum longitudinem positis, et nonnihil prominentibus. Vagina etsi rugis a medio deorsum non carebat, erat pro statura, quam mediocrem fuisse dixi, æquo longior, et latior, condebatque ligneum annulum, prolapsus indicium, eo situ locatum quo alias vidisse non memini. Cum enim ellypsis forma esset, longiorem axem secundum vaginæ longitudinem statutum habebat, breviorem autem, sed ita breviorem, ut tamen multum distenderet utrumque latus vaginæ, secundum

hujus latitudinem positum. Utrumque igitur eorum laterum quo loco ab annulo pressum fuerat, prominebat in excrescentiam, majoris amygdalæ decorticatæ forma, et magnitudine, duritiæ cartilaginea, albam, nisi quod earum altera in medio livebat; ut proximam a skirrhosa in pejorem naturam minari mutationem videretur.

17. Hactenus de uteris *foras procedentibus*; nunc, ut pollicitus sum (1), de *intro cedentibus*. Non puto autem a te expectari, ut in hac tanta anatomes luce, in errorem jam diu explosum ejectumque relabar, et cum mulierculis illos credam ad septum transversum, et ad fauces ipsas, si Superis placet, ascendere. Sive majorum aliqui, Galenum (2), qui ab ejusmodi erroribus alienus fuit, ut sæpius solebant, secuti, verbis magis quam re, utero ascensum tribuerunt, sive alii a flatibus, convulsi intestini laxam partem aliquam in globi formam distendentibus, cum Fernelio (3) decepti, uterum in ventriculum efferri, propriis se manibus revera deprehendisse affirmarunt; nos certe Hippocraticis retentis vocibus *uterorum intro cedentium*, non uterum sursum tendentem, sed irritamentum duntaxat ab utero, quo nomine tubas quo-

(1) N. 1.
(2) De loc. aff. l. 6, c. 5.
(3) Patholog. l. 6, c. 6.

que, et ovaria hic complectimur, per nervos, membranasve ad superiora ascendens nunc intelligimus. Sed quanquam *hystericæ* affectionis vocabulo hanc unam quam modo diximus, proprie designari posse credimus; non tamen vulgari consuetudini adeo refragamur, ut cum iis altercari velimus, qui aliunde ortos varios sæpe, ac multiformes feminarum morbos eadem illa appellatione comprehendunt: quemadmodum neque cum iis altercamur qui vocare hos malunt hypochondriacos; tametsi haud rarissime non magis in culpa sint hypochondria in illis ex utrolibet sexu quos hypochondriacos dicunt, quam uterus in his quas hystericas alii nominant. Si quid utrisque commune est, vitium potissimum est in nerveo, ut vocant, systemate: recteque fecisse cl. Flemyngium (1) credimus, qui utriusque generis morbos uno eodemque accepit vocabulo, Neuropathiæ. Itaque non miramur, cum sæpe eorum insultus, non ab utero, aut ab hypochondriis; sed a terrore, ab indignatione, ab odore etiam aliquo repente cooriuntur. Sic pariter intelligimus, quomodo eosdem opportune dato opio feliciter præverterimus. Nam etsi ab imo ventre, atque adeo ab hypochondriis ipsis, et ab utero insultuum origo esse videretur; propagatio tamen noxii motus per nervos

(1) In Neuropathia.

certe, membranasve fiebat. Exemplum in hypochondriaco sacerdote præoccupatæ opio recurrentis epilepsiæ a me alias (1) habuisti. Nunc pressius quemadmodum auxilio eodem in feminis duabus hystericos, quos vocant, paroxysmos præverterim, commemorabo.

18. Matrona erat nobilis, sed inopia simul et mariti absentia afflicta, cui plures jam filios pepererat floridiore ætate. Eam febres prehenderant intermittentes, quarum initium majori in dies frigore molestius fiebat. Ecce autem frigentem tanta spirandi difficultas occupat, ut non nisi erecta cervice id possit, nec sine stertore, eaque pectoris constrictione, ut se misere contorquens, jam jam instare mortem dicat. Credidit tunc ægra, et qui ægræ adstabant, ut frigus, sic etiam cætera quæ dicta sunt, incipienti febri accepta esse referenda. Verum cum eadem, et graviora quidem vel extra id tempus sæpe recurrerent, creberrimis, citissimisque totius corporis concussionibus stipata eaque insuper ad guttur constrictione, ut quamvis acerbissime torqueretur, clamare non posset; quorsum res spectaret, ab omnibus intellectum est. Vix diligenti, nec brevi, curatione insultus primum, denique et febres abegi. Interjecto, opinor, anno cum aliæ iterum fe-

(1) Epist. 9, n. 7.

bres, et aliquot post diebus priores illi redire gravissimi insultus cœpissent, sed eadem quotidie hora; consilium cepi eos, si possem, prævertendi. Itaque una ante illam horula laudani opiati dimidiatum, haud amplius, granum dedi. Nullus eo die insultus, nullus duobus quibus idem auxilium repetitum est, insequentibus diebus. Quarto, ne quid dissimulem, morbus remedio validior fuit, an quod huic natura assuesset? Cæterum cum ille fuisset brevior, neque amplius rediisset, viresque minus afflictæ essent; longe citius atque facilius quam superiore anno, febrim profligavi.

19. Cur dixerim, an quod ei remedio natura assuesset, exemplum alterum monstrabit. Gracilis virgo contumaci hepatis duritie, et cum hac conjunctis tot tam variis, et tam diuturnis incommodis laborans, ut credere posset nemo intra adolescentiam non esse perituram, nedum ad decrepitam ætatem, nuper enim adhuc vivebat, perventuram, iisdem annis quibus illa matrona, a me tunc medicum in patria agente, quotidie propemodum invisebatur. Ad cætera enim mala, in quibus fuisse memini multo acerbiores quam in matrona, dolores capitis, et sanguinem vel minus bene quam in illa, ex utero respondentem, febris accesserat quæ tempore vespertino cum frigore quotidie redibat. Eo cum frigore postea cœpit sensus angustiæ pectoris, et respirationis difficultas ingruere. Quæ intra

perpaucos dies adeo aucta est, ut sedere ægram cogeret, et se contorquere, et brachia versare, et miserandum in modum conqueri, cum poterat; subinde enim haud poterat. Frustra fuerunt remedia cætera primum ne augeretur insultus; deinde ne rediret, donec ad laudanum opiatum confugi, cujus ope illum quotidie arcendo, post aliquot dies expertus sum, vel laudano omisso, non reverti. Die exinde vigesimo quarto cum reversus esset iterum, cumque ego eadem ratione arcere, sed non eodem exitu, conatus essem; venit in mentem, non remedium, sed remedii formam mutare. Itaque una pariter ante horula tot guttis laudani opiati Sydenhamii datis, quot dimidiato grano solidi prioris laudani responderent, voti compos ita sum factus, ut cum cæteris deinde malis, velut antea, non cum illo amplius insultu pugnandum fuerit. Sed minus in hac virgine mirum fuit, opium abegisse paroxysmos evidenter convulsivos, quam in altera apud Riverium (1) hysterica virgine eosdem cum gravi soporoso affectu conjunctos; imo quam in alia non modo cum affectu soporoso, verum etiam cum brevi artuum paralysi invadentes. Hos enim, cum cætera auxilia non prodessent, eadem qua Riverius, ratione sustulit solers Feltriensium medicus Guliermius

(1) Cent. 2, obs. 26.

meus. Attamen in Riverii ægra non deerant convulsiva symptomata; in hac autem ultima saltem periodicum totius corporis frigus. Quod vel unum pro convulsivo accipere non dubitabat in ipsis intermittentibus febribus experiens vir Berryat (1) et pro causa habere eorum quæ alia in aliis sequerentur, ut si prævertere illud posset, hæc quoque arceret, id quod dato una ante frigoris initium hora medicamento opium habente se consecutum esse in quamplurimis, testabatur. Congruere autem intelliges, quatuor de quibus a nobis dictum est, feminarum curationes, antequam ille scriberet, ad eumdem modum peractas; si animadverteris, gravia cujusque symptomata fere aut cum frigore quod febrim præcederet, aut, sicut in ultima, loco febris redire pergeret, certa quotidie hora recurrisse.

20. Quid mihi in affectionibus hystericis prævertendis feliciter cesserit, expositum est. Sed contra, per quæ illæ interdum excitatæ sint, observantibus Hippolyto Francisco Albertino, et Joanne Hieronymo Zannichellio, ut ab ipsis accepi, non te celabo. Narrabat primus, ab infusione, quam vocant, sennæ, convulsiones hystericas, nec semel, vidisse obortas: quod facile credes, a vellicatis videlicet intestinis, et

(1) Mém. présenté à l'Académie royale des Sc., tom. 2.

torminibus concitatis. Testabatur alter, quod nisi in odorem, neque eum tamen acutum aut suavissimum, rejicias, minus facile intelligas, certe sibi cognitum esse, balsamum de Copaibe uterinos affectus vehementer movisse. Hic fortasse me interpellabis, quærens, num hoc in hypochondriacis quoque viris sit animadversum; si vero non sit, quare igitur hystericum, et hypochondriacum morbum unum eumdemque esse, plurimi hoc tempore contendant?

Pedetentim, quæso. Neque enim vel in ipsis hystericis eadem semper aut prodesse, aut nocere inveniuntur, neque eadem in omnibus occurrunt symptomata, ut neque in hypochondriacis. Quo minus urgeri a quibusdam doctissimis alioquin viris qui ex adverso pugnant, tot inter utrumque morbum discrimina oportuisset, quasi illa quæ memorant, omnia in hystericis semper, pleraque autem in virilis sexus hypochondriacis nunquam essent animadversa; vel quasi ea quæ multo et sæpius, et gravius in mulieribus, quam in viris contingunt, aut non essent ejusdem generis, et gradu tantummodo discrepantia, aut nervosum mulierum systema, et corpus, et vivendi rationem, ac virorum inter se comparantibus, non appareret cur eædem causæ multo et facilius, et sæpius, et acrius in illarum nervos debeant, quam in horum agere. Nec vero hæc attigimus quod nobis placeat cum quoquam altercari; imo vero, ne alii inter se alter-

centur. Quin si ea quæ supra (1) scripsimus, relegas, quo simus animo in hac controversia, perspicies; et quamvis sciamus, non in cunctis quæ hystericæ dicuntur, uterum, aut ejus tubas, et testes, inquirentibus anatomicis vitium prodere; illas tamen in quibus irritamenta ab his partibus incipiant, a nobis proprie hystericas appellari. Itaque si quid hysterici in ea forte vidua, quam epistola descripsi XXXV (2), fuisse dixeris, menstruis octavum jam mensem carente, nec sine sensu aliquando ad jugulum ascendentis cujusdam rei, in uteri autem summo pariete purulentam pustulam habente, materiamque intra tubas coloris ex carneo flavescentis; tibi, quamvis fortasse possem, non refragabor. Imo duas huc addam feminarum historias, quas ut ipsæ, cæterique credebant, ego quoque hystericas fuisse assentiar: si prius totidem quas Sepulchreto adjicias, commemoravero. Altera cl. Mayeri (3) est in muliere, cujus uterus magnus totusque, singulari exemplo, in osseam substantiam mutatus, ut malleo fuerit diffringendus, intra suum cavum, ad internum osculum arctissime occlusum, pus continebat lactiforme, paulo crassius, non fetidum, in centro ad viride inclinans. Ea femina ab illo tem-

(1) N. 17.
(2) N. 16.
(3) Commerc. litter. an. 1731, spec. 30, post. n. 4.

pore quo uteri tumorem cœpit animadvertere, ab hysterica passione libera fuit; ut possis suspicari, ex eo quod uterus irritari amplius non potuit, illam passionem desiisse. Historia altera a cl. Helwichio (1) est, qui mulieris utero exterius, tanquam per pediculum annexas invenit excrescentias quatuor cavas, ejusdem cum illo texturæ, ex ovario autem altero prominentem sacculum, qui, incisus, materiam nigricantem gelatinosam ad semunciam cum impetu emisit. Mulier, ut idem alio exposuerat loco (2), ex illis evidenter fuerat, quas *convenit inter omnes medicos,* uteri affectionibus esse obnoxias *sive* has *apnœas*, *sive suffocationes quis vocaverit*, *sive etiam contractiones quædam contigerint;* ut Galeni (3) verbis utar. A marito enim sejuncta, in eam naturalium pruriginem inciderat, ut a furore uterino parum abesset, mirumque non fuerit, si spasmi horribiles accesserint, fauces præcludentes, eamque spirandi difficultatem afferentes, ut in suffocationis periculum sæpe adducerent, qua denique inopinato confecta est: cujus suffocationis effectum potius quam causam, fuisse credes, secundum ea quæ alias (4) scripsimus, polypos in ejusdem mulieris corde inven-

(1) Eph. N. C. cent. 3 et 4, obs. 142.
(2) Earumd. cent. 1 et 2, obs. 148.
(3) De loc. aff. l. 6, c. 5.
(4) Epist. 24.

tos. Sed jam ad duas quas paulo ante promisimus, observationes veniamus.

21. Meretricem juvenculam, pinguiusculam, bibacem, quæ olim pepererat, nunc posteaquam menses jam quatuor sanguis ex utero non responderat, hystericis affectionibus, deinde etiam mania laborantem, ex universalibus convulsionibus mortuam, in nosocomio hoc secui sub februarii finem anni 1717. Venter jecur habuit eo colore, quo elixum est: bilis tamen quæ ex ejus vesicula exsudaverat, croceo colore vividissimo proxima infecerat intestina. Testes albi, duri, skirrhosi, æquo majores, et suopte pondere quasi pone uterum tracti. Uterini fundi interior facies sanguinolento quasi muco non secus oblita videbatur, ac si menstrua jam jam instarent, aut nuperrime fluxissent: præterea in illa ipsa facie ex substantia uteri parvula, et perpauca prominebant tubercula, verrucarum similia. Urethra aperta, quæ crebris canaliculorum suorum osculis erat pertusa, ex horum nonnullis, leviter comprimendo, albam lentamque materiam dabat, quæ, nisi ibi sana fuissent omnia, pus videri, et gonorrhϾ virulentæ suspicionem movere potuisset. Thoracem pluribus, quas hic memorare necesse non est, observationibus occupatus, non reseravi. Cranium reseratum fuerat; sed ab iis qui crederent me cerebrum non esse dissecturum, hoc sectum, me absente, ægreque ferente; eram enim ob maniam, et convulsiones

diligenter inspecturus. Nihil fuisse adnotatione dignum relatum est præter polyposas, quas et ipse in iis quæ forte supererant, vidi, in vasis sanguiferis concretiones.

22. Hepar quasi coctum, in hydropicis animadversum, habes hoc III Sepulchreti libro sectione XIX (1), itemque in Additamentis ad sectionem XXIII (2): sed et in cachecticis duntaxat, sectione XX (3). Huc eos adde in quibus cachexia propediem esset manifesto se proditura, quo pertinere censeo latomum, et bajulum, quorum illum a Jacobo Sylvio olim, hunc vero a me sectum epistola XXXVI (4), et III (5) memoravi. Huic quoque scorto quid immineret, suppressio mensium indicabat. Sed, ne a proposito longius abeam, ad hoc illæ uteri quasi verrucæ, et testium illa constitutio, quæ prægressos in ipsis morbos significabant, ut conjicere per te potes, attinebant. Verum in proxima muliere earumdem partium vitia fuerant manifestiora.

23. Femina erat Venetiis, annos nata ad quadraginta, infimæ sortis, impudica, vino dedita, statura justa, sano et pingui corporis habitu.

---

(1) Obs. 3, § 12, et obs. 4, § 21.
(2) Obs. 86.
(3) Obs. 2, § 1.
(4) N. 27.
(5) N. 4 et 5.

Obnoxia hæc erat vel leves ob causas timori, ex quo tremebat, et quasi animo linquebatur. Vomebat sæpe, ut nihil solidi cibi retineret; piscem autem ne gustare quidem posset. Cum de morbis ejus cæteris ex familiaribus singillatim quæreremus, constanter respondebant, nunquam de capite, nunquam de corde, ut puta de ejus vehementi pulsatione, palpitatione, aut alio affectu conquestam, nec unquam, quod scirent, thoracis inflammationibus fuisse tentatam : quæ cur non præfuisse adnotemus, sectione perlecta facile intelliges. Morbum de quo unice quereretur, affectiones, aiebant, fuisse uteri, quem sibi huc illuc per ventrem tunc moveri, et ad fauces ascendere cum suffocationis interdum sensu, asseverabat, a quo tamen sensu cito liberabatur. Ipsis kalendis januariis anni 1709, vespertino tempore, costas sibi quasi concidere questa est, jussitque mulierculam advocari, quæ, ut vulgus credebat, relevare sciret. Sub auroram cum se gravissima hysterica affectione corripi dixisset, uterumque huc illuc oberrantem, ad fauces jam ascendisse, eoque se suffocari; intra unam, aut, summum, alteram horam est mortua, nulla ad os spuma, neque ullis, qui sub oculos adstantium caderent, convulsivis motibus agitata. Cadaver cum ex officio secare deberet Santorinus, certisque de causis, id quod prudenter maluisset, differre non posset : a me uno, qui ab ejusmodi corporum dissectionibus, non nisi justo

interjecto tempore, perpetuo refugi, majorem in modum per amicitiam etiam atque etiam contendit, ut simul esse vellem, eoque pacto exoravit, ut plus temporis inquisitioni daremus, an reapse mulier mortua esset, quam ex cujus partis vitio. Quorum illud tanto diligentius præstitimus, quod oculos non adeo turbidos, corpus autem nihil ferme rigidum, et decima a morte hora circa thoracem etiam tum calens, eo anni tempore invenimus. Itaque eorum memores quæ Galenus (1) ex Heraclide Pontico, ex aliisque priscis medicis commemoraverat, nihil eorum quæ tunc, aut postea in ejusmodi explorationibus fieri consueverunt, prætermisimus, nimirum carptæ lanæ flocculum, tenuis cerei flammulam, nitidum speculum ad os, naresque admovere : poculum aquæ plenum scrobiculo, quem vocant, cordis, et non uni pectoris loco, quasi Winslowii (2) monita divinassemus, imponere : manum, digitosque non modo ad cordis regionem, verum etiam ad carotides in collo arterias, et ad iliacas, qua per anteriora ossium pubis ad femora descendunt, quorum illud postea confirmavit illustris Senacius (3), hoc olim Riolanus (4) præmonstraverat, semel, iterum,

(1) C. 5 supra ad n. 20 cit.
(2) Mém. de l'Acad. roy. des Sciences, an. 1738.
(3) Traité du cœur, l. 3, ch. 7, n. 5.
(4) Encheirid. l. 5, c. 46 vers. finem.

sæpius, si quid forte pulsus percipere liceret, attente applicare: pulveres demum, quibus maxime in his tentaminibus fidebat Hollerius (1), per quos videlicet sternutamenta evocarentur, flando in nares alte conjicere. His omnibus, aliisque id genus minime contenti, cum leviter incisa alterius femoris cute, forte sanguinem, quamvis lente, prodeuntem, et prodire pergentem vidissemus; venam ad cubiti flexum phlebotomo sic aperuimus, ut si mittendus esset sanguis. Tum vero sanguinis quidem pauxillulum exivit, sed et serum a sanguine separatum; ut secessisse jam intra eam saltem venam a reliqua massa intelligeremus. Quo tempore aliis pariter tentaminibus uti voluimus, quæ, si quopiam forte perniciosi soporis genere mulier oppressa esset, auxilii loco valentissimi saltem ad expergefaciendum esse possent. Acutissimum enim mucronem, ut apud Fortunatum Fidelem (2) est, sub ungue sensim defiximus: præsertim vero candens ferramentum, ut Mistichellius (3) ad apoplecticos excitandos, plantis admovimus. Quæ omnia cum essent irrita, et quod caloris ad thoracem principio perceperamus, evanesceret;

---

(1) De morb. intern. l. 1, c. 59.

(2) De relat. medic. l. 4, c. 1.

(3) Apud Lancis. de subit. mort. l. 2, c. 5, n. 12, quod postea Mistichellius ipse confirmavit Tratt. dell' apopless. l. 2, s. 1, c. 6, et s. 3, c. 3, cas. 8 et seqq.

satis quæsitum esse statuimus: et nihilominus pedetentim cutem primum, tum deinceps, aliquo semper inter unam et alteram simplicem, brevemque incisionem relicto temporis intervallo, adiposam, quæ valde crassa erat, membranam, denique et musculos incidimus. Dum cuncta quæ dicta sunt, faceremus, spatium habuimus animadvertendi, artus quidem non esse macilentos, ut neque caput, sed præpingui abdomini, et thoraci nullo modo respondere; præterea posteriorem corporis faciem, in quam moriens decubuerat, ex rubro liventem, anteriorem vero neque ad caput, neque ad collum, neque usquam, si superiores exciperes femorum partes, ruborem, livoremve ullum habere. Nunc quæ in ventre primum, et quæ deinde in thorace deprehendimus; caput enim (nec fortasse necesse erat) attingere non potuimus; tecum eo ordine communicare juvat, ut incipiam a thorace. Cum hujus integumenta, et musculos a subjectis ossibus, et cartilaginibus amovissemus; magnum in his vitium apparuit, quod crassiores mammæ, et crassissima imposita pinguedo ante sectionem ita occulebant, nullum ut sui indicium daret. Scilicet sternum circa suæ longitudinis medium extrorsum prominens annexas utrinque costas secum attollebat: costæ autem quæ his proximè subjiciebantur, valde subsidebant: ultimæ denique, ex iis dico quæ aut per suas, aut per aliarum cartilagines cum sterno committuntur, rur-

sus, ut naturalis pectoris structura postulat, prominebant: itaque ad singula sterni latera singulæ magnæ erant costarum depressiones, quas mammæ et pinguedo, uti dictum est, extrinsecus inæquabant. Thorace recluso, sinister pulmo aliquo loco, et leviter: dexter autem ferme undique, superiore excepta particula, arctissime ad pleuram adhærens inventus est per quamdam quasi membranam, quæ præter naturam tunicæ pulmoni inducta erat. Pulmones ambos cum secaremus, duros, et quasi tendineos pluribus offendimus locis; spumoso præterea humore, quasi saliva quadam, passim scatentes. Pericardium non paucam habuit aquam ex fusco turbidam. Cordis autem uterque thalamus nigrum sanguinem, et fluidum, qualis ferme ubique in hoc corpore occurrebat: dexter insuper modicam polyposam concretionem, albam, sed mollem, cui similis altera in pulmonari fuit arteria, plurimo cum sanguine. Hoc turgidissima erat auricula dextera; strigosa autem sinistra. Verum huic auriculæ annexus ventriculus, naturali amplior, non unum obtulit animadversione dignum. Namque, ut tendineas omittam fibrillas quæ inter mitrales valvulas, columnasque ducuntur, visas esse plures quam soleant; certæ eæ columnæ erant æquo crassiores, durioresque, ut multo potius tendineæ, quam carneæ viderentur, sive colorem spectares, qui albus erat, sive renixum attenderes quem secanti

scalpello objiciebant. Præterea in ejusdem ventriculi parietibus hic illic passim quædam occurrebant loca in quibus carnea substantia cordis aut alba, aut ex rubro alba ita erat, ut a primo glandularum quasi quarumdam specie imponerent; sed eodem illo peculiari renixu, dissecantibus similem se columnarum ostendit. Vitium hoc carnis cordis, in tendineam naturam degenerantis, quo magis ab interiore ventriculi facie ad exteriorem pergebat, eo fiebat evidentius, pertinebatque exterius ad eum quoque locum cui septum cordis respondet. Quin pinguedo ipsa huic visceri imposita non omnis secundum naturam se habuit. In posteriore enim facie cordis per duos non parvos secundum longitudinem tractus inæqualis erat, ibidemque ex fusco rubescebat. Arteria magna a corde ad curvaturam usque propemodum totam, non valde quidem, sed evidenter tamen dilatata, prope septum transversum æquo angustior visa est. Incisa, et sanguine, quo non carebat, effuso, ostendit tota interiore facie a corde ad ramos saltem usque emulgentes, particulas quasdam albidiores, et lineas nonnihil exstantes: præterea non eo solum quem modo dicebam, tractu, sed et alibi, quantum ex dissectis superioribus quibusdam ejus ramis cognovimus, intimam tunicam facile adeo a proxima sejungendam, ut levissimam scalpelli frictionem magna ejus frusta sequerentur. In ventre autem hæc videramus. Omentum

lienem versus retractum; perturbatos intestinorum situs; hæc, colon præcipue, et rectum, aere multum distenta; mesenterium quidem, ventriculum, splenem et jecur, cujus vesicula bile turgebat, sana; pancreas autem, quod, ut nonnulla tenuia intestina, decliviore præsertim parte rubebat, glandulosis acinis justo firmioribus, et inter se magis distinctis; uterum denique, tubas, et non parvam vaginæ partem, cum ibi sic satis, tum præsertim postridie, ut plus temporis, et diurnum lumen haberemus, e cadavere adempta diligentius examinantes, hæc adnotavimus. Posteriori fundi uterini faciei exterius circa medium adnatus erat per brevem pedunculum globulus, nihil magis albedine, forma et magnitudine referens, quam parvum cerasum immaturum: quem secantes, ex fibrosa quidem, sed callosa substantia, confusisque fibrarum ordinibus, factum deprehendimus: cujusmodi alter globulus intra ipsam parietum uteri crassitudinem erat conditus. Mox apertus uteri fundus multo apparuit subcruento muco fœdatus: quo deterso, cum, appressis subtus digitis, undique ex fundo quidem; non ex cervice, multoque minus ex vagina; prodeuntes mediocri expressione sanguineas guttas ostendissem, non tam displicuit Santorino, quod pro certo scire non potuissemus an mulier prope abesset a menstruis, quam se antea(1)

(1) Opusc. medic. 4, n. 3.

horum scaturiginem in vagina potius esse, quam in utero, credidisse. Cervicis superiore parte excepta, reliquum longe alio rubore infectum erat, quasi ab inflammatione videlicet, qui ab altero latere magis ad fuscum inclinabat; nec tamen usquam cervicis substantiam alte pervadebat. In tubis quoque mucosus humor fuit; sed albus. Utraque erat aeri, per majus orificium immisso, in uterum pervia: nec deerant prope id orificium hydatides. Testium uterque ab inclusis cellulis tumebat; sed alter magis, qui præter magnam, minores quoque plures habuit cellulas, omnes sero plenas, una excepta in qua pus album fuit. In altero simul cum cellulis, et vesiculis serum continentibus, alias vidimus cellulas intus nigricantes. In utriusque autem superficie oscula animadverteramus, tenue specillum admittentia: præcipue vero in membranis per quas cum testibus tubæ nectuntur, alas vespertilionum vocitant, plexus, nervosque eleganter discurrentes. Qui cum ex crassioribus essent quos antea conspexissem, videsis, inquam, hic *plexus*, et hi *nervi* sunt quos in Adversariis (1) indicavi, et alias fusius me descripturum promisi: quod cum Santorinus ipse postea (2) fecit, nisi memoria, ut fit, excidisset meus ille Adversariorum locus, eum plexum non

(1) I. n. 14 in fine.
(2) Obs. anat. c. 11, §. 17.

scripsisset *vel non plane cognitum, vel ne antehac quidem observatum.*

24. Nolo ad longam historiam longas quoque adnotationes attexere. Satis sit pauca, eaque summatim adjicere. Quod igitur ad sternum attinet certo loco extrorsum prominens, costasque suis cum cartilaginibus, qua crassas sustinebant mammas, crassamque pinguedinem, utrinque adeo introrsum depressas exstat Riolani(1) locus: *In mulieribus mammosis et obesis, detracta mole mammarum, sternum acuminatum deprehendi, et pectus angustum, quod in illis causa fuit dyspneæ: istam angustiam excitaverat pondus mammarum.* Hoc ultimum mihi dubium est. Nisi enim mulieres maximam temporis partem supinæ jaceant, quod obesis et mammosis non ita commodum est; mammarum pondus costas potius extrorsum trahet, quam introrsum urgeat. Quod nec rigidi adstrictique thoracis usui possis imputare; qui enim costis noceat, mammis non noceat? Quapropter malim vitiosam istam structuram a primordiis repetere: quæ quoniam in præpinguibus, mammosisque non nisi per dissectionem apparet; idcirco in his, ceu res inexspectata, anatomicorum oculos, animosque longe magis percellit, quam in macilentis, in quibus si est, vel ante sectionem obvia est. Verum unde

(1) Encheirid. anatom. l. 6, c. 14.

unde sit, non est dubium quin pulmonum partem coarctando, tanto minus per hos facilem sanguinis circulationem, expeditamque respirationem efficiat, ubi præsertim a convulsione, aut aliunde causa aliqua accedat quæ utramque faciat difficiliorem. Quanquam autem perdifficile est in præpinguibus illiusmodi et mammosis feminis, nisi forte ad sternum, et ad mammarum latera digitos validius apprimendo, id vitium cognoscere; tamen si illas multo difficilior quam cæteras ejusdemmodi, respiratio, nulla apparente causa, male habeat; num forte id structuræ vitium in causa sit, licebit ex nostra, et Riolani observationibus suspicari. Huc facile addere exemplum potes, e Commercio Litterario (1) petitum, nobilis feminæ asthmate conflictatæ, cujus asthmatis causis merito accenseri videbis malam pectoris conformationem; *sinistri* enim *lateris costæ*, *sigmatis instar*, *intro curvatæ*, thoracis caveam mirum in modum angustam faciebant, et cor, bovino longe majus, in dexterum latus deprimebant. Cum autem *obesa et pinguissima* esset ea femina, veri simillimum est, vitium illud costarum sub multa pinguedine delituisse.

25. De sensu autem illo quasi concidentium costarum, ad quas relevandas mulierculæ suas

(1) An 1733, hebd. 37, n. 2.

sæpe accersunt medicas in quibusdam præsertim civitatibus, ut in mea quondam vidisse memini, equidem quod pro certo dicam, non habeo. Sed tamen suspicor, confundi cum eo sensu molestias noxasque aliquas ex iis quas intro vergens xiphoides cartilago afferre solet: quibus de noxis post Codronchium, (1), et Septalium (2) videre potes quæ in Sepulchretum relata sint ex Diemerbroeckio (3), ex Barbetto (4), et Boneto ipso (5): quanquam et costarum quarumdam notharum cartilagines interdum deprimi, nec levia afferre possé incommoda, quæ tamen earum in pristinam sedem restitutione, muliercula id præstante, continuo sublata sint, ex Sepulchreto eodem (6) scies. Sed num eæ cartilagines ad ipsas *duas extremas* costas, aut ad *ultimam* attinuerint, nec potius ad earum aliquam quæ supra duas extremas proxime sunt, infimarum illarum cartilaginum nota brevitas facit, ut dubitem multoque magis, cum *inferiorem* earum lego *superiori incubuisse.* Cæterum in proposita a me femina sensus de quo loquimur, ad aliquam ejus generis attinuerit causam, an ad aliam quam tibi in muliere alia

(1) De prolapsu mucron. cartilag.
(2) De morbis ex mucron. cartilag.
(3) Sepulch. l. 2, s. 1, in Additam. obs. 11.
(4) Ibid. l. 3, s. 7, in schol. ad obs. 19.
(5) In eod. schol.
(6) L. 2, s. 1, in schol. ad obs. 116.

exposui (1), præstat in medio relinquere, quam hic inconsultius decernere.

26. Quod vero ad carneam cordis substantiam attinet degenerantem in tendineam, inde illud primum intellexeris, non temere a me alibi (2) fuisse positum, id posse fieri, cum videlicet in eo essem, ut qua ratione interdum sit illa substantia in osseam mutata, explicarem. Tanto autem magis decrescere vires cordis, quanto plures ejus partes ex carneis tendineæ fiant, proclive est vel ex iis colligere, quæ eodem loco (3) scripta sunt. Porro decreverant in eo ventriculo cui majoribus viribus opus est; nimirum sinistro, qui præterea, ut proximus quoque magnæ arteriæ caudex, vitium alterum habebat, dilatationis. Nec mulier tamen de vehementi cordis pulsatione conquesta fuerat; namque in vitiis *aneurysmaticis* Albertinus (4) quoque pulsationem *aut sane modicam, aut longe minorem* comperit, *ubi substantia cordis a basi ultra medietatem ipsius consistentia, et colore quasi tendinea, aut flaccida nimis evaserat*, nempe cordis robore ab utralibet constitutione debilitato. Verum hæc vitia omnia, et alia quæ in magna arteria descripsi, et quasi tendinea multis locis facta pul-

(1) Epist. 26, n. 25.
(2) Epist. 27, n. 17.
(3) N. 18.
(4) De Bonon. Sc. Inst. in opusc. tom. 1.

monum substantia, eorumdemque et cordis per costarum depressionem coarctatio, hæc, inquam, universa præclare vides, ut exitialem facere potuerint cum respirationis, tum circumitionis sanguinis interceptionem, ubi solito violentior nervorum iisdem partibus inservientium, convulsio accessit.

27. Hanc, ut leviores alias quibus obnoxia mulier fuerat, ab utero et testibus originem habuisse, ea quæ in illo et his præter naturam conspeximus, et incipiens illinc quasi ascendentis uteri sensus, videntur significare. Nam etsi uterum, id quod fieri non potest, e sua sede sursum progressum non offendimus; intestina tamen quæ mentiri id possent, non modo flatibus distenta vidimus, sed a consuetis sitibus etiam dimota. Ad quæ convulsio per nervos facile prorepere consueverat cum iis communicantes qui tubis et testibus subservientes in aliis vespertilionum crassiores a nobis conspecti sunt, quippe sæpius orto a testibus irritamento vexati. Hic fortasse dices : at sæpe in aliis, uteri et testium noxæ inveniuntur multo majores, quæ tamen istiusmodi gravibus affectionibus non fuerant conflictatæ; vero; sed non omnibus æque acris materia inest quæ irritet, neque omnibus æque nervi ad irritamenta suscipienda proni, ut feminæ huic, a levi quacumque timoris causa trementi, neque demum omnibus, ut huic, ea viscerum præcipuorum vitia, ut, si vehementior urgeat convulsio,

resistere non possint. Quo magis illis hystericis, iisque hypochondriacis timendum est, quibus aut humorum, aut præcipuorum viscerum labem simul esse graviorem, aut sciamus, aut merito suspicari possimus. Quod cum haud satis attenderent medici quidam, alioquin non indocti; juvenem memini hypochondriacum, nimiis et assiduis, inanibus ut plurimum, querelis eorum aures jam diu lassare solitum, cum idem, febri correptus, faceret; ipsi autem, ut consueverant, minus crederent, febremque illam contemnerent, antea ipsum, doloso morbo confectum, decessise, quam illi periculum, non dico prædicerent, sed præsentirent. Tu igitur vel in querulis istiusmodi personis, cautam, ut soles, et accuratam diligentiam retinebis. Neque enim hæc unquam, negligentia autem sæpe nocuit: cui plerumque, si vera fateri volumus, imputandum est, quod *moriatur aliquis, de quo medicus securus fuit* (1). Vale.

---

(1) Cels. de med. l. 2, c. 6.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLVI.

Sermo est de Veneris impedimentis, et Sterilitate in utroque sexu.

Etsi quæ proxima succedit Sepulchreti sectio XXXIV non ea modo quæ ad sterilitatem spectant, sed et ea quæ ad salacitatem, complectitur; nobis tamen in illis quidem imitari Bonetum placet; in his vero nec quidquam suppetit quod proferamus, et quædam, ab eo producta, melius omitti potuisse censemus. Quid enim ad salacitatem quod spermaticæ venæ dextera et sinistra, in emulgentes influerent (1)? aut certe quod essent plures (2)? præsertim cum postea ex aucto earum numero minor ad venerem aptitudo (3), ex illo autem in emulgentes influxu seminis admodum aquosi, et frigidi generatio (4) deducatur. Quid pariter huc renes maximi (5)? aut contra, exigui (6)? Non equidem ignoro quæ olim trade-

(1) Obs. 1, § 1 et 3.
(2) Ibid. § 8.
(3) In schol. ibid.
(4) Obs. 5, § 3.
(5) Obs. 1, § 5 et 6.
(6) Obs. 2, § 1.

rentur de venarum illarum officio, et quæ pro renibus quoque sint vel a Bartholino ipso (1) disputata. Sed quando illa jam sustulerat sanguinis circumeuntis notitia, quæ autem ad renes attinent, diserte a Boneto (2) *paradoxon* vocantur; potius indicari in scholio aliquo poterant, quam inter solidas observationes recenseri. Sed præterea quod ad sterilitatem, aut fœcunditatem spectat, haud immerito prætermitti potuisse quædam, arbitror. Exempla proferam duo. Qui virgini vim attulerat, testibus intus extraque omnino carebat (3); Testes igitur semini gignendo non serviunt. Olim quidem his esse potuisset locus, quando ista videlicet quæ ibidem laudatur, Aristotelis sententia doctos habebat astipulatores: quos inter vel Catullum ponere non dubito, quem proximi Poetæ non temere *doctum* appellarunt, de Aty hæc scribentem (4), *Devolvit illa acuta sibi pondera silice*. Nunc autem quid testiculorum ista cum ponderibus comparatio? aut asseveratio ista, *nulla spermaticorum vasorum ullatenus testes subire?* aut demum quid inter vim illatam virgini, quam inferre castrati possunt, et fœcunditatem, qua pollere certe non possunt? Est etiam animadversione dignum illud de femi-

(1) Vid. advers. anat. 3, animad. 33 ad fin.

(2) Schol. ad obs. 1, § 5.

(3) Obs. 1, § 2 et schol.

(4) Carm. 62, v. 5.

na (1), in qua, *a nimio coitu mortua*, *ligamenta teretia, qua parte vicina sunt utero*, *semine repleta* sunt deprehensa. Scilicet hæc olim probari poterant; nunc vero non possunt, haud secus ac illa quæ superiori sectione (2) de semine muliebri in tubis corrupto, aut in utero, vasisque deferentibus proposita sunt. Sed nos, hisce prætermissis quæ probabiliora sint de utriusque sexus sterilitate, jam proferamus, et primum quidem ex Valsalva.

2. Vir erat quidam, mutus, non ex eo tamen quod auditu careret; audiebat enim; idemque nullos sive in facie, sive in pectore, sive sub alis, sive in scroto habens pilos : quorum pauci duntaxat in pube ad radicem ipsam penis conspiciebantur. Is annos natus triginta quinque, acuta febre, cum lumbricis conjuncta, absumptus est. Generationis organa omnia, diligenter examinata, nihil quidquam ostenderunt vitii.

3. Fœcundus fuerit, an infœcundus, Valsalva non addidit, neque an pilis ab ortu ipso caruerit; vidit enim cel. Heisterus (3) virum qui, nullo prægresso notabili morbo, omnes toto corpore amiserat pilos, nec intra decennium recuperaverat. Credibile tamen est, eum de quo Valsalva id scriptum reliquit, natura et glabrum, et infœcun-

(1) Obs. 6, § 6.
(2) Obs. 4, § 11 et 12.
(3) Eph. N. C. cent. 1 et 2, obs. 197.

dum fuisse; ut res utraque permoverit ad accuratum virilium omnium examen suscipiendum. In quibus cum vitii nihil apparuerit, indicat observatio hæc, ab invisibilibus partium sperma secernentium, aut perficientum structuris, illud quidquid est, existere quod et semen fœcundum, et pilosum corpus facit. Certe autem utrumque horum simul videmus tempore pubertatis, id est cum structuræ illæ intimæ satis jam explicari cœperunt, contingere. Quin etiam levius aliquid in cute nonnunquam mihi sterilitatis mulierum indicio fuit, cum id ab ortu, et perpetuum foret. Vidi enim duas, in quibus nihil prorsus erat quod fœcunditatem non promitteret, cum egregie valentibus viris sterile conjugium habuisse. Cum attentius omnia considerarem, cutem in altera, contra ac vitæ genus, ætas habitusque corporis indicabant, minime, si tangerem mollem læyemque offendi; in altera, cuticula opertam animadverti, quæ vel in facie jugiter in squamulas, et furfures abibat. Huic similem, cum litteras has describerem, pariter infœcundam tertiam vidi. Et mihi quidem hæc videntur posse repeti a sebaceis cutis glandulis aut æquo pauciorem, aut non ejus cujus par fuisset, naturæ materiam secernentibus. Sed quomodo ea retenta, aut minus suo officio apta materia intus obstet conceptioni, incertum.

Jam vero ad vitia in ipsis generationis organis evidentia veniamus.

4. Mulieres florente ætate steriles duas, alteram ob vesiculas in skirrhosis ovariis fere nullas, alteram ob earum humorem omnino concretum non secus ac si ad ignem fuissent coctæ, Valsalva observavit. Quarum historias cum tibi alias (1) descripserimus, non est cur hic repetamus. Ad nostras igitur transimus.

5. Viri in nosocomio hoc mortui sub extremum novembrem anni 1717, anatomes studio plerasque partes dissecabam, cum præter naturam quasdam se habere animadverti. Ureteres æquo latiores ultro occurrebant nonnullis locis. Ab altero autem latere tum seminalis vesicula, tum vasis semen deferentis pars ei vesiculæ proxima parietibus erant skirrhosis, membranea substantia in cartilagineam propemodum mutata.

6. Ex observatione hac apparet, quantum seminis perfectioni, et ejaculationi deesset. Neque enim quod per Harderi glandulas addi, aut per lymphæ ductus detrahi solet, addi hic, aut detrahi, nec vis quam contrahentes se vesicularum, et imorum deferentium vasorum tunicæ, semine antea distentæ, in hoc exerunt dum ejicitur, sperari hic poterat. At enim ab altero latere nihil horum deerat, inquis. Sed tamen quantum ab latere opposito inertis, et aquosi seminis defluere poterat, tantum optimo cui se adjungebat,

(1) Epist. 36, n. 17, et Epist. 20, n. 7.

detrimenti afferebatur. Quin sensim potest adeo increscere durities, et crassities tunicarum seminis ductus, in altero latere ad extremum accedentis, ut proximum alterum premat, eique officiat. Sic me respondisse memini laudato alias viro Laurentio Mariano, cum anno vertente 1736 hunc ad me generosi juvenis scripsisset casum. Ei qui nullius unquam mulieris, una excepta uxore, notitiam habuerat, ex eaque filiam susceperat, spermatica sinistra vasa non sine dolore intumuerant cum epididymide, et vase hinc semen deferente, quod, molli testiculo servato, durum cum epididymide percipiebatur. Et remedia quidem imposita dolorem post aliquot menses valde imminuerant; tumorem autem, duritiemque non valde. Cum a dextris, quantum extrinsecus judicari poterat, sanissima essent omnia, et ad gignendum, transvehendumque semen aptissima; nihil tamen hujus, ægro, medicisque mirantibus, in concubitu egrediebatur. Cæterum coalitus alterius vasis, semen ad vesiculam deferentis, itemque calculi in altera vesicularum concreti observationes, quas aliis addas, illius quidem ex Brunnero (1) et Walthero (2); hujus vero ex Valentino (3) habebis.

7. De strigosis autem vel in juvene vesiculis

---

(1) De gland. duod. ubi de ear. in hom. demonstr.

(2) Act. erud. Lips. an. 1725 m. novemb.

(3) Eph. N. C. dec. 2, A. 6, obs. 68.

seminalibus, et de obcæcatis, quod Waltherus (1) etiam vidit, seminis in urethram viis, quæ, cadavera secans, animadverti, adscribere huc possem, nisi cum de aliis morbis, et præsertim de virulenta gonorrhea verba faciens, hæc tecum alias (2) communicassem. Ob eamdemque causam omitto quæ ad calculos attinent prostatæ glandulæ, semini exitum intercludentes. Hæc enim epistola habuisti XLII (3).

8. De magno pariter urethræ vitio, quod anno 1718 in rustico juvene cum cel. collega Vallisnerio examinavi, hic fusius scriberem, nisi ille tertio exinde anno (4), iterumque omnium ejus operum editores (5) vulgassent. Itaque nonnulla tantum adjiciam. Cum scrotum non penitus esset, sed anterius solum, in duas partes divisum, inter utriusque superiora orificium fuisse canalis urethræ, inde vero ad apicem usque glandis per totam inferiorem penis faciem, qui multo erat brevior quam in icone (6) repræsentatur, non jam canalem, sed semicanalem perrexisse, id est urethræ parietem duntaxat superiorem, eumque lævem, et nitidum; ut paulo minus difficile cre-

(1) Loco modo indic.
(2) Epist. 44, n. 7, et Epist. 40, n. 29.
(3) N. 37.
(4) Eph. N. C. cent. 9, obs. 72.
(5) Tom. 3, p. 3, n. 28.
(6) Cent. cit. tab. 2, fig. 1.

deres adolescenti et mulierculæ, quæ ab eo se gravidam factam dicebat, quorum alter asseverabat, cum, sublevato nonnihil pene, mingeret, lotium per semicanalem decurrere; altera, ejaculatum ab eo semen vaginam ingredi, non interlabi. Lotium certe, cum ad parietem mingeret, altius vidimus quam orificium urethræ, ascendisse. Neque nos fugiebat quid penis structura ferat, et quæ Graafius (1), laudatusque ab eo Harveius propterea viderint, nimirum penem *admodum exiguum prima fronte apparentem*, ubi inflatus esset, *ex occulto* se in corpus *ingens protendisse*, interdumque, *præter quam cum tentigine provocaretur, nihil in corrugato præputio supra scrotum, præter summum glandis apicem, prominuisse.* Itaque concipiebamus, hoc se distendente parvo quidem, sed non exiguo pene, simul quod juvenis affirmabat, extrorsum protendi illam ejus partem in qua urethræ orificium spectabatur, sicque vaginam satis subire, ab hujus autem inferiore pariete se ad apertæ urethræ partem reliquam applicante, ex semicanali canalem fieri, non secus atque semicanalibus accidit, quos in Adversariis (2) descripsi in testudinis, et viperæ penibus, ubi suarum femellarum naturalibus excepti sunt. Haud equidem scio, num tri-

(1) De viror. organ. ubi de nervos. penis corporib.

(2) IV, animad. 4.

mestri infanti, quem ab se visum Palfinius (1) scripsit, sicut ibi urethræ canalis ubi nostro juveni desinebat, ita semicanalis ad glandem pergeret : hoc scio, si ejus conformatio haud alia erat ac nostri, minus certam esse potuisse prædictionem, id vitium « inhabilem generando red» diturum, multumque incommodi in reddenda » urina allaturum. » Nec me quidem præterit antiquos medicos et chirurgos, vel in iis quibus ipse urethræ canalis ad glandem usque producitur, sed subter hanc hiat, hypospadiæis propterea nuncupatis, idem, quod ad gignendum attinet, pronunciasse, confirmantibus recentioribus, et nominatim Dyonisio (2), ubi quasdam vel post ortum causas indicat hujus vitii. Sed miror tamen, cum Fabricium nostrum, id quod eorum scripta ostendunt, perlegerint; nihil excepisse in ea prædictione; sed omnino hic esse necessarium chirurgi opus tradidisse, quando ille diserte admonuit (3), se *tamen* ab iis qui eo vitio tenerentur, *vidisse liberos esse genitos*, quod et alii (4) confirmarunt. Quapropter magis Ruyschium laudo, qui cum olim (5) censuisset vitium, ut puto illius quod descripsi, non dissimile

(1) Anatom. du corp. hum. p. 1, tr. 2, chap. 17.
(2) Cours d'opérat. de Chir. Démonstr. 3.
(3) De chir. operat. ubi de glande non perfor.
(4) Eph. N. C. dec. 1, A. 3, obs. 91.
(5) Mus. anat. thec. c. Repos. 1, n. 1.

sterilitatem afferre; ita, de hoc altero verba faciens, rem moderatus est postea (1), ut doceret, *hoc affectu laborantes raro imprægnare uxores.* Sed ad illos ut redeam quibus urethra obtigit aperta magna ex parte, et in longum semicanalem conformata, anno 1756, priusquam hanc recenserem epistolam, alter ad me rusticus juvenis adductus est, annos natus viginti duos, cui sic erat ut in priore, nisi quod semicanalis initium paulo distabat a summo scroto, pilis instructo, nec vel leviter bifariam diviso. Huic quoque lotium non excidebat inter pedes; sed ad parietem jaciebatur : penis autem, cum tentigine distenderetur, ex brevi, non paulo, ut ipse affirmabat, fiebat longior. Quod ut rationi consonum erat, sic illa quæ cernebantur, et præsertim paulo minor semicanalis longitudo non improbabile reddebant, hunc pariter prægnantem feminam, quod uterque fatebatur, fecisse. Qui Petropoli (2) multis post editam Vallisnerii, meamque observationem annis, urethram in sulci, aut semicanalis modum patentem viderunt, de sexu definiendo solliciti (qua de re quærendi nobis quidem causa non fuerat) an ea structura gignendi vim impedire omnino posset, non quæsiverunt; cl. autem vir Abr. Kaau Boerhaavius cum eorum observata

(1) Thes. anat. 8, n. 30.

(2) Nov. comment. Acad. Sc. imp. Petropolit. tom. 1, in physic.

proferret, pro nostra, quam vidisse non videtur, sententia stetit : pro qua cel. etiam Hallerum (1) stare credes, ubi eam sic in transitu refert, et staturum in puero quoque, cujus deformitatem similem vidit, si provecta ætate, triennis enim tunc erat, inspexisset. Non huc refero Saltzmanni (2) in ruricola juvene observationem, cujus urethra non infra, sed supra, et inter corpora nerveospongiosa ferebatur per dorsum penis aperta; quia hic, ut figuræ(3)ostendunt, erat per se quanto justo crassior, tanto brevior, neque a venereis cogitationibus multum crescebat, tum quia nonnihil erat deorsum incurvatus, novissime quia urina non cum impetu per urethram fluebat. Quas ob causas omnes merito judicatum est, juvenem ad generandum non esse idoneum.

9. Quod et ego de quodam alio juvene censui, annis triginta minori, quamvis urethram neque in dorso penis, neque totam haberet apertam. Quem diligenter, ut a me petitum fuerat, et res ipsa per se postulabat, inspexi anno 1738. Is minus erat robustus, quam duo illi alii a me inspecti; sanus tamen sic satis, oculis et pene exceptis, quorum illi ab antiqua, assiduaque inflammatione cæcutiebant, hic ita se habebat, ut mox describam. Uxorem ultro fatebatur etiam-

(1) Comment. Soc. r. Sci Gotting., tom. 1.
(2) Act. N. C. tom. 4, obs. 65.
(3) Tab. 6, fig. 1 et 2.

tum virginem habere, qualem ante triennium duxerat. Causam esse arbitrabatur glandem inferiora versus curvatam, neque in apice, sed infra pertusam, propptereaque et penis ingressui, et seminis ejaculationi obstantem. His auditis, cum genitalia inspicerem, ita inveni. Testes magni: scrotum non pallens quidem, sed laxius: penis justo longitudinis et crassitudinis modo: præputium quale in duobus fuit a me descriptis juvenibus, clitoridis præputio simile; glandis enim superiorem faciem, et latera satis tegebat; a facie inferiore deerat. In eademque tota glandis facie, et parvo infra glandem spatio inferior quoque deerat urethræ paries, ut semicanalis instar, paries duntaxat superior ad extremum glandis pergeret, lævis, et subrubens, et in medio secundum longitudinem tria præclare ostendens oscula majorum, quos in Adversariis (1) proposuimus, canaliculorum, ellypsis forma: qualia, et plura quidem, et aliquanto grandiora in primo præsertim juvene conspexeramus, cum in horum nemine ulla usquam apparuerint, quamvis attente quæsita, minorum canaliculorum foraminula; ex memoria enim descriptam iconem fuisse non dubito, quam superius (2) indicavi, præter oscula in recta una per medium linea, tot alia passim ab lateribus foramina repræsen-

(1) I. n. 10.
(2) Ad n. 8.

tantem. Porro canalis urethræ orificium in hoc de quo loqui cœperam, juvene ibi erat, unde semicanalem incepisse dixi, paululo autem infra illud, minori altero orificio inferior urethræ paries erat pertusus : ex utroque, aiebat juvenis, urinam prodire, seque ita conformatum in lucem editum esse, a matre accepisse. Tum curvaturæ glandis causam inquirens, cum viderem satis laxam esse cutem, quæ ad illam prope orificia de quibus dictum est, adhærebat; non tensam contractamque, ut curvare sic posset; quæsivi, num turgente pene, glans quoque turgeret, numve eo tempore saltem, ullus tensionis molestæ sensus, præsertim ad modo indicatum cutis adhæsionis locum, perciperetur. Utrumque negavit. Hoc tantum addidit, in prima pubertate fuisse ibi, cum tumebat penis, molestum illum sensum, qui post transactos illos annos nullus amplius fuisset : et quamvis cum uxorem duxit, glans aliquando simul cum pene intumesceret, tamen ex quo sæpius inter vanos ineundi conatus, multum seminis, citius effluentis, profudisset; unde ophtalmiam, aiebat, factam esse leviorem, et minus hebetem visum; penem tantummodo intumescere, glandem flaccidam, omnisque voluptatis expertem pendere. Evidens erat, quod tumente glande uxori facere non potuerat, flaccida non facturum. Flaccida autem cur fere olim fuisset, et nunc semper esset, causam esse credidi malam quam descripsi, urethræ conformationem. Cum

enim ibi deesset inferior hujus paries ubi crassiore augeri solet spongioso corpore, se explicante ad glandis non tenuem exteriorem partem faciendam; credibile est, sanguinem qui ex bulbo urethræ sursum protruditur opportune ad glandem distendendam, minus expeditum ad hanc transitum habuisse : quam conjecturam idem spongiosum urethræ corpus mihi confirmabat; quippe quod ab duobus illis orificiis ad penis usque radicem in hoc juvene esse æquo crassius animadverti, nimirum a sanguine, liberum in glandem trajectum non habente, ideoque infra illam subsistente, ut quantum crassitudinis memorato corpori adderet, tantum longitudinis detraheret, sicque annexam glandem deorsum curvaret.

Quarum rerum in duobus illis aliis quos inspexi, juvenibus, nulla erat, propterea quia id corpus parietem suum inferiorem aut nullo modo, aut vix supra scrotum extendebat, superior autem, sive is qui inter nerveospongiosa penis corpora excipitur, facile, sicut in quibusdam accidit, crassior esset, ut satis cum glande posset communicare. Intelliges hoc quadantenus ex Ruyschii figura quæ, in observationum centuria, est 76; illa autem quæ in novissime descripto juvene conjeci, longe clarius ex centuriæ ejusdem figuris 81 et 82 comparatis cum 75.

10. His quæ modo dicta sunt, confirmari vides quæ recentiores medici, inprimisque Boerhaa-

vius(1), ex penitius perpensa colis structura enucleatius docuerunt, ut aliquando spongiosum urethræ corpus, et glans tendi possunt, flaccidis manentibus, imo absentibus, (sic enim noster Plazzonus(2) vidit), penis corporibus, ita vicissim accidere, ut his distentis, glans flaccida maneat; utrolibet autem modo generationis opus lædatur. Porro sunt plura, et varia distentionis impedimenta, non secus ac plures sunt, et variæ causæ distentionis. Quas inter causas vesicularum seminalium non solum vera, sed et apparens plenitudo videtur esse ponenda. Apparens mihi tunc dicitur, cum vesiculis non tantum quidem inest seminis, quantum revera ipsæ continere alias possunt, sed quantum possunt continere eo tempore. Sic mane experrecti, seniores etiam aliqui, tentiginem patiuntur, quam, urina reddita, continuo abigunt. Urina enim distendebat vesicam, hæc vero subjectas illa præsertim sua, quam nos proposuimus, retrorsum extuberante basi vesiculas comprimebat, ut sic imminuta earum capacitate, vel modico semine haud secus distenderentur, quam, non compressæ, plurimo distenduntur. Et medici quidem experientissimi, in hisque Gulielmus Ballonius (3), ex hoc phænomeno utile consilium traxerunt. Minus ad venerem valens, *coeat*, inquit ille, *post multam titil-*

(1) Prælect. ad Instit. § 654.
(2) De partib. generat. l. 1, c. 21.
(3) L. 2, consil. medic. 26.

lationem, et cum retenta urina et mejendi summo desiderio. Sic quod post Galenum (1) iidem adnotarunt, inter calculi vesicæ indicia penem aliquando *intentum præter rationem*, ubi gravior præsertim ac major calculus sit, eodem quoque explicabimus modo. Eodem quoque dixi, non ignarus modis etiam aliis hæc posse explicari phænomena. Sunt tamen casus in quibus alia præ alia congruere possit explicatio : quin fieri etiam interdum potest, ut plures ejusmodi causæ ad eumdem producendum effectum conveniant.

11. Sed de viris satis. Nunc ad mulieres transeamus, initium ducentes ab duabus, quarum naturalia non secus ac trium de quibus supra diximus, juvenum, petitum est a nobis ut accurate examinaremus. Rustica erat altera, cujus naturale omnino secundum naturam se habebat. Sed is in quem abit *canalis*, ut Celsi (2) ætate vocabant, nunc vaginam appellamus, vix tertiam justæ longitudinis partem superaverat, cum ibi repente finem habebat. Nulla ad eum locum, aut infra cicatrix, nulla in muliere, aut parentibus recordatio ulceris, aut alterius prægressi vitii unde vaginæ latera coalescere potuissent; exulceratis enim his locis sive ab lue venerea, sive ab difficili partu, sive a causa quavis alia, ubi chirurgi, aut obstetricis incuria accedat,

(1) De loc. aff. l. 1, c. 1.
(2) De medic. l. 4, c. 1 ad fin.

quam facile eorum latera inter se concrescant, exempla docent complura, quorum aliqua indicabit tibi Marcellus Donatus (1), alia nos infra memorabimus. Sed non solum nihil ejuscemodi præcesserat in hac femina, verum lævia insuper, nitida, æqualia omnia, ubi id quod erat vaginæ diduxisses, et explicasses, sic apparebant, ut non magis hujus latera quam illud in quod desinebant, quasi lacunar a natura esse, et ex eadem substantia, eademque structura primitus fuisse facta, intelligeres. Nec vero id lacunar urgenti explorantium digito, aut mariti jam per triennium peni, membranæ instar quæ in transversum ducta esset, quidquam cedebat; sed ut solidior crassiorque paries renitebatur. His ita animadversis, cum ex muliere, florente adhuc ætate et egregia valetudine prædita, quæsivissem, num ut cæteris, ita ipse quoque, si non singulis mensibus, at aliquando sanguis inde fluxisset, aut saltem per certa intervalla dolores ad lumbos, pubemve orirentur; illa vero hæc omnia negasset; idem suspicari cœpi quod in altera, quam ubi descripsero, eam tecum suspicionem communicabo.

12. Narrabat hæc altera, non se quidem esse imperforatam, sed angusto, adeo foramine præditam, ut non ignobilis in doctissima civitate

(1) De medic. hist. mirab. l. 6, c. 2.

medicus, idemque chirurgus, cum in prima pubertate inspexisset, consilium dederit immissis quæ ad id essent idonea, paulatim dilatandi; cætera enim ætatem, et virum, si nuberet, perfecturum. Se vero aliquid illorum quadantenus et aliquando immisisse, et nonnihil foraminis orificium ea ratione dilatasse, ulteriora ferre non potuisse: virum quoque cui a triennio collocata esset, crebris conatibus idem orificium paulo magis amplificasse; subire autem nunquam potuisse. Quibus auditis, inspexi ea mente, ut si crassior forte hymen, tenuiorique patens foramine obstaret; incisionis auctor essem, ut fuerunt alii, et in his Blasius (1): sin angustiæ per vaginam altius pergerent; quid et quatenus facto opus esset, excogitarem; necdum enim cl. Benevolus imitandum æque facilis ac felicis curationis exemplum (2) proposuerat; cum plurimis post annis ejus observationes prodierint. Nam quæ a Blasio (3) in quadam cui id a partu acciderat, curatio exposita est, nimis aspera, ne dicam ob læsum rectum intestinum, longior fuit. Sperare autem, ut prægnante denique facta muliere, quemadmodum illi accidit de qua retulit Antonius (4), ab uteri ipsa gestatione vagina dilata-

---

(1) Part. 2, obs. med. 6.
(2) Osservaz. 2.
(3) Part. 2, cit. obs. 7.
(4) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1712, obs. anat. 2.

retur, minus ausus essem, ut qui inter rarissima exemplum id ponerem. Et videbis certe, non idem contigisse alteri feminæ de qua iisdem in libris verba fiunt (1), imo quanto labore, et si quæ secuta sunt, attendas, periculo quoque, Benevolus (2) cum Quercio inter partus dolores vaginam coacti sint dilatare ad medium duntaxat longitudinis suæ coarctatam, ob vulnus in pueritia acceptum; cum illæ duæ sic natæ fuisse videantur. Hæ autem quinque mulieres tenue foramen habebant omnes, per quod aliqua ad uterum via pateret: quale in ea quoque esse suspicabar, cujus historiam describendam suscepi. Verum ubi foramen de quo mulier narraverat, conspexi; illico ex ejus sede orificium urethræ esse cognovi, gratiasque agendas esse Deo, quod mulier ulteriorem ejus meatus dilatationem non pertulisset, ex qua illud procul dubio accessisset incommodi, ut lotium retinere non posset. Unde intelligis, anatomes imperitiam tantam aliquando non modo in vulgaribus chirurgis et tonsoribus, de quibus haud ita absimilia referunt Platerus (3), et Petrus de Marchettis (4), sed et in medicis esse non ignobilibus, ut urethræ osculum, magno ægrotantium

(1) Hist. an. 1748, obs. anat.
(2) Osservaz. 5.
(3) Obs. l. 3 ubi de part. procid.
(4) Obs. med. chir. 60.

detrimento, aut certe periculo, non dignoscant; nisi hic forte æquius est inspicientis aut festinationem, aut præjudicatam ex male sibi de foramine perangusto narratis opinionem accusare. Tunc oculis ad eam naturalis partem conversis, quæ pone id osculum proxima sequitur, scilicet in qua vaginæ orificium patere solet, nullum usquam foraminulum, nedum foramen, occurrit attentissime inquirenti: clausus omnino is erat locus, non membrana quæ prementi cederet, sed firmissimo solidoque pariete. Dubitanti mihi quid potissimum consilii darem; neque enim hic de *concreto genitali*, ut in Cornelia Gracchorum matre (1), id est de illius *inter se glutinatis oris*, ut loquitur Celsus (2), agebatur, aut de *membrana ori vulvæ opposita*, quam idem (3) memorat, quarum neque incognitæ, neque difficiles sunt curationes, sed de casu in memoriam revocante quem legeram apud Nabothum (4), medici cultro vaginæ coalitum, qui pariter ab ortu esset, tollere satagentis, ab opere autem desistere coacti, cum altius procedere vidisset coalitum, simulque sanguifera vasa majora apparere, unaque Nabothi sententiam (5), *si in-*

(1) Apud Plin. nat. hist. l. 7, c. 16.
(2) De medic. l. 7, c. 28.
(3) Ibid.
(4) Disput. de sterilit. mulier. n. 7.
(5) Ibid. n. 23.

terstitium carneum adsit, crassius videlicet, *ab ejus sectione partim propter hæmorrhagiam enormiorem, partim ob inflammationem subsecuturam, præstare abstinere*: hæc igitur animo versanti opportune venit in mentem eadem quærere quæ ex muliere superiore (1) quæsiveram, num menstruus sanguis prodisset unquam? num ullæ per intervalla ad lumbos essent, pubemve molestiæ? Ex quo enim scripserat Aristoteles (2), *feminis nonnullis os uteri compressum, concorporatumque ab ineunte ætate ad tempus usque menstruorum perseveravisse, mox urgentibus menstruis, doloreque infestante, aliis sponte disruptum esse, aliis dissectum a medicis*; probe memineram, quot et qualia tulissent feminæ plures a coacervato in vagina et utero menstruo sanguine, donec a chirurgis ante, et post Fabricium nostrum ab Aquapendente (3) secta impervia membrana ad orificium vaginæ, curarentur; hoc enim ibi pro ore uteri acceptum esse ab Aristotele, Fabricium dubitasse (4) miror; quasi vaginæ orificii occlusio tanta nonnunquam esse non posset, ut sive *per vim disrupta*, quod Aristoteles dicit, sive quod Fabricius ait, incisa: *nonnullarum*, sicut ille continuo scripse-

(1) N. 11.
(2) De generat. animal. l. 4, c. 4 sub. fin.
(3) De chirur. oper. ubi de hymene imperfor.
(4) C. seq.

rat, mortis causa fieret, quod posse, vel ex iis quæ paulo ante attigi, satis intelligis. Quantum autem, et quid malorum ante curationem tulissent illæ, exempla docebunt ab Donato (1), ab Severino (2), a Fabriciis tum nostro videlicet (3), tum Hildano (4), ab Ruyschio (5), ab Nabotho (6) proposita. Quibus addes illa insuper quæ alii, et in his cl. viri Fantonus (7), et Kannegiesserus (8) descripsere. Nam Benevolus, qui tres persanaverat, quibus incommodis vexatæ essent, cum sic in transitu eas memoraret (9), adjungere prætermisit. Nec vero eæ tantum feminæ, quæ naturali occluso natæ erant, iis malis post pubertatem fuerunt obnoxiæ, sed etiam illæ quibus a difficili partu vaginæ orificium concreverat, cujusmodi historiis adjunges quam in Commercio litterario (10) videbis commemoratam. Quacumque enim de causa foramen omnino est nullum per quod e vagina confluens intra uterum sanguis exeat, hic noxas retentus afferat, necesse

(1) C. supra ad n. 11 cit.
(2) Chirurg. effic. p. 2, ubi de sectionib. c. 46.
(3) Loc. cit.
(4) Cent. 2, obs. chir. 60, exempl. 3.
(5) Cent. obs. anat. chir. 32.
(6) Disp. cit. n. 4.
(7) Opusc. med. in schol. ad patr. obs. 30, n. 3.
(8) Act. N. C. tom. 6, obs. 88.
(9) Osservaz. 1.
(10) An. 1734, hebd. 25 ad finem.

est. At si foramen aliquod sit, non illæ plane imperforatæ dicendæ sunt, nec mirandum, siquæ earum gravidæ fiant, quemadmodum illarum quinque, de quarum summa vaginæ ipsius angustia paulo ante diximus, tres factæ sunt, ut alia quoque, cujus descriptio est apud Hildanum (1), cum in membrana vaginam occludente exigua essent foraminula. Itaque his omnibus per vias, quamvis tenues, menstrua prodibat purgatio : de qua si per quosdam quæsitum esset, quibus non licuit eas vias inspicere, sed ex maritis duntaxat scire uxores sibi impervias esse, fuisset illa indicio, ne, cum eædem factæ essent prægnantes, sine ulla virilis seminis admissione factas esse existimarent: et exempla mulierum prorsus imperforatarum pauciora fortasse in libris haberemus. Verum ut menstruis illæ expurgationibus non carebant; sic malis carebant quæ aliis diximus coacervatum in vagina, uteroque sanguinem afferre. Quæ cum ita sint, neque illarum molestiarum ullam, non dico adesse, sed neque initium earum quodquam, neque menstruam purgationem in duabus a me inspectis, feminis unquam fuisse audirem ; contra autem, utramque cernerem optimis viribus, et colore, et valetudine præditam, ut sanissimæ quæque ea ætate solent, quæ vide-

(1) Obs. 60 cit. exempl. 2.

licet adhuc florens erat; suspicari cœpi, fortasse ut patulo vaginæ canali, aut orificio, sic utero quoque ab ortu carere; ut si vel chirurgi ferro tolli obstaculum posset, periculum tamen subesset, ne simul cum eo vesica, aut intestinum aliquod proximum, absente nimirum utero, pertunderetur, non secus ac grave ejusdem generis periculum suberat in memoratis alias (1) infantibus, quibus anus erat imperforatus, simul autem totum rectum deerat intestinum. Itaque earum utrique auctor fui, ut æquo animo ferrent conjugium male initum potius dissolvi, quam se temere secandas præberent.

13. Nec vero illa mihi objicias non defuisse, nec deesse mulieres quæ sine menstruis purgationibus sanæ vivant. Equidem et ipse nonnullas novi; sed de iis idem sæpe quod de duabus prioribus dubitavi. At enim, inquis, plurimæ sunt, quæ illis carentes purgationibus pepererunt. At tu deme ex earum numero quotquot sub longe alia plaga ac nostrates, vivunt: deme viragines quas vocant: deme etiam quæ non integra valetudine utuntur. Jam istæ plurimæ ad non ita multas redibunt. Vel sic tamen, ais, plures erunt, quam quæ sine utero natæ sunt. Ego vero comparationem istam tunc jure institui faterer, si quam facile fuit medicis illarum numerum ad-

(1) Epist. 32, n. 3.

notare, tam harum pariter fuisset. Illæ enim ultro se indicant ipsæ, quippe rem, si spectes sexum universum et regiones quasque non remotissimas, perraram sane, et admirabilem proferentes. Ex cæteris autem omnibus quæ cum perpaucis illis collatæ, tanto plures sunt quæ videlicet sine illis purgationibus sanæ quidem vivunt, sed nunquam pariunt, quot tandem cadavera dissecta sunt? nisi autem disseces, utero careant, an præditæ sint, certe nec ipsæ, nec quisquam alius docuerit. Cum igitur neutrum liceat pro certo scire, quis prudenter in his audeat, quasi uterum inesse constaret, obicis, si forte occurrat, tollendi opus suscipere neque ad vitam servandam, neque ad ægrotationem ullam auferendam necessarium, et fortasse non modo inutile, sed etiam periculosum, præsertim si obex opponatur quem aut sedes, aut crassitudo quoque, et durities ostendant nec facile, nec sine magno discrimine tollendum? Duas ego feminas scio (nam libro careo in quo tertia proponitur, a cl. Caspare Bose (1) laudata; quartam vero imperforatam, et sine ullo quidem vaginæ vestigio, sed non sine aliqua tamen, quantumvis inutili, uteri adumbratione fuisse, lego (2) duas, inquam, scio, quas sine utero in lucem editas anatome demonstraverit, alteram a Columbo

(1) Disp. de obstetric. errorib. et cæt., § 7 in fin.

(2) Disp. anat. ab Hallero collect. tom. 5, pag. 227.

nostro (1), alteram a cl. ejus cive Fromondo (2) dissectam; ut hoc ipsum mihi indicio sit, multo plures ex iis quæ menstruo sanguine carerent, potuisse ab anatomicis absque utero inveniri; nam ut rarum hoc videatur, multo rarius videatur necesse est, si præter illas nulla alia fuisset, ambas prosectoribus Cremonensibus obtigisse. Cum utrique illarum deesset uterus, via deerat quoque pervia, quæ ad sedem uteri ferret; ut primam, cui vaginæ portio duntaxat erat, cum priore de duabus quas ego inspexi, alteram, cujus erat vaginæ orificium imperforatum, cum altera liceat comparare. Visam a Columbo si quis chirurgus incidere aggressus esset, viscus aliquod fundo illius vaginæ portionis attiguum simul incidisset, a cujus visceris compressione fortasse erat quod mulier *quoties cum viro coiret, mirandum in modum conquereretur.* Conspectam a Fromondo siqui scalpello curandam suscepissent, primum quidem septum obstitisset validum, firmum, et *fibris adeo solidis intertextum, ut ad cartilagineam naturam proxime accederet.* Quod dum vi adhibita persecarent, nihil facilius factu fuisset, quam ut vaginæ cavum subesse putantes, hujus parietes, quippe inter se coalescentes, et fortasse etiam adsitum

(1) De re anat. l. 15 in ipso fine.

(2) Imperfor. mulier. et cæt. observ.

ipsis rectum intestinum, aut vesicam urinariam convulnerarent. Denique fuissent ii parietes sejungendi. Quarum rerum quis præstare possit nullam in feminis, a me inspectis, subfuisse? Nemo certe, ut neque uterum, sicuti in dissectis illis deerat, non defuisse. Est præterea nonnunquam uterus vel in adultis mulieribus parvus adeo ut perinde sit ac si deesset, quemadmodum propria observatione infra (1) confirmabo, si prius, ut de occluso exteriore ejus, id est vaginæ orificio, verba feci, sic de impedito interiore osculo nonnulla subjecero.

14. Oris uterorum conclusi non uno in libro Hippocratico (2) mentio fit. Conclusionis plures, variæque possunt esse causæ: quarum plerasque examinavit Vallisnerius (3), in externas dividens, atque internas. Quasdam attingamus. Inter illas ponebant quondam cum Hippocrate (4) *omentum* in præpinguibus *os uteri comprimens*. Quod Vesalius qua ratione explicaret, paulo fusius ex Sepulchreto (5) disces; eum enim locum (6) in

(1) N. 20.

(2) De nat. muliebr. n. 33. De morb. muliebr. l. 2, n. 50. De sterilit. n. 1 et cæt.

(3) Ist. della generaz. p. 3, c. 1, n. 5 et seq.

(4) Sect. 5, aph. 46.

(5) Sect. hac 34, obs. 4, in schol. ad § 4.

(6) De hum. corp. fabr. l. 5, c. 4.

posterioribus editionibus ille contraxit. Scilicet videbat eximius anatomicus hinc quam molle omentum, inde vero quam crassi, et renitentes parietes sint uterini osculi. Itaque omentum eo usque inter vesicam, illudque osculum descendere, concipiebat, ut molles summæ vaginæ parietes alterum ad alterum apprimendo, viam semini ad proximum osculum intercluderet sua mole, et pondere, et brevior præsertim, aut languidior penis ad summam vaginam non perveniret, eamque distendere non posset. Quam Vesalii explicationem minus ægre ferrem, quam nudum Hippocratis dogma recentiores quosdam anatomicos esse secutos : quanquam concipere omentum non possumus inter vaginæ summam partem, vesicamque interjectum, nisi discerptos qui ibi esse inter utramque solent, imo nonnunquam aliquanto etiam supra conspiciuntur, cellulosos nexus intelligamus, qui cum in præpinguibus ipsi quoque pinguedine farcti sint, fortasse non ita facile cedant, locumque præbeant omenti ponderi. Cum autem in ejusmodi feminis cellulosæ quæque membranæ pinguedine distendantur; proclive est intelligere, ut possint ab adsitis præpinguibus intestinis, aut a pinguedine increscente tubarum Falloppii membranis, earum fimbriis, aut saltem membraneo vinculo quod alam vespertilionum vocitant, hæ omnes particulæ, aut ex ipsis aliquæ in suis ad generandum necessariis motibus impediri; sic enim juvat Val-

lisnerium (1) interpretari, aut certe aliquid ad ejus explicationem adjicere.

15. Inter causas autem internas os uteri obturantes idem cum aliis excrescentias ponit in uteri cervice natas (2), et cum ipso Hippocrate lapides quoque (3). Ego quæ de excrescentiis observata habeo, in proximam epistolam differo. Calculos in utero necdum reperi : quos tamen ab aliis nostra etiam memoria, non modo olim conspectos scio, quorum historias indicat Valisnerius. Sed vellem, plures omnesque adeo tum legisset quæ collectæ sunt apud Schenkium (4), cum alibi (5) vix illud concessit « non esse im» probabile in utero quoque lapides gigni. » Historiis enim illis perlectis, aliisque insuper additis, ut puta illa quæ apud Bartholinum est (6), itemque illa quam in Sepulchreto (7) habes, præclare intellexisset, toties, et ab ejusmodi viris in ipso mortuarum feminarum utero lapides fuisse deprehensos, ut minime esset necessarium suspicari, siqui calculi ex viventium utero elapsi, detractive, ut nominatim in Larissæa illa apud

(1) N. 5 cit.
(2) Ibid. n. 6.
(3) Ibid. n. 7 et c. 2, n. 42.
(4) Obs. med. l. 4 prope fin.
(5) Opere, tom. 3, p. 3, n. 12.
(6) Cent. 4, hist. 64.
(7) L. 3, s. 24, obs. 18, § 10.

Hippocratem (1) ancilla, dicerentur, eos ex vesica potius, cujus a calculis vexatæ peculiaria simul indicia non exstarent, quam ex utero, prodiisse.

16. Porro in causis internis, uteri os occludentibus hujus constrictio est, et conglutinatio, quarum exempla invenies inter producta a cl. Hallero (2), addere autem poteris alia, ut Fabricii nostri ab Aquapendente (3), et experientissimi Benevoli (4), ex cujus observatione suspicari licet, præter constrictionem, membranam forte aliquam fuisse quæ ob ortu usque uteri osculum clauderet. Sane autem idem Fabricius (5) *membranam, quæ vaginam efformat*, ait se digitis immissis observasse in viva *per totum continuam, et uteri orificium celantem*: Littrius vero (6) in dissecta sterili muliere membranam vidit quæ interius vaginam vestit, non secus uteri osculo, ac vaginæ superficiei, adhærentem, ut illud occluderet. Sed et post ortum *superexcrescere* membranam, non dubitavit Hippocrates (7). *Cum mulier genituram suscipere non potest, necesse est,*

---

(1) Epidem. l. 5, n. 12.

(2) Ad Boerh. prælect. ad inst. § 675, not. *i*.

(3) De chir. oper. ubi de vitiis quoq. causa feminæ concub. non admitt.

(4) Osservaz. 1.

(5) Loco modo cit.

(6) Hist. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1704, obs. anat. 13.

(7) De sterilib. n. 13.

inquit, *membranam superexcrevisse in osculo uterorum*. Qua de membrana quid ipse viderim, hæc tibi ostendet observatio.

17. Femina annos nata ad quinquaginta, clauda adeo, ut artus inferior dexter brevior esset quatuor digitis quam sinister, ex asthmate in nosocomio decesserat sub januarii finem anni 1747; quo tempore, ut solitus sum, in gymnasio anatomen docebam. Pectore erat perangusto: eoque aperto, multa intus aqua inventa est: cætera non perquisiverunt, quippe festinantes, nullaque alia de re solliciti, nisi ut quæ lotii, et generationis causa creatæ sunt, partes accurate demerent, et in gymnasium afferrent. Utrasque diligenter perlustravi. In illis, postquam ab annexis magnis truncis profectas arterias, venasque iliacas a dextris tenuiores, quam a sinistris, spectavi, renes animadverti pro feminæ statura quæ parva fuerat, non parvos, sanos tamen, quantum æstimare potui: sic etiam in vesica, cujus pars infima phlogosi apparebat affecta, ureterum oscula aliquanto ampliora. Quod ad genitalia attinet, ut hic prætercam quæ hujus loci non sunt, in primisque hymenem, atque alia quæ integerrimam virginem præter expectationem significarunt; primum ex iis quæ sine dissectione adnotare potui, eadem phlogosis fuit in hymene duntaxat, eique proxima naturalis exteriore facie, et ex hac parvula præter naturam assurgentia tubercula, pariter rubra: et phlogosis item in Falloppii tubis, alis-

que vespertilionum : testes autem skirrhosi, et superficie quasi in tessellas divisa. Tunc aperto uteri fundo, et suprema proximæ cervicis parte, superficiem illius coccineo colore, hujus ne rubescente quidem adnimadverti. In illo sive posteriora, sive anteriora spectares, excrescentiæ inerant humillimæ, non modico tamen ambitu, planæ, et vix ultra superficiem demissæ, quæ intus extraque colore magis fusco quam reliqua superficies, rubebant. Porro ut quod reliquum erat cervicis introspicerem, cum antequam id secarem, specillum tenue a fundo uteri osculum versus demitterem; transitum ad hoc non patere sensi. Itaque incisa vagina, osculoque retecto, cum specillum ne illinc quidem immissum transiret; diligentius inspectans, osculum vidi, cujus prominens corona secundum naturam se habebat, nisi quod parvo infra osculum spatio corrugationem quasi aliquam ostendebat. Osculum ipsum perangustum, et circuli omnino forma. Cum introspicerem, exiguo ab ipso intervallo oculis se objecit membranula albida, ipsum fortasse coarctans, certe occludens : eaque sive descendenti, sive ascendenti specillo obstabat. Nec vero ad valvulas erat referenda quas alias (1) in cervice virginei uteri delineavi; neque enim illarum singulæ nisi ex parte cervicem occludunt,

(1) Advers. anat. 1, tab. 3.

omnes autem ita sunt positæ, ut ascendenti quidem specillo obstent; sed descendenti obsequantur. Non tamen negabo, istam quam modo descripsi, membranulam quopiam fortasse foraminulo, ut Littrius (1) in sua vidit, fuisse pertusam, aut ab aliqua saltem sui ambitus parte pauxillulum inter se, et cervicis parietes intervalli reliquisse; quando nihil intra uterum collecti humoris deprehendi: nisi existimemus, nec antiquam adeo fuisse membranulam, et humorem potuisse a revehentibus vasis absorberi.

18. Credere autem malim, rem aliquam ejusdemmodi, aut paulo interiorem Nabothum (2) spectasse, cum *extraordinariam* uterini *orificii interni angustiam*, scripsit, in viventibus *non magis innotescere, quam solitariam ovulorum conformationem vitiosam*. Neque enim ignorare poterat vir doctus, non semel tradita hæc fuisse ab Hippocrate (3): *si os uterorum conclusum fuerit; fit spissum velut grossus: et si digito contigeris, deprehendes durum ac convolutum, et digitum non admittit*: et quotidie peritos chirurgos digito immisso ad uteri usque osculum examinandum, stante præsertim muliere, pervenire. Quin idem osculum, aliter locata muliere, nempe uti cum speculum quod vocant uteri, immitte-

(1) Supra ad n. 16 cit. loco.

(2) N. 20, disp. supra ad n. 12 cit.

(3) De morb. muliebr. l. 2, n. 50, et de nat. muliebr. n. 33.

bant, potest vel sine eo speculo, ut non semel vidi, in conspectum venire, maxime si vagina brevior sit, immisso videlicet, loco speculi, eburneo aut crystallino congruæ latitudinis et longitudinis infundibulo, simulque lumine ea etiam, si opus sit, ratione quæ a me tibi alias(1) indicata est.

19. Obliquitas quoque osculi uteri obstare potest semini, hunc subituro. Obliquitas autem illa osculi consequitur uteri obliquitatem, ut Hippocrates (2) docuit, scribens, *si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquum fieri.* Sed ego cum de obliquo utero aliis litteris (3) acturus sim, eo jam transeo, ut promissam exigui uteri observationem subjiciam.

20. Muliercula annorum circiter sex et sexaginta, statura quidem infra mediocrem, majori tamen multo quam ut ad pumilionum genus referres, quæ cum olim annos plurimos bajuli qui tunc diem obierat, hominis robusti, sed bardi, conjux fuisset, nunquam pepererat, novissime paulo ante medium decembrem anni 1749 in nosocomium venit infirmissimis viribus, nulla alia de re questa, nisi de fame (erat enim mendica) et de frigidæ tempestatis injuriis. Cum ibi igitur, ut refocillaretur, cubaret, ecce repentino animi

(1) Epist. 14, n. 13.
(2) Libro novissime cit. n. 34.
(3) Epist. 42, n. 31 et sect.

deliquio corripitur, et intra horam conficitur, Ventrem aperientes, improvisæ mortis causam statim deprehenderunt, ruptum videlicet in mesenterio abscessum, ex eoque in ventris cavum effusam materiam graveolentem : quæ res tanto citius huic anui, quam rhedario, ab illustri Heistero (1) descripto, exitium attulit, quanto hæc infirmioribus erat viribus, et graviore, ut opinor, ætate. Ea autem exhausta, abstersaque materia, et mesenterio cum intestinis amoto, continuo urinarias et genitales partes diligentissime e suis sedibus detrahere, ut ego mandaveram, perrexerunt, utrasque ibi, sicuti ex viro pridie ostenderam, ita ex muliere studiosis rei anatomicæ protinus ostendendas. Quod et feci, non ut naturalem, quemadmodum alias, sed ut præternaturalem, quando sic contigerat, et in parte perraram earum constitutionem viderent. Et in renibus quidem id vitii erat, ut vesicas illas, seri plenas, in superficie partim exstantes, partim semisepultas ostenderent, dexter præsertim qui magnam habebat ad extremum inferius, et faciem præterea hic illic, si attente aspiceres, inæqualem. Ureteres tamen non dilatati, imo parvulis osculis in vesica hiantes, sana quidem, nisi quod cum tunicæ ejus cæteræ essent in se contractæ, extima tamen erat non modo laxissima, sed si vel leviter

(1) Dissert. de hernia carn. § 28.

traheres, facile sequens, et a cæteris late secedens. Urethræ denique, cujus erat justa longitudo, si intimam faciem inspiceres, minimas hic illic quasi vesiculas subvideres. In genitalibus autem plura a consueta naturæ norma recedebant. Ut enim omittam in ejus ætatis femina, et bajuli uxore, naturalis parvitatem, nympharum autem tantam exilitatem, vix ut earum initium, idque levissimum, brevissimumque appareret; clitoridis glans, et præputium nusquam occurrebant; sed utriusque loco rotundum, nec parum exstans tuberculum, eadem qua naturale, cute obductum. Quam cum incidissem; materiam multam offendi ejus prorsus naturæ ac quæ sub clitoridis, penisve præputio congeritur, albidam, semisiccatam, et propterea quasi in pelliculas, ut tum solet, quarum aliæ aliis incumbunt, dispositam: sub ejus autem materiæ ima fere parte clitoridis glandem, ejusque præputium, utrumque tenue et parvum; ut tuberis illius protuberantia multo maxima ex parte ab ea materia efficeretur. Quæ a me idcirco pluribus hic verbis descripta est, quod ex hac observatione dubitatio quædam tollitur, quam Santorinus (1) infirmaverat, summi alioquin viri Boerhaavii (2). Certe enim cum incisa a me cutis neque foraminis, neque cicatricis ullum prorsus

(1) Obs. anat. c. 10, § 12.
(2) Epist. de fabr. gland.

haberet vestigium; nunquam illuc se conjicere materia potuit quæ ex urethræ canaliculis prodiisset; sed neque ex glandulis aliis proximis; ut jam pateat, ex fontibus qui in mulierum glande, aut præputio sint, et quod consequitur, virorum quoque, esse derivandam. Cæterum clitoridis neque corpusculum, neque crura, neque ullus ex iis quos illi solent attribuere, musculis deerat: plexus autem retiformis exigua erat crassitudine. Etsi autem hymenis vix unum atque alterum, idque leve, restabat vestigium; vaginæ tamen orificium ea erat angustia, ut virum nunquam admisisse videretur: certe crassiorem de quatuor minoribus meæ manus digitis non transmisisset. Vaginæ autem, secundum longitudinem apertæ, et explicatæ latitudo erat vix paulo amplior duobus digitis transversis, longitudo quatuor non æquabat. Nullæ intus carunculæ, nullæ rugæ, si perbrevem, et angustam exciperes pone alterum vaginæ orificii latus quasi corrugationem. Uteri osculum nulla extuberante corona cinctum, forma erat propemodum circuli, sed parvi adeo, ut mediocre specilli capitulum non admitteret. Inde ad supremam usque extimamque fundi uteri partem haud tantum erat intervalli, ut æquaret maximam mei digiti pollicis latitudinem. Neque indicata longitudine erat latior summa, id est latissima uteri pars; nam reliquum ne latitudinem quidem æquabat apicis digiti minimi, vel antequam incideretur, spectata. Incidendo, pa-

rietum crassitudinem reperi tum fundi, tum cervicis tenuiorem quam ubi in ea Graafii figura (1) quæ uterum exhibet infantis, die 23 ex quo edita fuerat, mortuæ, tenuissima delineatur. Qua ex figura cum ea quam paulo ante indicavi, longitudine comparata, facile intelliges, ex quo mulier de qua loquor, nata fuerat, non videri ejus uterum crevisse, aut si in latum crevit suprema parte, certe proportione longe, atque adeo nimio minus vel in parva muliere crevisse quam reliquas ejus corporis partes, nec facile unquam menstruum sanguinem ejecisse. Cæterum ut in ea figura vides, ita in muliere hac quoque duplo erat longior cervicis cavea quam fundi uteri; sed vix sub obscure cerni in cervicis cavea poterant fibræ aliquæ, eæque duntaxat in longitudinem ductæ: ejusque interior facies alba, fundi ex subruburo fusca. Attamen Fallopii tubæ erant multo quam tanta uteri parvitas ferebat, longiores, osculoque inter fimbrias aperto: quanquam alterius fimbrias minimis, albidis, subrotundis corpusculis osseis, aut certe præduris, exterius asperas deprehendi. In alis vespertilionum plexus erat nullus; nervi tamen multi secundum earum longitudinem decurrebant. Vincula teretia hic uterus habuit valde tenuia. Lata autem, id quod ex ejus parva adeo latitudine

(1) De mulier. org. tab. 24, fig. 4. contra litteram G sinistram.

consequebatur, perquam ampla. Quorum summas oras frustra inspectavi; ut quales testes mulieri huic obtigissent, viderem. Tunc vasa spermatica, quæ visa hic non multo quam soleant, tenuiora, diligentissime persecutus præsertim qua lata adibant uteri vincula, cum proxima, ex qua hæc vincula incipiunt, peritonæi portione annexa adhuc, accurate deposita, nullos omnino huic feminæ fuisse testes, nullumque eorum vel perobscurum inchoamentum, præclare cognovi.

21. Ex his quæ in frequentissima studiosorum corona demonstravi, satis superque intelligis, ut opinor, perinde fuisse huic mulieri exiguo isto utero præditam esse, ac si omnino caruisset. Quam rara autem sit exiguitas, a me descripta, ex omnibus quæ in Sepulchretum congesta sunt, parvi uteri exemplis ipse poteris existimare. Amatus quidem ait (1), *solere hujuscemodi uterum*, contractum videlicet ac parvum, *in nonnullis non raro conspici præcipue sterilibus*, et *quæ nunquam pepererunt*: quibus *mamillæ quoque parvæ*, *et contractæ sunt*, *ut ex illis uteri parvitas et exiguitas etiam arguatur*. Sane et ipse steriles quasdam mulieres novi, quibus præter papillam, et areolam, vix ac ne vix quidem mammarum esset quidquam. Sed quem tamen uterum designat Amatus? nempe quem viderat *inter rectum intestinum et vesicam contractum*,

(1) In Additam. ad sect. hanc 34, obs. 2.

ut altera vesica ab imperitis crederetur. Num vero quisquam vel imperitissimus poterat quem ego conspexi, pro altera vesica accipere, brevem, angustumque adeo, nullaque propemodum crassitudine? Quod repones pariter Judecii observationi (1) in altera sterili, uterum *instar pomi Borsdorfiani minoris contractum* proponentis. Quæ observatio, ut ex instituto certe debebat, minime in sectione hac commemoratur. Commemoratur autem altera (2) in qua uterus *exiguus et arctus* fuisse scribitur, *qualis puellæ* 10 *aut* 12 *annorum.* Qui propterea nihil ad nostri parvitatem; quamvis ille compressus præterea dici non posset ab utre, ex ipso initium sumente, et ventris capacitatem jam a sexennio explente. Describuntur denique ex Riolano observationes duæ (3), quas, si paulo attentius legas, unam eamdemque esse sentias. Nec sane aliud discrimen est, nisi quod in prioribus Anthropographiæ editionibus (4), unde prima describitur observatio nomen matronæ appositum est; in posterioribus (5), unde altera, prætermissum; nam quod capitis numerus neutrubi

(1) Quæ 1 est in addit. ad sect. 10, l. 2.

(2) Sect. hac 34, obs. 4, § 17.

(3) Ibid. § 3 et 5.

(4) Ut in illa an. 1626, l. 2, c. 34.

(5) Ut in illa an 1649, eod. c.

respondet, fortasse ex operarum incuria est: tuberculum autem quod in cervice memoratur, et in Sepulchreto (1), pro sterilitatis causa accipitur, Riolanus, si quæ præposuit, attendas, videtur pro fecunditatis causa accepisse, præsertim cum ea matrona sterilis non fuisset, imo liberos olim tres edidisset. Verum utcumque hæc sunt; quod ad nos attinet, in eo est quod cum *anno ætatis* 55 *decessisset*, *exiguam matricem*, *durissimam*, *ac ferme cartilagineam* habebat. Vides autem exiguitatis modum ab auctore non definiri; et quamvis hæc summa reperta esset; ab ortu tamen, ut pote in ea quæ ter pepererat, non fuisse; sed a morbo, qui postea sensim ut duram adeo matricem fecerat, sic etiam contrahere potuerat. Quod fac memineris cum in alias incides hujus generis observationes, in eamque præsertim in qua (2) feminæ diuturno saccato hydrope confectæ uterum quidem leges *nucis moschatæ magnitudinem non superasse*; eumdem tamen *instar cartilaginis induratum fuisse*. Observationem autem alteram (3) qua *parvum instar ovi columbi* invenerunt, explicandi occasionem proximis litteris (4) habebimus.

---

(1) Vid. inter titulos obs. 4, post. n. 4.
(2) Commerc. litter. an. 1731, spec. 19, n. 2.
(3) Eph. N. C cent 1 et 2, obs. 105.
(4) N 26.

22. Sed in nostra observatione illud præterea rarum fuit, quod testes deessent: qui vel duarum in quibus nullum prorsus uterum fuisse diximus (1), in prima tantum, non pariter in altera defuerunt. Quorum ego, et tubarum vitia, quæcumque in dissectionibus conspexi, si vellem omnia singillatim his litteris comprehendere; nullas hisce accepisses longiores. Sed nimirum operam supervacuam sumerem, cum eorum pleraque aliis epistolis scripserim, aut sim scripturus. Itaque nonnulla hic attingam, quæ commodum alibi non essent locum habitura, tubis primum, tum de testibus.

23. Mulieris annos natæ circiter quinquaginta cum exsecta genitalia in nosocomio demonstrarem ineunte aprili anni 1743; hæc duo animadverti. Uterini osculi corona, quæ erat crassissima, prominentiam insuper una ex parte habebat, subrotundam, quam secando, albam intus vidi, skirrhosamque esse censui. Tubarum autem neutra tenuissimum specillum, per majus orificium ad aliquem tractum, jam inditum, ultra eum locum admisit; re autem vera utramque vidi esse prorsus imperviam.

24. Feminæ alterius, quam necdum quadraginta annos natam thoracis acutus morbus, chronico superveniens, absumpserat, cerebrum de

(1) Supra, n. 13.

quo nihil hic attinet dicere, et generationi attributas partes ibidem eodem anno circa medium decembrem ostendens, in his quædam offendi non indigna quæ huc referantur. A naturali ut incipiam, in quo illæsus hymen feminam hanc virginem fuisse demonstravit; subrubentia albi alioquin semilunaris hymenis cornua ad rubentem quemdam quasi annulum perveniebant, quo tumens urethræ finis cingebatur. Urethræ autem alterum, quod ad vesicam spectat, orificium, et proxima ipsi urethræ intima facies nigris, parallelis, crassis, exstantibus lineis, secundum longitudinem distinguebatur, quæ vascula erant videlicet sanguine distenta. Vaginam, osculum, et cervicem uteri ipsa quidem non secus ac par esset, inveni se habentia. Uteri autem fundus cum protuberaret aliquanto magis quam solet, neque hujus rei causam in parietibus, qui sani erant, reperirem; in cavea reperi, cui tres innatæ erant excrescentiæ. Harum maxima paulo minori erat ambitu quam unguis digiti pollicis, nec valde crassa, undique soluta, nisi qua per non tenuem pedunculum cum summo caveæ sinistro latere committebatur: intus extraque magna ex parte cruenta adeo ut nigricaret: paulo minus dura, quam parietum uteri substantia. Ad summum quoque oppositum latus par erat nigredo; sed nulla ibi excrescentia. Erat autem altera aliquanto infra eum locum intervallo, subrotunda, mediocris, ejusdem ferme ac prima, naturæ. Mi-

nima tertia, paulo infra ipsam primam locata, compuncta aquam emisit, quasi hydatidem intra corticem ex nigro cruentum contineret. His ita conspectis, cum ad alas vespertilionum oculos convertissem; in earum singulis inter ipsum testem ac tubam ternos quaternosve globulos majores, minoresve animadverti duros, et ex rubro fuscos; ut a primo skirrhosas conglobatas glandulas esse crediderim. Verum scalpello adhibito, sub cortice membraneo illius, quem dixi, coloris, nucleum inveni album, levem, et facile excidentem, durum, ut osseus, an lapideus esset, dubitares, figura et magnitudine quoque, si eductum e maximo globulo spectares, pisi mediocris. Globuli minores nucleum huic similem, sed minorem, continebant, nisi quod in uno ex minimis pro nucleo materia inerat alba quidem, sed submollis; ut ex ea duros concrevisse nucleos facile conjiceres. Intelligis, quid impedimenti ab interjectu et pondere istiusmodi globulorum futurum esset, tubarum motui, et propiori ad testes accessui. Verum insuper hi quidem erant exsucci, contracti, et strigosi. Tubæ vero pariter imperviæ atque in superiore muliere dictum est, nisi quod tenuissimum specillum aliquanto tamen proprius uterum admittebant.

25. Etsi vero qualem in duabus hisce feminis deprehendi tubarum occlusionem, talem reapse in aliis quoque, ut ex aliis habes epistolis, non-

nunquam inveni; longe plures tamen fuisse fateor, in quibus cum occlusas primo tentamine existimassem, post accuratiorem perquisitionem revera fuisse pervias, animadverti, et quod in I olim Adversariis (1) scripseram, insecutis temporibus confirmavi. Sic vero aliis pariter observatum esse testimonium comprobat experientissimi Halleri (2), *non sæpissime* tubas *obstructas esse, recte contra Ruyschium Morgagnus Advers.* I. Sane autem cum Ruyschius in observatione (3) quam Sepulchreto non additam fuisse mirum est, duos tubarum occlusionis modos haud obscure proposuisset, quorum unus est quando altero extremo cum teste arctius sunt coalitæ, alter, cum obstructæ sunt aliter; manifestum esse omnibus potuit, mea illa Adversaria attente legentibus, de primo verba me non fecisse, utpote in quo nulla est opus perquisitione, ut evidentissima occlusio in conspectum veniat. Quæ cum ita sint, fateor, me legentem quæ Ruyschius (4) pro se reposuit, quantum eximiæ summi anatomici erga me humanitati obstrictum me sensi, tantum esse miratum, cur

---

(1) N. 30.

(2) Historia dissect. fem. gravidæ, § 2, not. *b* et ad Prælec. Boerh. ad instit. § 668, not. *e*.

(3) Cent. obs. anat. chir. 83.

(4) Advers. anat. dec. 1, c. 2.

ipsi *visus* sim illum tubæ cum teste coalitum *nunquam oculis spectasse meis*. Spectaveram autem, et spectavi etiam postea, ut meæ ad te epistolæ ostendunt, nec solum in vetulis (1), sed et in junioribus (2): et in utrisque interdum utrinque (3), alias ab altero duntaxat latere (4). Sed et observationes supersunt aliæ, quarum huc duas adscribere non gravabor.

26. Anus, ex capitis ictu mortuæ genitalia cum annexis urinariis partibus ad me allata sunt, anatomen in gymnasio tradentem, sub januarii finem anni 1743.

Aortæ truncus qui inter renes descendebat, intus a summo ad finem usque faciem ubique habuit maxime inæqualem, et quasi corrosam ob osseas squamas, crebras adeo, ut lumbarium arteriarum oscula ne agnosci quidem facile possent. Tubæ autem uteri ita cum testibus, alioqui non tumidis, concretæ erant, et confusæ, ut altera præsertim, quæ fimbriis omnino carebat, a teste internosci non posset.

27. Mulierem intra trigesimum circiter a partu diem lenta febris absumpserat. Eodem ad me, tempore propemodum eodem, sed anno 1746,

---

(1) Epist. 12, n. 2.

(2) Epist. 38, n. 34.

(3) Ibid. et Epist. 21, n. 47.

(4) Epist. 29, n. 14, et Epist. 26, n. 13.

quidquid ex genitalibus ejus potuit, allatum est. Testis enim, et tuba dextera inter se, et cum proximo colo intestino glutinata, magna jam ex parte abscessu corrupta fuerant, quem febris illius, ac mortis præcipuam causam fuisse, arbitror. Uteri constitutionem, puerperæ convenientem, alio describam loco: satis hic erit quod morbidum visum est, adnotare. Scilicet coronæ osculi pars quædam, anteriora spectans, ex violaceo nigricabat: sed et secando ab osculo ad cervicis usque longitudinis medium, intra hujus parietum substantiam nigredinem animadverti quasi sanguinis intra dilatata vasa subsistentis.

Testis denique sinister colore quidem, et magnitudine a sano quocumque non discrepabat. Mollior tamen erat, sectusque humidior, ut quasi ex *gelatina* potius, quam ex alia substantia, factus videri posset. Nihil usquam lutei, nihil vesicularum fuit, si cellulam excipias sphæricam, exigui uvæ acini magnitudine, inanem, ex crassiuscula, albidaque tunica factam. Quæ cellula, sub ipsa testis membrana sita, indicium sui dederat priusquam ille incideretur. Nam subobscura quasi cicatrice, ei cellulæ respondente, subflavi quiddam transpici videbatur.

28. Non puto, ex hac utriusque testis, et alterius tubæ, constitutione capturum te esse argumentum ad sententiam impugnandam quæ nunc doctioribus plerisque, aut certe bene multis placet de usu istarum particularum. Ejusmodi enim

argumenta, ab Nabotho quoque (1), et ab aliis olim inculcata, non modo scis quam sint facile soluta, sed et alia non paulo in speciem difficiliora, ut cum femina quædam objecta est, quæ cum a longiori tempore non esset gravida, quam ut fœtus vix tertiam partem æquaret longitudinis minimi digiti, utrumque tamen testem skirrhosum habebat. Satis enim est ut cum femina concipit, testis alterius non minor particula sana sit, quam quæ ad unam maturam vesiculam, sive potius ad unum maturum pertineat luteum corpus. Quod ubi officio perfunctum est suo, si ipsum quoque, dilatante se morbo, vitietur, et vel in skirrhi naturam degeneret, nihil id laudatæ sententiæ officit. Vitiari autem posse intra non plurimas hebdomadas, nedum intra novem ipsos gestationis uteri menses, quid est quod asserere prohibeat? Quo magis mirandum est, fuisse haud ita pridem qui tubas objiceret sine fimbriis, et occluso prorsus quod inter has est, orificio in muliere ab se inventas quæ ante octo annos pepererat! quasi vero sic natam fuisse credere oporteret, nec potius a morbo non antiquo iis particulis mulctatam esse, præsertim cum *bulbus aliquis pyriformis, materia subalbida, fluida turgens*, quam pus fuisse credibile est, fimbriarum locum occuparet. At enim *fictiones in-*

(1) Disp. de sterilit. mulier. n. 11 et 12.

tellectum quidem adjuvant, inquit, *rei veritatem non demonstrant.* Sed ubi demonstrationibus non est locus, sententia autem quæ istiusmodi impugnatur argumentis, jam satis multis fulta est rationibus, atque observationibus; qui cum his verisimilius congruat, videndum est, idque reponendum. Atque ut intelligas quanto aliter mihi atque illi videatur; illi ne octo quidem anni ad hujusmodi vitia inducenda satis erant: mihi nonnunquam satis est ipsum alicujus partus difficilioris, et insecuti non felicis puerperii tempus. In tali enim partu vehementes, crebrique nisus gravem uterum urgent (quod alibi etiam (1) attigi) in testes, tubasque subjectas quæ particulæ ad pelvis ossa apprimuntur, et inflammationis initium contrahunt, quam augent mox lochia, exempli gratia, parcius fluentia. Tanto autem facilius contingere hæc, arbitror, quanto magis in prægressa uteri gestatione violenti, frequentesque vomitus illas particulas presserint, atque concusserint, aut aliæ causæ aliquæ jam lædere inceperint, et ad capiendum vitium disposuerint. Sed his missis, ad historias revertamur, et quoniam de tubarum peculiaribus et de his, ac testibus communibus vitiis quædam attigimus; nonnulla testium quoque peculiaria vitia strictim proponamus.

29. Feminam quadraginta circiter annos natam

---

(1) Epist. 39, n. 38.

apoplexia olim tentaverat, novissime autem rediens confecit. Ex ea, cum publicas anatomicas demonstrationes haberem anno 1725, nullæ aliæ in gymnasium illatæ sunt partes, nisi quæ lotii excretioni, et generationis operi inserviunt. Renibus interjectus magnæ arteriæ truncus initia, sed levissima, intus ostendebat ossearum squamularum. Renes ipsi, qui non ita multa pinguedine erant exterius præditi, eadem inter papillas ea copia farcti erant, ut majorem non meminerim. Testes ambo quidem erant strigosi; sed dexter multo magis contractus: ex eoque hydatis exstabat castaneæ figura et magnitudine, subfuscam aquam intra tunicas continens crassas, interiore facie æquales, et læves. Id sinistro penitus condita erat cellula rotunda, minori uvæ acino haud major, quam albi et crassiusculi parietes efficiebant intus inæquales, et humoris aliquid complectentes. Cæterum in neutro ex naturalibus vesiculis ulla fuit.

30. Cum hæ vesiculæ ad generandum sint necessariæ, sive ipsæ, ut plerique credebant, sint ova, sive potius in luteum corpus mutentur, perinde esse vides, sive prorsus desint, sive non eum quem debent, humorem contineant. Itaque mirandum non est, si mulier, sana alioqui, et juvenis, juvenique, et valido marito nupta, sterilis fuerat, in qua Vallisnerius (1) vesiculas omnes

(1) Isf. della generaz. p. 2, c. 5, n. 14.

turbida, et fuliginosa materia, parumque fluida plenas offendit. Neque non timendum erat, ne infœcunda fieret, si vixisset, juvenis altera, intra horam a primo partu mortua, in cujus utroque teste, Alexander Bonis ad me scripsit, vidisse se cum Santorino quamplurimas variæ magnitudinis vesiculas, pellucidum quidem humorem continentes, sed in quo parvum corpusculum candidum, quacumque examinares vesiculam, conspiciebatur. Quam desideratissimorum amicorum observationem tibi libentius memoravi, ut morbi effectum esse posse intelligas, quod graves auctores pro fœcundæ factæ vesiculæ indicio proposuerunt.

31. Quot huc præterea addere possem, ni longior esse nollem, meas vitiorum testium muliebrium observationes, vel ex iis conjicies quæ de ipsis illorum vitiis, aliis quidem rarius, aliis autem persæpe a me repertis, pressius olim in I Adversariis (1) indicavi. Quem locum, ut plures, idem confirmantes, commemorarunt; sic nescio cur vix perpauci, in quibus præcipue fuit cl. vir Paitonus (2), alterum se locum legisse ostenderint, ubi in Adversariis IV (3) quid, et cur mihi videretur de vesicularum, et luteorum corporum natura, et usu, proposui; cum plures tamen post

(1) N. 30.
(2) Della generaz. dell' uomo, disc. 3.
(3) Animad. 28.

annum quo illa sunt edita 1719, eadem essent suis in scriptis repetituri. Sed ad locum illum primum ut redeam; qui meis illis, aut aliorum consimilibus observationibus abusi sunt, ut aut testes esse inutiles, aut mulieres ut plurimum steriles fore, contenderent, it minime animadverterunt, neque ut plurimum, si juvenes, sanasque incidamus, ea vitia occurrere, neque necesse esse ad concipiendum, ut omnes utriusque testis particulæ sanæ sint, neque demum, cum præter testes, tot aliæ muliebres partes, quæ ipsæ quoque sæpe vitiis obnoxiæ sunt, ad gignendos liberos sint necessariæ, revera non perraro, sed neque ut plurimum, neque ob eamdem causam, mulieres aut infœcundas esse, aut fieri, vereque olim hæc ab Hippocrate (1) scripta esse : *Atque tot, ac talia mulieribus contingunt, propter quæ non pariunt, antequam curentur, et propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando coeunt quidem, non autem sæpe pariunt.* Vale.

---

(1) De sterilibus, n. 5.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLVII.

Agitur de Menstrui Fluxus vitiis, et de Fluore Muliebri.

Etsi Bonetus singulis hisce argumentis singulas sectiones attribuit XXXV et XXXVI; tamen non una mihi causa est, cur ambo his unis litteris complectar. Nam illud primum animadverti, si longa, et crebra scholia detrahas, eaque ex quo meliora in medicis scholis tradita sunt, haud raro inutilia, non ita multas in istis brevibus alioquin sectionibus observationes superesse. Deinde ex his esse aliquas, ut Bonetus ipse fatetur, ab eo alibi propositas imo et nonnullas quæ, ipso non sentiente, in una eademque sectione repetuntur, ut puta in XXXV observationem IV, in ea iteratam quæ sub observatione VII ultimo loco est, nempe § 10; in sectione autem XXXVI eam quæ observationis I § 1 legitur, repetitam § 2. Quæ repetitiones eo minus ferendæ sunt, quod aut secundo loco imperfecta historia est, ut in exemplo altero, aut etiam utrobique, ut in primo. Nec vero dicas, utrinque rejici lectores ad *tit. de ventris tumore lib.* 3. Versandæ enim sunt grandes paginæ centum octoginta sex, ut in eam denique historiam incidamus, longe aliis verbis

incipientem, eoque minus facile reperiendam, sub observatione LV, § 23; sed ne ibi quidem accurate descriptam, neque ullis, quibus opus erat, animadversionibus emendatam. Scripserat enim historiæ auctor Dodonæus eo ipso, quod indicatur capite 34, ex ejus virginis utero, quantumvis exulcerato, nulla ideo toto morbi tempore excrementa descendisse, quia *hymen obstabat, quod natura virginibus concessit.* In Sepulchreto autem legimus *qui natura virginibus concrescit.* Verum utrolibet modo legas; quomodo virginibus cæteris menses effluunt? imo isti ipsi, quæ erat *quinquaginta quinque aut sex annorum*, si ante morbum non effluxissent: quomodo id Dodonæus omittere potuisset? Igitur nec *quod natura concessit*, nec *qui natura concrescit* legi potest. Postremo aliquot miror suis cum scholiis observationes, ut quæ sectione XXXV sub observatione I proponitur, non, ut institutum postulabat, ad morborum causas, sed ad naturales menstrui sanguinis fontes attinere : hosque in vagina, si productas attendas observationes, constitui : quas quidem ego inficiatus sum nunquam; etsi mihi necdum contigit, ut alibi quam in fundo uteri viderem; nec magni facere possum rationes quasdam quibus ad illud confirmandum utuntur, velut illa quæ in scholio subjicitur, § 2 observationis I, nimirum vaginæ *aliquando cancros aut skirrhos supervenire incurabiles, eoque magis si menstrua deficiant, quia sanguis qui expurgari*

solebat, ibi diutius cunctatur, remoratur, et calefit : rarius in fundo et cavitate ipsius uteri maligna ista ulcera, et tumores nascuntur. Hoc enim, ut alia prætercam, num *rarius* fiat, tibi satis ostendent pleræque sectionis proximæ observationes. Verum hæc, et de naturali menstruarum purgationum causa observationem III cum prolixis adeo, quæ ipsam consequuntur, scholiis omittamus, et propositi memores, primum de menstruis ea quæ ad morbidam constitutionem attineant, ex Valsalvæ observationibus describamus.

2. Virgini quæ salacior videbatur, vividior certe erat, necdum menses fluxerant, cum anno exacto duodevigesimo extincta est. Uterus erat exiguus: fundi tamen longitudo non minor, quam cervicis.

3. Satis hoc est, ut intelligas, in hac tamen virgine crevisse uterum magis, quam in ea muliere quam superioribus descripsi litteris (1); ut exiguus quidem esset, sed pro ista ætate exiguus, confirmetque observatio hæc conjecturam de illa nostram, mensibus nunquam esse purgatam. Excitare etiam potest ad suspicandum, num quod virginibus nonnullis, sanis alioquin, alacribus, et justum corporis augmentum consecutis, menstrua annis aliquot postquam plerisque solent,

(1) N. 20.

proveniant, num, inquam, tardiori aliquando uteri incremento adscribere oporteat. Novimus generosissimam virginem, in earum, quas modo indicavimus, numerum referendam, quæ nupta antequam menses, annos aliquot expectati, apparerent, fœcundissima tamen fuit, utque id minus miraremur, eadem prorsus ejus quoque matri contigerant. Nimirum satius est, quod tunc fecimus, ubi egregie valent, expectare, et nihil movere, ne operi quod natura tardius aliquanto perficit, moram forte nostris intempestivis auxiliis afferamus.

4. Virgo altera, multos jam annos menstruis carens purgationibus, diuque ulceribus in tibia vexata, tabefacta periit. In thorace et ventre stagnabat aqua. Testes sine ullis vesiculis, et substantia constabant subalba ad pancreatis similitudinem, sed molliore. In uteri interiori facie corpora glandulosa protuberabant quamplurima, nisi quod in summo fornice pauca erant.

5. En exemplum alterum quod medicis quibusdam objicias nimis properantibus, ut menses cieant. Non reputant scilicet, quam variæ et inter se discrepantes causæ esse possint cur illi non fluant, et continuo ad ea decurrunt quæ moveant, quasi uterus ipse satis paratus semper esset ad incitatum sanguinem transmittendum. Itaque haud raro vitii causam augent, non tollunt. Prospere cedunt illa in plerisque, ubi sanguis est viscidus, aut ab nimia seri copia iners; abundare

enim plerumque hoc vidi, parte reliqua missi sanguinis fere in cylindrum æquo tenuiorem contracta, cum illa purgatio aut ex toto, aut magna ex parte deesset : quin etiam sic esse animadverti vel in quadam cui a quinque aut sex, haud amplius, diebus fuerat illa medio in cursu ex terrore suppressa. Verum qui possint remedia illa bene cedere non modo cum sanguis e contrario ferventior est, aut copiosior, sed cum ipse quidem sic satis recte se habet, uterus autem siccior est, et contractior, aut, quod ex diuturnis quibusdam morbis, ut in proposita virgine, suspicari licet, organico quopiam vitio affectus? Nempe alias humectare, et laxare præstat; alias autem vitia alia, quoad ejus fieri potest, resolvere. Nobilem ego medicum novi qui ad cienda menstrua uti consueverat chalybis scobe, mista cum massa pilularum de aloe, et de ammoniaco, et concreto cichoreæ succo, addito insuper cum remedii vim augendam censeret, pauxillo dictamni Cretici, myrrhæ, et croci : ex quibus confectas pilulas quotidie dabat fere binas ante parcam cœnam, mane autem jusculum, herbis et radicibus medicatum, quæ emolliendi, et quæ aperiendi facultatem haberent: hisque auxiliis ferme semper sui voti compotem se factum aiebat; modo apta simul servata esset vivendi norma. Scilicet hic, cujus ego remedia commemoravi, non quod non vulgatissima sint, sed quod alia aliis sint facultatibus prædita, sæpius potuit id quod susceperat, efficere, melius

tamen effecturus, si quid potissimum in singulis feminis præstare oporteret, scire licuisset. Unum enim, sed præ cæteris conveniens, auxilium citius, et efficacius rem gerit. Sic alius mihi notus est medicus, qui cum videt aloeticis esse locum, nihil nisi pauca aloes grana, quacumque re quæ amaritudinis sensum prohibeat, involuta, quotidie exhibet, iisque duntaxat felicius menses revocare se dicit, quam granis multo pluribus, aut aliis simul datis remediis. De vivendi autem norma minime negligenda quod diximus, tanto certius est, quanto evidentius, ab erroribus in ea admissis expurgationem hanc valde imminui, et interdum supprimi. Ita, ut veteri exemplo recentem quarumdam errorem notemus, Galenus (1) memoriæ tradidit, Romæ sua tempestate *contigisse, cum vulgo mulieres aquam frigidissimam ex nive potarent, ut aut nullo pacto, aut prorsus imminute purgarentur.*

6. Sed ad auxilia ut redeam menses cientia; est aliquando cum locus sive in præsentia, sive in posterum ipsis est nullus; ut puta cum uterus ejusmodi vitio affectus est, ut tolli non possit. Exemplum ab experientissimo accipiamus Benevolo (2). Quatuor ille virginibus retentum in uteri cavo menstruum sanguinem, chirurgicis usus præsidiis, emisit. Earum tres primæ singulis pos-

(1) I, de venæ sect. advers Erasistratæos, c. 3.
(2) Observaz. 1.

tea mensibus secundum naturæ leges sanguinem ex utero prodeuntem viderunt. Quartæ ne octo quidem, aut decem post annis, medicis omnia incassum tentantibus, unquam prodiit. Quid ita? Nimirum quia hæc nec breviori tempore, ut illæ, neque minorem quamdam, minusque noxii sanguinis copiam, sed triennium ipsum, ut jam duas et triginta libras æquaret, nec sine putrida purulentaque admista materia, in uteri cavea retinuerat. Veri igitur simile erat, læsam hujus interiorem faciem, cicatrice obducta, non patula amplius habere oscula, unde statis temporibus sanguis exiret. Quid autem, rebus ad hunc, aut ad similem alium quempiam modum se habentibus, ab iis quæ sanguinem incitent, remediis expectare liceat, nisi ut malum ad malum addas? Parcius hæ alimentis utantur, et incisa, cum opus est, brachii vena, sanguinem mittant.

7. Nunc quando in sermonem quem tibi esse perjucundum scio, de medicis curationibus deficientis menstrui sanguinis ingressus sum; priùsquam ad contrarii vitii anatomicas historias transeam, quonam adversus hoc alterum præsidio plurimum fideret vir industrius, atque experiens Jo. Hieronimus Zanichellius, subjicere non gravabor. Cochleas ex parvulis istis, et albicantibus, quæ super carduo stellato inveniuntur, exacte una cum testis contundi in mortario jubebat, additaque modica portione conservæ, ut vocant,

violarum, in linteo suspendebat, liquorem, compressionis etiam ope, descendentem excipiens. Hujus liquoris satis recentis uncias tres mane, totidem meridie ante prandium, totidemque vespere ante cœnam propinabat, cum a dissoluto sanguine, et irritantibus particulis fœto, nimium ipsius ex utero cursum fieri censebat. Ea autem felicitate, confirmabat sibi hunc liquorem respondisse, ut ad sanguinis etiam expectorationem, si ab iisdem causis fieret, compescendam transtulisset, nec mihi aliter hæc concrederet, nisi pollicito, quoad ipse viveret, nemini, quod et præstiti, revelaturum. Hoc etiam ab illo accepi: cum mulier septem ipsos annos uteri hæmorrhagia, irritis præsidiis omnibus, laborasset, bene ac feliciter ab se esse persanatam, dato *limonum* succo, et salis spiritu pari pondere. Dedisse autem propterea quia certam quamdam scorbuticam in ea sanguinis constitutionem esse conjecerat; expertum autem antea esse, quam profuisset aliis idem illud remedium ore continere, cum scorbutus graviter hoc erosisset. Ex his, quæ ut narrabat ille, sic ego refero, apparet, in hoc, ut in aliis quoque, morbis, magni interesse causarum conjecturam : neque enim omnibus idem opportunum esse remedium potest. Interdum vero ne ulli quidem, nisi forte inter initia, locus est, velut ex ea intelliges, quam ut ex Valsalva attexam, historia.

8. Mulier annum agens alterum et quinquage-

simum, ante quinque, aut sex annos ingenti per naturalia sanguinis profluvio vexari cœperat, sic ut grumi sanguinis ad selibræ pondus exirent, minoribus aliis postea subsequentibus. Serosa quoque interdum prodibat colluvies, alias humor aquæ similis in qua caro recens lota est. Qui si effluxus aliquando supprimeretur: molesti præ cæteris erant vehementer et dolor, et ponderis sensus in hypogastrio, donec rediens effluxus levaret. Ad hæc accedebat interdum urinæ difficultas; quæ post aliquos labores tandem cum sanguine fetido, putridisque filamentis reddebatur. Ischiadicus insuper dolor utrinque mulierem prehendit, noctu præsertim adeo sæviens, vix ut brevem somnum capere posset. Tum hystericæ convulsiones tanta vi ingruebant ut fere moribunda, nec semel, videretur. His successit ventris universi tumor mediocris cum summa faucium siccitate, et crebra flatuum eructatione, ciborumque aversatione propterea quod vel pauca assumpta illico tensio ad regionem ventriculi molestissima consequebatur. Hæc, et vomitus, cum alia denique silerent incommoda, nunquam mulierem dimiserunt. Quin duobus circiter ante mortem mensibus, vomitus, qui alias rarior, frequentior est factus, sic quidem primum, ut nihil, nisi quos sumere solebat, vitellos, rejicere cogeret, cæteris quæ cum iis sumpsisset, omnino retentis, deinde vero ut novissimis viginti ferme diebus ex quolibet alimentorum genere vix quid-

quam retinere sineret: itaque deficientibus in dies viribus, e vita excessit. In cadavere adeo emaciato, ut vel musculi quasi prorsus essent excarnes, vix ullum sanguinis vestigium usquam supererat. Venter totus salso opplebatur sero, in quo nonnullæ omenti portiones, atque alia quamplurima filamenta natabant. Peritonæi interior facies corpora ubique ostendebat non valde absimilia induratis pancreatis glandulis. Ventriculus exiguus, totusque contractus. Renes, quod ad eorum substantiam attinet, sani. Sed dexter minimos varia forma calculos intus habebat: quorum in sinistro nullus. Ureterum uterque urinam continebat, sinister pauciorem; at dexter, ad minimi digiti crassitudinem dilatatus, erat totus urinæ plenus. Denique sordidum ulcus, et fetidum erat in collo uteri, in cæteris partibus secundum naturam se habentis.

9. Sive ulcus profluvii sanguinis acrioris effectus, sive exesis paulo majoribus vasis, ipsius vel ab initio causa fuit; quæ ad ulcus, et profluvium postea accesserunt mala, non difficile possunt intelligi, nervis ob ulceris sedem in consensum tractis, et sanguine ob ingentem ipsius, crebramque jacturam male reparato, ideoque seroso reddito. Inde enim dolores, hystericæ convulsiones, et vomitus; hinc vero, aut potius utraque ex causa ascites, vasis videlicet a convulsione sæpius constrictis, et sanguine tardius propterea per ipsa circumacto, et sero quo abundabat, fa-

cilius effuso. Urinæ autem difficultas, et non nisi post conatus excretio a vicinæ exulceratæ partis dolore, et constitutione, sicuti a retardata excretione illa, in ureteribus lotii retentio, et dexteri præsertim dilatatio ab illapso, et remorato calculo ex iis qui fuerant in rene ejusdem lateris, fortasse grandiusculo, sed neque cum ejectus est, inter tot alios dolores, molestiasque animadverso, neque postea in urina, iis fœdata quæ naturale totum inquinabant, cruentis, et putridis sordibus adnotato.

10. Si post Valsalvæ observationes, accipere quoque aves meas, relege quæ in utero descripsi (1) earum quæ vel imminutis, vel ex toto emanentibus menstruis, interierant. Neque enim hic iterabo. Sed potius ab novissime proposita observatione profluvii non sanguinis modo, sed et serosæ colluviei, ad muliebrem fluorem transibo, quod erat alterum epistolæ hujus caput. Quem ad morbum etsi nullas Valsalvæ habeo observationes peculiariter attinentes; tamen ex meis tot supersunt, præsertim si causarum quarumdam hujus fluoris initia persequi velim per dissectionem animadversa, ut, nisi caveam, vereri potius debeam, ne excessurus sim, quam non expleturus quem plerumque servare solitus sum, litterarum modum.

---

(1) Epist. 19, n. 11. Epist. 21, n. 29. Epist. 31, n. 16. Epist. 38, n. 34. Epist. 45, n. 21.

11. Muliebris fluoris fontes in utero plerumque sunt. Rarum est enim quod in historia legitur regiæ scientiarum Academiæ Parisiensis (1), ex amplo alterius ovarii abscessu, quocum tuba communicabat, in hanc purulentum serum, ex eaque in uterum, ex hoc denique in vaginam defluxisse. Ipse autem uterus seri fons est multicoloris aut simplicis, aut purulenti. Hoc vero defluit ex utero, aut vagina exulceratis. Illud ex utero fere, cujus aut intima membrana non secus atque illa narium in coryza, rheumate quodam afficiatur, aut ora vasculorum, post emissum menstruum sanguinem se hactenus contrahant, ut sanguini quidem exitum, ejus autem sero non intercludant, quod ut alio in aliis colore infectum est, ita in omnibus non eodem colore fluorem facit. Atque hæc quidem in Adversariis (2) indicavimus. De rheumate autem hoc uteri diserte ante recentiores, locuti sunt præclari medici, in hisque Gulielmus Ballonius (3) qui *catarrhum* appellavit; et Lælius a Fonte (4) qui *destillationem uteri*, et *tanquam rheumatismum* esse dixit; ante eos autem olim Galenus (5) qui *propter uteri rheumata* hos fluo-

(1) An. 1700, obs. anat. 5.
(2) IV, animad. 27.
(3) L. 1, Consil. medic. 56 sub. fin.
(4) Consult. med. 117.
(5) De symptom. caus. l. 3, c. 4.

res fieri docuit. Ego vero ad eos primum qui priore aut altera ratione, aut alia quam adjiciam (1), tertia ex simplici fiunt sero, deinde ad eos qui ex purulento, referendas observationes proponam.

12. Virgo annos nata circiter sexdecim, post quindecim dies ex quo febrem pertulerat domi, in Bononiense S. Mariæ de Morte nosocomium illata est. Vix illata, lumbricos vomuit, quorum unus erat rufus, spithama longior, crassitudine ferme par calamo scriptorio. Hos etiam domi, præcedente lacrymatione, non pruritu narium, vomuerat. De dolore querebatur cujus sedem ad hypochondrium sinistrum, eamque viciniam apposita manu sic indicabat, ut ventrem an pectus designaret, satis percipi non posset. Pulsus frequens, parvus, debilis. Sæpius interdiu dormitabat. Per hæc triduum transegit. Quo tempore mulieres quæ ancillabantur, præter cætera incommoda, album quoque fluorem esse animadverterunt. Quarto die sæpe delirare visa est. Pulsus debilior, ac minor. Lingua rubra, et arida. De capitis dolore querebatur. Die quinto in soporem valde prona; insecuta autem nocte multum vociferata est. Diebus sexto, et septimo eadem perstabant: urinam autem, quam semper multam reddiderat, plurimam tum, etiam inscia,

(1) Infra, n. 19 et seq.

reddebat. Die ex quo in nosocomio esse cœperat, octavo, sopore obruta, mortua est.

Cadaver altero a morte die consecuimus, qui dies fuit III kal. apriles anni 1706. Cranio adaperto, hinc enim juvat eorum quæ vidimus, narrationem incipere, quidquid meningibus continetur, mollius fuit. Inter meningem tenuem, et totam oblongatæ medullæ basim non pauca aqua: quæ passim intra ventriculos quoque, et subrubra fuit. Choroides plexus pallescebant: vasa autem, ut alibi per tenuem meningem totam, sic etiam per laterales ventriculos repentia, sanguine erant turgida: ex iisdemque ventriculis cum ea meninge nullo negotio avellebantur, quam albæ aut cinereæ illorum parietes facientis substantiæ lamella, ubique paris propemodum crassitudinis sequebatur. Thorax pulmones habuit, præsertim sinistrum, intercedentibus membranis, ad pleuram adhærentes quibusdam locis tum ad medium, tum ad imum. Dexteri superioris lobi superficiem intuens, cum per investientem membranam globulos quosdam creberrimos transpexissem, milii seminibus haud majores; pulmones, cætera sanos, incidens eosdem globulos ubique deprehendi, crebros quidem, sed intervallis disjunctos, duros et quasi, ut videbantur, tartareos. In corde non fuit quod admotarem; cum vix in auricula dextera polyposus cortex grumosi sanguinis latus obtegeret. Abdomen, quod exterius ad ilia lividum apparuerat,

diducentes, jecur videramus ad medium imæ convexæ faciei macula infectum non magna, circuli ambitu comprehensa, ex cinereo albicante, qui color in visceris substantiam descendebat. In vesicula ad nigredinem vergebat bilis. Lienis quoque sima facies ex livido nigrescebat, ea tamen nigredine vix ultra tunicam se producente. Pancreas visum duriusculum. Ventriculus, quantum extrinsecus judicare licuit, sanus. In tenui intestino lumbrici teretes manu percepti. Tunc oculos ad ea quæ in pelvi sunt, convertentes, in hac paucam aquam animadvertimus. Vesicam autem, quæ urina distenta fuerat, cum annexis genitalibus eximentes, in ejus intima facie vascula conspeximus sanguine tumida ad magnum tractum, ut supra oscula ureterum per quos pergebant, incipiendo, ad urethræ usque initium sic apparerent: quin etiam inter ea vascula, locis aliquot, guttas effusi sanguinis per intimam tunicam transpiciebamus; in urethra autem ipsa sub interiore ejus membrana, suis vasculis irrigata, grandiora his alia, sanguine multum distenta. Nympharum sinistra, quæ dextera latior, et usque adeo longior erat, ut ad labiorum frænum perveniret, interfusam substantiæ suæ aquam continebat. Porro vaginæ orificium, et hymen ex rubro nigra, et grave olentia, proxima autem vaginæ pars hic illic ex livido flavescens, non obscurum gangrænæ indicium dabant. Ab his infimis ad superiora conversus, si-

nistræ tubæ latius extremum deorsum tractum animadverti ab hydatide, acinum uvæ majorem æquante, quæ in attigua increverat parte alæ vespertilionis. Sed ea grandiorem hydatidem ab alterius testis membrana pendulam fuisse intellexi ex subrotundo corpusculo, quod etsi erat in se contractum, intra crassiores tamen tunicas modicum etiam tum cavum servabat, et ab eo teste pendebat. In quo corpora duo erant condita subrotunda, alterum altero majus, utrumque autem ex nigra tunica factum, et ex concluso quodam quasi sanguinis grumo, rufi tamen coloris. Testis alter binas pariter, inæquales, et ex nigra tunica constructas, continebat cellulas; sed inanes. Parvus erat uterus, et ex parietibus constans parvæ crassitudinis. Ejus fundi superior pars tota a conspicuis sanguiferis vasis intus rubebat. Cum mucum, secundum naturam se habentem, uteri osculo, et proximæ cervicis parte abstersissem; comprimendo inferiorem uteri fundum, cervicem et osculi uterini coronam, prodire ex his locis omnibus, et ordinate quidem, vidi albam crassiusculam materiam, quæ unde albus fluor provenisset, non obscure significavit.

13. Cæteras historiæ hujus partes eo quo spectant, per te referes; nos enim de affectionibus quibus de alibi satis scripsimus, hic iterum nolumus verba facere. Satis est partem ultimam attendas: neque propterea quod materiam albam

crasiusculam expressisse, diximus, aliud fuisse quam serum, credas, cujus particulis cæteris quæ aqueæ sunt, mora decedentibus, aut in alveum sanguinis revectis, reliquæ supersunt eum colorem, eamque crassitudinem, ut in seri videmus evaporatione, referentes.

14. Virgunculæ annorum quatuordecim, post ventris dolores in nosocomio Patavino mortuæ sub initium februarii anni 1719, cum genitalia membra anatomes studio ad me afferenda curassem; quid morbidi præter expectationem deprehenderim, scribam, si prius duo quæ in ventre adnotata sunt, dum ea membra eximerentur, indicavero. Ventris viscera hic illic tuberculis erant inæqualia. Omentum autem crassissimum fundo uteri adhærebat. Hic vero etiamtum erat valde parvus, qualis videlicet puellam deceret quam, si pubem spectares pilis vix ullis instructam, necdum plane puberem posses dicere. Cum incidissem fundi cavum inveni humida materia plenum, ex albo in flavum, et subviridem colorem vergente. Qua detersa, fundi interior facies apparuit in minuta albida tubercula passim excrescens. Porro nulla osculi uterini corona protuberabat: ipsumque, et proximam vaginam et inferiorem quoque hujus partem, et hymenem phlogosis tenebat; ut facile esset conjicere a fluidiori acriorique materiæ illius parte defluente inferiora fuisse irritata, dum crassior in decumbentis virgunculæ utero subsistens, mi-

nutis illis adhærebat tuberculis, quæ aut ipsa effecerat, aut e quibus fortasse prodierat.

15. Fac tibi alterius adolescentulæ veniat in mentem, cujus pariter uterini fundi intimam faciem parvulis quibusdam tuberculis, verrucarum similibus, inæqualem descripsi (1); facile intelliges, esse illam faciem in hujusmodi vitia pronam; id quod excrescentiæ confirmabunt, de quibus postea dicetur. Noli autem mirari quod in puella id ætatis esse potuerit muliebris fluor. Pluribus enim circa pubertatis initia incepit, nonnullis etiam vel multo citius, raro quidem, non secus ac raro, sed revera multo citius menstruorum fluxus est observatus. Lege (ut alios omittam) apud Terraneum (2) observationem nobilis puellæ novem circiter annorum a muliebri fluore persanatæ, imo alterius quæ, illa minor annis duobus, eodem morbo tenebatur, et quasi *serum lactis nondum clarificatum emittebat copiose, non sine ardore aliquo et pruritu.*

16. Aniculæ quæ in hoc nosocomio nescio quo ex morbo nuper decesserat, cum partes quasdam ante medium decembrem anni 1744, studiosis ibidem juvenibus demonstrarem, in nonnulla quæ præter naturam erant forte incidi. Cordis valvulæ tricuspides hic illic duriores, nec semilunares erant sine duritie. Quin magna quo-

(1) Epist. 45, n. 21.

(2) De glandulis post c. 5, obs. 2.

que arteria osseas hic illic intus habebat squamulas.

Testibus hydatides aliquæ adhærebant. Cum, vagina incisa, uteri osculum retexissem; apparuit hujus ora quasi in partes duas ab anterioribus ad posteriora divisa. Nempe e singulis ejus oræ lateribus singulæ exstabant mediocres excrescentiæ; in quibus, sicut etiam in proximis cervicis parietibus, latebant cellulæ, seu mavis vesiculæ, in iisque major aliqua, plenæ omnes illo ipso muco; nisi quod hic flavescebat, qui secundum naturam solet ad osculum inveniri. Dum in cervice sursum versus incidenda pergerem, ecce ex ipso fundo uteri repente prodit serum flavescens quantum cochleari vix excepisses: quod serum quomodo in eo fundo etiam tum cum uterus eximeretur, et huc illuc volveretur, retentum esset, non erat facile hic conjicere. In alia enim, cum idem occurrerit, credere potui sero obstitisse intimos cervicis lacertos, quos crassiores factos, et confuso ordine sitos videbam. Quæ res hic non fuit: summa autem fundi pars ferme tota, præsertim posterior, fœdo intus colore infecta ex nigro rubescebat parum tamen, si incideres, profundo, et sine graveolentia.

17. Mulieris quoque observationem referre huc potes, quam epistola XLV (1) proposui. In

(1) N. 16.

illa enim et fundi, et continuatæ cervicis cavum muco erat plenum tenuiore quam qui ad osculum esse solet, in eaque muliere etiam fuit. Scilicet ex fundo uteri, ut in descriptis virguncula, atque anicula materia ex albo flava, serumque flavescens, ita in ea pariter muliere indidem videtur mucus ille tenuis provenisse; neque enim e tubis quas frustra in omnibus examinavi, provenerat. In virgine autem quam ideo primo loco posui (1), quia dum viveret, fluor in ipsa fuerat reapse animadversus; materia alba non ex fundo uterino, sed ex infima hujus parte, ex cervice et osculo expressa est. Quibus ex inferioribus locis materiam, humoremve defluxisse arbitror in iis quoque feminis, quarum continuo unius subjiciam historiam, aliarum commemorabo.

18. Mulieris cujusdam viscera quæ in ventre sunt, post medium martium anni 1741, in nosocomio inspectabam anatomici studii causa, quamobrem quo morbo confecta esset, non adnotavi. Inter ea quæ secundum naturam erant, hæc quæ minus erant, animadverti. Ventriculus ad umbilicum usque se extendebat. Duodenum intestinum erat latissimum. Uterus totus sic tractus erat sinistrorsum, ut manu in medium non posset retrahi, obstante lato ligamento quod multo erat angustius inter ejus latus sinistrum,

(1) Supra, n. 12.

et pelvim, quam inter hanc, et dexterum. Fundi interiorem faciem color inficiebat, propemodum sanguineus, ut coronam quoque osculi; nisi quod hic magis in atrum vergebat. Erat præterea hæc corona quasi in duas parvas prominentias divisa. Tum ex osculo, et cervice, mucus prodibat, non qualis solet, sed crassus, et ferme puriformis.

19. Spectare huc, opinor, quæ ad te alias scripsi fuisse a me in mulieribus aliis (1), nec non in virgine quadam (2) observata. Namque in meretricula uteri osculum albo quodam, et crassiusculo humore fœdatum vidi, tum ejus qui in tubis erat, tum virilis seminis satis dissimili. In muliere autem altera cum osculi corona, et vagina oblitæ essent materia albida; non poterat hæc altiorem quam ab osculo, originem habere; longe enim alia erat materia quam supra osculum animadverti. In virgine autem cujus vagina subalbo, et crassiusculo humore magis madebat, aut ab eadem corona, aut a vagina etiam ipsa provenisse illum, ostendit superiorum partium dissectio: nec aliunde repeti posse in alia visus est de qua alibi (3) scribetur. Porro in corona, osculo, proximaque cervice interdum prominere, interdum latere vesiculas quæ secundum naturam

(1) Epist. 26, n. 13, et Epist. 21, n. 47.

(2) Epist. 34, n. 33.

(3) Epist. 50, n. 51.

haud aliud contineant, quam limpidum, et in fila ductilem mucum, qualis ad ea loca effusus conspicitur, ex iis satis nosti quæ in Adversariis (1) olim proposui, et confirmavi : de quarum vesicularum fortuita efformatione commentum recentioris anatomici hic non est opus rejicere, cum jam ab aliis rejectum sit. Quid autem vetat, ut in cæteris videmus glandulis, ita in his quoque morbi vi pro eo muco materiam aliam separari; modo albidam, et crassiusculam, modo etiam aquosam? Quin ubi eorum scripta legas qui ante me vesiculas iis in sedibus conspexerant; plerosque, ut in I. Adversariis (2) scripsi, cognosces, ex ea quam forte in vesiculis præter naturam aquam invenerant, ipsas pro hydatidibus accepisse. Quam aquam a me quoque aliquando ob eamdem causam in illis esse deprehensam, Adversaria IV (3) satis ostendunt. Igitur ut secundum naturam mucum illum effundunt; sic vitiata in illis secretione, et albidam crassamque materiam, et aquosam possunt effundere.

20. Quoniam vero non solum in parte uteri inferiore, sed in fundo etiam ipso, quantumvis rarius, vesiculas vidimus eumdem quem ad osculum, mucum habentes; nam in fundo quoque scaturiginem aliquando poterit aquosæ, aut cras-

(1) I. n. 32, et IV Animad. 39 et 40.

(2) N. 32 modo indicata.

(3) Animad. 40 indicata.

sæ, albæque materiæ, aut alius denique coloris fluor habere. Decet quæ rarius vidisse diximus, propositis observationibus hic confirmare, præsertim cum hæ ad uteri excrescentias attineant, de quibus proxime sequitur, ut verba faciamus. Ad observationem igitur, quam epistola habuisti XXXIV (1), excrescentiæ quæ propius supremum fundum, vesiculis hujus generis tegebatur, et ad alteram quam, cum erit sermo de claudicatione (2), habebis, tuberculi quod in ipso supremo fundo ex illarum aggerie constabat, has adde quæ sequuntur.

21. Vetulæ urinarias, et genitales partes ad me attulerant, anatomen in gymnasio explicantem februario mense anni 1740. Aortæ truncum, dum illas examinarem, animadverti non carere intus ossearum squamularum initiis, quamvis perpaucis, et macularum instar se habentibus. Uteri fundo adaperto, non modo qua cervici erat proximus, vesiculas conspexi, sed et aliquanto superius ex altero illius latere parvum quasi racemum pendere vidi ejusdemmodi vesicularum, quas inter se connectebat albida interjecta substantia, ex qua et petiolus fiebat, nec brevissimus, nec tenuissimus, racemum alligans ad intimam uteri membranam, quæ sana erat, ex eademque albida constabat substantia.

(1) N. 33.
(2) Epist. 56, n. 20.

22. Sed quoniam hæ vesiculæ, nisi quod nescio quo casu olim fuerant ex uteri membrana divulsæ; ipsæ earumque mucus ad naturæ normam se habebant; ut ex observationibus intelligas, posse interdum quem continent mucum ab ea norma, ut supra indicavi, sive colore, sive consistentia, ut loquuntur, desciscere; primum fac memineris, cum ex uteri osculo, quemadmodum aliquanto superius (1) retuli, prominerent excrescentiæ duæ, ex his vesiculis factæ, mucum in his ipsis fuisse colore flavescente; tum proximas duas lege observationes.

23. Virginis annos natæ triginta tres, genitalia diligenter secui post medium martium anni 1717. Uterus, ut pleraque alia, naturalem constitutionem servabat. Nam, etsi vasa circa ipsum erant tumidiora, et interior quoque ejus substantia sanguine turgebat; hæc tamen ab instante esse menstruorum fluxu, fundi intima facies ostendebat, quæ, digitis subtus appressis, sanguinis guttas emittebat, quibus abstersis aliæ succedebant: quod frustra in cervice, et vagina tentabatur. Interea dum hæc experirer, et iis qui aderant, demonstrarem, excrescentias binas animadverti, alteram in fundi latere dextero cervici proximo, alteram paululo infra in eodem cervicis latere. Parva erat utraque, et ex vesiculis compacta si-

(1) N. 16.

milibus. Verum secando, quæ inferiorem faciebant naturalem mucum dedere; et quæ superiorem, limpidam aquam.

24. Mulier annorum quinque et septuaginta cum bene valere videretur, apoplexia prehensa, eaque intra triduum confecta est. Ventris duntaxat viscera in gymnasium illata sunt, cum anatomen docerem februario mense anni 1735. Meseraici glandulæ erant nonnullæ tum procul ab annexis intestinis, tum præsertim haud procul, ubi tres quatuorve inter se vicinæ, sed non contingentes; quæ glandulæ naturali cum essent colore, et specie, non parvam fabam magnitudine singulæ æquabant, quod in femina id ætatis mirum quibusdam, et fortasse etiam præter naturam videbitur. Appendicula vermiformis, ut parte vix tertia cava esset, in Epistolis Anatomicis (1) satis indicatum est. Illud hic non omittendum, ex osculi uterini corona in vaginam pependisse excrescentiam minimi cerasi magnitudine, exterius subnigram, et tuberosam, quam incidendo, nihil aliud esse reperi, nisi aggeriem vesicularum aliquot grandiuscularum, quarum ut aliquæ mucum de quo sæpius diximus, naturaliter constitutum, sic quædam aquam continebant.

25. Vides, ut eædem vesiculæ et mucum illum, secundum naturam se habentes, et alia, in his-

---

(1) Epist. 14, n. 62.

que aquam si forte vitiatæ sint possunt secernere, sive in fundo uteri, ubi rarius, sive in cervice, et osculo, ubi multo crebrius conspiciuntur. Cujus ad osculi coronam, a qua nos excrescentiam istam, ex vesiculis constantem, vidimus pependisse, attinebat fortasse magnus ille tumor, *variis locis cellulis aquosis repletus*, quem ex genitalibus mulieris excisum Ruyschius (1) describit; quippe qui *ex confinio oris uteri, sive circa uteri os internum emergebat.* Fluores autem de quibus ipse hactenus verba feci, omnes ex simplici sero fiunt. Quorum quidem, neque ita raro, alios alia ratione abactos, aut valde imminutos scio, in iis aliquem ex albo flavum factum, et contumacem, quem aqua sustulit, data bene multos dies; qua in aqua herba saponaria recens cocta esset, usus quoque succini albi, et vini potus in quod modicum radicis sarsæ parillæ infusum fuerat. Nunc ad eos fluores transeundum est, in quibus serum defluit purulentum. Qui, si quemadmodum plerumque solent, ex uteri cancro fiant exulcerato; insanabiles sunt vel inter initia. Equidem memini cum pro juniore generosa matrona, eo morbo ante duos, haud amplius, menses correpta, et jam vehementer laborante, ego, et senior, non vulgaris famæ, ejus medicus consilia conferremus, isque sermonis

(1) Thes. anat. 8, n. 102.

sui hunc finem fecisset, grave quidem esse malum, sed tamen quod recens esset, aliquid a remediis sperandum; continuo me sic dicendi initium fecisse, quod ipsi aliquam spem relinqueret, id mihi omnem prorsus adimere : qui enim ejus generis morbus tam brevi tempore tantos progressus habuisset, hoc ipso, etiamsi aliunde insanabilem esse non constaret, satis ostendere se remediis omnibus majorem fore. Neque ea me fefellit opinio, muliere, nec multo post, suis acerbissimis cruciatibus, assiduis vigiliis, et serosæ ac fuscæ, teterrimi odoris, saniei jugi defluxu, aliisque confecta, quæ fuse ex Archigene tradidit olim Aetius (1), et ante hunc Paulus (2). Cujus de iis signis prolixum locum describens Fridericus Hoffmannus (3), memoria lapsus, quod in iis non est mirandum qui multa scribunt, ex Aretæo esse dixit lib. II cap. LXVII, quod caput in toto Aretæo nusquam est, hujus morbi notas proponente cap. XI libri II, de signis et causis diuturn. morbor. Ibidem Hoffmannus, *recentiores quidem parum hanc uteri affectionem notasse*, inquit; se *vero aliquoties observavisse, eadem omnino ratione, iisdemque symptomatibus ac* eo quem in Paulo indicavimus, loco exacte profe-

(1) Tetrab. 4, serm. 4, c. 94.

(2) De re med. l. 3, c. 67.

(3) Medic. rational. tom. 4, p. 1, s. 2, c. 10 in thes. patholog. § 8.

runtur. Parum notaverint illi, necne, ipsis perlectis, existimabis. Mihi quidem sæpius visa est, quam voluissem, quippe non modo insanabilis, sed levamen vix aliquod in nonnullis admittens, in quibus, opinor, vaginam magis afficiebat; hæ namque, paucis unciis recentis lactis in quo pauxillum solutum esset compositionis alicujus opium habentis, in rectum intestinum sub noctem injectis, brevem quidem, sed optatissimam quietem capiebant. Ex iis tamen quædam fuit, cui prima nocte nihil id profuit, sed postridie, idque constanter. Eidem si opium dares, dolorum quidem remissionem, et somnum conciliabat; sed hunc is mentis stupor excipiebat, ut ægra quereretur. Signa tamen, quod ad fluorem attinet, quem potissimum hic spectamus nonnunquam ex parte varia fiunt. Legesis Graafii (1) observationem, cum dissectione conjunctam, quam in sectione hac Sepulchreti XXXVI omissam esse plurimum miror. Videbis, acerrimam quidem, sed *concreti albuminis instar albicantem* materiam ex utero *undique aut exulcerato aut skirrhoso* in vaginam descendisse. Aut relege historiam a nobis epistola XXXIX (2) tibi descriptam. Amplissimum skirrhum in cervice uteri, et vagina ferme tota exulceratum fuisse intelliges, sic ut ex ulcerum certis partibus alba defluere

---

(1) De mulier. organ. c, 9.
(2) N. 33.

Scilicet aut exteriora illa sunt, aut interiora. Primorum, huc minus attinentium, observationes epistola XXXIX (1) presse commemoravi. Interiorum quæ alibi expositæ sunt, mentionem hic faciam, et quasdam, alium locum non facile habituras, adjiciam. Qui vero tumores intra ipsam parietum uteri crassitudinem increscunt, quorum unum descripsi epistola XLV (2), hic ideo omittentur, quia non semper, et si plurimum augeantur, ad uteri cavum perveniunt, quemadmodum immanis ille ostendit, de quo superiore Sepulchreti sectione legeris XXIII (3). Ad interiora igitur spectant præter minuta illa tubercula, quæ supra (4) descripsi, et parvulas illas quasi verrucas, quas ea occasione commemoravi (5), excrescentiæ quædam parvæ, aliæ alia forma, singulæ in singulis quibusdam uteris (6) animadversæ, tum deinde aliæ humillimæ quidem, et planæ, sed plures, nec modico ambitu (7), itemque de tribus duæ saltem per non tenuem pedunculum utero affixæ, minusque dura quam ipse substantia, eaque intus extraque cruenta adeo

(1) N. 36.
(2) N. 23.
(3) Obs. 11, § 2.
(4) N. 14.
(5) N. 15.
(6) Epist. 12, n. 2, et Epist. 23, n. 11, et Epist. 45, n. 16.
(7) Epist. eadem n. 17.

ut nigricaret (1), denique skirrhosum in corona osculi uterini tuberculum (2). Sed hæc antea ad te scripsimus. Nunc reliqua adjiciamus. Quod si alia præterea conspecta ab aliis noscere fortasse cupis, reperies inter cætera, a cl. Gvolfg. Hannib. Langio (3) post vexationem ab obstetrice utero illatam animadversa, tuberculum quoddam skirrhosum, ejus osculum sic obturans, ut nec flatui exitus, nec stylo introitus pateret : ab juniore autem Verneyo (4) deprehensum intra fundum uteri hydropicæ virginis glandulosum corpus, nucis magnitudine. Sciens alia omitto; et ad meas reliquas observationes protinus transeo.

28. Femina consistente ætate, ex thoracis morbo obierat in Bononiensi nosocomio S. Mariæ de morte, extremo aprili anni 1706. Ex illa, cum ventris viscera perlustrarem, hæc præter naturam in genitalibus animadverti. Vagina infima ulceris vestigia servabat, urethræ orificio proxima : quæ in altero naturalis labio erant manifestiora. Hæc prægressæ luis venereæ suspicionem injiciebant, sicut excrescentia quoque ad podicem ex alba quadam substantia. Inde oculos ad ovaria, tubasque convertens, albida illa vidi et

(1) Epist. eadem n. 24.
(2) Ibid. n. 23.
(3) Commerc. litter. an. 1735, hebd. 29.
(4) Mém. de l'Acad. roy. des Sc., an. 1703.

strigosa, superficie quibusdam sulcis in serpentis modum perductis excavata. Cum secarem, duriuscula inveni, deprehendique in altero inanem cellulam, quam tunicæ duæ, interior nigra, exterior cinerea, comprehendebant; in altero præter minores vesiculas humoris plenas, majores cellulas duas, easque vacuas, quarum altera tunicam habebat ex parte osseam factam, altera autem omnino osseam, atque ita sulcatam ut quorumdam quasi intestinulorum, gyros referret. Tubarum uni corpusculum, forma, et duritie cocto humori crystallino simile mediocris piscis, exterius propter majus orificium adhærebat; alteri ad longitudinis medium aggeries corpusculorum haud dissimilium, sed longe minutiorum. Magnus uterus, crassisque parietibus, fundi præsertim. Cujus aperta cavea erat circa longitudinis medium multo amplior in transversum, quam soleat; ibi vero, aut potius paulo superius, erant in altero latere anterior uteri facies, et posterior inter se per interjectam membranulam connexæ; ab opposito autem latere excrescentia incipiebat, quæ ei uni loco affixa, cætera soluta, se extendebat circuli forma cujus diameter aliquando esset amplior transverso pollice. Crassitudine erat modica, superficie rubris maculis hic illic distincta, substantia autem eadem ferme qua uterus, nisi quod mucosi aliquid intermistum habere videbatur, eoque facilius quam illa distrahi. Cervicis cavum

initio et fine, multo erat arctius, quam consuevit. Ab illo autem initio, et a latere, descriptæ excrescentiæ opposito, altera pendebat parvula, eadem atque illa, substantia, sed tota rubente superficie saturo colore, pyri figura e petiolo pendentis, nisi quod anteriore, et posteriore facie erat plana.

29. Hæc altera excrescentia mihi sua forma in memoriam redigit eos uterinos polypos quos ab ima cervice excrescentes, et pendulos Ruyschius (1) delineavit post illam observationem, quam huc in Sepulchretum non esse relatam miraberis, cum acris fluoris magnam copiam cum illis conjunctam fuisse memineris. Ejusmodi autem excrescentiæ, non secus ac narium polypi, ut cancrosæ possint, ac malignæ fieri, malignumque ulcus adjunctum habere, satis illa docet observatio, ostenditque, non temere a nobis uteri excrescentias hic spectari, ut esse possunt pessimorum ejus morborum initia. Qua mente quatuor alia huc addemus exempla, omnia a nobis, cum in publico anatomen traderemus, conspecta: quorum primum ad hanc infimam et parvam, cætera ad superiorem majoremque excrescentiam illam attinebunt.

30. Mulieris, ex qua singularem venosum trunculum, nec tamen exilem, venæ cavæ trunco a

(1) Cent. obs. anat. chir. fig. 6 ad obs. 6.

sinistris parallelum, hinc cum eodem qua iliacam excipit, inde cum emulgente vena communicantem, alias opportuniore loco fortasse describam, cum partes iis venis proximas, in quibus arteriæ magnæ truncus fuit, levia incipientium ossearum bracteolarum indicia per faciem interiorem ostendens, anno 1728, attentius inspicerem; hæc in genitalibus adnotavi. Ovaria, seu mavis testes, parvi, quorum alter strigosior, alter vesiculas quidem nullas, sed perpaucas cellulas continebat, quarum minores, nisi quod intus nihil spectabile habebant, majoris erant similes quæ intra tunicam crassam, ex subflavo albicantem, sinum comprehendere videbatur ductus instar longiusculi, exiguos in transversum ramulos emittentis: quanquam veritus sum, ne tunica, quæ olim fortasse cavum sphæricum continuerat, postea collapsa et in se contracta, suarum rugarum intercapedine eum ductum, eosque ramulos mentiretur. Alas vespertilionum inspectans, ut nerveos in iis plexus ostenderem, in una vix levissimum exiguumque plexus quasi inchoamentum offendi; in altera ne hoc quidem. Ad uteri osculum prominentia erat quædam colore viridi. Paulo supra, ab jam jam infimæ cervicis pariete per brevem, albidumque petiolum parvula excrescentia pendebat levis, et ex rubro fusca, figura minus quidem oblonga, sed cetera ejus persimilis minoris excrescentiæ quæ in superiore muliere novissime descripta est.

31. Mulier annos nata quinquaginta, aut plus eo, trigesimo ex quo vulnus capiti inflictum fuerat, die, mortua erat ineunte februario anni 1738. Nihil fere ex ea inspicere potui præter genitalia, in quibus hæc animadverti. Testes duriores erant, aridi, et sine vesiculis. Cum inter se nullo modo discreparent, multo minor plexus nerveus fuit in dextera ala vespertilionis. Apertus uteri fundus exhibuit in ima facie posteriore excrescentiam mediocrem, ad circuli formam accedentem, depressam, et superiore tantum sui parte ab intima uteri membrana disjunctam. Cujus ipsius membranæ potius quam uteri substantiæ, excrescentia esse visa est. Hanc enim et subjectum uteri parietem, eamque membranam persecans, et inter se conferens, ex eadem magis compacta substantia, ex qua membrana factam excrescentiam reperiebam, præterea que eadem exterius lævitate, eodemque ac membrana illa, colore præditam, si modo summam qua disjunctam fuisse dixi, crepidinem excipias, quæ sola rubebat.

32. Intuenti hæc mihi in mentem venerat suspicari, hanc, et ejuscemodi alias excrescentias, fortasse nihil aliud esse quam membranam uteri intimam, a placentæ novimestri abhæsione certo loco assurgentem, in iis præsertim, a quarum utero non sine vi aliqua fuisset avulsa. Sic enim intelligis cur hæ excrescentiæ circuli forma sint, et cur non æque in omnibus quæ pepererint,

manifestæ. Memineram autem apud Ruyschium (1) legisse, etsi protuberantiæ, *quæ in vaccis uterum gerentibus reperiuntur*, et quæ *nil nisi efflorescentia uterina* sunt, *quæ tempore graviditatis eo loco ubi connectitur* fœtus *placentulis, in tumorem attollitur*, non conspiciantur in mulieribus, *dum uterum ferunt*, *tamen eo loco*, *ubi placenta se se utero applicat*, *uteri tunicam interiorem nonnihil se se in tumorem quoque attollere.* Sed contra animadvertebam videri Ruyschium non attendisse, in vaccis jam inde ab ortu eas protuberantias exstare, easque in prægnantibus amplificari duntaxat, ut reliquas uteri partes, neque, inani postea constringente se utero, evanescere cum is levis muliebris intimi uteri tumor (de quo alibi videbimus qualis sit, et an sit ab ea uteri tunica), nec antequam placenta se se arctius utero applicuerit, nec postquam uterus, fœtu edito, satis se contraxerit, nobis appareat : neque sane tunc quoque sibi apparere, Ruyschius dicat. Præsertim autem recordabar ejusdem formæ excrescentias in virgineis quoque uteris, aut certe earum quæ nunquam peperissent, a me esse inventas, velut in hac quam protinus subjiciam, historia.

33. Vetulæ, quæ ob cruris ulcusculum in nosocomium excepta fuerat, dum ibi non illibenter

(1) Thes. anat. 5, in fin Arcula 3, n. 1.

moraretur, idem accidit quod haud raro aliis quoque, ut ex impuris halitibus in febrem incideret primum, ut ex prævio frigore videbatur, intermittentem, mox ubi Peruviano cortice inhiberi non potuit, continuam factam et acutam, nec sine vaniloquio. Itaque mulierem sustulit. Cujus viscera inspectans ferme omnia circa medium februarium anni 1736, pauca hæc quæ morbida visa sunt, adnotavi. Cerebri meninx tenuis vasa habuit sanguine distenta, nulloque negotio ex profundis sulcis qui sunt in ejus visceris superficie, detrahi potuit. E corde egressa magna arteria tum supra valvulas, tum alibi, ut puta qua per ventrem decurrebat, alba intus futurorum ossiculorum ostendit initia. Uterum nunquam fœtum gessisse hymenis inspectio docuit, humilis quidem, sed integri, certe nusquam dilacerati. Idemque, utero inciso, cervicis intima structura confirmavit, magna ex parte haud alia atque in iis quæ non pepererunt. Fundi tamen, in transversum dilatati, posteriorem internam faciem superius excrescentia obducebat, circuli figura: quæ ab latere ipso dextero incipiens, haud ita procul a sinistro desinebat, ut non multo minori esset diametro quam illa quæ supra (1) in Bononiensi muliere descripta est. Sed non, ut illa, erat soluta, si parvam excipias par

(1) N. 7.

tem quæ ad sinistram inferioremque oram pertinebat : reliqua ei faciei uteri inhærebat, quæ paulo ante dicta est. Tenui erat crassitudine, plana superficie, colore exterius cruento; interius ex subalba, compacta, ac firma constabat substantia.

34. Mulierculæ cachecticæ et pene hydropicæ, membra quæ urinæ, et quæ generationis causa creata sunt, examinabam sub finem januarii anni 1749, cum in primis hæc offendi. Ren sinister superficiem habebat pluribus hic illic cellulis sero plenis, sive hydatidibus mediocribus, minoribusque inæqualem. Nam etsi magna ex parte intra id viscus erant conditæ, sic quidem ut ad pelvim nulla earum perveniret; tamen extrorsum quoque prominebant, ut aliquæ earum, quæ dissilierant, serum in ventris caveam effundendo, incipienti asciti materiæ nonnihil addere potuerint. Ren alter nullam conspicuam habuit in superficie; nam una, quæ mediocris inerat, inter superficiem, et pelvim, ad neutram perveniens, condebatur. Urinaria vesica, parte saltem ima, tota intus a confertissimis vasculis rubra erat et inflammata. Quod vero ad genitalia attinebat, utero innatus erat tumor sphæræ forma cujus diameter sesquidigitum æquabat. Tumoris pars major extra uterum prominebat; minor in pariete hujus anteriore, ad alterum latus, sic erat condita, ut ad cavum visceris non perveniret. Durus erat totus, interius albus, albedine

tamen quibusdam minus albis maculis hic illic variegata. Interior facies cervicis quidem erat alba et inæqualiter, ut ita dicam, tuberosa; fundi autem rubra, et in duas leves prominentias assurgens, quarum neutra, nisi in superficie, rubebat.

35. Ad has quatuor observationes, in gymnasio, ut dixi, habitas, placet aliam addere, quam habui in nosocomio circa medium decembrem anni 1748.

36. Mulier ibi consistente ætate mortua erat, quæ diu melancholico delirio, et febricula domi laborasse dicebatur, neque enim pro certo id scire licuit, ut neque cur demum morti esset proxima, cum in nosocomium illata est. Tuum erit ex iis quæ, cunctis propemodum visceribus perlustratis, præter naturam adnotavi, quibus morbis macerata esset, conjicere. Cadaver mediocri erat habitu. Cerebrum, ut hinc incipiam, nulla peculiari duritie, laxum autem cerebellum inveni. Intra cranium nihil usquam aquæ offendi; nec in thorace graviora conspexi. Imo ne pulmones quidem usquam ad pleuram vel minimo nexu alligabantur. In corde vix aliquid concreti sanguis habebat; in vasis autem magnis nihil prorsus: vidi autem sanguinis modicam copiam ex aorta jam descendente prodire. Sed in ventre plura fuerunt quæ animadverti. Et primum, cum abdomen incideretur, sanguis in hypogastrio inter musculos repertus est, in grumos, quasi

ut in sugillatione, concretus: cujus rei incognita erat causa, neque in ventris cavo quidquam recentis læsionis ei loco respondebat. Lien ea fuit longitudine, ut a sua sede incipiens, ad ilium os perveniret; cui tantæ longitudini cæteræ dimensiones non congruebant. Laxus erat, nec lividus, sed magnam partem rubens, anteriore saltem facie. Bilis plurima suam vesiculam distendebat. Aquæ fuit aliquid in ima pelvi. Vesica interius ad urethræ orificium, et aliquo supra hoc spatio sanguiferis vasculis erat distincta. Uterus aliquanto sinistrorsum inclinatus, et ejus tamen osculi orificium, incisa vagina, quæ tota propemodum livebat, et grave olebat, magis erat a dextris quam ea ferret inclinatio. Causa erat ejus corona, quæ, æquo durior, a sinistris tumore quodam augebatur.

37. Sed de excrescentiis et tumoribus internis uteri satis; ne quod vereri nos diximus, crescant hæ litteræ præter modum. Ex illiusmodi autem vitiis, quæ ut crebro deprehendantur, intelligis mirum non esse, si causa aliqua accedente, pessimi interdum tumores, hisque exulceratis insanabiles fluores fiant. Proxima epistola quidquid restat muliebrium morborum persequemur. Vale.

FINIS TOMI QUINTI.

INDEX

EPISTOLARUM TOMI QUINTI.

SEQUITUR DE LIBRO TERTIO.

DE MORBIS VENTRIS.